مهدویت

محمد رضایی آدریانی

بسم الله الرحمن الرحیم

آیین برنامه سازی مهدویت

نویسنده:

علی رضایی آدریانی

ناشر چاپی:

مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

آیین برنامه سازی مهدویت

مشخصات کتاب

سرشناسه: رضایی آدریانی، علی، ۱۳۵۰ -

عنوان و نام پدیدآور: آیین برنامه سازی مهدویت/علی رضایی آدریانی.

مشخصات نشر: قم: صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش های اسلامی، ۱۳۹۳

مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص.

ISBN: ۹۷۸ – ۹۶۴ – ۵۱۴ – ۳۴۳ – ۳ ۸۰۰۰۰ ریال؛.

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: مهدویت -- انتظار

موضوع: محمدبن حسن(عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق -

موضوع: رسانه های گروهی -- جنبه های مذهبی -- اسلام

شناسه افزوده: صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش های اسلامی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۹ آ ۵۶۴ ر / ۳۵ / ۵۱ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۹۵۹

شماره کتاب شناسی ملی: ۳۵۰۷۰۰۱

ص: ۱

اشاره

ص: ۲

ص: ۳

ص: ۴

ص: ۵

ص: ۶

ص: ۷

ص: ۸

ص: ۹

پیشگفتار

پیشگفتار

مهدویت و انتظار از هویت های بنیادین تشیع است و یکی از علت های بالندگی و شکوفائی تاریخ تشیع به شمار می رود. چنانکه تشیع بدون اصل معرفتی مهدویت و فرهنگ اجتماعی انتظار شناخته نخواهد شد.

تشیع در میان فرقه های اسلامی، تنها فرقه ای است که رویکرد آینده گرا دارد، این آینده نگری دینی را به عناصر فرهنگی تبدیل کرده است و این اصل در تمامی سطوح معرفتی و رفتاری شیعه جریان دارد. چنانکه مهدویت هم آیینه تمام نمای اصل امامت است و هم در فروع دین تجلی تبری و تولی است که شیعه بر محور امام هر زمان، تعریف می کند. از دیدگاه اخلاق نیز انتظار منتظران نمود سبک زندگی روزآمد شیعیان است.

به همین دلیل مهدویت فقط مناسبت و رویدادی مذهبی شیعی در نیمه شعبان و نهم ربیع الاول نیست؛ بلکه آموزه ای است که در تمامی لحظه های زندگی منتظران بروز دارد.

از آنجا که مهدویت و انتظار در مکتب تشیع جایگاه ویژه ای دارد، شایسته است در نظام برنامه سازی رسانه ای نیز برای آن اهمیت ویژه ای قائل شویم. و پیوسته در قالب برنامه سازی به این اصل بنیادین توجه گردد.

این اثر مجموعه ای از ایده ها و سوژه های محتوایی را که قابلیت تبدیل شدن به برنامه رسانه ای را دارند، به مدیران و برنامه سازان معرفی می کند. همچنین برای غنی سازی و تنوع بخشی به ایده های مهدوی، به صورت موجز فرایند برنامه سازی دینی مهدوی را آسیب شناسی کرده و روش ایده یابی بینا رشته ای را قالبی جدید و روزآمد برای ایده یابی موضوع های دینی، معرفی می کند. سپس با نگاهی تطبیقی به معارف

ص: ۱۰

مهدوی و علوم انسانی این روش را برگزیده و ایده هایی متنوع و روزآمد را در زمینه معارف مهدوی ارائه می کند. در گام بعدی برای تحقق این هدف قصد دارد فرایند برنامه سازی با موضوع مهدویت را با توجه به فراوانی شبکه ها و مخاطبان گوناگون آنها، تنوع بخشد.

یادآوری این نکته لازم است که ضعف برنامه سازی معارفی مهدوی ناشی از فقر پژوهش های روزآمد دینی در مراحل سیاستگذاری و پیش تولید است. ازاین رو این اثر می کوشد گام نخست را برای رفع این معضل در قالب مجموعه ای نسبتا کامل و متنوع از ایده های برنامه سازی با موضوع مهدویت بردارد. بدیهی است که بازخوانی، بسط و گسترش اغلب این ایده ها به پژوهشگران مسلط به پژوهش بینارشته ای و آگاه به معارف دینی نیاز دارد.

ص: ۱۱

بخش اول : رسانه و موضوع مهدویت

اشاره

بخش اول رسانه و موضوع مهدویت

زیر فصل ها

پیش درآمدی در مفهوم شناسی مهدویت

ص: ۱۲

ص: ۱۳

پیش درآمدی در مفهوم شناسی مهدویت

اشاره

پیش درآمدی در مفهوم شناسی مهدویت

مهدویت تجلی روزآمد اصل امامت در مکتب شیعه است. از آنجا که امامت رمز هویت تشیع در مقایسه با تمام فرقه ها و مذاهب اسلامی و غیر اسلامی است، مهدویت در کنار عاشورا و محرم به یکی از عناصر کلیدی و شناسنامه هویتی تشیع تبدیل شده است.

بدین جهت مهدویت در تشیع، آموزه ای اعتقادی همراه با بروندادهای تاریخی، فرهنگی، اجتماعی زنده و پویاست؛ چراکه مبتنی بر اعتقاد به امام زنده و فعال و دلسوز است؛ امامی که مهربان اما غایب از نظر می باشد؛ امامی که در پس پرده غیبت، مدیریت تاریخ و جوامع بشری را به سوی بهشت ظهور بر عهده دارد. مهدویت در مکتب تشیع بسیار وسیع تر از نگرش اهل سنت به آن است؛ زیرا مهدویت نزد اهل سنت آموزه ای مفهومی و انتزاعی آن هم مبهم و مجمل است بدون اینکه هیچگونه آثار اجتماعی و فرهنگی بر آن مترتب باشد.

با این نگاه، مهدویت شیعی چون به معنی امتداد روزآمد اصل امامت و وجود و حضور انسان کامل برای انسان ها و جوامع انسانی در جریان پیوسته تاریخ و به ویژه در دوران غیبت است، ارتباطی تنگاتنگ با بسیاری از گستره ها و ابعاد انسان شناختی و مسائل زندگی انسان ها می یابد و از این منظر مهدویت اصلی جاری و ساری در حوزه های سه گانه دین داری یعنی «شناخت ها، باور ها، رفتار ها» است.

از سوی دیگر ناظر به وسعت زمانی گستره مهدویت (از منظر نگرش فلسفه تاریخی که در دعای ندبه بر آن تأکید شده است) این آموزه از جهت افق و امتداد زمانی شامل «دیروز، امروز، فردا» می شود. بدین جهت با هویت تاریخی انسان ها و به ویژه انسان های مؤمن پیوندی عمیق می یابد.

ص: ۱۴

البته باید توجه داشت که مهدویت مبتنی بر امامت معصومانه، اگرچه آموزه ای شیعی است، دستاوردهایش و پیامش به فرقه یا گروه و نژاد خاصی اختصاص ندارد؛ مهدویت پیامی فراگیر و راهکاری نجات بخش برای تمام انسان ها در همه گستره های جغرافیایی است.

نگاه جامع به مهدویت را در جدول زیر می توان مشاهده کرد:

برای دیدن عکس به پی دی اف مراجعه کنید

با نظر به وسعت جایگاه نرم افزاری مهدویت در جامعه شیعه است که مناسبت های مرتبط با این آموزه(۱) جایگاه مهمی در فرهنگ و جامعه شیعه می یابد و از جهت کمیت و کیفیت فعالیت های فرهنگی و مشارکت اجتماعی منتظران هم شأن حضور اجتماعی مردم در عزاداری محرم می باشد. این بدین معنی است که عاشورا نقطه اوج آیین های حزن آمیز شیعه و نیمه شعبان نقطه والای جشن و شادی مذهبی در مکتب تشیع است. آن چه باعث اهمیت توجه بیشتر به فرهنگ جشن های مهدوی می شود، گسترش و جهانی شدن این جشن ها ناشی از انقلاب اسلامی ایران و بالندگی های پیوسته آن است به گونه ای که امروزه این جشن، به عنوان مهم ترین جشن مذهبی در ایران، مورد اقبال و توجه جهانیان هم قرار گرفته است.

۱. نسبت سنجی موضوع مهدویت با پدیده انقلاب اسلامی

۱. نسبت سنجی موضوع مهدویت با پدیده انقلاب اسلامی

در میان ادیان و مذاهب آسمانی، مکتب تشیع عمل گرا و سبک ساز ترین مکتب است. بدین جهت سبک زندگی شیعی حتی با سبک زندگی دیگر فرقه ها و مذاهب اسلامی هم تفاوت

۱- اعم از نیمه شعبان و نهم ربیع الاول و حتی هر شبانه روز جمعه.

ص: ۱۵

آشکار و گسترده ای دارد. علت این استقلال و تمایز در این سبک، در نوع تعریف و طراحی آن بر اساس اصالت انتظار و تعلیق پیوسته در رابطه با ولی معصوم در متن زندگی روزمره نهفته است. بدین معنا که در همه سبک های زندگی غیر شیعی، آدمی از علم یا از دین و یا از عرف؛ مبانی و اصول ثابت را اخذ و بر اساس آن یک نوع زندگی ثابت را طراحی می کند. آنگاه بر اساس آن، روش و شیوه ای ثابت و ماندگار از زیستن طراحی می گردد؛ زیستنی که مشخص و ثابت و غالباً تاریخی است و جز در زیستن های سکولارانه و غیر دینی که مبنایش روزآمدی است، همگی از روزآمدی فاصله دارد. بدین جهت است که امروزه اکثر قریب به اتفاق زیستن های سنتی و مذهبی مستقیم یا غیر مستقیم مغلوب زیستِ روزآمد و مدرن سکولار و علم زده قرار گرفته اند. مهم ترین عامل پویایی سبک زندگی سکولار در اصالت دادن به تغییر و نسبیت در تمام اصول حتی در اصول اخلاقی و اجتماعی و فرهنگی است که باعث شده این نظام تمدنی و سبک زندگی از اصول ثابت اندیشه ای یا رفتاری فاصله بگیرد، ولی در برابر تمام نظام های سنتی با شدت و ضعف دچار نوعی رکود و سکون باشد.(۱)

ولی سبک زندگی شیعی، در کنار طراحی اصول ثابت زندگی بر مبنای خصوصیات ذاتی انسانی و ویژگی های ثابت و مشترک فطری، سعی می کند انسان کمال جو را برای به تعالی رسانی، به انسان کامل روزآمد وصل نماید. در این سبک در کنار توجه به اصول ثابت در نظام زندگی دینی، همواره از انسان دیندار می خواهند که در ارتباطی پیوسته با انسان کاملی که در بستر زمان و مکان است، قرار بگیرد. بدین جهت مؤمن کسی است که در نوع رابطه اش با ولیّ زمانش در یک انتظار و پیوند پیوسته باشد و ناظر به این انتظار و پیوند، هیچ گاه مدعی ثبات فراگیر و گرفتار رکود و سکون و روزمرگی نشود و هماهنگ با نگرشی متعالی که انسان کامل از حرکت زمان و مکان به سوی آرمانشهر پایانی دارد، زندگی روزآمدی را برای خود طراحی کند.

۱- همانند اندیشه سلفی گرایی، که به معنی گذشته گرایی است و مبنای اندیشه دینی همه فرقه های اهل سنت و تا حدودی یهودیت و مسیحیت سنتی است.

ص: ۱۶

برای دیدن عکس به پی دی اف مراجعه فرمایید

همین مبنا در تبیین اصل امامت و مهدویت شیعی باعث شده است که زاینده انقلاب اسلامی در مکتب تشیع باشد.(۱) چراکه در این مکتب در دوران غیبت اگرچه ارتباط مردم با امام به ظاهر قطع است، در درجه ای پایین تر با علمایی که در علم و عدل و تدبیر نشانه او هستند، این ارتباط پیوسته بر قرار خواهد بود و بنا بر آن، علما همانند امامان معصوم علیه السلام باید پرچمدار انتظار و زمان شناسی روزآمدی باشند. از این منظر است که اصل ثابت مرجعیت علمی و اجتماعی علما در یک بلوغ تاریخی و اجتماعی به مرجعیت سیاسی و اصل ولایت فقیه می رسد.

با این نگرش، هم مبنا و ریشه انقلاب و هم عنصر حافظ و هویت بخش به آن و هم سند چشم انداز انقلاب اسلامی بر مبنای اصل امامت و مهدویت و تقویت فرهنگ انتظار است.

پس با این جایگاه زیربنایی که مهدویت در مکتب و سبک زندگی شیعی دارد، هر گونه تضعیف و کم توجهی یا تحریف و انحراف در موضوع مهدویت و فرهنگ انتظار در میان مدت یا بلند مدت باعث تضعیف روحیه و فرهنگ انقلابی در جامعه خواهد شد.

از سوی دیگر ناظر به همین جایگاه مبنایی برای مهدویت است که وقتی پس از گذشت سه دهه از انقلاب، تحولات فراگیر منطقه ای و جهانی رخ می دهد، زیباترین

۱- چنان که در نگرش اسلام سیاسی تسنن، ضمن اینکه پس از رحلت پیامبر۹ دیگر جریان ولایت معصومانه وجود ندارد، و خلافت هویتی سکولار و زمینی می یابد، در عین حال مبتنی بر تقدم اصل امنیت بر اصل عدالت در نظام سیاسی اهل سنت، هیچگونه خروج سیاسی و قیام مردمی و خصوصاً دینی بر ضد حاکمیت جایز نیست، اگرچه این حاکمیت در نهایت ستمگری و فساد باشد.

ص: ۱۷

تحلیل از این پدیده ها در بیان رهبر معظم انقلاب شکل می گیرد که همگی این رویدادها را بر آمده از ارزش های فطری و انسانی مشترک و معطوف به مطالبه آینده ای روشن که همان مهدویت و انتظار شیعی است، می داند.(۱)

این تحلیل بدین معنی است که آغاز حرکت های سیاسی و اجتماعی در کشورهای اسلامی و غیر اسلامی با محوریت شعارهای خستگی از ظلم و تبعیض و استثمار و مطالبه عدالت اقتصادی و اجتماعی و سیاسی، بیانگر آغاز خیزش های جهانی به سوی فرهنگ انتظار است.

یکی از وظایف رسانه ملی در مقوله انتظار و مهدویت، توجه به مطالبات رهبری در زمینه فرهنگ مهدوی است. اهمیت این موضوع وقتی مشخص می شود که بیانات ایشان را در دو سال اخیر بررسی کنیم.

عناوینی همانند جنبش نرم افزاری تولید علم، علوم انسانی اسلامی، بیداری اسلامی، بصیرت اجتماعی، سبک زندگی دینی، و پیچ تاریخی(۲) بیانگر اهداف و راهبردهای بسیار کلانی است که ایشان به عنوان سند و رسالت های پیش رو و چشم انداز انقلاب اسلامی و رسانه دینی در مقام ایجاد اتصال بین جامعه مسلمانان و جامعه جهانی با فرهنگ انتظار می بینند.(۳)

نقطه اوج این ضرورت تعمیق و گسترش سند چشم انداز انقلاب و فرهنگ انتظار را در آن بخش از سخنان مقام معظم رهبری می توان مشاهده کرد که ایشان سیر و مرحله بندی تدریجی برای سند چشم انداز انقلاب اسلامی را طراحی می کنند.

۱- مقام معظم رهبری: اگر مهدویت نباشد، معنایش این است که همه ی تلاش انبیاء، همه ی این دعوت ها، این بعثت ها، این زحمات طاقت فرسا، اینها همه اش بی فایده باشد، بی اثر بماند. بنابراین، مسئله ی مهدویت یک مسئله ی اصلی است؛ جزو اصلی ترین معارف الهی است. لذاست که در همه ی ادیان الهی هم تقریباً - حالا- تا آنجایی که ما اطلاع داریم - یک چیزی که لبّ و معنای حقیقی آن همان مهدویت است، وجود دارد (۱۳۹۰/۰۴/۱۸) بیانات در دیدار اساتید و فارغ التحصیلان تخصصی مهدویت.

۲- برای آگاهی بیشتر از دغدغه های مقام معظم رهبری در این باره می توانید این کلمات را در سایت ایشان جست وجو کنید و حتی از سیر و روند آماری تأکید ایشان بر این اهداف و چشم اندازها آگاه شوید.

۳- سالک راه خدا - در هر نوع سلوکی - به سمت آرمانهای گوناگون و متنوّع اسلامی که حرکت میکند، به هر شکلی و به هر نحوی هست، باید از شیوه های متنوّع استفاده کند برای رسیدن به مقصود. وَ مَن یُوَلِّهِم یَومَئِذٍ دُبُرَهُ اِلّا مُتَحَرِّفاً لِقِتالٍ اَو مُتَحَیِّزاً اِلی فِئَةٍ فَقَد بآءَ بِغَضَبٍ مِنَ الله؛ هرگونه حرکتی - چه حرکت به جلو، چه حرکت به عقب - مثل میدان رزم نظامی، باید به دنبال رسیدن به اهدافِ ازپیش تعیین شده باشد. اهدافی وجود دارد؛ نظام اسلامی در هر مرحله ای یکی از این اهداف را دنبال میکند، برای پیشرفت، برای رسیدن به نقطه ی تعالی و اوج، برای ایجاد تمدّن عظیم اسلامی؛ باید سعی کند به این هدف در این مرحله برسد. (بیانات در تاریخ : ۱۳۹۲/۰۸/۲۹).

ص: ۱۸

برای دیدن عکس به پی دی اف مراجعه فرمایید

با این نگاه رسالت مهم رسانه این است که از یک سو با وسعت بخشی به اهداف انقلاب و از سوی دیگر با خارج سازی اصل مهدویت و انتظار از رویکردهای انحصاری مبتنی بر احساس و عاطفه و ظاهرگرایی، بین انقلاب به عنوان واقعیت موجود جامعه مسلمان ایرانی و مهدویت به عنوان مهم ترین نرم افزار اسلامِ شیعی پیوند برقرار کند و مهم ترین پیام امیدبخش و تعالی آفرین و حرکت زا را به جوامع مسلمان و غیر مسلمان بدهد و آنها را در مقطع تحولات بسیار مهمِ جاری، از رکود و یأس و انحراف و تحریف دور سازد. چراکه در برابر نظریه آمریکایی سازی تمدنی جهان اسلام و یا نظریه ارتجاعی سلفی گرایی و یا الگو های اقتصادی جوامع سکولار که مبتنی بر تحمل ریاضت بیشتر از سوی توده ها و ملت هاست، یگانه نظریه آینده نگر، معنویت جو، عدالت خواه و امید آفرین، مهدویت و انتظار شیعی است که با سرشت و فطرت بشری و مطالبات جهانی آنها هماهنگی کامل دارد و در این شرایط حساس هر گونه تعلل یا نگاه جزیی نگر به این قدرت نرم افزارِی ویژه و استثنایی شیعه باعث فرصت سوزی تاریخی برای نشر پیام حق در گستره جهانی خواهد شد. و به فرموده مقام معظم رهبری در این پیچ تاریخی مهم هر گونه تعلل و سهل انگاری مسئولان باعث ضربه جبران ناپذیر ی به جریان حق خواهد شد.

۲. نسبت سنجی میزان توجه رسانه به فرهنگ مهدویت

۲. نسبت سنجی میزان توجه رسانه به فرهنگ مهدویت

پس از پیروزی انقلاب اسلامی و به ویژه در مقطع جنگ تحمیلی و دفاع مقدس ارزش های دینی و شعائر مقدس در کنار نهادینه شدن در جامعه وارد عرصه رسانه ملی هم گردید. البته این ورود چون بیشتر ناظر به تقویت هویت ملی و روحیه مقاومت عمومی مردم بود، متأسفانه پس از پایان دفاع مقدس رو به کاهش گذاشت و پس از گذشت یک دهه و آشکارشدن ضعف ها و سهل انگاری ها به ویژه در مواجهه با تهاجم فرهنگی و فتنه افروزی های دشمن بود که کم کم نمود و حضور شعائر دینی و فرهنگ مناسبت های مذهبی در رسانه ملی پررنگ تر شد. از همان سال ها بود که در کنار پخش

ص: ۱۹

دعای کمیل به تدریج پخش دعای ندبه به صورت منظم شروع شد. به موازات آن در روزهای جمعه گهگاه برخی از شبکه ها به برنامه سازی در موضوع مهدویت پرداختند. همچنین به موازات گسترش جشن های شعبانیه در سطح جامعه، توجه و اقبال رسانه ملی نیز به پوشش رویدادها یا برنامه سازی مناسبتی ویژه این مناسبت، فزونی یافت. اتفاقی که از آن بیش از یک دهه می گذرد و امروزه تقریباً کمتر شبکه ای را می توان یافت که از این موضوع مهم غفلت ورزیده باشد. این اتفاق مبارک همزمان بود با راه اندازی نهادها و مؤسسات علمی پژوهشی در حوزه مهدویت که باعث تقویت و تعمیق این پدیده شد و بعضاً باعث تولید برنامه های مشارکتی هم در سازمان در موضوع مهدویت گردید؛ فرایندی که بسیار زود گفتمان مهدویت را از محدوده داخلی بیرون برد و گاه گستره جهانی سازی آن را البته در حد شعار و تبلیغ فراهم آورد.

۳. آسیب شناسی فرهنگ عمومی و برنامه سازی رسانه ای در حوزه مهدویت

۳. آسیب شناسی فرهنگ عمومی و برنامه سازی رسانه ای در حوزه مهدویت

پس از پایان دفاع مقدس و گذار از سال های ابتدایی دوران سازندگی، انتظار می رفت که با طراحی و راه اندازی نهادها و مراکز پژوهشی فرهنگی در سطح حوزه و دانشگاه، نسبت به روزآمدسازی و غنی سازی و پویایی و جهانی کردن ارزش های فرهنگی مکتب تشیع با نگرش انقلابی آن تلاش ها و اقدام های فراگیر صورت گیرد. ولی این اتفاق به صورت محدود و بسیار دور صورت گرفت و در زمانی که جامعه دینی خسته از نزاع های سیاسی و مشکلات اقتصادی و گریزان از عرفان های کاذب وارداتی تنها پناه خود را در شعائر دینی و فرهنگ عاشورا و جشن های شعبانیه می دید، شاهد رونق مجدد جشن های شعبانیه در سال های پس از دفاع مقدس بودیم. البته با نظر به عرفی گرایی و سیاست گریزی پیش آمده در این جشن ها بسیار زود این اتفاق با بی میلی و یا انتقادهای نهادهای حاکمیتی مواجه شد. امری که بازتابش از یک سو تضعیف فرهنگ موجود بود و از سوی دیگر عدم طراحی پشتوانه های نرم افزاری و محصولات فرهنگی مناسب باعث ابتذال و فزونی بیشتر آسیب های موجود شد. در این دوران بود که رفته رفته در مواجهه با اقبال عمومی، ضعف دستگاه های فرهنگی و دینی و تشویق ها و هجوم ها آسیب های اجتماعی در موضوع مهدویت و جشن های شعبانیه فزونی گرفت.

برخی از آسیب ها که ضرورت نگاه آسیب شناسی را تقویت می کند به قرار زیر است:

ص: ۲۰

خاستگاه آسیب

آسیب و شرح آن

ظاهرگرایی

تهی سازی آموزه و اصلی هویت ساز از جایگاه ارزش آفرینی سیاسی اجتماعی و تبدیل آن به مجموعه ای از مناسک ظاهری و احساسی درون مکتبی.

نگاه انحصارگرایانه

تبدیل مهدویت از یک پیام فطری و امید جهانی به نجات بخشی اختصاصی درون فرقه ای.

عرف گرایی

غفلت ورزی نخبگان و خواص دینی و علمی از فرهنگ سازی روزآمد انتظار از جهت محتوا و شکل و واگذاری آن به فرهنگ عامه دور از بینش روزآمد سیاسی اجتماعی (و در نهایت دنباله روی رسانه ها و نهادهای فرهنگی از عرف جاری).

بزرگ نمایی

بزرگ نمایی بحث جنگ های امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و ارائه چهره های منفی از حضرت و دوران ظهور

یا بزرگ نمایی بحث ملاقات ها و دیدارها که زمینه ساز رواج مدعیان می شود.

کوچک نمایی

کوچک نمایی تصویر شخصیت امام در دوران غیبت در قالب امامی که منفعل، منزوی و دور از جوامع است (این در حالی است که امام را مجاهد تعریف کرده اند).

کوچک نمایی نقش مرجعیت و روحانیت در فرهنگ انتظار و جشن های شعبانیه.

طرح مباحث غیرضروری

دامن زدن به بحث ازدواج حضرت و یا بحث محل سکونت حضرت و جزیره خضرا.

تطبیق تحمیلی و جرئی نگر مصادیق

تلاش برای تطبیق هر حادثه بر نشانه های ظهور (بدون در نظر گرفتن مباحث سندی استدلالی در روایات نشانه ها و نبود نگاه جامع

و کلان به هندسه نشانه ها).

تفسیر وارونه

همانند نگاه اغلب مردم به معنی غیبت و تفسیر آن به دوری امام از متن زندگی روزمره.

ص: ۲۱

تفسیر به متضاد

همانند تفسیر انتظار (و زمینه سازی) به رها کردن جامعه به حال خود تا شرایط آخرالزمانی گسترش یابد (بسط آخر الزمان به جای بسط انتظار برای تحقق ظهور).

تعریف و تفسیر بر اساس پیش فرض ها

اجرای جشن های مهدوی بر اساس خواسته های نفسانی خود به جای تلاش برای هماهنگ سازی آن با معیارهای جشن و شادی دینی.

آرزواندیشی به جای تلاش منتظرانه

برخورد با نشانه ها با رویکرد تطبیق و توقیت و ایجاد هیجان های کاذبی که ضد فرهنگ انتظار و تکلیف گریز است (و ریشه در تحمیل آرزوهای رشدنایافته مستعجلانه بر نشانه ها دارد).

احساس خطر از این فضای آشفته در سطح جامعه اگرچه از یک دهه پیش زمینه ساز پیدایش مراکز و مؤسسات علمی پژوهشی در حوزه مهدویت و باعث شد تا شاهد کاهش تدریجی آسیب های فکری و اجتماعی در حوزه مهدویت باشیم، آن گونه که از این مراکز توقع می رفت مسئله مطالعه و به روزرسانی فرهنگی فعالیت های مهدوی در آن مراکز و نهادها صورت نگرفت و مشکل آسیب ها و انحراف های فرهنگ و جشن های مهدویت همچنان باقی است.(۱)

در این شرایط شایسته است نظام برنامه سازی با موضوع مهدویت در رسانه ملی هم نظام مناسبی داشته باشد؛ به گونه ای که با سیاستگذاری راهبردی یا نیازشناسی اجتماعی و یا با هدف مدیریت فرهنگی جامعه گام هایی بلند و محکمی در این راستا بردارد.

در فرایند برنامه ریزی مذهبی نمی توان تصور کرد برنامه ریزی کلان و خصوصاً نرم افزاری برنامه های مذهبی بدون حضور کارشناسان مذهبی طراحی گردد. به ویژه که اکنون کارشناسان مذهبی رسانه شناس و متخصص فراوانی هم در مرکز پژوهش های اسلامی و همچنین در دانشکده صداوسیما در قم و در نهاد های حوزوی هستند، که می توانند در تمام مراحل برنامه سازی در مقام طراح و برنامه ریز یا حداقل مشاور مذهبی

۱- در این زمینه می توان به دو رویداد انحرافی مهم اشاره کرد. یکی پیدایش موج نشانه گرایی در جامعه که نقطه اوج آن در نرم افزار ظهور نزدیک است خود را نشان داد، و دیگری در رسوخ جریان های انحرافی برون مرزی در سطح کشور است که نقطه اوج آن در پدیده بحرانی مدعی یمانی در عراق است که در سطح کشور آسیب های فراوانی ایجاد کرده است.

ص: ۲۲

نقش آفرینی کننـد تـا تعریف کارشـناس مـذهبی از کارشـناس دور از فراینـد برنـامه سـازی به کارشـناس طراح نرم افزاری برنامه ها توسعه و تعمیم یابد.

۴. اهداف مورد نظر از برنامه سازی در موضوع مهدویت و جشن های شعبانیه

۴. اهداف مورد نظر از برنامه سازی در موضوع مهدویت و جشن های شعبانیه

امیـد و نشـاط در هر جامعه نشانه سـرزندگی و بالنـدگی آن است. جشن و شادی هم یکی از نیاز های فطری انسانی است و ادیان و مـذاهب آسـمانی بـدون توجه به نیاز فطری به امیـد آفرینی نمی تواننـد ادعای کامل و جامع بودن را داشـته باشـند. بلکه نقطه اوج و تعالی یک دین جامع آنگاه است که به تعالی و قدسیت بخشـی به نیازها و گرایش های زمینی آدمی بپردازد. به ویژه گرایش هایی که به ظاهر از فضای قُرب و معنویت دور است.

با مطالعه میـدانی روزآمـد و مشاهـده تاریخی مشـخص می شود که تشیع یگانه مذهبی است که توانسـته به این نیاز بشـری در کنار تعالی بخشـی به آن پاسخ جامع دهد. کثرت اعیاد و مناسبت های مذهبی شاد و مفرح و نشاط آور(۱) در مکتب تشیع و پراکندگی آن در میان مناسـبت های دیگر و به ویژه مناسـبت های حزن آور نشان از هوشمندی این مکتب هم در پاسخ گویی به این نیاز و هم در توزیع زمانی آن است.(۲)

در این میـان، نیمه شـعبان بـا نظر به پیـام ها و مفاهیم مترتب بر آن مهم ترین جشن در فرهنگ شـیعی است؛ جشـنی که ضـمن پیوند ناگسستنی با مهـدویت و انتظار، جایگاه هویتی برای انقلاب اسـلامی نیز دارد و در تحولات معاصـر منطقه ای می تواند مبتنی بر بُن مـایه هـای خود، یکی از ارزش هـای نرم افزاری و رسانه ای مهم جمهوری اسـلامی ایران باشـد. با این نگاه رسانه برای توجه به این موضوع هم در زمان جشن های شعبانیه و هم در طول سال می تواند اهداف کلان زیر را دنبال کند:

۱. تعمیق و ارتقای ایمان دینی و اخلاق نیک و رفتار دینی در بستر فرهنگ امیدآفرین و نشاط آفرین مهدویت؛

۲. ایجـاد پیونـد بین ارزش های و فرهنگ دینی و ارزش های انقلاب اسـلامی و پویا کردن به این پیونـد در قالب قرار دادن بالاترین چشم انداز های دینی و معنوی برای انقلاب؛

۱- عید میلاد معصومان: و اعیاد اسلامی مذهبی همانند: غدیر، بعثت، قربان، فطر و پذیرش اعیاد ملی همانند عید نوروز و... .

۲- اصولاً تشیع تنها مکتبی است که تلاش کرده به نیاز به حزن و شادی موازی آدمی برای تخلیه احساس ها و هیجان های ناشـی از فشارهای زندگی، با طراحی نظام گسترده مناسبت های عید و عزا و پراکندن آن در طول سال به پاسخگویی مناسب به آن بپردازد.

ص: ۲۳

۳. خنثی سازی امواج گسترده تهاجم فرهنگی دشمنان با ارائه بالاترین آرمان ها برای انقلاب مبتنی بر نگاه آینده گرای مهدویت شیعی؛

۴. تقویت فرهنگ و هویت ایرانی اسلامی بر مبنای توجه ویژه روابط متقابل تاریخی تشیع و ایران و تاریخ و آینده گرایی مهدویت و رسالت مسلمان و شیعه ایرانی؛

۵. طراحی کلان ترین هدف و چشم انداز برای نظام و تک تک شهروندان از منظر رسالت ها و سیاست های گام به گام زمینه سازی جهانی؛

۶. تضعیف جریان ها و فرقه های انحرافی روزآمد با ارائه برترین و متعالی ترین بسته اعتقادی هویتی؛

۷. تقویت اسلام ناب بر مبنای آینده گرایی دینی در برابر جریان سکولار آینده گرایی آمریکایی و اسلام سلفیِ گذشته گرا؛

۸. تقویت روحیه کار و تحرک و نشاط آفرینی حداکثری در جامعه با تأکید بر ضرورت هماهنگی مؤمنان با امام معصومی که در مسیر تحقق ظهور دارای برترین تلاش از جهت کیفی و کمی است؛

۹. ایجاد روحیه امید و آینده نگری مثبت و عدم توقف و رکود و ایستایی، چه در دوران خوشی و چه در دوران سختی ها و هجوم ها و بحران ها؛

۱۰. ایجاد نگرش مثبت و آرمان طلبی در سطح جهانی و برای همه بشر بر محور مکتب و دین حق؛

۱۱. پاسخ دهی به نیاز طبیعی و فطری بشر برای نشاط و فرح و جشنی که جامع معنویت و جلوه های مشروع زندگی دنیوی باشد؛

۱۲. ایجاد جاذبه جهانی برای مکتب حق (در کنار فرهنگ حزن و عزا) بر مبنای فرهنگ شادی مقدسی که آرمانش رهایی و رشد و تعالی تمام جهانیان است.

با نظر به اهداف مذکور، راهبردها در دو حوزه برنامه سازی و محتوایی طراحی می گردند که شرح و گزارش آن چنین است:

۵. راهبردهای برنامه سازی در موضوع مهدویت

اشاره

۵. راهبردهای برنامه سازی در موضوع مهدویت

پس از آنکه مقام معظم رهبری دهه نود را دهه پیشرفت و عدالت نامیدند و با نظر به همزمانی این دهه با اوج زمان اجرای سند چشم انداز و تأکید مکرر ایشان بر مسئله پیچ

ص: ۲۴

تاریخی، همچنین با توجه به گستردگی هجوم های رسانه ای و گسترش کمّی و کیفی شبکه های ماهواره ای و اینترنتی، به نظر می رسد برای موضوعی همچون مهدویت و فرهنگی چون انتظار و مناسبتی به مهمی نیمه شعبان در رسانه ملی و شبکه های گوناگون برون مرزی، ملی و استانی باید تحولات و اتفاقات مهمی رخ بدهد تا در نهایت صدا و سیما در رویدادی همانند جشن های مهدویت و انتظار از نقش حاشیه ای بیرون بیاید و به فرموده امام راحل رحمه الله به دانشگاه تبدیل شود؛ دانشگاهی فعال، مهم و اثرگذار در زمینه فرهنگ سازی، که هدفش مدیریت و هدایت غیر مستقیم این جشن های مذهبی و مناسبتی با نظر به اهداف روزآمد جامعه شیعی و سیاست های کلان نظام مقدس جمهوری اسلامی است.

با نظر به این اهداف کلانی که از رسانه ملی انتظار می رود، می توان راهبردهای دستیابی به آن اهداف را در سطوح زیر دسته بندی کرد:

الف) راهبردهای کلان در حوزه برنامه سازی و مدیریت سازمانی؛

ب) راهبردهای محتوایی:

۱. راهبردهای اندیشه ای کلامی؛

۲. راهبردهای سیاسی؛

۳. راهبردهای اجتماعی؛

۴. راهبردهای فرهنگی.

الف) راهبردهای کلان در حوزه برنامه سازی

الف) راهبردهای کلان در حوزه برنامه سازی

پیشینه برنامه سازی سازمان در حوزه مناسبت های مذهبی نشان داده که متولی تولید این دسته از برنامه ها عمدتاً گروه معارف یا گروه مناسبت های دینی مذهبی در شبکه هاست.

به نظر می رسد با توجه به اهمیت موضوع، لازم است حداقل برای مناسبت مهمی مانند جشن نیمه شعبان، راهبردهای زیر در حوزه طراحی و برنامه ریزی اتخاذ گردد:

۱. تشکیل شورای عالی مهدویت(۱) در صدا وسیما با ترکیبی از مدیران و کارشناسان (هم از سوی کارشناسان مذهبی رسانه شناس و هم کارشناسان تخصصی مهدویت) و برگذاری

۱- و یا شورای عالی مناسبت های مذهبی که به صورت فعال و پویا وارد میدان شود و برنامه ریزی های میان مدت و بلند مدت را

برای شبکه ها در این راستا تعریف و طراحی نماید.

ص: ۲۵

جلسات منظم ماهانه برای رصد نیازها و آسیب ها، شناسایی پیوسته اولویت ها، برنامه ریزی عملیاتی همراه تقسیم کار مهندسی شده بین شبکه ها، و جلوگیری از موازی کاری و تکرار.(۱)

۲. تشکیل شورایی از گروه های گوناگون در هر شبکه برای فعال سازی حداکثری گروه ها به منظور برنامه سازی در این زمینه و ضرورت توجه به تنوع فرمت ها و قالب های برنامه سازی نمایشی و غیر نمایشی و تنوع و گستردگی موضوع ها و مفاهیم مهدوی، جهت عملیاتی شدن فعالیت حداکثری گروه های برنامه سازی در فرصت زمانی کافی و مطلوب و همراه با بسیج کردن منابع مالی کافی و فعال کردن گروه های برنامه سازی توانمند.

۳. توسعه دادن به کنداکتور پخش از زمان حداقلی شب و روز مناسبت، به دهه جشن های مهدویت و برنامه ریزی مناسب برای همراهی و هماهنگی با نیاز های جامعه برای آماده سازی جشن ها و خوراك دهی تدریجی و مطلوب در حوزه های گوناگون علمی، فرهنگی، هنری، اجتماعی و... و تلاش برای اثر گذاری مثبت در حوزه مدیریت نرم افزاری جشن های مردمی با هدف آسیب زدایی و غنی سازی نرم افزاری آنها؛

۴. تشکیل کارگروه علمی پژوهشی تخصصی رصد در مرکز پژوهش های سازمان، برای جمع آوری روزآمد مطالب علمی در حوزه مهدویت و شناسایی روزآمد نیازها، آسیب ها و بازخوانی زمانمند اهداف و سیاست های کلان نظام و رسانه ملی در هر سال تا در نهایت این گروه با نظر به تنوع گروه های برنامه ساز انواع ایده ها، و موضوع های برنامه سازی را پیشنهاد و ارائه دهدریال؛(۲)

۱- در همین جا تأکید می گردد که هدف این نوشته نقد و بررسی برنامه های سازمان در یک دهه اخیر چه در حوزه برنامه سازی و چه در حوزه مدیریت ها و فعالیت های جانبی همانند جشواره آخرین منجی نیست و این امر مجال فراخی دیگر و مطالعه ای فراگیر می طلبد. ولی باز برای نمونه، نگاهی اجمالی به یکی از طولانی ترین مجموعه ها در این سال ها یعنی برنامه بسوی ظهور که از شبکه دو که در سه مجموعه متوالی تولید و پخش شد شاهدی بر بسیاری ازمدعاهای فوق است؛ چراکه این برنامه اگرچه به ظاهر با همکاری بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود تهیه می شد، در هیچ یک از مراحل سیاست گذاری و بخش های برنامه سازی کارشناسان مهدوی آن مرکز مشارکت نداشتند و نقش آن کارشناسان فقط هنگام پخش برنامه، آن هم در گوشه ای از برنامه بود. از جهت موضوعات هم به ویژه در بخش پایانی چندان نوآوری و تازگی ای برای مخاطب نداشت و... و اخیراً هم در مقام بازشناسی بحران جریان انحرافی یمانی و یا گسترش خرده ادعاهای انحرافی نمی توان نقش برنامه هایی همانند آن را که بر مسئله تشرفات یا احساس گرایی دامن می زد، نادیده گرفت.

۲- این گروه می تواند هرسال در قالب روش swot به رصد و شناسایی قو تها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدها در عرصه فرهنگ مهدویت و انتظار، هم در سطح کشوری و هم در نگاهی کلان تر در سطح جوامع شیعی بپردازد و متناسب با واقعیت ها و نیازها و آسیب ها و چشم اندازها، در حوزه رسانه و در سطوح گوناگون برنامه ریزی کلان کند.

ص: ۲۶

۵. سرمایه گذاری و اهتمام به برنامه ریزی برای تولید آثار داستانی و نمایشی و انیمیشن و مستند در موضوع مهدویت در کنار راه اندازی کارگروه ایده ها جهت تولید ایده ها و موضوعات عالمانه و روزآمد و متنوع از بین کارشناسان مذهبی رسانه شناس و خلاق و ایده پردازان و نویسندگان برجسته سازمان در گروه های مختلف برنامه سازی؛

۶. ایجاد پیوند مستمر با نهادهای نخبگانی و علمی چه در حوزه مهدویت و چه در حوزه های فرهنگی و اجتماعی برای مشارکت دهی و فعال سازی نرم افزاری و سخت افزاری آنها در فرایند برنامه سازی و به ویژه شناسایی تنوع کارشناسان مهدوی و غیر مهدوی مرتبط در گرایش های علمی گوناگون به منظور تنوع بخشی و غنی سازی علمی و محتوایی برنامه ها و ارائه بسته های نرم افزاری مطلوب به جامعه در سراسر مراحل اجرای جشن ها؛

۷. شناسایی جامع جغرافیای اماکن و فرهنگ های مهدوی در گستره جغرافیای شیعه و برنامه ریزی حساب شده برای پوشش دهی هوشمندانه از آن ایده های مکانی یا فرهنگی در کنار ارائه بسته های کارشناسسی و نخبگانی لازم؛(۱)

۸. راه اندازی کارگروهی برای جذب و تألیف قلوب و تغذیه ایده ای و برنامه ای نسبت به تمام شبکه های شیعی فارسی، عربی، اردو و...(۲) با هدف ایجاد انجمن برنامه سازی شبکه های شیعی در موضوع مهدویت و دور کردن آنها از اندیشه های انحرافی در این زمینه؛

۱- در این زمینه یکی ازکاستی های بسیار مهم سازمان عقب افتادن از شرایط و تحولات منطقه ای است؛ چراکه در بحث مهدویت یکی از ضرورت های برنامه سازی، تولید برنامه هایی است که متناسب با اقتضائات وحدت اسلامی و شرایط حاکم بر جغرافیای جهان اسلام، شناسایی و تعیین اولویت های برنامه سازی بر اساس جغرافیای تشیع باشد؛ حصوصاً در یک دهه اخیر و به ویژه پس رشد فزاینده حضور سیاسی و اجتماعی شیعیان در منطقه و خاصه در کشورهای عراق و افغانستان و... . با وجود عتبات عالیات در عراق، در کنار سیل زائران ایرانی در عراق و وجود اماکن و فرهنگ های مهدوی بسیار قوی در ان منطقه می طلبید که پس از سقوط صدام سازمان، کارگروهی ویژه برای این منطقه تشکیل دهد و ضمن رصد ظرفیت ها به شناسایی فرصت های برنامه سازی و تعیین اولویت ها بپرازد و برنامه های مذهبی مهدوی بسیاری تولید کند؛ خصوصاً در شهری همانند کربلا یک استدیو یا حتی یک شبکه فعال شبانه روزی برای پخش در داخل کشور (حتی با کمک بعثه رهبری یا برخی از شبکه های شیعی همسو و با همکاری آستانه مقدسه دو حرم حسینی و عباسی) طراحی و اجرا می گردید. ولی متأسفانه امروزه سازمان نه تنها مخاطب شیعه عراق را در اختیار ندارد، بلکه درباره ظرفیت های برنامه سازی در موضوع عتبات مقدسه و اماکن مذهبی به تازگی هم از شبکه های شیعی عراقی همسو و هم از مثل شبکه ای همانند امام حسین۷ در حال عقب افتادن است.

۲- این در حالی است که مخاطبان شیعی فراوانی در گستره افغانستان و شبه قاره هند یا در آسیای مرکزی و یا در آسیای جنوب شرقی و یا انبوه شیعیان و علویان ترک زبان در جغرافیای کشورهای ترک زبان مورد غفلت فراگیر سازمان قرار گرفته است.

ص: ۲۷

۹. توجه به رویکرد های گوناگون برنامه سازی و تلاش برای برنامه سازی در همه حوزه ها با رویکرد اطلاع رسانی، آموزشی، ارشادی، تربیتی، تفریح و سرگرمی؛

۱۰. تلاش برای سفارش ایده های روزآمد پیش بینی شده در فرصت کافی به جامعه خطبا، مداحان و هنرمندان.

ب) راهبردهای محتوایی در موضوع مهدویت

ب) راهبردهای محتوایی در موضوع مهدویت

در زمینه راهبردهای محتوایی مهم ترین راهبردی که سازمان باید در نظر قرار دهد، ایجاد نگاه جامع به هندسه مفاهیم و موضوع های مهدوی در فرصت جشن های مهدویت (و در دیگر فرصت های سالیانه) است. نگاه جامعی که بر آمده از مبانی عقلی و نقلی مکتب تشیع باشد و به آشنایی کامل مدیران و برنامه سازان با حوزه های گوناگون معارفی و معرفتی مهدویت منجر شود. هدف کلان در این حوزه باید دور سازی موضوع مهدویت و انتظار از فضای احساسی و عرفی گرایی صرف، و جهت دهی آن به سوی اهداف کلان نظام در حوزه های سبک زندگی دینی منتظرانه و نظام و تمدن سازی زمینه ساز باشد؛ رویکردی که برای نمونه یکی از برکات مهمش معطوف سازی جامعه منتظران از علامت گرایی (علائم و نشانه های ظهور) به سوی عوامل زمینه ساز خواهد بود. در این زمینه باید آثاری تولید شود که هم تبیین جامعی از هندسه معرفتی مهدویت داشته باشد و هم به معرفی ایده ها و موضوعات نمایشی و غیر نمایشی تولید و تهیه یاری رساند. همچنین باید یک مرکز برای برنامه ریزی تولید محتوایی و جمع آوری آثار موجود در سازمان راه اندازی گردد.

با این پیش درآمد، فهرست راهبردهای ارائه پیام در حوزه امامت، مهدویت و انتظار در رسانه ملی چنین خواهد بود:

یک راهبرد های اعتقادی بینشی

مهم ترین آسیب در زمینه جشن های مهدوی نگرش غلط و همراه با افراط و تفریط به آموزه های مهدویت است. در حقیقت هنوز پیوند عمیقی در سطح جامعه بین مهدویت و نظام اسلامی و رسالت های تمدنی و جهانی آن صورت نگرفته است. بر این اساس، از راهبردهای مهم رسانه باید اصلاح نگرش مخاطبان به مهدویت و فرهنگ انتظار باشد.

ص: ۲۸

اول راهبرد معرفی تشیع در روش مقایسه ای و تطبیقی با دیگر ادیان و مذاهب، به عنوان یگانه مکتب آینده گرا: یکی از راهبرد های سازمان در ایجاد بینشی عمیق و آگاهانه، باید آموزش دهی و نهادینه سازی روش دین شناسی مقایسه ای و تطبیقی عالمانه باشد؛ روشی که قرآنی عقلانی و در حد فهم و توان آحاد جامعه است. همچنین در زمینه بازشناسی مهدویت شیعی در مقایسه با تعطیلی یا ابهام آینده نگری غیر شیعی بهترین روش برای اصلاح و ارتقا و تعمیق بینش مهدوی می باشد.

دوم راهبرد نقد نظریات تلاشگر برای حداقل انگاری یا در حاشیه برنده آموزه مهدویت شیعی (همانند منجی اهل سنت و یا مسیحیت و...).

سوم راهبرد بازشناسی شخصیت جامع و کامل امام زمان (راهبردی درون دینی برای ارتقابخشی به ذهنیت های ناقص و نارسای مهدی باوران): متأسفانه برداشت اکثر افراد جامعه از امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف برداشتی ناقص و شخصی است؛ برداشت هایی که غالباً از آگاهی ها یا مطالعات سطحی و ناقص ناشی شده است؛ مواردی همانند اینکه امام در دوران غیبت غایب و منفعل است و در آینده دارای کنشگریِ مثبت و فعال خواهد بود (و زمان حال را به حال خود رها کرده یا نگاه حداقلی به زمان حال دارد) و یا اینکه رابطه متقابل ما و آن حضرت به جای رابطه دو سویه تبدیل به رابطه ای یک سویه و همراه با مطالبات و توقع های فراوان از امام است. فراوانی ذهنیت هایی همانند این نوع نگاه ها باعث شده که اکثر مهدی باوران در متن زندگی خود، از انتظار و سبک زندگی منتظرانه تعریفی حداقلی داشته باشند. این در حالی است که بر اساس آموزه های دینی امام در هر لحظه از زمان دارای بالاترین تلاش و فعالیت، البته در پس پرده غیبت است. ازاین رو لازمه مهدی باوری؛ گونه حداکثری خواهد بود و دائره این مهدی یاوری را باید در باز شناسی روزآمد حق و باطل سیاسی و اجتماعی و جغرافیایی دانست و تعریف کرد.

بنابراین، وظیفه برنامه سازان، تولید مجموعه برنامه هایی خواهد بود که به بازشناسی عالمانه شخصیت امام غایب در حد فاصل ذهنیت مخاطبان تا واقعیت و حقیقت دینی بپردازد. آنان باید در قالب این مجموعه برنامه ها ضمن آسیب شناسی باورها، به ارائه باور درست و تعمیق آن باور درباره شخص و شخصیت امام یاری برسانند.

ص: ۲۹

چهارم راهبرد بازشناسی زیبا شناسانه آموزه های مهدویت (راهبردی با رویکرد دفع و پاسخگویی به تبلیغات سوء دشمنان): در سال های اخیر به ویژه با شبهات و هجمه های شبکه های ماهواره ای و اینترنتی، دشمنان مهدویت و تشیع کوشیده اند شخصیت و چهره ای منفی از امام زمان و معارف مهدویت به نمایش بگذارند. بازتاب این تلاش تضعیف باورداشت مهدویت در سطح جامعه به ویژه در میان جوانان و نوجوانان است. بر این پایه، یکی از راهبردهای مهم رسانه در زمینه مهدویت باید بازشناسی ابعاد زیبا گرا و جذاب شخصیت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و آموزه های مهدویت و جلوه های مهر و محبت و مهربانی امام زیبایی ها و مهربانی ها باشد و باعث تقویت ایمان مهدی باوران و ایجاد گرایش و کشش در غیر شیعیان نسبت به مهدویت گردد.

پنجم راهبرد ترویج نگاه عالمانه به ادعیه و زیارات مهدوی: ادعیه و زیارات مهدوی بخش مهمی از معارف ناب مهدوی است که حداقل در قالب کتاب مفاتیح الجنان در اختیار سطح وسیعی از جامعه قرار دارد. نگاه به این ادعیه و زیارات غالباً جزئی و ناقص و احساس و عاطفی است. در حالی که مواجهه عالمانه و انس مداوم با این ادعیه و زیارات می تواند به غنابخشی معرفتی جامعه در حوزه معرفت مهدوی منجر شود و در نتیجه هم رفتار و هم فرهنگ منتظران ارتقا بیابد.

دو راهبرد های سیاسی

در حوزه سیاسی برای تعمیق باور پذیری آموزه مهدویت چند راهبرد مهم باید مورد توجه قرار گیرد، از جمله:

اول- معرفی مهدویت به عنوان یگانه اصل دینی سیاسی آینده نگر که توانایی طراحی کلان ترین چشم انداز و هدف گذاری در مسیر نظام و تمدن سازی و جهانی سازی ارزش های سیاسی اسلام را دارد؛

دوم- ایجاد نیاز در مخاطب برای مهدی باوری از منظر استقرا و تحلیل تجربه های سیاسی تاریخی بشر و اثبات ضرورت سیاسی مهدویت خواهی و حرکت به سوی پایان تاریخ دینی، بر مبنای ناکارآمدی تجربه های سیاسی اجتماعی بشر در بستر تاریخ؛

سوم- اثبات و باورپذیر سازی ولایت فقیه در دوران غیبت به عنوان استمرار اصل نبو ت و امامت و بهترین شیوه حکومت غیرمعصومانه دینی؛

ص: ۳۰

چهارم- تبیین ظرفیت های نرم افزای و امیدبخش و عدالت گرای مهدویت شیعی به عنوان مهم ترین بستر برای گسترش ارزش ها و شعارهای انقلاب اسلامی به ویژه در فرصت بیداری اسلامی و جنبش های ضد سرمایه داری ؛

پنجم- هشدار دهی به جامعه ایرانی در اوج فتنه های آخرالزمانی ؛

ششم- توسعه بینش سیاسی جامعه در موضوع دشمن شناسی با ارائه تحلیل تاریخی درگیری حق و باطل و تشریح و تبیین کمّی و کیفی دشمنی های فراگیر آخرالزمانی ؛

هفتم- گسترش و تعمیق علاقه مندی و گرایش عمومی جهانی نسبت به انقلاب و نظام از منظر یگانه نقطه اتکای شیعیان، مسلمانان، محرومان و مستضعفان جهان؛

هشتم- گسترش بخشی و عینیت دادن به احساس فطری ظلم گریزی و پرهیز از توسعه فرهنگ اجتماعی انظلام (ظلم پذیری) و ایجاد حس همدردی با مستضعفان جهان به گونه ای که هر فرد به صورت جدی به مسئله عدالت جهانی بیندیشد و در اندازه مقدورات خود عمل نماید؛

نهم- جهت دهی حضور مردم در جشن های شعبانیه به عنوان حضوری دینی، انقلابی، سیاسی در مسیر افزایش وحدت عمومی (سیاسی، اجتماعی) به ویژه در شرایط حساس داخلی یا منطقه ای.

دهم- احیای همبستگی اجتماعی پس از تنش ها و دلزدگی های احتمالی سالیانه بر محوریت مشارکت اجتماعی در جشن های مهدویت؛.

یازدهم- تقویت روحیه امید و مبارزه طلبی و استکبارستیزی؛

سه راهبرد های اجتماعی

اول راهبرد تشویق به جمع گرایی دینی و تشکیل هیئت در فضای جشن های مهدوی: در مکتب شیعه و در فرهنگ عاشورایی مشارکت اجتماعی شیعیان در قالب «هیئت» است. ساختار هیئت به گونه ای است که مشارکت همگانی به همراه استفاده از کارشناسان مذهبی و مشارکت عوام و خواص و همراه با تواضع نخبگانی در انجام دادن امور خیر است. تا در نهایت فرهنگی پدید آید که غنی، روزآمد و همراه با احتمال کمتری از تحریف ها و انحراف ها باشد.

ص: ۳۱

این موضوع متأسفانه کمتر در فرهنگ جشن هـای شعبانیه رخ می دهـد؛ زیرا درست است که در این فرهنگ اکثر مردم مشارکت دارنـد؛ مشـارکتی غالباً خودجوش، اما خودرأی و با کمترین پشـتوانه های معرفتی و علمی و کمترین بهره گیری از مشارکت فکری کارشناسان مذهبی است. بدین جهت آسیب های جشن های شعبانیه اخیراً به شدت رو به فزونی گذاشته است.

ازاین رو یکی از راهبردهای مهم اجتماعی رسانه در جشن های شعبانیه، باید ترغیب و تشویق آحاد جامعه و خصوصاً علاقه مندان به فعالیت در حوزه جشن های مهـدوی برای تشـکیل یا حضور در هیئت های مـذهبی با همکاری کارشـناسان دینی و مـذهبی و ارباب فرهنگ و هنر باشد.

دوم راهبرد ارتقـای سـطح فضایـل و اخلاق اجتماعی با تأکیـد بر احیاگری اصول اخلاقی جامعه ساز: در بینش شـیعی جامعه و شـهر انتظار و شـهروندان منتظر، در حدفاصل مدینه النبی (به عنوان ریشه ها و مبانی) و مدینه المهدی (به عنوان چشم انداز و الگوی دیگر جوامع) قرار دارنـد. ازاین رو بایـد این دو سویه دیروزی و فردایی را مبنای رفتار اجتماعی خود قرار دهند؛ به ویژه اصول اخلاقی ای همانند رعایت عدل و قسط و تقدم حقوق اجتماعی بر حقوق فردی (تقدم ایثار گری بر فردگرایی).

سوم راهبرد ترویـج مهدویت به عنوان نرم افزاری برای طراحی سبک زندگی منتظرانه (سبک زندگی مهدوی) و جایگزینی مهدی گرایی احساسی با مهـدی زیستی عملی و فراگیر: از آسـیب های رایـج در فرهنگ انتظار در جامعه، تبـدیل شـدن مهـدویت به یک آموزه احساسـی و عـاطفی است؛ در حـالی که مهـدویت به عنوان تجلی روزآمـد اصـل امامت شـیعی، مهم ترین نرم افزار در مکتب تشیع است که باید شکل دهنده سخت افزار عملی و عینی زندگی روزمره و به ویژه مسائل کلان آن باشد. تأکید بر انتظار و منتظرانه زیسـتن جزو سـفارش هـای فراوان ائمه معصومین علیهم السـلام دردوران غیبت و به ویژه در دوران آخرالزمـان است؛ چراکه در این دوران هجوم ها و آسـیب ها در سـبک و روش زنـدگی زیاد می شود تا بـدان حـد که خطر وارونگی در شخصـیت انسانی و هویت های اجتماعی بلای فراگیر انسان ها شده و سقوطی فراگیر گریبان گیر بشر می گردد. بر طبق آموزه های

ص: ۳۲

دینی در این شرایط، یگانه راه نجات، منتظرانه زیستن است. بدیهی است این زیست منتظرانه نباید در حد شعار باشد، بلکه باید جلوه های عینی و عملی آن شناسایی شود و پس از معرفی، مبنای فرهنگ سازی قرار گیرد.

بر این اساس، از راهبردهای مهم رسانه در جشن های دینی به صورت عام و در جشن های مهدوی به صورت خاص، باید ترویج مهدی زیستی از جهت مفهومی و مصداقی باشد.

چهارم راهبرد معطوف سازی جامعه منتظر از علامت پیمایی به جامعه ای عامل گرا: در مسیر آسیب زدایی و تلاش برای ارتقای بینش مهدوی، منتظران به جای تکلیف گریزی و عافیت طلبی و توقع تعجیل با تطبیق های ناقص و بی مبنا و آسیب زا در زمینه نشانه های ظهور، باید به سوی بازشناسی عوامل و شرایط ظهور معطوف شوند و تک تک افراد و نهاد ها خود را در مسیر ظهور، صاحب مسئولیت و تکلیف ببینند و به جای نشانه پیمایی به وظیفه گرایی روی بیاورند.

چهار راهبردهای فرهنگی

فرهنگ جشن های مهدوی در نیمه شعبان امروزه مهم ترین جشن و هویت شادی بخش در جوامع شیعی است و البته فرهنگی است که متأسفانه امروزه گرفتار انواع گرایش های عرفی گرایی و سطحی زدگی شده است. در این زمینه رسانه وظیفه دارد که در تعمیق و غنی سازی فرهنگ اصیل مهدوی به تولید آثار فاخر بپردازد و برای بهسازی فرهنگ مهدویت وانتظار برنامه ریزی کند. بنابراین در این زمینه رسالت سنگینی بر عهده مدیران و برنامه سازان رسانه است. آنان ابتدا باید خود را از فقر و ضعف آگاهی نسبت به معارف مهدوی و از بی اعتنایی به آسیب های فراگیر در فرهنگ مهدوی موجود در سطح جامعه دور کنند و آنگاه برای تولید آثار فاخر در این برنامه ریزی کنند. راهبردهای معطوف به این رسالت چنین است:

راهبرد فعال سازی نخبگان فرهنگی و هنری در زمینه جشن های مهدوی: رسانه ملی می تواند با برنامه ریزی درست و فعال سازی هنرمندان و نخبگان در قالب برنامه های گوناگون و متنوع علمی، فرهنگی و هنری، به تدریج با پرهیز از تولید آثار تکراری، و پخش نواها و موسیقی ها و محصولات موجود نازل یا متوسط در سطح جامعه، زمینه ساز تولید آثار فاخر و ممتاز در

ص: ۳۳

حوزه های گوناگون فرهنگی و هنری و حتی در زمینه خطابه و تبلیغ دینی باشد؛ چراکه تبلیغ دینی از رسانه ملی, با نظر به اقتضائاتی که دارد, همیشه باید عالمانه و تخصصی باشد.

در این زمینه تولید اثار استودیویی، حتی در زمینه مداحی ها و آواهای مذهبی آیینی، با توجه به گستردگی نیازهای جامعه، باید در دستور کار برنامه سازان قرار بگیرد.

ج) راهبردهای ناظر به مخاطب و شبکه

ج) راهبردهای ناظر به مخاطب و شبکه

با توجه به تنوع مخاطبان برنامه های سازمان صدا و سیما و گستردگی شبکه های رادیویی و تلویزیونی آن، بخشی از راهبردهای پیشنهادی راهبردهای ناظر به تنوع مخاطب و تنوع شبکه ها و بدین شرح است:

یک راهبرد برنامه سازی مهدوی در شبکه های استانی

نظر به غلبه و حاکمیت شبکه های ملی بر جامعه و فرهنگ کشور و خلأ ها و کمبودهای فرهنگی و برنامه سازی در این شبکه ها در کنار غنا و قوت فرهنگ های بومی و محلی موجود یا بالقوه، راهبرد طراحی و سفارش برنامه های بومی و استانی با رویکرد مخاطب کشوری می تواند باعث غنای فرهنگ و برنامه سازی مهدوی و تنوع بخشی به آنها شود.

تنوع آواها، فرهنگ ها و جشن ها اگر با کیفیت بالای کارگردانی و به گونه ای تخصصی و هنری تولید گردند، ضمن عرضه از شبکه های گوناگون رسانه در اختیار عموم هم قرار می گیرند و به غنای عمومی فرهنگ انتظار یاری می رسانند.(۱) در این زمینه همچنین متناسب با تنوع آسیب های مهدی باوری در جغرافیای استانی، ضرورت فعال سازی شبکه های استانی در مرزبانی و دفاع از فرهنگ مهدویت و انتظار در هر استان ضروری است.(۲)

۱- همانند کار بسیار زیبا اما ناتمام کاروان عاشورایی که برای یکی دو سال در شبکه یک سازمان آزموده شد.

۲- برای نمونه، در سال های اخیر سه گانه وهابیت، بهائیت و به تازگی جریان انحرافی یمانی، هریک به نوعی به جان مهدویت شیعی در جغرافیای استانی افتاده اند. در این زمینه وهابیت در مناطق هم جوار با اهل سنت یا در محدوده اقلیت های نژادی و زبانی قوی تر عمل می کند (همانند خوزستان و بلوچستان) و بهائیت بر دو فرصت اجتماعی قشر های مدرن و سکولار یا قشرهای محروم در محدوده استان های مرکزی تر عمل می کند. جریان یمانی هم اگر چه نقطه ورودش از منطقه عرب نشین خوزستان بوده تا خراسان، کانون تبلیغات خود را بر قشرهای مذهبی خصوصا دو قشر عاشقان امام مهدی و محرومین مذهبی قرار داده است. جالب است این جریان که متمسک به برخی از روایات ضعیف و خواب گرایی و نشانه گرایی و استخاره است در هر استان بر اساس یک فرهنگ شناسی محلی یکی از این عناصر را بزرگ نمایی کرده است.

ص: ۳۴

دو راهبردهای شبکه های برون مرزی

اول راهبرد انتقال و ترویج مهدویت به عنوان فطری ترین پیام تشیع برای مخاطب غیر مسلمان: برنامه سازی مهدوی برای مخاطب جهانی یکی از حوزه های مهجور در سازمان است؛ چراکه تلقی برنامه سازی مهدوی، برنامه سازی درباره شخص و شخصیت امام مهدی یا آموزه های تاریخی مهدویت و یا انحصاراً فرهنگ های بومی شیعیان درباره مهدویت شیعی است؛ آموزه هایی که کمترین جایگاه را برای مخاطب خارجی غیر مسلمان را ندارد. این در حالی است که مهدویت شیعه مبتنی بر گرایش های فطری انسان ها تعریف گردیده است. از این منظر می توان انواع برنامه ها را ناظر به این قابلیت فراگیر انسانی با ملاحظات زیرتولید کرد:

۱. برنامه سازی ناظر به مهدی خواهی فطری از منظر معرفی و تعالی بخشی گرایش های فطری انسانی همانند عدالت خواهی، معنویت گرایی، زیبایی جویی، میل به دانایی و رشد و شکوفایی، آرمان گرایی و کمال طلبی و مدینه فاضله خواهی در گستره جهانی؛

۲. برنامه سازی با هدف نقد و بررسی ناکامی تاریخی تمام مکاتب و مذاهب در تحقق گرایش های فطری و آرزوهای انسانی؛

۳. برنامه سازی در حوزه ظلم های جدید حتی در جوامع به ظاهر پیشرفته کنونی و در حقیقت بی عدالتی ها و استثمار مدرن علمی، اجتماعی و اقتصادی ای که جوامع وجود دارد و حتی در این جوامع هم عدالت گمشده اکثر انسان هاست؛

۴. برنامه سازی در حوزه مشترکات ادیان و مذاهب در زمینه موعودباوری و تلاش برای خارج ساختن منجی گرایی ادیان از نگاه های انحصار گرایانه به سوی تلاش برای ایجاد همگرایی و تقریب بین الادیان و بین المذاهبی بر محوریت مشترکات موعودباوری؛

۵. تلاش برای شناسایی مسائل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی مناطق گوناگون جغرافیایی با کمک دفاتر برون مرزی و برنامه سازی مهدوی فطری و انسانی و هماهنگی متناسب با آن.

برای نمونه، برنامه سازی برای جغرافیای نژاد زرد (چین و کره و ژاپن) که در حال تجربه توسعه و مدرنیسم است با برنامه سازی برای جامعه آمریکای لاتین و جنوبی یا حوزه کشورهای اسپانیایی زبان و یا حتی برای جغرافیای منطقه هندوچین (کشورهایی همانند تایلند و ویتنام و لائوس و مالزی و...)، متفاوت خواهد بود. در این رصد باید

ص: ۳۵

حداقل های مشترک فطری انسانی تا موارد انحصاری یا مشترکات دینی یا فرهنگی و یا اجتماعی شناسایی شوند و موضوع برنامه سازی قرار گیرند. پس از رصد این موضوعات و ایده ها، برنامه سازی می تواند با هدف برنامه سازی برای دو گروه مخاطب خاص در همان جغرافیاها و همچنین برای مخاصب عام جهانی صورت بگیرد؛

۶. راهبرد تلاش برای جذب نخبگان با محوریت تبلیغ برای عدالت علمی در جهان بشری و همچنین تأکید بر عقلانی و فطری و عالمانه بودن مهدویت شیعی؛

۷. ضرورت معرفی راهبرد مهدویت و جهانی سازی و آینده نگری شیعی که مبنای انقلاب اسلامی ایران است به عنوان یگانه نرم افزار رقیب برای آینده گرایی و جهانی سازی آمریکایی و غربی؛

۸. معرفی راهبرد ضرورت خاورمیانه پژوهی برای پیروان ادیان سه گانه یهودیت، اسلام و مسیحیت برای حساس سازی آنها نسبت به مسیر گذشته، آینده و حال ادیان در این منطقه و جغرافیای حق و باطلی که در این زمان های سه گانه در این منطقه وجود داشته، دارد و خواهد داشت؛ همچنین تبیین رسالت ها و مسئولیت هایی که برای انسان های آگاه و مسئول و دلسوز تعریف می گردد و ارائه راهکارهایی که می تواند باعث دفع فتنه های دینی و تقویت همزیستی ادیان در منطقه بگردد؛

۹. مهدی شناسی تطبیقی بر مبنای بازخوانی تاریخی و شخصیت پیامبران، با هدف دفع شبهات اهل کتاب و اهل سنت از شخصیت، معارف و تاریخ مهدویت شیعی بر مبنای گفتمان مشترکی که همگان در مورد پیامبران دارند.

دوم راهبرد انتقال پیام برای مخاطب مسلمان: مهدویت اگرچه آموزه ای مشترک در اندیشه اسلامی است, از سویی تحریف ها و انحراف ها در فرقه های گوناگون اسلامی، باعث ایجاد فاصله ها و تفرقه گرایی در این آموزه شده و از سوی دیگر باعث رکود و ایستایی این آموزه در جوامع مسلمان هم شده است. بدین جهت در فرصت جشن های مهدوی برنامه سازان باید در یک زمان شناسی، نیاز شناسی و آسیب شناسی روزآمد نسبت به فضای جهان و جغرافیا و جوامع اسلامی (و همچنین مخاطبان استان های اهل سنت نشین داخلی) در مقام برنامه سازی در نگاهی ترکیبی بین مقام جاذبه و دافعه عمل کنند؛ بدین معنی که ضمن بزرگنمایی مشترکات مهدویت شیعی و غیر شیعی در یک نگاه تطبیقی، به آسیب شناسی عوامل ایستایی فرهنگ مهدویت در فرقه های دیگر بپردازد.

ص: ۳۶

در این زمینه می توان از مبانی فطری مهدویت شیعه که در دیگر فرقه های اسلامی دچار تحریف شده است یاری گرفت و گرایش های فطری مسلمانان را به سوی مهدی خواهی فطری اسلامی برانگیخت. در این زمینه راهبرد پرداختن به مباحثی همانند بحث عدالت از منظر کلامی، سیاسی و تجربه تاریخی آن در جهان اسلام یا بحث آسیب شناسی تاریخی حکومت ها و جوامع اسلامی و یا بحث تحلیل ریشه های رکود اجتماعی مسلمانان و عوامل مؤثر بر بیداری اسلامی می تواند راه گشا باشد.

بدیهی است نرم افزار مهدویت شیعی بر بنیان اصول فطری آن می تواند مهم ترین نرم افزار آینده نگر اسلامی برای دور ساختن جوامع مسلمان از وهابیت سلفی گرا یا سکولاریسم غرب گرا باشد.

سوم راهبرد انتقال پیام برای مخاطب شیعی در گستره جهانی: نظر به رواج نگرش های فرقه ای و درون دینی و غفلت و بی توجهی از الزامات همزیستی جهانی با مسلمانان و غیر مسلمانان، متأسفانه بسیاری از شیعیان، چه در ایران و چه در جغرافیای تشیع و چه در قالب اقلیت های شیعی که در جغرافیای کشورهای اسلامی یا غیر اسلامی زندگی می کنند، نسبت به اندیشه مهدویت و فرهنگ انتظار دارای قرائت و تفسیری انحصار گرایانه و درون فرقه ای هستند و حتی مراسم ها و جشن هایی که بر گزار می کنند غالباً رویکردی درون گروهی دارد و کمتر سمت و سوی جاذبه آفرینی برای مخاطب جهانی دارد. آنان متأسفانه از قابلیت ها و جلوه های فطری و جهانی مهدویت شیعی غافل اند. بدین جهت نتوانسته اند جشن های مهدی خواهی را رفته رفته به جشن و فرهنگی شناخته شده و حامل پیام جهانی برای جهانیان تبدیل کنند (برخلاف عاشورا که برای جهانیان بیشتر شناخته شده است). بدین جهت یکی از راهبردهای بسیار مهم و کلان رسانه باید تلاش برای فعال سازی گسترده مخاطبان شیعی و مسلمان، در مسیر ایجاد جاذبه جهانی برای این فرهنگ و جشن دینی فطری باشد. یکی از گروه های اجتماعی که می توانند به عنوان گروه هدف مورد توجه قرار گیرند شیعیان ایرانی مهاجر یا شیعیان دارای همزیستی با اهل سنت یا مسیحیت اند تا در نهایت جامعه گسترده شیعه از جامعه ای منفعل و مواجه با تهاجم فرهنگی به جامعه ای فعال و مدعی ترویج فرهنگ های فطری و امید بخش و آینده نگری اسلامی در سطح جهانی تبدیل بشوند.

ص: ۳۷

بخش دوم : در جست وجوی طرحی برای ایده یابی برنامه سازی

اشاره

بخش دوم در جست وجوی طرحی برای ایده یابی برنامه سازی

زیر فصل ها

پیش درآمد

۱. بازشناسی اجمالی مهدویت

۲. بخش ایده یابی ناظر به نگاه بینارشته ای در حوزه علوم انسانی

ص: ۳۸

ص: ۳۹

پیش درآمد

پیش درآمد

در فراینـد برنامه سازی رسانه ای نخستین مسـئله و دغـدغه همیشـگی برنامه سازان، معضل ایده یابی و روزآمد سازی ایده های ناب است. اینکه ایـده هـای نـاب چه هسـتند و از کجا می آینـد دغـدغه همیشـگی برنامه سازان و فیلمنامه نویسان است. البته یافتن ایـده, یگانه مشکل در آفرینش اثر رسانه ای هنری نیست؛ بلکه پس از یافتن ایده ای جذاب، دغدغه بعدی پرورش آن است.

اینکه ایـده جـذاب چه ویژ گی هـایی دارد و چگونه می توان این گونه ایـده هـا را بـا ذهنی خیال پرداز پرورش داد، موضوع این اثر نیست؛ اما برای تبیین موضوع پژوهش که ایده های مهدوی است، به آن اشاره می کنیم. در ابتدا باید ایده را به اجمال تعریف کرد.

ایـده، یک مفهوم یا یک اثر ذهنی است و اگر با خلاقیت همراه شود راهکاری باارزش برای حل چالش موجود ارائه می دهد. ازاین رو، ایده خلاق تغذیه کننده فرایند برنامه سازی است و می تواند به محتوای برنامه های مهدوی انسجام دهد.

منشأ پیدایش ایده را شش امر می دانند(۱) که عبارتند از:

۱. شخصیت؛ ۲. حادثه؛ ۳. مکان؛ ۴. اندیشه (و سخن)تأمل برانگیز؛ ۵. موقعیت (روابط انسانی)؛ ۶. حوزه اطلاعاتی نویسنده.

موضوع بعـد درک این مسـئله است که در چه زمانی ایـده خام ابتـدایی در ذهن جرقه می زند. البته زمان جرقه زدن ایده در ذهن را نمی توان پیش بینی کرد, ولی هنرمند و نویسـنده می تواند آگاهانه به بستر سازی برای ذهن بپردازد تا فرصت های بارش ایده ها را تسهیل نماید. منابع مؤثر بر خلاقیت و جولان و بارش فکری که احتمالاً می توانند به پیدایش ایده منجر شوند، عبارت اند از:

۱- نوشتن برای سینما، مجموعه مقالات، نویسندگان مختلف، بنیاد فارابی، تهران، ۱۳۸۳.

ص: ۴۰

تجربه زمان حال، گفت و گو، مطالعه، یادآوری، تخیل.

موضوع بعدی پس از تولد و یافتن ایده، پرورش و شکوفایی و غنی سازی آن است؛ بدین معنی که چگونه ایده را مبتنی بر ساختارهای گوناگون علمی رسانه ای در ذهن خود بازگویی و بازسازی کنیم تا به خوبی ورز بیاید و جنبه های گوناگون پردازش آن کشف گردد.

با تبیینی که از عوامل مؤثر بر پیدایش و شکفاسازی ایده بیان شد، معلوم می گردد که در فرایند تولید آثار هنری رسانه ای رسالت و مسئولیت سنگینی بر عهده هنرمندان و برنامه سازان و حتی مدیران و تصمیم گیران است. چراکه بر آنان است که برای خلاق سازی ذهن و فکر خود بسترهای لازم را برای بارش ایده های نو و جذاب فراهم سازند. این مهم در فرایند برنامه سازی مذهبی با توجه به حساسیت های اجتماعی اش سنگین تر است.

بدین جهت برای داشتن مجموعه ای از ایده های متنوع در مسیر برنامه سازی در موضوع مهدویت و انتظار که تأمین کننده انبوه نیازهای برنامه سازی به ویژه معطوف به گستردگی راهبردهای پیشین باشد ابتدا باید در جست وجوی الگویی برای فرایند تولید و کشف ایده ها بود تا در مقام برنامه سازیِ عالمانه و تخصصی گرفتار تکرار و فقر محتوا نشد.

برای تأمین این نیاز و با هدف پویا سازی خلاقیت هنرمندان و برنامه سازان به نظر می رسد بتوان الگویی بر اساس روش بینا رشته ای در علوم ارائه داد. بدین گونه که حوزه اطلاعاتی نویسنده و برنامه ساز را در موضوعی مثل معارف مهدوی از حصر گرایی در آورد و از دستاورد همه علوم مرتبط با آن خاصه در علوم انسانی برای غنی سازی این دانش و فرهنگ کمک گرفت.(۱)

فرایند این روش بینارشته ای معطوف به ایده سازی در نخستین گام و در ساده ترین روش چنین است که:

در آغاز باید تلاش نمود تا گستردگی تنوع مخاطب را بر موضوع اصلی عرضه کرد. این مواجهه ابتدایی تنوع مخاطب با موضوع و زیر مجموعه های آن، نخستین گام در ایجاد پرسش های جدیدی است که می تواند در مواجهه با معارف اصیل مهدوی، باعث شکوفایی و تنوع و روزآمد سازی آن بگردد. در این مرحله با واشکافی نیازها و پرسش ها و مسائل مخاطب می توان موضوع های جدید را در یک رابطه دو سویه جستجو کرد.

۱- در این زمینه نک: فرامرز قراملکی، روش شناسی مطالعات دینی، ص ۳۷۶ و ۳۸۸.

ص: ۴۱

البته باید توجه داشت که برای کشف و فرآوری پرسش های انسانی، حداقل دو عنصر دیگر هم باید دخالت داشته باشد:

یکی از دانش هایی که در مقام واشکافی و فهم و کشف و نقد و بررسی پیچیدگی های زندگی مخاطب بشری هستند و در قالب علوم انسانی به مسائل زندگی بشری می پردازند؛(۱) دیگری تنوع و شیوه های ارائه پیام است. در یک طرحواره کلی عناصر اثرگذار در ایده سازی و به روز کردن آنها چنین است:

برای دیدن عکس به پی دی اف مراجعه فرمایید

توضیح کلیدواژه ها:

۱. موضوع اصلی: منظور مهدویت شیعی است که توضیح آن خواهد آمد. ولی در این روش باید توجه داشت که برای کارایی هرچه بیشتر این روش باید صورت بندی و تصویر و هندسه جامعی از مجموعه آموزه های مهدویت فطری شیعی داشت.

۲. مسائل علوم انسانی/ کاربردی: منظور آن دسته از علوم بشری است که مستقیماً به زندگی بشر می پردازند یا در زندگی بشری کاربرد مستقیم دارند و در مقام ایده یابی در علوم دینی که مدعی طرح و برنامه برای زندگی بشری است می توانند نقش فعالی ایفا کنند. علومی که فهرست آنها چنین است:

۱- البته این دانش ها در مقام ایده یابی صرفاً کارکرد تکثرزایی دارند و هیچ گاه ناظر به مبانی سکولارشان در مقام پیش فرض و مبنای فکری تام و تمام ایده یابی در مباحث دینی قرار نمی گیرند. بنابراین در این روش همیشه باید با عینک پیش فرض های مبنایی دینی در زمینه زندگی دینی و علوم انسانی اسلامی به این دانش ها مراجعه کرد تا از خطر انحراف و افراط و تفریط در برداشت از انها دور ماند.

ص: ۴۲

انسان شناسی

اخلاق

الهیات

تعلیم و تربیت

فلسفه

منطق

اقتصاد

سیاسی

جامعه شناسی

مطالعات فرهنگی

مطالعات زنان

روان شناسی

حقوق

مدیریت

علوم ارتباطات

هنر

آینده پژوهی

ادبیات

تربیت بدنی

تاریخ

جغرافیا

۳. مخاطب: شامل همه انسان هایی می شود که می تواننـد بالفعل یا بالقوه مخاطب یکی از شـبکه های رادیویی یا تلویزیونی سازمان صدا و سـیما در داخل یا خارج از کشور باشـند. این مخاطب ممکن است دارای دسـته بندی های فراوانی باشد. ولی آن چه از دسته بندی مخاطب و به تبع آن تقسیم شبکه در این طرح قابل توجه می باشد، تقسیم بندی های زیر است:

الف) تنوع مخاطب

ب) تنوع شبکه

ج) رویکرد زمانی در پخش برنامه ها

ص: ۴۳

الف) تنوع مخاطب

برای دیدن نمودار به پی دی اف مراجعه فرمایید

ب) تنوع شبکه

برای دیدن نمودار به پی دی اف مراجعه فرمایید

ص: ۴۴

۴. فرم: شامل انواع فرمت های برنامه سازی رادیویی و تلویزیونی می شود.

مبتنی بر این روش می توان یـک گفتمـان درون ذهنی گسترده ایجـاد کرد؛ بـدین معنا که تنها به جای مطالعه انحصاری در موضوع اصـلی ای هماننـد مهـدویت، از منظر پرسـش های تولیـد شـده فرامتنی به معارف اصـیل در موضوع اصـلی نگریست و به گسترش و پردازش آن پرداخت. البته در این زمینه باید بر اساس نکاتی که در مبانی پیدایش و شـکوفایی ایده گفته شد، هوشـیار بود و دانست که جایگـاه موردی هماننـد علوم انسـانی در این روش تنهـا در مقام کمک به بارش فکر است و بایـد از التقاط محتوایی یا نفسـیر به رأی در آموزه های دینی به شدت پرهیز کرد.

اکنون که به اجمـال روشـی برای کمـک به ایـده یـابی علمی در فراینـد برنامه سازی رسانه ای معرفی گردیـد(روش و شـیوه ای که هـدفش خلاق سازی ذهن نویسـنده و برنامه ساز و حتی مـدیران تصـمیم گیر است)برای این هـدف ابتـدا تصویری کلی از مهدویت شیعی ارائه می شود. آن گـاه برمبنـای همـان فهرستی که از علوم انسـانی معرفی شـد، تلاـش می شود جـداگانه در هر موضوع ابتـدا موضوع اصـلی در یـک گزارش اجمـالی معرفی گردد و آنگاه در نگاه تطبیقی بین دو فهرست موضوعی مهـدوی, نمونه ای از ایـده های متنوع ارائه گردد.

برای دیدن نمودار به پی دی اف مراجعه فرمایید

ص: ۴۵

در بخش بعدی این اثر هم دسته بندی ایده ها بر اساس شبکه ها و مخاطبان ارائه خواهد شد. بدان امید که در نهایت اثری نسبتاً جامع از ایده های مهدوی برای طراحی برنامه سازی های گوناگون و متنوع در موضوع مهدویت و به ویژه در جشن های مهدویت فراهم گردد.

با این نگاه مباحث بعدی در این بخش شامل موارد زیر است:

۱. بازشناسی اجمالی مهدویت؛

۲. نمونه ابتدایی از ایده یابی بر اساس نگاه بینارشته ای موضوعی.

۱. بازشناسی اجمالی مهدویت

اشاره

۱. بازشناسی اجمالی مهدویت

مهدویت در مذهب شیعه دوازده امامی، برگرفته از باور به ظهور امام دوازدهم شیعه، حجه بن الحسن (مهدی) به عنوان منجی آخرالزمان است. مهدویت گونه ای از موعودباوری است.

شیعیان دوازده امامی معتقدند بنابه وعده الهی دوازدهمین امام از نسل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و هم نام وی، نهمین فرزند از نسل حسین بن علی علیه السلام ، با لقب «مهدی» ظهور و زمین را پُر از عدل و داد می کند.

اهل سنت هم معتقدند که مهدی از خاندان پیامبر اعظم با نام «محمد صلی الله علیه و آله » است و در آخرالزمان به همراه عیسی ظهور می کند. اعتقاد به آمدن مهدی در بین مسلمانان آنچنان قوی است که در طول تاریخ حتی در میان سنیان هم، به خصوص در زمان های فشار و سختی، باعث ظهور مدعیان مهدویت شده است.

اما مفهوم مهدی هیچ گاه از مفاهیم اصلی اعتقادی اهل سنت نبوده و نیست و با وجود حمایت بعضی محدثان مهم اهل سنت از اعتقاد به مهدی، اعتقاد به مهدی هیچگاه به عنوان مبنایی از مبانی اصلی فقه و کلام و سیاست اهل سنت در نیامده است و پرهیز بسیاری از علمای مشهور اهل سنت از بحث کردن در مورد این موضوع به خاطر برنیانگیختن شورش ها و جنبش های اجتماعی بوده است.

ص: ۴۶

الف) خلاصه زندگانی امام

الف) خلاصه زندگانی امام

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف امام دوازدهم شیعیان است که در سال ۲۵۵ ه. ق در سامرا در ضمن شدیدترین حساسیتی که نسبت به میلاد اولیای حق در طول تاریخ بی سابقه بوده است، متولد گردید. پنج سال از عمر گرامی آن حضرت با پدرش امام عسکری علیه السلام در تقیه و زندگی پنهانی شدید گذشت.

با شهادت امام عسکری علیه السلام در سال ۲۶۰ ه. ق، آن حضرت در پنج سالگی به امامت رسید, ولی آغاز امامتش با آغاز غیبت صغری هم زمان است. در مدت ۶۹ سال غیبت صغری تا سال ۳۲۹ ه. ق، امام با رهبری و مدیریت واسطه ای چهار نائب خاص, با شیعیان در ارتباط بود. از نیمه شعبان سال ۳۲۹ پس از رحلت نائب چهارم, غیبت کبرای آن حضرت آغاز شد.

بر طبق پیش بینی های آسمانی، آن هنگام که اکثریت بشر از حکومت های ظالمانه زمینی خسته و تشنه راه و روش آسمانی شوند، امام ظهور خواهد کرد و در آینده حکومت عدل جهانی را که تاکنون بی نظیر بوده است، بر روی زمین برقرار خواهد کرد.

از نگاه مکتب تشیع زندگانی امام مهدی علیه السلام شامل دوره های زمانی ذیل است.

ب) مهدی شناسی و مهدویت از منظر گاه شمار تاریخی

ب) مهدی شناسی و مهدویت از منظر گاه شمار تاریخی

ادوار زندگی حضرت

حاکم زمانه

وضعیت اجتماعی (با رویکرد جامعه شیعه)

دوران همراهی با پدر

معتمد عباسی

جامعه اسلامی در اوج فاصله گیری از امام بود. جامعه شیعه هم به واسطه زندگی در تبعید امام عسکری در حال آشنایی و کسب آمادگی برای ورود به دوران غیبت بود.

دوران غیبت صغری

ادامه خلافت خلفای عباسی

جامعه شیعه به مدت ۶۹ سال شاهد مدیریت واسطه ای و مستقیم نواب اربعه بود. در این مدت جامعه شیعه از جامعه ای بسته و در تقیه شدید، به جامعه ای هویت یافته، پویا و تثبیت شده در جهان اسلام تبدیل شد تا بتواند در دوران غیبت به کمک نواب عام روی پای خود بایستد.

ص: ۴۷

دوران غیبت کبری

تمامی حاکمان در کشورهای مسلمان و غیر مسلمان

دوران غیبت کبری، جهان اسلام سیر و روندی رو به انحطاط دارد تا انگاه که به دوره آخرالزمان برسد. در برابر, جامعه شیعه در تجربه های تاریخی خود به تدریج باید دو رسالت را محقق کند: یکی ایجاد جامعه زمینه ساز در درون جغرافیای شیعه و دیگر امکان تبلیغ جهانی پیام ها و ارزش های مکتب اهل بیت علیهم السلام تا در برایند نهایی همه این وضعیت ها, زمینه های اجتماعی در گستره جهانی برای ظهور فراهم گردد.

دوران ظهور

خلافت امام مهدی در گسترهٔ جهانی

دوران ظهور دو مرحله کلی دارد:

مرحله اول دفع نظام های ستم و انحراف.

مرحله دوم تحقق نظام عبودیت و عدالت.

پس از تحقق این دو مرحله رسالت امام که تحقق بهشت موعود بر روی زمین باشد، به آنجا می رسد.

پس از آنکه با امام مهدی علیه السلام و مهدویت تاریخی به اجمال آشنا شدیم، نوبت به باز شناسی سیمایی کلی از موضوعات مهدوی است.

ج) دسته بندی موضوعی کلی معارف مهدوی

ج) دسته بندی موضوعی کلی معارف مهدوی

تقسیم بندی مباحث مهدویت را باید در امتداد بحث امامت جستجو کرد. با نظر به روش های مرسوم و مدرسه ای در زمینه مهدی شناسی، مباحث اصلی مهدویت به شرح زیر دسته بندی می گردد:

ضرورت وجود منجی و موعود

ضرورت اثبات وجود منجی از راه عقل و نقل

(ضرورت, آثار)

ضرورت اثبات وجود پیوسته انسان کامل در هر زمان

بحث منجی گرایی تطبیقی در ادیان و مذاهب و مکاتب

اثبات وجود امام مهدی شیعی و شخصیت شناسی ایشان

مباحث تولد و کودکی حضرت

خصوصیات و ویژگی های حضرت؛ القاب، شباهت ها.

ص: ۴۸

دوران امامت حضرت: بحث غیبت

مباحث کلی غیبت (معنی غیبت, طول عمر, فلسفه غیبت, انواع غیبت)

مجموعه مباحث

بحث دوران های غیبت صغری و کبری

مرتبط با غیبت

بحث رهبری در دوران غیبت

بحث تاریخ جامعه شیعه در دوران غیبت

بحث امکان ملاقات و تشریفات

بحث انتظار

معنا و فضیلت

اقسام و انواع

وظایف منتظران

بحث ظهور

فرهنگ مهدویت در دوران انتظار (ادعیه و زیارات, اماکن، آداب و رسوم)

نشانه های ظهور (حتی و غیر حتمی)

آخرالزمان

ظهور

یاوران امام مهدی

مراحل حکومت جهانی امام مهدی

بحث رجعت و دوران پساظهور

مباحث سلبی

بحث فرقه های انحرافی و آسیب ها

موضوع دشمن شناسی

یادآوری این نکته لازم است که همانند این نوع دسته بندی محتوایی از مباحث مهدویت, به فراوانی در منابع کتابخانه ای و پایگاه های اینترنتی و نرم افزارها وجود دارد؛ به گونه ای که با وجود فراوانی سایت های اینترنتی و منابع کتابخانه ای شاهد نوعی تکرار در تمام این محصولات فرهنگی هستیم.

ص: ۴۹

د) آسیب شناسی شیوه طرح مباحث مهدویت

د) آسیب شناسی شیوه طرح مباحث مهدویت

مهدویت در قرائت و روش ارائه و مطالعه سنتی و تخصصی خود، شامل مجموعه ای از مباحث کلامی، تاریخی و نقلی (آیات و روایات) است. قرائت تشیع از منجی گرایی نسبت به فرقه ها وادیان دیگر دارای جایگاه و برجستگی های ویژه ای است. ناظر به این مجموعه مباحث تخصصی است که هرگاه با عنوان مهدویت دوره های کلاسی یا تبلیغی و یا رسانه ای برگزار می شود، غالباً مفاهیمی که به مخاطب ارائه می شود, در همین حوزه های علوم تخصصی و البته با کمی مکمل های مباحث اجتماعی و تربیتی است.

مشاهده می گردد که غالب معارف مهدوی که در قالب های کلاسی، خطابه، برنامه های گوناگون رسانه ای، و حتی جشنواره ها و نمایشگاه ها و کتاب ها و جزوه ها به مخاطب ارائه شده, از جهت ساختار مفهومی چندان تنوع نداشته و بازتاب اجتماعی آن کمرنگ بوده و در برابر آسیب ها روند و رشد تصاعدی داشته است.

همچنین بر خلاف آنکه تصور می شد, تعمیق و گسترشِ فرهنگ انتظار هماهنگ با پیشرفت زمانه و نیازهای زمان و مکان در جامعه صورت نپذیرفته است.(۱) در برابر اگرچه در سطح جامعه توجه ها به این موضوع بیشتر شده است, همین توجه ها غالباً در همان سطح عرفی باقی مانده است. بازتاب توسعه بخشی عرفی و سطحی این مباحث، گسترش ضمنی برداشت های انحرافی در جامعه از سطوح کلان سیاسی تا مدعیانی است که در گوشه و کنار به چشم می آیند.(۲)

به نظر می رسد مهم ترین عامل اثر نگذاشتن بحث مهدویت در سطح جامعه, طی نشدن فرایند تبدیل علوم تخصصی مهدوی از علوم انتزاعی و مفهومی و نظری و مدرسه ای، به علومی راهبردی و کاربردی (البته به پشتوانه همان علوم نظری) هماهنگ با تجربه پیشرفت جامعه به سوی جامعه سازی دینی است.(۳) بدین معنا که وقتی مخاطبی

۱- برای نمونه، در بحث بیداری اسلامی، اصولاً جایی برای مباحث مهدویت و عدالت خواهی و آینده پژوهی دیده نشد و روزمرگی و شعارزدگی باعث فرصت سوزی تاریخی شد. در بحث سبک زندگی هم با وجود تأکیدهای فراوان مقام معظم رهبری، به ظرافت سبک زندگی اسلامی ـ شیعی که مبتنی بر انتظار و مهدویت است، پرداخته نشد.

۲- برای نمونه، به علت رشد هیجان های ناشی از تبلیغات مهدوی در چند سال اخیر بحث نشانه پژوهی یا مسئله ملاقات گرایی رواج بیشتری یافت تا بدان حد که از یک آفت سی دی ظهور نزدیک است را در جامعه به وجود آورد، و امروزه هم بحران جریان انحرافی یمانی را به دنبال داشته است.

۳- این در حالی است که مقام معظم رهبری در دیدارهای عمومی و خصوصی خود با حوزویان و اصحاب فرهنگ و رسانه از دو دهۀ پیش تا کنون در یک روند تعریف شده، ابتدا به ضرورت به روزرسانی فرهنگ دینی متناسب با پیشرفت جامعه تاکید نمودند و آنگاه پس از مشاهده کم کار ها بارها نسبت به عقب افتادن فرهنگ از توسعه هشدار دادند.

ص: ۵۰

که از همه جا سرخورده است به سوی معارف مهدویت می آید توقع دارد با آموزه ای مواجه شود که خروجی نهایی آن، داشتن راهکار و طرح عملیاتی و منسجم برای زندگی روزمره اش و معنابخشی به آن باشد؛ اما در همین جا هم او با مجموعه ای از دانش های انتزاعی در حوزه تاریخ و کلام روبه رو می شود، که بیشتر دانستنی و در نهایت باور کردنی است؛ بدون اینکه این دانش و باور به کنش های فراگیر در متن زندگی فردی و اجتماعی او تبدیل شود.

اینک پرسش اصلی این است که: اگر مهدویت در امتداد بحث امامت و به معنی تجلی روزآمد اصل امامت در این زمانه است و تمام هویت شیعه می باشد و بر اساس نظریه و اصل امامت و مهدویت است که تشیع از هر فرقه و دین و مذهب اسلامی و غیر اسلامی امتیاز می یابد, آیا این اصل بنیادین صرفاً مجموعه ای الهیاتی و در حد آموزه هاست یا اینکه برای مشخص شدن حقیقت و واقعیت تشیع باید این آموزه به مجموعه از طرح های تربیتی انسان ساز، و نظام ساز اجتماعی و در نهایت به فرایندی عینی برای تمدن سازی زمینه ساز ظهور تبدیل گردد؟!

با توجه به آن هدف گذاری ها و این آسیب شناسی است که در یک نگاه بینارشته ای تلاش می گردد تا ایده های متنوع نظری و همچنین روزآمد کاربردی و ناظر به زندگی مهدوی و جامعه زمینه ساز ارائه گردد.

در همین جا یادآور می گردد که این تلاش در گام اول خود است و ضمن تکمیل، نیازمند نقد و بررسی و بهسازی است.

۲. بخش ایده یابی ناظر به نگاه بینارشته ای در حوزه علوم انسانی

اشاره

۲. بخش ایده یابی ناظر به نگاه بینارشته ای در حوزه علوم انسانی

زیر فصل ها

شیوه نامه ایده یابی در این بخش

گرایش های علوم انسانی و ایده های مهدوی

شیوه نامه ایده یابی در این بخش

شیوه نامه ایده یابی در این بخش

در این بخش ابتدا در هر موضوع، پس از ارائه تعریفی اجمالی، برای کمک به بارش فکری نمونه ای از ریز موضوع های آن علم ارائه می گردد(۱) و سپس در یک جدول

۱- در این بخش با نظر به کارکرد و جایگاه اکثر نظریه های علوم انسانی در مباحث بنیادین مهدویت همانند انسان کامل، کمال

انسانی، آرمانشـهرپژوهی، کمال و عـدالت جویی و...، در اغلب موارد، روش مطالعه در هر علم یا سـیر تطور و پیشـرفت هر علم و یا برخی نظریه های مشـهور در هر علم و یا نگرش اسـلامی و غربی آن علم و مواردی از این دست می تواند به غنای بیشتر بحث یاری رساند.

ص: ۵۱

تطبیق سازی که کارکردش نسبت سنجی ابتدایی بین برخی ریز موضوعات بحث مهدویت با ریز موضوعات آن علم است، تلاش می شود تا نمونه ای از ایده های نو معرفی گردند و آن گاه به پیوست ایده های تکمیلی ارائه خواهد شد.

یادآوری ها

جدول ایده ها ناظر به اولویت ها و دغدغه ها یا تخصص برنامه سازان قابلیت تکمیل دارد و آنچه ارائه می شود صرفاً نمونه است.

- باز تأکید می شود که استفاده از علوم انسانی در این مراحل به معنی تعریف و تفسیر و شرح مهدویت و انتظار در چارچوب علوم انسانی روز نیست، بلکه هدف یاری گرفتن از آن بخش از مسائل علمی موجود در علوم انسانی است که ناشی از پرسش های روزآمد در زندگی و تمدن جاری بشر مطرح است؛ بدین معنا که نقش این علوم در مسئله یابی و نیاز شناسی است (فارغ از انکه پاسخ های علوم انسانی روز چیست) تا این مسائل بستر ساز ایده های رسانه ای جدید برای برنامه سازان و پژوهشگران رسانه ای و یا پژوهشگران عرصه مهدویت باشد.

- هدف این اثر صرفاً معرفی ایده های برنامه سازی است. بدیهی است که پس از انتخاب هر ایده، برای پژوهش و توسعه و غنی سازی آن نیازمند استفاده از کارشناسان دینی رسانه شناس است تا مبتنی بر نگاه بینارشته ای به پژوهش های لازم و معصوف به برنامه سازی بپردازد. در ایده های معرفی شده، برخی ظرفیت محتوایی بالا و برخی ظرفیت علمی ضعیف تری دارند. ضمن اینکه در اغلب موارد می توان با تجمیع چند ایده یک ایده غنی تر و یا مجموعه ای از ایده های مرتبط را بدست آورد.

گرایش های علوم انسانی و ایده های مهدوی

اشاره

گرایش های علوم انسانی و ایده های مهدوی

گرایش های علمی مورد استفاده در این بخش شامل گرایش های علمی زیر است:

فلسفه، کلام، روان شناسی، جامعه شناسی، اخلاق، فرهنگی، هنر و ادبیات، اقتصادی، سیاسی، حقوق، آینده پژوهی، تاریخی، جغرافیا، مدیریت، دشمن شناسی و آسیب شناسی.

ص: ۵۲

الف) فلسفه

الف) فلسفه

فَلسفه دانش مطالعهٔ کلّی و اساسی موضوعاتی همچون هستی، واقعیت، آگاهی، ارزش، خرد، ذهن و زبان است. تفاوت فلسفه با دیگر راه های پرداختن به چنین مسائلی، رویکرد نقّادانه و معمولاً سازمان یافته و تکیه آن بر استدلال های عقلانی و منطقی است.

نمونه ریز موضوعات:

دستگاه های فلسفی

(فلسفه باستان: فلسفه های مذهبی و دینی (فلسفه یهودی، مسیحی، اسلامی)

مکاتب فلسفی پس از دوران رنسانس تاکنون:

۱. مباحث و مفاهیم فلسفی (مسئله شناخت، بحث مدینه فاضله، حرکت و حرکت جوهری، هستی شناسی و فلسفه خلقت، حقیقت انسان و نفس و عقل او؛ حقیقت و واقعیت؛ غایت شناسی هستی؛ فیزیک و متافیزیک و رابطه آن ها؛ حقیقت زندگی و معنای آن)، مسائل فلسفی (مسئله جبر و اختیار و مسئله شر).

۲. رویکردهای بینارشته ای فلسفه: فلسفه تاریخ، فلسفه زندگی، مردم شناسی فلسفی، فلسفه زندگی، فلسفه زیست شناسی، فلسفه عشق، فلسفه علم، فلسفه علوم ،فلسفه فناوری ،فلسفه قانون، فلسفه اخلاق، فلسفه دین.

۳. مباحث روش شناسی: استدلال گرایی، مغالطات منطقی، نسبیت گرایی، شک گرایی، فلسفه متن. هرمنوتیک، فلسفه تحلیل زبانی، پوچ گرایی، عمل گرایی، انسان گرایی و... .

یادآوری: در نگاه ترکیبی بین فلسفه و منجی گرایی می توان و بلکه باید مهم ترین پرسش های بنیادین انسانی را درباره هدف و چیستی زندگی طرح کرد و بر اساس نرم افزار مهدویت شیعی گسترده ترین جستجوها را در میان نظریه ها و مکاتب فلسفی انجام داد. در یک تلاش انتقادی همه نظریه های فلسفی را در زمینه واژگان بنیادین منجی خواهی که عبارت اند از «کمال، نجات، آرمان شهر، حقیقت وجود آدمی و ابعاد آن، پایان تاریخ و روند آن»(۱) به پرسش یا حتی به چالش

۱- در این زمینه می توان از الگوی کتاب علم و دین نوشته ایان باربور فرانسوی اقتباس کرد. او در این کتاب در جست وجوی فهم معانی «خدا، انسان، طبیعت، علم، دین و...» از منظر مکاتب کلاسیک و معاصر است، در یک برنامه سازی منسجم تمام نظام های فلسفی قدیم و جدید، اسلامی و غیر اسلامی، مضاف و غیر مظاف را به پرسش و چالش می کشد.

ص: ۵۳

کشید.(۱) در این زمینه بایـد دانست که روح اکثر روش هـا و مکـاتب عقلی فلسـفی حامـل نوعی نگرش عقلانـی خودبنیاد و بسـیار انتزاعی و کلی نگر و به دور از بسـیاری از واقعیات عینی زندگی زمینی انسانی است. بدین جهت حتی فلسفه های دینی هم از جهت گرفتـاری در کلی نگری انتزاعی بـا واقعیـاتی وحیـانی تـاریخی هماننـد مهـدویت کمترین نسـبت و همراهی را دارنـد. ولی امروزه با حرکت فلسـفه به سوی واقعیـات و عینیـات، زمینه هـا برای مطـالعه فلسـفی بسـیاری از مسائل فراهم شـده است. بـدین جهت در یک رویکرد تطبیقی می توان به اثباتگری طرح ضرورت مباحث مهدویت از منظر اندیشه بشری پرداخت.

نمونه ایده های مهدوی

موضوع/ ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

مهدویت به مثابه پاسخی به بنیادی ترین پرسش های فلسفی

فلسفه خلقت و غایت شناسی هستی دنیوی

بحث ظهور

اندیشه خود بنیاد بشر از مهم ترین موانع ظهور

علل غیبت/ امتداد غیبت

آخرالزمان شناسی از نگاه فلسفه انتقادی به تمدن معاصر

غیبت و آخرالزمان

دوران ظهور به معنی حل نهایی مسـئله شرّ (مبانی و روش شناسی حل مسئله شر در دوران ظهور، در یک بازخوانی تطبیقی بین تشیع و فلسفه و عرفان)

آیا زندگی زمینی بدون شر و بلایا امکان پذیر است؟

مسئله شرّ

ظهور

۱- از این نظر جالب است که بدانیم حتی در تمام فلسفه اسلامی هم، مهدویت و مبانی آن از مهجورترین مباحث است و چنان این فلسفه گرفتار عالم انتزاع و کلیات شده است که حتی در نظریه حرکت جوهری هم نشانی از پایان تاریخ و مهدویت و رجعت و مانند اینها نمی توان یافت. بدین جهت در این زمینه راه اندازی یک گفتمان انتقادی ضروری است.

ص: ۵۴

عدالت مهدوی، از تعریف تا راهکار تحقق

مسئله عدل

ظهور

بررسی تطبیقی تعریف ها و روش ها و دامنه ها

بحث مدینه فاضله در دیدگاه مکاتب فلسفی گوناگون

جامعه انتظار

جامعه ظهور

نسبت رجعت با معاد و امکان سنجی معاد مادی/ جسمانی

بحث فلسفی معاد

رجعت

انسان شناسی قطری جامع ترین

مطالعه فلسفی/ عقلی اندیشه های دینی ازجهت گذشته گرایی و یا ایستا گرایی یا آینده گرایی در موضوع چگونگی تحقق کمال بشری

فلسفه کمال گرایی

اینده گرایی و نجات در پایان تاریخ

تمدن قدسی ظهور چه نسبتی با تمدن های خود بنیاد عقلی بشری پیشاظهور دارد؟ (تغایر، امتداد، تکامل، و...)

تمدن های علمی/ فلسفی پیشا ظهور

تمدن دوران ظهور

مثال های دیگر

بررسی فلسفی کلامی چیستی و چرایی رجعت در منجی گرایی شیعی؛

بحران ایدئولوژی های بشری در جهان امروز؛

نقد مبانی فلسفی جهانی شدن غربی و مقایسه آن با مبانی اندیشه مهدویت؛

جایگاه مهدویت در مکتب های فلسفی اسلامی (منشأ، اشراق، حکمت متعالیه)؛

تعریف و مصداق انسان کامل و کمال نهایی انسانی در فلسفه؛

فرجام گرایی در میان مکاتب غربی؛

مدینه های فاضله فیلسوفان (فارابی، تامس مور، افلاطون و...) و مقایسه آن با اندیشه مهدویت؛

ضرورت فلسفی وجود آخرالزمان (اوج شر) به مثابه معبری برای رسیدن به مدینه فاضله؛

نسبت عقل گرایی (خودبنیاد) با آخرالزمان سازی؛

ص: ۵۵

چرایی و علت مداخله مستقیم نکردن خداوند در سرنوشت بشر پس از خاتمیت (و واگذاری امر ظهور به اراده اکثریت)؛

رفع استبعاد از مهدویت پژوهی به عنوان یک حوزه مستقل معرفتی؛

بن بست اندیشه های فلسفی به مثابه پیش درآمد تسلیم عقلانیت در برابر وحی؛

آیا در فلسفه اسلامی به واسطه کلی نگری، از نظام سازی آرمانیِ زمینی غفلت نشده؟ (دلیل کمرنگی اندیشه منجی گرایی در فلسفه اسلامی، یا سرّ کمرنگی نجات گرایی در فلسفه و عرفان اسلامی در مقایسه با کلام و علوم نقلی اسلامی)؛

نسبت عقلانیت تاریخی بشری با عقلانیت دینی در دوران ظهور؛

از شرق تا غرب و فلسفه ها و عرفان های گوناگون بشری و الگوهای مختلف کمال نگری؛

شک گرایی و نسبیت گرایی بشر در آخرالزمان و استحاله انسان آخرالزمانی؛

تناسخ و نسبت سنجی آن با مسئله رجعت؛

نظریه سعادت در آراء فلسفی گوناگون؛

جریان شناسی فلسفه و نقش آن در تمدن سازی های بشری خودبنیاد؛

فلسفه بی توجه به عقل هدایت گر دینی، و مهجوریت مهدویت فطری در آن؛

جست وجو در میان فلسفه های شرق و غرب، برای یافتن نزدیک ترین فلسفه به نجات گرایی و کمال جویی تمدنی؛

تلاش برای خلق فلسفه ای که با مبانی معرفتی مهدویت هماهنگ بوده، کارکرد تبیین فلسفی آن را داشته باشد؛

جایگاه فطرت در نگرش های فلسفی گوناگون، و امکان سنجی اثبات منجی فطری جهانی از نگرش فلسفی؛

نگاهی نقدانه به جریان شناسی اندیشه های سنتی و مدرن فلسفی معاصر ایران، با نگرش به تصور آنها نسبت مسئله کمال نگری؛

نگاه انتقادی به جریان تمدن سازی نگرش های فلسفی پس از رنسانس تاکنون؛

آیا فلسفه اسلامی ظرفیت و توان ارائه طرح تمدن سازی نهایی اسلامی را دارد؟؛

ص: ۵۶

معنا و غایت زندگی انسانی از دیدگاه مکاتب فلسفی گوناگون؛

غرب شناسی فلسفی و نقد تمدن سازی فلسفی علمی غرب؛

جهـان تسـنن (و جهـان عرب مسـلمان) و تعطیلی انـدیشه فلسـفی، به مشـابه عـاملی برای رکود اجتماعی و غفلت از تلاش برای کمال گرایی؛

دعوای شرق و غرب فلسفی در تمدن سازی، و دیدگاه وحی شیعی در این میان؛

نگاهی فلسفی به مبانی و دستاوردهای موعودباوری شیعی؛

زمان از منظر قرائت تطبیقی بین اندیشه های فلسفی و نگرش شیعی؛

آیا امکان فلسفی اندیشیدن مبانی مهدویت شیعی وجود دارد؟

سیر نظریه کمال در نزد فیلسوفان اسلامی از فارابی و ابن سینا تا نو صدرایی ها؛

فلسفه فطرت، فطرت فلسفی و اثبات مهدویت؛

بررسی یهودیت فلسفه و تمدن مدرن و کارکرد آخرالزمانی آن؛

چشم انداز تحقق خوشبختی و محدودیت های آن در نگاه فلسفی؛

نسبت سنجی بین فلسفه، علم و دین؛ از منظر پویایی بخشی به انسان و زندگی او، و سرانجام انسان در هرکدام؛

بازخوانی علل فاصـله گیری فلسـفه اسـلامی از آموزه های دینی (هماننـد مهدویت) و نیازهای جامعه دینی، در مقایسه با فلسـفه های مدرن غربی که می کوشد کارکرد و کاربرد اجتماعی و تمدنی وسیعی داشته باشد؛

بحران های اندیشه ای و رفتاری انسان معاصر و جستجوگری از فلسفه پاسخگوی دینی برای او.

ب) عرفان

ب) عرفان

عرفان در تعریفی جامع و جهان شـمول به مفهوم شـناختی «رازگونه و نهانی» است برای یافتن حقیقت و پیوستن به از طریق «شهود»، «تجربه درونی» و «حـال» که نشـانه هـای آن در مکـاتب مختلف جهـان به چشم می خورد. به عبارت دیگر، عرفان شـناختی حقیقت گرایـانه و تلاشـی عمـل گرایـانه فراتر از واقع گرایی حسـی عقلی و آرمـان گرایی تصوری است؛ ازاین رو این مرام با رازگونگی و

غیب باوری آمیخته از «عشق» و «ذوق»

ص: ۵۷

و «اشراق» همراه است. همچنین گفته می شود عرفان شناخت قلبی است که از طریق کشف و شهود، نه بحث و استدلال حاصل می شود و آن را علم وجدانی هم می خوانند. کسی را که واجد مقام عرفان است عارف گویند.

نمونه ریز موضوعات

عرفان نظری و عملی، سیر و سلوک، کشف و شهود و مکاشفه، علم حضوری، ولایت تکوینی، انسان کامل، تصوف، عرفان های کاذب، عرفان های غیر دینی یا بشری و زمینی، سیر و سلوک، از خود شناسی تا خود سازی و تهذیب نفس، عشق آسمانی، کمال و تعالی و سعادت انسانی، تجلی اسماء و صفات الهی.

در مباحث تطبیقی بین عرفان و مهدویت، مهم ترین بحث، بحث انسان کامل و دیدگاه های مختلف عرفانی در این زمینه است که می تواند محور بحث و مطالعه قرار گیرد. از سوی دیگر از کاستی ها و ضعف عرفان در این زمینه، بی توجهی به بحث آرمان شهر جمعی در این روش و تمرکز غالب بر سلوک و کمال فردی است.

نمونه ایده های مهدوی

موضوع/ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

اثبات وجود امام مهدی از رهیافت نگرش های عرفانی (با توجه به کارایی این نگرش در جوامع تسنن صوفیانه)

براهین عرفانی وجود انسان کامل

ضرورت اثبات مهدوی

تعالی بخشی و نظام بخشی به انگارهٔ پراکنده انسان کامل در عرفان و تصوف، با پذیرش مهدویت شیعی

بحث انسان کامل عرفانی

ضرورت اثبات مهدویت

امام مظهر عشق و رحمت بی پایان بر بندگان

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در دوران ظهور و عینیت تجلی صفات خداوند در ایشان

تجلی صفات حق تحلی

شخصیت امام موعود

شخصیت عرفانی امام مهدی در آثار عرفانی شیعی و سنی

آثار عرفانی

شخصیت امام موعود

نگرش عرفانی به سبک زندگی منتظرانه، و الزامات خودسازی سالکانه منتظران

سیر و سلوک

انتظار

ص: ۵۸

تلاش برای جمع بین دنیاگریزی آخرالزمانی عرفانی با دنیاخواهی دینی مهدوی

دنیا گریزی عرفانی

حکومت آرمانی مهدوی

بن بست ها و حیرت های فکری، گرایشی، عاطفی تمدن بشری و احیای عرفان های سکولار با هدف تخدیر بشر

عرفان گرایی بشر معاصر

آخرالزمان

کارکرد شناسی عرفانی ادعیه و زیارات مهدوی از جهت امیدبخشی و آرامش بخشی برای مخاطب رها شده در دوران غیبت

مطالعه عرفانی

ادعیه و زیارات مهدوی

کارکرد اتصال به انسان کامل زنده و معاصر در زدودن موانع کمال، و جهش در تعالی و قُرب

حجاب ها و موانع سیر و سلوک

ادعیه مهدوی

بررسی تطبیقی عرفان شیعه با محوریت ادعیه مهدوی، با عرفان های سکولار و نوظهور معاصر (ازجهت مبانی، روش ها، اهداف و...)

مطالعات تطبیقی عرفانی

ادعیه و زیارات مهدوی

مفهوم شهود و تجربه آن از شهود غیب الغیوب تا رؤیت امام غایب در اندیشه شیعی

شهود و تجربه دینی و مکاشفه

تشرف

نقش تاریخی تصوف و عرفان (اسلامی/ سنی) در تقویت اندیشه مهدویت در جهان اسلام

نقش عرفان در گذار از تسنن صوفیانه به تشیع و آرمان گرایی شیعی

عرفان و تصوف در اهل سنت

مهدویت در بینش عرفانی

نقش تبلیغ و ترویج ارزش های عرفانی مهدویت شیعه در ایجاد جاذبه و اقبال امام موعود

حیرت و سرگردانی بشر معاصر

بن مایه های عرفانی مهدویت

بازتاب تاریخی تصوف در گذار جوامع اسلامی از تسنن به تشیع

نقش تصوف در تاریخ تمدن اسلامی

آموزه های کمال گرای عرفانی

بهترین تعریف و تبیین از مرگ اندیشی، نه به معنی گریز از دنیا، بلکه به معنی آرزوی انتقال به دوران بهشت زندگی در جوار انسان کامل

مرگ اندیشی

رجعت

بررسی تطبیقی رابطه تکوینی انسان و طبیعت بین دوران آخرالزمان و ظهور

نسبت و میزان قدرت اثرگذاری انسان بر طبیعت

سنت های رحمت و عذاب

ص: ۵۹

مثال های دیگر

تحلیل دیدگاه های عرفای اهل سنت درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

تحلیل دیدگاه های عارفان مسیحی درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

نقش معرفت عرفانی در زمینه سازی ظهور عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

بررسی و تحلیل تأویلات عرفا از آیات مهدوی؛

بررسی و تحلیل عرفانی عوامل و موانع ظهور (تعجیل و تأخیر)؛

بررسی عرفانی امکان رؤیت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

بررسی و تحلیل مقامات عرفانی و الهی امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

بررسی انتقادی مکاتب عرفانی مرتبط با اندیشه منجی گرایی:

مکاتب عرفانی مغرب زمین؛

مکاتب عرفانی مشرق زمین؛

مکاتب عرفانی نوپدید در ایران زمین؛

رابطه اندیشه مهدویت با ابعاد عرفان عملی با هدف جست وجو از سبک زندگی مهدویِ عارفانه؛

نقش امام زمان در سیرو سلوک عرفانی در عرفان شیعی؛

جایگاه اندیشه مهدویت و ضرورت پیوند قلبی مستمر با امام حاضر در دستورکارهای عرفانی شیعه؛

نقش مکاشفات و یافته های عرفانی در باورداشت مهدویت؛

تحلیل معنای کامل (کمال) در نظریه انسان کامل؛

نَفْس شناسی عرفانی (مراتب نفس و رابطه آن با کمال نفس امام)؛

مبانی عرفانی صدور کرامات از ائمه و اولیاء؛

بررسی نقدهای عرفای شیعه بر عرفان و تصوف اهل سنت در زمینه ولایت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

سبک شناسی تطبیقی عرفای شیعه و سنی در مورد بحث مهدویت؛

ساختارشناسی مسائل مهدویت در عرفان؛

نقش دعا در اندیشه مهدویت؛

ص: ۶۰

سبک شناسی ادبی عرفانی ادعیه مهدوی؛

سبک شناسی ادبی عرفانی احادیث مهدوی؛

بررسی مشکلات عرفان های نو ظهور با اندیشه مهدویت؛

تبیین تشابه خلق نبوی و خلق مهدوی در اندیشه عرفا؛

نقش امدادهای غیبی در پیروزی حضرت حین ظهور و بعد از ظهور؛

واسطه فیض از نگاه قرآن و عرفان؛

بررسی تطبیقی بین دنیاگریزی عرفانی، دنیای آخرالزمانی و حکومت آرمانی مهدوی؛

از غربت عرفانی انسان در دنیا تا غربت دوری از انسان کامل؛

بازخوانی شخصیت سلمان فارسی در نگاهی تطبیقی بین عرفان و نظریه هویتی نسل سلمان؛

بررسی تطبیقی عرفان شیعی با عرفان های غیر شیعی خاصه تصوف و عرفان های غیر اسلامی (از حیث جامع دنیا و آخرت بودن این عرفان با نگرش به مهدویت خواهی دنیایی، و دنیا گریزی آنها)؛

شخصیت و سبک زندگی منتظرانه از رهیافت ادعیه عرفانی صحیفه سجادیه؛

جاذبه های عرفانی مهدویت شیعی برای مستشرقان و مستبصران؛

گزاره های تمثیلی (با رویکرد آرمان خواهی و انسان کامل جویی) در اشعار عرفانی؛

بررسی تطبیقی بین شخصیت و کارکرد عرفانی موعود شیعی و مسیحی؛

عشق و عبودیت راستین الهی، تنها از معبر عشق و تولی به ولایت ولی حاضر؛

اوصاف عرفانی جامعه دوران ظهور؛

مهدویت عرفانی و کارکردهایش در ایجاد همگرایی بین فرقه های اسلامی؛

اسرار و لطائف عرفانی مهدویت شیعی.

ج) کلام

ج) کلام

علم کلام یا عقائد، دانشی در محدوده دین اسلام است که به بحث درباره اصول اعتقادی و جهان بینی دینی بر مبنای استدلال عقلی و نقلی می پردازد و به شبهه هایی که در این زمینه مطرح می شود، پاسخ می دهد. علم «کلام» از علوم اسلامی است که رویکرد های متفاوتی در آن وجود دارد. در برخی رویکردها بر کاربرد عقل و علم در

ص: ۶۱

مسائل اعتقادی تأکیـد می شود و در برخی رویکردهای دیگر بر جنبه نقلی و سـمعی آن. علم کلام معتقـد به تحقیقی بودن باورهای اعتقـادی است، نه تقلیـدی بودن آن هـا. این علم به پـایه هـای اعتقادی در یک دین و مقابله و بحث با نظریات دیگر انـدیشه ها می پردازد. از جُستارهایی ماننـد برهـان هـای اثبـات وجود خـدا، حـدوث یـا قـدم جهان هستی، نبوت خاصه و نبوت عامه، عـدل الهی، امامت، معاد و... در این رشته نظری بحث می شود.

نمونه ریز موضوعات

کلام سـنتی: انواع ادیان و مـذاهب، مفاهیم دینی (عدل، ضـرورت رسالت، خاتمیت و اسـتمرار و و یا انقطاع ولایت، عوالم وجود در ادیـان، قضـا و قـدر، جبر و اختیـار،...) بحث امامت (عصـمت، علم غیب، عـدد امامان، بحث ایمان و انواع و مراتب آن، بـدا، تقریب مذاهب، رجعت، تقیه،...) امامت خاصه.

کلام جدید: ضرورت دین باوری، نسبت دین با علم و عقل و سیاست، تکثر گرایی، تجربه دینی جامعیت و کمال دین، انتظار متقابل دین و بشر از همدیگر.

یادآوری: مهدویت در کلام سـنتی در زیر مجموعه مباحث امامت قرار می گیرد، ولی امروزه با نظر به پیدایش و توسعه کلام جدید بسیاری از مباحثی که در ضرورت دینداری یا اثبات نبوت و امامت مطرح می شود به این موضوع سرایت یافته است. اصولاً کارکرد موضوع روزآمـد مهـدویت و کلام جدیـد، تبیین ضـرورت مهـدویت بر مبنای بدیهیات و اضـطرار بشـر به دینداری و بیان ضـرورت روزآمدی آن است.

نمونه ایده های مهدوی

موضوع/ ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

روش شناسی روزآمد اثبات مهدویت از منظر انسان شناسی فطری دینی

کارکرد و نقش آموزه فطرت در جهانی سازی گفتمان مهدویت

انتظار متقابل بشر از وجود پیوسته انسان و بالعکس

روش شناسی در کلام جدید

ضرورت مهدویت

ص: ۶۲

فرایند تبدیل مهدویت از گزاره های حدیثی به آموزه کلامی اعتقادی در نگرش فرقه های گوناگون اسلامی

انواع قرائت کلامی فرقه های اسلامی، نسبت به احادیث مهدوی

نگرش به مهـدویت در تطور کلاـمی فِرَق اهل سـنت (از پیوسـتن ابوحنیفه و مالک به جریان های مـدعی مهـدویت در زمانه خود تا مهدویت گریزی تسنن معاصر)

مبانی حدیثی مهدویت در اسلام

مهدویت از نگرش فرقه های اسلامی

پویایی یا ایستایی مهدویت در جوامع مسلمان

وهابیت و پارادوکس جمع بین احادیث نقلی مهدوی و آموزه مبنایی سلفی گرایی

مبانی کلامی فرقه های اسلامی

ضرورت و محدوده مهدویت

تعریف انحرافی از خاتمیت و ایستاگرایی در تمام ادیان و مذاهب ابراهیمی و غیره به جز تشیع

خاتمیت و استمرار و یا انقطاع ولایت

امام غائب مستمر

بازتاب ظهور و آرمانشهر زمینی بر جهان های طولی و موازی

عوالم وجود

ولایت تکوینی

دشواری ها و ارزش ایمان به غیب و امام غایب در دوران آخرالزمان

بحث ایمان و انواع و مراتب آن

ایمان در دوران غیبت

ایمان در دوران ظهور

نسبت تمدن کنونی با تمدن دوران ظهور

نسبت شناسی تمدنی دوران کنونی و دوران ظهور

نسبت دین با علم و عقل و سیاست

دوران ظهور

نسبت سنجی جامعیت تشیع بین دوران غیبت و ظهور

جامعیت و کمال دین

تفاوت دوران غیبت و ظهور

ص: ۶۳

آیا رجعت پاسخ زمینی مناسبی به میل فطری جاودانگی است؟

میل فطری به جاودانگی و مرگ گریزی

رجعت

امام مهدی از انسانی معصوم و آسمانی تا خلیفه ای مصلح و متعارف

پارادوکس قرائت های مختلف حدیثی، کلامی، عرفانی تسنن، در مسئله افضلیت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف یا مسیح علیه السلام

نگاه تطبیقی بین شیعه و تسنن

شخصیت مهدی موعود در دوران ظهور

آیا از اندیشه و تجربه تاریخی ادیان و مذاهب معاصر می توان توقع نجات گرایی عدالت محور داشت؟

تناقض های بینشی و روشی ادیان در مسئله عدل گرایی

جایگاه و مرتبه عدالت گرایی در اندیشه های کلامی ادیان معاصر

کارکرد مبنایی عدل در مهدویت شیعی

مثال های دیگر

ماهیت و چیستی مهدویت باوری؛

روش شناسی مهدی باوری و مهدی پژوهی در مکتب شیعه؛

مبادی و پیش فرض های مهدی باوری اسلامی/ شیعی؛

رابطه و نسبت مهدویت پژوهی با حوزه های دیگر معرفتی؛

بررسی تطبیقی اراده های موازی خدا، امام، ابلیس، و اکثریت مردم در تحقق فرایند ظهور؛

نقشه علمی مهدویت در کلام شیعی؛

پیوند سنت های الهی با مهدویت؛

سنت های حق گرایی آسمانی و وظایف منتظران؛

بررسی مبانی کلامی مسئله بدأ و نقش آن در تقدم و تأخیر ظهور؛

بررسی کلامی اصلاح و تجدید شریعت در عصر ظهور؛

ماهیت شناسی آموزه منجی موعود در هر دین (مثلاً پیش گویانه بودن، یا فلسفه تاریخی بودن)؛

ص: ۶۴

گونه شناسی موعود منجی در هر دین (مثلاً متشخص یا نامتشخص، شخصی یا غیرشخصی، متعین یا نامتعین، الوهی یا بشری بودن، به لحاظ کارکرد و رسالت و...)؛

بررسی تطبیقی پیش فرض های موعودباوری؛ یهودی، مسیحی، سنی، شیعی؛

سیر تاریخی موعودباوری مسیحی؛

بازتاب اندیشه مسیحا در تاریخ مسیحیت؛

زبان شناسی اخبار نشانه های ظهور؛

تحلیل عقلانی علایم ظهور؛

بررسی کلامی زعامت و رهبری در عصر غیبت (مبانی کلامی ضرورت تشکیل حکومت در عصر غیبت)؛

شناسایی حوزه های قابل بررسی در مورد مهدویت در قرآن؛

روش شناسی قرآن در بیان اندیشه مهدویت؛

اثبات وجود فعلی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف براساس روایات اجماعی فریقین (من مات, ائمه اثناعشر, حدیث ثقلین،...)؛

بازخوانی مهدویت در منابع تسنن در مطالعه ای تطبیقی بین منابع حدیث آنها و منابع کلامی آنان (مهدویت در نگرش اهل سنت بین روایت و بین برداشت ها)؛

راه های تشخیص مدعیان دروغین مهدویت در روایات؛

اهداف قیام امام زمان از منظر روایات شیعه و سنی؛

نقش تربیتی تقیه در زمینه سازی ظهور؛

تبیین کلامی نقش شیطان در مسئله آخرالزمان و ظهور؛

اثبات مهدویت از رهیافت عدل الهی؛

اثبات امکان غیبت ولی معصوم، از رهیافت بازخوانی آیات و روایات مرتبط به تاریخ پیامبران.

ص: ۶۵

د) انسان شناسی

د) انسان شناسی

نمونه ریز موضوعات

انسان شناسی که قرابت بسیار نزدیکی با مردم شناسی دارد(۱) دانشی است که به صورت مستقل و تخصصی به مطالعه حقیقت و چیستی و ابعاد وجودی موجود انسانی می پردازد. البته این دانش و گرایش در رویکرد علمی دانشگاهی غیر اسلامی خود ریشه در علوم انسانی، علوم طبیعی و علوم اجتماعی سکولار دارد. بدین جهت از مهم ترین مبانی آن بی توجهی به ابعاد ماورائی آدمی در کنار تعبد به نظریه تکامل در انسان شناسی تاریخی است. ولی در نگرش دینی و خصوصاً اسلامی شیعیِ آن، مبنایش بر دوگانه علم و دین می باشد. این گرایش شامل موضوعات زیر است:

انسان شناسی ذاتی، انسان شناسی تاریخی، انسان شناسی تکامل، انسان شناسی زیستی، انسان شناسی توسعه، انسان شناسی شهروندی، مردم شناسی فرهنگی، زبان شناسی، انسان شناسی جنسی و جنسیتی، انسان شناسی باستانی، انسان شناسی کمال و... .

یادآوری: نظر به اهمیت دانش جدید انسان شناسی در تمدن معاصر ودامنه گسترده آن که شامل تمام مسائل و پرسش های معطوف به شناخت حقیقت آدمی است تلاش برای باز شناسی مهدویت از منظر انسان شناختی البته مبتنی بر روش عقلانی/ وحیانی)(۲) در مقام اثبات ضرورت مهدویت و در مقام تبیین و توصیف حقیقت آن و اثبات گستره و ساحت های وجودی آن و نیز در مقام از میدان به در کردن اکثر مدعیان انحرافی, کارکردهای فراوان و جالب و جذابی خواهد داشت.

۱- (به انگلیسی: anthropology) علم انسان است که حوزهٔ گسترده ای را از فرهنگ تا تاریخ تکامل انسان در برمی گیرد. ریشه های آن در علوم انسانی، علوم طبیعی و علوم اجتماعی است. مردم شناسی زندگی اجتماعی و حیات فکری و فرهنگ انسان را با توجه به سیر تاریخی و مناسبات طبیعی و اجتماعی بررسی می کند و در آغاز ویژگی های جسمانی و زندگی فکری و فرهنگی انسان های نخستین و جوامع ابتدایی را می کاوید، ولی امروزه به مطالعه همه جوامع بشری می پردازد.

۲- باز یادآوری می گردد که انسان شناسی کلاسیک غربی مبتنی بر روش های علمی اجتماعی و تاریخی و زیستی است. ولی در انسان شناسی دینی سه گانه مبانی دینی، بدیهیات فطری، و یافته های اثبات شده علمی، مرجع و مبنا خواهد بود. در این زمینه نک: انسان شناسی و مهدویت؛ اثری از نگارنده همین اثر.

ص: ۶۶

نمونه ایده های مهدوی

موضوع/ ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

تلاش برای اثبات مهدویت از رهیافت انسان شناسی (خودشناسی جامع و کامل علمی/ دینی)

انسان شناسی فطری

انسان شناسی کمال

اثبات ضرورت مهدویت

ضرورت مهدویت از رهیافت فلسفه تاریخ و ادوار شناسی جریان تاریخی حق و باطل

انسان شناسی تاریخی

اثبات مهدویت

به چالش کشیدن بسیاری از مبانی و نتایج فلسفه و عرفان سنتی (اسلامی) از جهت ناکارامدی تبیین واقعیت وجودی و تاریخی و دنیوی زندگی بشر، و ضرورت بازنگری در آنها

انسان شناسی فطری/ علمی/ دینی

اثبات مهدویت

بازخوانی تطبیقی انسان شناسی فرقه ها و ادیان و مکاتب، و کشف سعه و ضیق موعود باوری مبتنی بر آن

انسان شناسی تطبیقی

گستره و دائره مهدویت

الگوی پیدایش تدریجی شهر های شیعی

(با رویکرد مطالعه پیدایش شهر های شیعه نشین با محوریت بقاع متبرکه و فرهنگ زیارت و انتظار)

انسان شناسی شهری

دوران غیبت/ انتظار

اصالت خانواده مبنای کمال و رشد و توسعه در نگاه دینی/ شیعی (در برابر نظریه اصالت فرد یا جامعه و یا اصالت هردو با هم)

انسان شناسی جنسیتی

الگوی کمال

ریشه یابی اختلاف ادیان و مذاهب و مکاتب فکری در الگوی کمال بر اساس اختلاف دیدگاه و تعریف آنها از انسان

انسان شناسی کمال

مدینه فاضله خواهی فطری

انسان کامل (منجی)شناسی تطبیقی (مبتنی بر انسان شناسی فطری) بین ادیان و مذاهب و مکاتب از جهت دامنه و گستره وجودی منجی و مأموریت های او

ابعاد شخصیتی انسانی

شخصیت منجی

ص: ۶۷

باز تعریف آخرالزمان از منظر وارونگی انسان ها در نقش آفرینی و استحاله و مسخ شدن وجودی انسان ها

نقش شناسی انسانی بر مبنای تعریف ها از انسان و جنسیت او

حقیقت آخرالزمان

باز شناسی ظهور از منظر نهایت های رشد و تعالی و شکوفایی انسانی

انسان شناسی کمال

ظهور

بررسی تطبیقی زن بین هر دو دوران از جهت تعریف هویت و واگذاری نقش ها و بازتاب های انسان شناختی هریک

انسان شناسی جنسیتی (مسئله زن)

آخرالزمان/ ظهور

نمونه های دیگر

پیش فرض های انسان شناختی مهدویت شیعی؛

سیمای انسان کامل از دیدگاه تشیع و ادیان و مذاهب و مکاتب دیگر؛

الگوی ارتباطی انسان کامل انسان کمال جو، مبنای اثبات ضرورت امامت و مهدویت پیوسته در نگرش شیعی؛

بررسی تأثیر مهدویت باوری و مهدی زیستی در ساحت های وجودی گوناگون آدمی (با تأکید بر دوگانه طینت فطرت)؛

نظریه انسان شناسی تکامل به مثابه بنیان تئوری تمدن آخرالزمانی؛

انسان شناسی موعود پایانی در نگرش اسلام سنی و نقش آن در انتظارستیزی و جایگزینی آن با سلفیت؛

انسان شناسی غیب باوری (نگرش تشیع به به عالم غیب و وجود روح انسانی) سرّ جامعیت و گستردگی منجی شیعی (در مقایسه با نقص های منجیان دیگر که ریشه در نگاه نافی یا ناقص آنها به مسئله عالم غیب دارد)؛

ضرورت مطالعه تطبیقی انسان شناسی رشد، از جهت رشد موازی جسم و فطرت (گرایش های روحانی) در نظام سازی جامع برای الگوی کمال؛

نقش فطرت و مشترکات ذاتی انسانی در ترویج گفتمان انتظار و زمینه سازی در عرصه جهانی؛

ص: ۶۸

انسان شناسی دینی فطری شیعی، و اثبات ضرورت طراحی برنامه جامع و کامل برای نظام تعلیم و تربیت اسلامی؛

نیاز های متعالی انسان (فطرت) و اثبات ضرورت مهدویت از رهیافت آنها؛

داستان آفرینش از منظر انسان شناسی دینی قرآنی و اثبات مهدویت از رهیافت های آن؛

جایگاه موجودات ماورائی (جن و فرشته) در زندگی انسانی و کمال یا انحطاط او (با نگرش به بررسی تطبیقی این جایگاه در دو دوره پسا و پیشا ظهور)؛

قبض و بسط در سیمای انسان آرمانی مبتنی بر نوع دیدگاه انسان شناسی؛

به چالش کشیدن، فمینیسم و انحطاط شخصیت و نقش زنانه در آخرالزمان، از رهیافت انسان شناسی جنسیتی دینی؛

تلاش تاریخی ابلیس برای وارونه سازی شخصیت و هویت وجود اکثر انسان ها و توفیق نسبی او در آخرالزمان؛

بازشناسی نقش تاریخی ابلیس در دشمنی با انسان در حدفاصل داستان آفرینش تا داستان ظهور؛

خود شناسی و معرفه النفس و انسان شناسی (تاریخی و...)، بخش اعظمی از معارف دینی (قرآن و روایات) ولی مهجوریت آن در فلسفه و عرفان اسلامی؛

بازخوانی نسبت بین انسان شناسی فلسفه صدرایی و مبانی و مسائل مهدویت اسلامی شیعی؛

انسان مجازی در آخرالزمان از خود بیگانگی های فراگیر تا حرکت به سوی نابودی؛

انسان مدرن، خود فراموشی های فراوان (ذاتی، تاریخی، معنوی، جنسیتی، و...) و بیشترین دورافتادگی از کمال و تعالی و آرامش؛

انسان آخرالزمانی و بیشترین توسعه بیرونی و کمترین عمق درونی.

ه) روان شناسی

ه) روان شناسی

روان شناسی علم مطالعهٔ رفتار و فرایندهای ذهنِ انسان بر اساس روش علمی است. یافتن ارتباط ذهن و روان آدمی، با مفاهیمی نظیر رشد، سلامت، رفتارهای اجتماعی،

ص: ۶۹

شناخت و ...از وظایف روان شناسی است. در دنیای امروز با پیشرفت تمدن و نهادن علم به جای دین و اخلاق، روان شناسی، جایگاهی گسترده، هم در شغل های تخصصی و هم در گستره عمومی یافته است.

نمونه ریز موضوعات

مباحث شخصیت و انواع شخصیت های موجود در هر انسانی (شخصیت فردی، خانوادگی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، اخلاقی، هنری، فرهنگی، تربیتی، فکری و علمی و عاطفی همانند عادت ها و دغدغه ها و نگرانی ها و شادی ها و...) بحث هویت، فضایل و رذایل برجسته روانی انسان، روان شناسی رشد، تعریف و الگوی کمال گرایی، بحث هنجاری ها و ناهنجاری ها، نسبت تن و روان، تعریف روان به روح یا مغز و اعصاب، خواب و رؤیا، افراد بر اساس نوع نگاه به خود، جنسیت و امور جنسی، بیماری های روانی... .

یادآوری: در بحث روان شناسی اولاً باید توجه داشت که هیچگاه نباید آن را در جای اخلاق یا تعلیم و تربیت نشاند. چراکه تمام مکاتب و گرایش های روان شناسی صرفاً در حد نظریه و فرضیه بوده و مبتنی بر انسان شناسی تک ساحتی اند. بدین جهت در این بحث در مقام ایده یابی، و برنامه سازی به ویژه نسبت به ساحت انسان کامل یا انسان های صالح و سالم، کاربرد این نگرش بینارشته ای بیشتر برای بارش فکر و خلاقیت است نه برای اینکه فرضیه های ناظر به ناهنجاری های روانی بر اولیا و صالحین تطبیق شود.

اما در مقام ایده یابی، یکی از بحث های مهم در روان شناسی بحث شخصیت شناسی است. در این بحث پس از تهیه یک جدول کامل از ابعاد شخصیتی انسانی می توان با مراجعه به مبانی و ادله عقلی و نقلی در مقام انسان شناسی، جدولی کامل از ابعاد وجودی شخصیتی تهیه کرد، و آنگاه این جدول را بر طیف های گوناگون انسانی بر معیار حق و باطل به معنی رشد یافتگی و رشد نایافتگی تطبیق کرد. از دستاوردهای قابل استفاده این الگو در مباحث مهدویت موارد زیر است:

ص: ۷۰

شخصیت شناسی جامع و کامل امام زمان(۱) (در دو دوره غیبت و ظهور به صورت جداگانه)؛

شخصیت های سفید، سیاه، خاکستری؛ در دوران تاریخی غیبت؛

شخصیت های سفید, سیاه، خاکستری در دوران آخرالزمان؛

شخصیت کمال یافته انسانی در دوران ظهور.

نمونه ایده های مهدوی

موضوع/ ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

۱. نگاهی جامع به ابعاد وجودی امام غائب از دریچه ادله نقلی شیعی

۲. تفاوت های بروز شخصیتی امام بین دوران غیبت و ظهور

۳. مراتب مهرورزی امام غائب نسبت به جوامع گوناگون بشری حق و باطل

ابعاد شخصیتی انسان کامل

مهدی شناسی

نسبت سنجی ابعاد رشدیافته و جامع فرد منتظر با نیاز های زمان مند امام در دوران غیبت

تعلیم و تربیت دینی

انسان منتظر

در جست وجوی اثبات مهدویت از رهیافت نظام جامع نیازهای متعالی انسانی

نیازهای متعالی/ فطرت

مبانی مهدی باوری

شخصیت شناسی تاریخی مدعیان انحرافی

روان شناسی آسیب ها و ناهنجاری ها

مدعیان انحرافی

۱- در اینجا یادآور می گردد که نباید بین کمال واقعی امام معصوم با ضرورت امام شناسی اجتماعی خلط کرد و کارکرد این روش در امام شناسی جامع و کامل برای جامعه بر مبنای روش فطری، افضل جویی و انسان کامل جویی است. این روش همان الگویی است که پیامبر اکرم۹ در خطبه طولانی غدیر خم به هنگام معرفی امام علی۷ برای مسلمانان انجام می دهد. در آن خطبه پیامبر به نزدیک به هشتاد آیه چه در مورد شخصیت شناسی امیرالمؤمنین۷ و چه در مورد جامعه شناسی حق و باطل بر مدار ولایت استفاده می فرماید. و فضایل بسیاری از امام را هم در قالب روایت رویدادهای تاریخی بیان می کند، تا در نهایت بر اساس مصادیق عینی و شواهد تاریخی افضلیت و شایستگی امام علی ۷ را اثبات کند. همین روش را هم می توان و بلکه باید برای معرفی اولیه یا بازشناسی شخصیت جامع و کامل امام زمان [با کمک آیات، روایات، ادعیه و زیارات مهدوی به کار برد.

ص: ۷۱

زمینه های خودشکوفایی انسانی در دوران ظهور

انسان شناسی

ظهور

بازشناسی جامع ابعاد شخصیتی نواب اربعه

شخصیت شناسی

نواب خاص در دوران غیبت صغری

بازشناسی عمومی شخصیتی مراجع و علمای شیعه از جهت افراد خودساخته از هر فرهنگ و نژاد و ...؛ و انتخاب بر معیار بیشترین رشد یافتگی ها

شخصیت شناسی

نواب عام و مراجع

تحلیل و بررسی روان شناختی فتنه و حیرت و ناهنجاری ها در آخرالزمان

مدیریت روان شناختی بحران های جهانی در جهت زمینه سازی ظهور

روان شناسی آسیب ها

آخرالزمان

طراحی نظام تعلیم و تربیت معارف مهدوی بر اساس فرایند و مراحل رشد آدمی

روان شناسی رشد

مفاهیم مهدویت

نقش و کارکرد ادعیه مهدوی در ارتقای بینش و ایجاد همگرایی و همسانی انگیزشی مشترک در جامعه ایمانی

روان شناسی انگیزش

ادعیه و زیارات مهدوی

جنسیت به مثابه مؤثر ترین سلاح روانی شیطان در آخرالزمان

روان شناسی جنسیت و امور جنسی

آخرالزمان

آخرالزمان نقطه اوج وارونگی انسان ها در ایفاگری نقش شخصیتی خود

اختلال شخصیت

آخرالزمان

کارکرد جشن های مهـدوی از جهت شادی آفرینی دنیوی و معنوی در آفرینش حداکثر مرتبه امید و آرامش و آینده نگری فردی و اجتماعی

روان شناسی شادی

جشن های مهدوی

نسل سلمان به مثابه کلان طرح هویتی برای تعریف روزآمد نقش شیعه ایرانی در دورا ن غیبت

جامعه شیعه ایرانی

فرهنگ انتظار

ص: ۷۲

نمونه های دیگر

خاستگاه روانی منجی باوری

خاستگاه روانی مهدویت (زمینه ها و عوامل)؛

خاستگاه روان شناختی مدعیان مهدویت؛

خاستگاه روان شناختی منکران مهدویت.

آثار روان شناختی مهدی گرایی

نقش مهدویت در مؤلفه های سلامت روان (امید، آرامش و رفع اضطراب، خودباوری، مسئولیت پذیری، معنایابی و هدفمندی و...)

خودشکوفایی در سبک زندگی مهدوی؛

۱. زمینه های خود شکوفائی در زندگی و جامعه مهدوی

۲. ویژگی های انسان خودشکوفا از منظر فرهنگ انتظار

جاذبه های میان فردی در مهدویت؛

۱. بررسی جاذبه های میان فردی مهدی باوران

۲. جاذبه های میان فردی امام مهدی علیه السلام

معنای زندگی در دوران ظهور؛

روان شناسی کمال از منظر قرآن و فرهنگ روایی شیعی؛

چگونگی پذیرش همگانی حکومت جهانی از دیدگاه روان شناختی؛

آموزش مفاهیم مهدویت بر اساس نظریه های روان شناسی رشد؛

مقایسه ابعاد مختلف رشد در دوره قبل و بعد از ظهور؛

بررسی انگیزه های روانی منتظران؛

انگیزه انتظار؛

انگیزه گرایش به دعا و زیارت امام زمان علیه السلام ؛

انگیزه ادعای ارتباط و ملاقات گرایی با مهدی موعود؛

بررسی سختی ها و ابتلائات انتظار با رویکرد روان شناختی؛

مقایسه ابعاد کمی و کیفی مختلف رشد در دوره قبل و بعد از ظهور؛

بررسی ناهنجاری های روانی در آخرالزمان از منظر روایات؛

بررسی ادعیه و روایات مهدویت با رویکرد روان شناختی؛

ص: ۷۳

آثار روان شناختی وجود امام غائب؛

بررسی فطری یا اکتسابی بودن موعود گرایی؛

رابطه اعتقاد به رجعت و سلامت روان؛

آسیب تفاوت نگذاشتن میان امید و رجای واقعی با خیال پردازی و آرزوگرایی؛

نبود مباحث انتظار در نظام آموزشی (جغرافیای ظهور، دشمن شناسی، راهبرد انتظار و...)؛

روش های تربیتی ایجاد رغبت به حکومت مهدوی؛

شخصیت شناسی امام از دریچه القاب و صفات (القاب در رابطه با خداوند، مردم، مؤمنان، گمراهان، طبیعت)؛

بررسی تطبیقی نقش ها و هویت جنسیتی در دو دوره پیشا و پسا ظهور؛

بررسی بسترهای روان شناختی ای که در گستره جهانی باید ایجاد شود تا شرایط برای زمینه سازی یا ظهور فراهم گردد؛

بازخوانی تأثیرات روان شناسی اجتماعی که به نام رشد و پیشرفت، بشر را وارد شرایط و دوران آخرالزمانی می کند؛

تربیت شخصیتی مبتنی بر رهاشدگی و آزادی به معنی خودبینی افراطی و... که در نهایت بشر را به طغیان و انحطاط آخرالزمانی می کشاند؛

روان شناسی دشمنان ظهور و نجات پایانی؛

مطالعه روان شناختی حزن مقدس (نُدبه) در فرهنگ مهدوی؛

آینده نگری مقدس و متعالی در اندیشه مهدویت و کارکردهای روانی آن بر فرد و جامعه؛

جایگاه خشم و بغض مقدس در فرهنگ انتظار و بازتاب های روانی آن در پرورش حس ظلم ستیزی تا بهشت موعود؛

بازخوانی علل شیوع نشانه پژوهی در میان مهدی باوران در برخی از ادوار تاریخی و راهکار مهار آن؛

مقایسه روان شناختی اجتماعی دوجامعه منتظر و جامعه آخرالزمانی در گزاره های دینی؛

مطالعه شخصیت مؤمنان منتظر و کشف عوامل استواری آنان بر صراط مستقیم در شرایط بسیار دشوار آخرالزمانی؛

ص: ۷۴

بازخوانی روان شناختی سبک زندگی شیعی مهدوی، از جهت ارتباط روحی روانی پیوسته منتظر با امام؛

نقش تصور از حضور و نقش آفرینی امام غائب در زندگی منتظرانه، و هویت انتظار در زندگی دینی؛

رابطه بین احساس و ادراک فراگیری ظلم و بین میزان رضایت به وضع موجود در زندگی فردی و اجتماعی؛

بررسی تطبیقی بین معیار رضایتمندی در زندگی بین روان شناسی و مبانی زندگی شیعی؛

شخصیت شناسی دینداران جذب شده به سوی جریان های انحرافی مهدوی (در جریان هایی همانند الیمانی)؛

تصویر ذهنی مهدی باوران و جست وجوی از خاستگاه ها و میزان سلامت آن؛

جدول شخصیت شناسی انسان کامل و انسان کمال جو (در حالات سه گانه) بر معیار انتظار زیستی؛

و) جامعه شناسی

و) جامعه شناسی

جامعه شناسی دانش بررسی جامعه است. این رشته علمی به بررسی جوامع بشری، برهم کنش های آنها، و فرایندهایی می پردازد که جوامع را در وضعیت جاریشان نگاه می دارد یا تغییر می دهد. هدف این حوزه علمی پرداختن به تجزیه جامعه به بخش های تشکیل دهنده اش مانند انجمن ها، نهادها، گروه های هم جنس، هم نژاد، یا هم سن، و بررسی نحوه برهم کنش فعال این اجزا با همدیگر است. علاوه بر اینها، این علم موضوعاتی مانند طبقه اجتماعی، قشربندی، جنبش اجتماعی، تغییرات اجتماعی و بی نظمی هایی مانند جرم، انحراف، و انقلاب را در کانون تحقیق قرار می دهد.

نمونه ریز موضوعات

مباحث جمعیت و جغرافیای اجتماعی، سازمان و نهاد، ساختار قدرت اجتماعی شهر و شهروندی، حقوق اجتماعی، حقوق شهروندی، تحرک اجتماعی، هجرت ها و مهاجرت ها، جنبش های اجتماعی، تغییر اجتماعی و بحث انقلاب، گروه ها، طبقه بندی اجتماعی، فقر و غناها و شغل ها، تحولات یا بحران های اجتماعی، آسیب شناسی

ص: ۷۵

اجتماعی، سرمایه های اجتماعی هر فرقه و مذهب، هویت اجتماعی هر فرقه، روابط اجتماعی، فاصله ها و تقابل ها، غم ها و شادی ها در فرهنگ های اجتماعی و آداب و رسوم اجتماعی، حقوق اجتماعی و...، سلوک اجتماعی، آگاهی اجتماعی، پویایی و یا توقف گرایی اجتماعی، شور اجتماعی، افکار اجتماعی، انتظار اجتماعی، سنت های اجتماعی، فتنه های اجتماعی، فرایند جامعه سازی و...، مسئله نفاق و ریا و دروغ و خطر واگرایی در جامعه، قومیت ها و نژادها، مسئله زنان، امید به زندگی نظام خانواده، خویشاوندی، روابط اجتماعی و حقوق متقابل.

یادآوری: دربحث مهدویت و جامعه شناسی، مطالعه انواع جوامع بر معیار حق و باطل و به میزان قرب و بُعد آنها نسبت به فرهنگ انتظار که دسته بندی سه گانه جوامع سفید، سیاه، خاکستری را به همراه دارد، باید مورد توجه قرار بگیرد. این در حالی است که هریک از این جوامع ناظر به ادوار تاریخی، شامل سه نوع جامعه اند:

جامعه گذشته (دوران غیبت صغری)؛ جامعه حال (به معنی وسیع آن که شامل سراسر دوران غیبت کبری می شود و به دو جامعه انتظار و جامعه آخرالزمانی تقسیم می شود)؛ جامعه ظهور.

بدین گونه دامنه وسیع و متنوعی برای بحث از جوامع مهدوی پیش روی برنامه سازان و پژوهشگران قرار خواهد گرفت.

نمونه ایده های مهدوی

موضوع/ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

مدینه النبی معیار و الگوی مدینه المهدی در دوران ظهور

مبانی همگرایی و مشارکت فعال اجتماعی در مدینهالنبی و مدینه المهدی

مبانی الگویی و سرمایه های ارزشی اجتماعی

مدینه النبی/علوی

بررسی مقایسه ای پیامبر صلی الله علیه و آله و امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ، در گذار دادن بشر از جاهلیت به تمدن دینی

تغییر اجتماعی

از جاهلیت سنتی تا جاهلیت مدرن آخرالزمانی

ص: ۷۶

عدالت اجتماعی در دوران ظهور؛ مبانی، راهبردها، دستاوردها

ساختار اجتماعی و شهروندی

عدالت

دگرگونی های اجتماعی در گذار از غیبت به ظهور

بحث تغییر

آخرالزمان

تغییر و تحول جوامع مسلمان ناشی از خستگی از حکومت های فاسد و ستمگر

بیداری اسلامی

آخرالزمان

نهادهای اجتماعی در عصر غیبت

هیئت به مثابه نهادی فراگیر و همگراافزا در جامعه شیعه

نهادها و سازمان ها

جامعه غیبت

تأثیر آموزه مهدویت در جنبش های اجتماعی شیعه در یک سده اخیر

جنبش های اجتماعی

انتظار

فرایند اجتماعی جهانی گذار از آخرالزمان به ظهور خواهی در قالب انقلاب، قوه قهریه و یا...

تغییر و جنبش های اجتماعی

ظلم ستیزی

نظام شهروندی در دوران ظهور

الگوی شهروندی

دوران ظهور

شخصیت و جایگاه زن در بررسی تطبیقی بین آخرالزمان خودبنیاد بشری و دوران ظهور

مسئله زن

نظام اجتماعی دینی مبتنی بر نظریه های اصالت فرد یا اصالت جامعه یا اصالت هردو و یا اصالت خانواده

مبنای انسان شناختی جامعه

جامعه منتظرانه

سرمایه ها و جاذبه های اجتماعی زمینه سازی در مقایسه با دوران و جوامع آخرالزمانی

سرمایه اجتماعی

زمینه سازی

بازشناسی نهایت حضیض جوامع بشری از جهت کمی و کیفی در انتهای آخرالزمان

بحران های اجتماعی

نشانه های ظهور

نمونه های دیگر

جامعه آرمانی در بازخوانی تطبیقی در ادیان ابراهیمی؛

نقش زیارت در طراحی الگوی شهری شیعی در خاورمیانه؛

بازخوانی جامعه شناسی علل شیوع ناگهانی آسیب های مهدوی در برخی از شهر ها یا مناطق شهری؛

ص: ۷۷

جامعه شناسی جنگ ها و بحران های آخرالزمانی در دیدگاه تطبیقی شیعی و غیر شیعی؛

جریان شناسی انحراف های دینی در یک دهه اخیر در جامعه شیعه ایرانی؛

عوامل سقوط جوامع آخرالزمانی از نظر روایات؛

بشر آخرالزمانی و زندگی در جوامع مجازی و احساس از خود بیگانگی و تنهایی فراگیر؛

امنیت و ناامنی در شهرهای آخرالزمانی باوجود کنترل های فراگیر؛

فرایند تحقق بلوغ اجتماعی در جامعه منتظر برای رسیدن به جامعه زمینه ساز؛

فرایند سه گانه رغبت اجتماعی، شکایت اجتماعی، استعانت اجتماعی در امر زمینه سازی؛

نقش نخبگان دینی در فرایند دگرگونی های اجتماعی و فرهنگی؛

گونه شناسی بردگی مدرن و نهایت بی عدالتی اجتماعی در دوران آخرالزمان؛

جهانی سازی گناه و طغیان؛ سلاح آخرالزمانی ابلیس در برابر فرایند ظهور؛

خانواده مهدوی (شاخصه های خانواده مطلوب بر اساس الگوهای برجسته دوران حضور و غیبت)؛

نقش آموزه مهدویت در شکل گیری بستر های اجتماعی انقلاب اسلامی ایران؛

جنبش ها و نهضت های پیش از ظهور (سفید، سیاه، خاکستری)؛

تغییرات اجتماعی در دوران ظهور؛

دگرگونی در روابط اجتماعی در عصرظهور؛

دگرگونی نهادهای اجتماعی در عصرظهور.

ویژگی های نظام اجتماعی در عصرظهور(کنش ها، روابط مردم و حاکمان)؛

شاخص ها و گونه های منزلت اجتماعی در عصر ظهور؛

ابزارها و شیوه های جامعه پذیری در عصر مهدوی؛

سیر تحول جامعه منتظر از منظر قرآن (با تکیه بر جامعه یهود)؛

آسیب شناسی جامعه منتظر از منظر قرآن؛

بررسی تطبیقی جامعه مطلوب قرآنی با جامعه عصر ظهور (شاخصه ها، آسیب ها، راه تحقق)؛

عوامل عینی پیدایش امت شیعه در دوران غیبت کبری.

ص: ۷۸

ز) اخلاق

ز) اخلاق

علم اخلاق شاخه ای از علوم انسانی است که موضوع آن، شناخت مصادیق ارزش ها و بیانگر راه های کسب فضائل و ترک رذائل اخلاقی است. اخلاق به سه شاخه مجزا تقسیم می شود: فلسفه اخلاق، اخلاق نظری، و اخلاق عملی.

نمونه ریز موضوعات

اخلاق و سبک زندگی، مفاهیم اخلاقی، تعریف و چیستی اوصاف اخلاقی، انواع نظام های اخلاقی هر فرقه از فرقه های اسلامی و غیر اسلامی، مطلق یا نسبی بودن اخلاق، اخلاق شغلی، اخلاق فردی، اخلاق اجتماعی، فهرست فضایل و رذائل اخلاقی، تربیت یافتگی و یا رها شدگی اخلاقی، فساد اخلاقی، الگوهای اخلاقی، وجدان اخلاقی، چالش های اخلاقی در تحولات اجتماعی، اخلاق نقد، اخلاق رهبری، اخلاق قدرت و...، رابطه اخلاق و حقوق، مراتب و طبقات اخلاق، اخلاق به عنوان وسیله یا هدف.

یادآوری: در موضوع اخلاق، بحث بسیار مهم سبک زندگی شیعی قرار دارد که مبتنی است بر ارتباطی پیوسته بین انسان کمال جو با انسان کامل. عنوان سبک زندگی شیعی مهدوی در فرهنگ انتظار از جدیدترین حوزه های مطالعاتی روزآمد در معارف مهدوی است.

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع / ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

سبک زندگی مهدوی : نسخه روزآمد سبک زندگی دینی در نگرش شیعی

ثابت و متغیر های زندگی مهدوی در بستر زمان شناسی پیوسته تاریخی در دوران غیبت

سبک زندگی

مهدی زیستی

امام نماد رحمت و مهربانی و زیبایی برای انسان ها

روابط اخلاقی انسانی

امام تجلی صفات خداوندی

ص: ۷۹

مطلوب ها در اخلاق فردی و اجتماعی منتظران بر اساس ادعیه مهدوی

طبقات و اصناف جامعه

دعای امام زمان

(اللهم ارزقنا توفیق...)

نهایت شکوفایی فضائل اخلاقی در امام و تجلی و عینیت آن در ایشان به عنوان آخرین معصوم

فضایل اخلاقی

امام انسان کامل

پیش بینی جلوه های اخلاق ابلیسی در تمدن آخرالزمانی در روایات اسلامی

آسیب های اخلاقی

آخرالزمان

وارونگی در نقش های جنسی و انحطاط اخلاقی انسان آخرالزمانی، نقطه اوج موفقیت ابلیس

اخلاق جنسی

علمای برجسته شیعه الگوهای روزآمد تربیت یافتگی و سبک زندگی منتظرانه

روزآمدی اخلاق دینی

علمای شیعه در دوران غیبت کبری

بازتاب اخلاق مداری فراگیر فردی و اجتماعی در شکوفاسازی تمام استعدادهای آدمی در دوران ظهور

اخلاق مداری

انسان دوران ظهور

نمونه های دیگر:

شخصیت اخلاقی امام مهدی بر اساس ادعیه و زیارات مهدوی؛

غایت و هدف اخلاقی از مهدی زیستی؛

شهر ظهور شهری مبتنی بر ارزش های اخلاقی ناب و خالص؛

انسان منتظر در آیینه اخلاق اسلامی؛

تحلیل و بررسی آموزه های اخلاقی در روایات و ادعیه مهدوی؛

وظیفه گرایی به جای نتیجه گرایی اخلاقی در سبک زندگی مهدوی؛

بررسی موانع اخلاقی ظهور و راهکارهای رفع موانع آن؛

بازشناسی اخلاق مهدوی در اخلاق حرفه ای و شغل های گوناگون؛

مشکلات اخلاقی زندگی مدرن و سبک زندگی منتظرانه؛

تحلیل و بررسی اخلاقی روایات مهدوی؛

تحلیل و بررسی اخلاق ادعیه مهدوی؛

نقش مهدی باوری در رشد فضایل اخلاقی؛

ص: ۸۰

تکامل اخلاق دینی در عصر ظهور؛

مهدویت اخلاق گراترین اندیشه جهانی؛

اصل قطعیت امتحان مردم در دوران غیبت و ضرورت کسب آمادگی برای آن؛

ضرورت تبیین مصداقی و جزئی الگوی زندگی مهدوی (در فرهنگ عامه) برای استفاده از آن در سیاست گذاری فرهنگی؛

مبانی اخلاقی جامعه زمینه ساز؛

نقش مهدی باوری در رشد فضایل اخلاقی؛

بررسی اخلاق در آخرالزمان با تکیه بر روایات؛

راه های برون رفت از بحران های اخلاقی پیش از ظهور؛

آخرالزمان به مثابه غلبه اخلاق اقتصادی نسبی گرا؛

دشواری های ترویج اخلاق منتظرانه در نظام های سازمانی آخرالزمانی و...؛

آسیب های اخلاقی آخرالزمانی و خطر ریزش های گسترده و دور افتادگی از مسیر حق؛

آداب و وظایف شیعیان در دوران غیبت؛

راهکارهای استواری و ثبات قدم بر دین در دوره سخت آخرالزمان؛

جاذبه های اخلاقی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در زمان ظهور و نقش آن در جاذبه آفرینی به سوی حق؛

الگوی تلفیق اخلاق و سیاست در سیرت مهدوی؛

خصال یاران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

شاخصه اخلاقی یاران رجعت کننده امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

کمال جویی بی نهایت، بالاترین چشم انداز برای تربیت اخلاقی انسانی؛

اخلاق کاگزاران در دولت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

زمانه ظهور، زمانه مرزبندی کامل لشکر های عقل و جهل و طهارت همه جانبه انسان ها؛

الزامات و اقتضائات اخلاقی زیستن در زمانه یا جوامع آخرالزمانی (از جهت لزوم در پیش گرفتن بیشترین مراقبت های اخلاقی)؛

آسیب شناسی اخلاق سازمانی در آخرالزمان (در جوامع حق)؛

قرار دادن روان شناسی به جای اخلاق و بحران در کلان شهرها و خانواده های پیشرفته؛

فناوری و بسط فرصت های لغزش و گناه و دشواری های زیست آخرالزمانی؛

ص: ۸۱

نقش جنسیت در سبک زندگی منتظرانه؛

پیشرفت های تکنولوژیک و ژنتیک، و بحران اخلاقی انسان پست مدرن آخرالزمانی؛

جریان شناسی سیر تاریخی انحطاط تمدنی بشر و جهانی شدن انحطاط تا دوران آخرالزمان ابلیسی.

ح) فرهنگی

ح) فرهنگی

فرهنگ را به مجموعه پیچیده ای از دانش ها، باورها، هنرها، قوانین، اخلاقیات، عادات و هرچه فرد به عنوان عضوی از جامعه از جامعه خویش فرامی گیرد، تعریف می کنند. فرهنگ، راه مشترک زندگی، اندیشه و کنش انسان است. فرهنگ در بر گیرنده همه آن چیزهایی است که فرد را با سازمان اجتماعی مشترکی که برای برآوردن نیاز های اقتصادی و اجتماعی و سیاسی که از محیط پیرامون او بر خاسته اند، پیوند می دهد.

نمونه ریز موضوعات:

چیستی فرهنگ، عناصر اساسی فرهنگ، پیوستگی یا گسستگی عناصر فرهنگی، تنوع فرهنگی، تهاجم فرهنگی، مبادله فرهنگی، فرهنگ و مسئله نسبیت یا مطلق بودن آن، پلورالیسم فرهنگی و پیامدهای آن، امکان وجود فرهنگ عام بشری، برابری یا تفاوت و نبود برابری در فرهنگ ها، امکان و ملاک و مبنای داوری در میان فرهنگ ها، جایگاه فرهنگ سازی در جامعه سازی، جامعیت نگاه به فرهنگ حزن و شادی، فرهنگ های التقاطی، مهندسی فرهنگی جامعه شیعه، آداب و رسوم فرهنگی، فرهنگ عامه، نهاد های فرهنگی، سرمایه فرهنگی، ارزش ها و ضد ارزش های فرهنگی، میراث فرهنگی، ایجاد مناطق فرهنگی، طراحی نمادها و شعائر فرهنگی، سنت ها و مدها و عادت های قدیم و جدید، افتخارات فرهنگی، هویت فرهنگی، استقلال و غنای فرهنگی، خرده فرهنگ ها، حوزه های نفوذ فرهنگی، رویدادهای فرهنگی، الگوها و افتخارات فرهنگی.

یادآوری: در مسئله فرهنگ، تبدیل شدن یک آموزه کلان دینی به فرهنگی فراگیر و سبک ساز، با عنوان فرهنگ انتظار و سبک زندگی مهدوی باید مورد توجه قرار گیرد و پویایی و نشاط آن در نسبت به ایستایی، تمام موعودباوری های دیگر به نمایش گذاشته شود.

ص: ۸۲

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع / ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

مکتب تشیع به مثابه فرهنگی ترین مذهب و آیین

توجه به فرهنگ سازی معطوف به آینـده نگری در تشـیع در مقام طراحی چشم اندازها و رسالت هاو مسـئولیت ها مبتنی بر جامعیت آموزه های دینی

فرهنگ سازی و استقلال فرهنگی

فرهنگ انتظار

تلاـش های گسترده مسـتکبران جهانی برای تضـعیف فرهنگ انتظار پس از پیروزی انقلاب اسـلامی با تقویت سـلفی گرایی، ترویج انتظار ایستا و ترویج اسلام و انتظارهراسی

تهاجم فرهنگی

فرهنگ آخرالزمانی در قالب نهادینه سازی وارونگی نقش ها با هدف استحاله و دور سازی آدمی از فرهنگ مهدویت و انتظار

سرمایه فرهنگی/ تهاجم فرهنگی

آخرالزمان

تناقض های شدید در فرهنگ حزن (دینی) و شادی (غیر دینی) منتظران در متن زندگی روزمره و توسعه فضای آخرالزمانی

فرهنگ حزن و شادی

فرایند تدریجی و تاریخی و مراحل فرهنگ سازی برای انتظار و مهدویت از سوی امامان معصوم علیه السلام

فرایند فرهنگ سازی

فرهنگ انتظار

جلوه های گوناگون فرهنگ انتظار و میراث های معنوی آن در جغرافیای شیعه معاصر

میراث معنوی

ضرورت جهانی سازی فرهنگ انتظار از مسیر شکوفاسازی گرایش های فطری انسانی

جهانی شدن و مخاطرات آن برای فرهنگ مهدویت

جهانی سازی

فرهنگ زمینه سازی

ص: ۸۳

نمونه های دیگر:

پیوندهای عاشورا و انتظار در فرهنگ شیعی؛

ضرورت سالم سازی خرده فرهنگ های قومی و منطقه ای جوامع شیعی با کمک فرهنگ همگراساز مهدویت و انتظار و زمینه سازی؛

بررسی مقایسه ای نقش فرهنگی زنان در جامعه جهانی با نقش زنان شیعه در جامعه زمینه ساز؛

ضرورت نقد و بررسی (میدانی، نظرسنجی) و آسیب شناسی باورهای عامیانه در بحث انتظار، موعود، آخرالزمان، حضرت مهدی علیه السلام و اهتمام به بهسازی آن؛

بازتاب فرهنگ انتظار در ایجاد روند تاریخی رشد دهنده از جهت اجتماعی و جغرافیایی؛

نقش تاریخی فرهنگ انتظار در مواجهه جوامع شیعی با استعمار؛

پویایی و روزآمدی فرهنگ انتظار هماهنگ با تحولات و شرایط زمان و مکان؛

ضرورت کنترل فرهنگی دولت زمینه ساز برای محدودسازی آسیب های اجتماعی؛

سالم سازی خرده فرهنگ ها با بسط فرهنگ زمینه سازی؛

نقش فرهنگ انتظار در جلوگیری از انحرافات اجتماعی و در ایجاد نشاط اجتماعی؛

نسبت سنجی نقشه جامع فرهنگی (کشور) با آینده نگری مهدوی در بینش آینده نگرامامان معصوم علیه السلام ؛

الگوهای ترویج فرهنگ مهدوی در جوامع غیر اسلامی؛

شیوه های ترویج فرهنگ مهدوی در جوامع اسلامی؛

وجوه رویارویی و برخورد یا امکان همزیستی فرهنگ های منجی گرایانه در جوامع چند فرهنگی؛

مدیریت فرهنگی در حد فاصل جامعه انتظار تا جامعه زمینه ساز؛

فرهنگ مهدویت و توسعه (سیاسی، اقتصادی، فرهنگی)؛

فرهنگ التقاطی، بلای جوامع حق در آخرالزمان؛

بازتاب خُلقیات ایرانی در فرهنگ انتظار شیعه ایرانی؛

ژئوپلتیک شیعه و کارکردهای فرهنگ انتظار در آن؛

فرهنگ جاهلیت مدرن در آخرالزمان از نگاه گزاره های دینی؛

ضرورت ایجاد همگرایی بین فرهنگ های منتظرانه در جغرافیای گسترده تشیع.

ص: ۸۴

ط) هنر، رسانه، ارتباطات

ط) هنر، رسانه، ارتباطات

هنر مجموعه ای از آثار یا فرایندهای ساخت انسانی است که در جهت اثرگذاری بر عواطف، احساسات و هوش انسانی یا به منظور انتقال یک معنا یا مفهوم خلق می شوند.

رسانه یا Medium به معنی رساندن است. در اینجا منظور رسانه های گروهی است که عبارت اند از مجموعه ای از وسایل ارتباطی که عموماً ارتباطی یکسویه را دنبال می کنند. مگر در مثل اینترنت که مانند پایگاه های اینترنتی خبرگزاری ها، امکان تعامل مخاطب را نیز فراهم می کنند.

ارتباطات هم فرایند انتقال پیام از فرستنده به گیرنده به شرط همسان بودن معانی بین آنهاست.

نمونه ریز موضوعات:

فلسفه هنر و زیبایی شناسی فلسفی، نشانه ها و نماد ها، احساس، تخیل و قوه خیال، هنرمند و مسئله نیت و تعهد، ماهیت و مبانی هنر دینی و قدسی و معنوی، مکاتب هنری و مبانی آنها،

،

، نماد ها و نشان های مذهبی، محدودیت های دینی در خلق هنری، سبک های هنری و سینمایی، الگوی قهرمان و ضد قهرمان، انواع هنرها، انواع سبک ها در هنر، انواع سبک ها در ادبیات، اینترنت، ماهواره، ارتباطات رسمی، ارتباطات توسعه ای.

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع/ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

ضرورت بازشناسی انسان کامل از جهت معرفی نهایت کمال در حس زیبایی شناسی انسانی و بازتاب های آشکار و پنهان آن بر عوالم هستی

دوران ظهور امتداد و تجلی بیرونی زیبایی های باطنی فراگیر موعود معصوم

جلوه های زیباشناسی شخصیت و سیرت امام موعود

زیباشناسی فطری

شخصیت و سیره امام

ص: ۸۵

نمادهای مهدوی براساس معارف دینی

نماد ها و نشانه ها

تمثیلات روایی مهدویی

ضرورت بازشکوفایی حس زیبایی بینی فطری انسان ها در هماهنگی با عدالت و اخلاق، برای حرکت انسان ها به سوی آرما شهر ظهور

زیبایی شناسی فطری انسان ها مهم ترین عمل در تحول و هدایت (استبصار) غیر مسمانان در مواجهه با معارف زیبا و آرامش بخش مهدوی

انسان شناسی فطری

دوران ظهور

سرگرمی های آخراالزمانی، ظاهری فریبنده، باطنی میان تهی و آرامش گریز

پارادوکس فریبندگی

آخرالزمان

آسیب نگاه فرقه ای و درون دینی در برنامه سازی های رسانه ای، و غفلت از جهانی سازی رسانه ای پیام های مهدوی به ویژه هماهنگ با تغییر و تحولات منطقه ای و جهانی

جهان رسانه

تبلیغ مهدوی

لحظه های تشرف، زیباترین و آرامش بخش ترین تجربه معنوی و دینی و دنیوی

زیبایی شناسی حضور و روایت

تشرفات

تناقض در زیبایی های ظاهری، اما زشت و نابودگر باطنی آخرالزمانی؛ عامل فراگیرترین بی قراری های تاریخی و مؤثر در خودنابودگری های انسان آخرالزمانی

وارونگی در زیبایی ها

آخرالزمان

بشر آخرالزمانی، اقیانوسی کم عمق از اطلاعات بیهوده و علم غیر نافع، به دور از فرصت اندیشه و تفکر؛ در نهایت بردگی مدرن در برابر رسانه ها

گستردگی رسانه ها

پیش بینی (روایی/ حدیثی) جاذبه آفرینی جهانی سازی مهدویت از معبر تبلیغ و اطلاع رسانی ارزش های فطری مهدویت برای انسان آخرالزمانی

ارتباطات/ رسانه

انتظار/ آخرالزمان

ص: ۸۶

تربیت و سبک زندگی مهدوی و نقش آن در شکوفاسازی زیبایی شناسی فطری آدمی هماهنگ با تمام ابعاد وجودی و روابط بیرونی و اجتماعی آدمی

انسان مهدوی رشد یافته، و گریز فطری از شرایط فریبنده و در نهایت آلودگی آخرالزمانی

فطری بودن انتظار و آینده گرایی مقدس در انسان ها، در صورت شکوفایی حس زیبایی شناسی فطری آنها

زیباشناسی انسان متعالی در سبک زندگی شیعی مهدوی؛ مبتنی بر ترکیب زیبایی بینی شنیداری (امور غیبی ماورائی متعالی) و دیداری (امور دنیوی محسوس نشانه ای و آیه ای) و تعالی بخشی جامع به گرایش زیباشناسی انسانی

زیبایی شناسی فطری

تربیت و سبک زندگی مهدوی

رشددهی به گرایش فطری زیبایی بینی و زشتی گریزی، و تقویت روحیه ظلم گریزی و موعودخواهی در انسان ها

زیباشناسی هماهنگ با گرایش اخلاقی فطری

سبک زندگی مهدوی

نمونه های دیگر:

نگاهی تطبیقی به پایان خوش داستانی فیلمی در آثار هالیوودی (تعریف ها، مبانی، روش ها) و پایان خوش (عاقبت به خیری) در اندیشه شیعی؛

بررسی تطبیقی الگوی قهرمان و ضد قهرمان در درام آمریکایی و اندیشه شیعی؛

هنر شیعی نزدیک ترین هنر به ساحت هنر زمینه ساز؛

تأثیرات روانی رسانه های آخر الزمانی (تلویزیون، سینما، موبایل، اینترنت ...) بر مهدی باوران؛

اسطوره های ابلیسی در تولیدات رسانه ای غربی هالیوودی و نقش آنها در توسعه شرایط آخرالزمانی؛

سریال های شبکه های ماهواره ای و تلاش برای تحمیل سبک های زندگی آخرالزمانی؛

ص: ۸۷

جایگاه شیطان پرستی و شیطان گرایی در تولیدات هنری و رسانه ای غربی؛

انتظار هراسی در ادبیات رسانه ای هنری معاصر؛

سینما، اینترنت و رسانه ها در مقام غفلت، سرگرمی و حیرت زایی برای انسان آخرالزمانی؛

رسانه، جامعه سازی مجازی، و از خود بیگانگی انسان پیشرفته؛

بن مایه های سینمایی هالیودی و اثبات نقش انسان در مقام خدایی؛

بن مایه های جشنواره ای اروپایی و ترویج فرهنگ وارونگی ارزش ها و استحاله انسانی؛

رسانه، در مقام پیامبران مدرن مؤثر در زندگی بشر؛

هنر شیعی به عنوان حرکت آفرین هنر در میان هنر های دینی و اسلامی؛

ضرورت بازشناسی هنر تاریخی شیعی در مقام یک هنر هویت ساز و عامل پویایی جوامع شیعی؛

آخرالزمان دوران نهایی غلبه زیباشناسی تصویری صرف (دیدن صرف) بر زیبایی شناسی ترکیبی دینی مبتنی بر شنیدار دیدار (اندیشه و دیدن) و میان تهی شدن بشر.

مقایسه هنر و زیبایی دینی و غیر دینی آخرالزمانی، در اینکه هنر دینی و منتظرانه، با فعال سازی تمام گرایش های فطری، در نهایت آدمی را به اندیشه وامی دارد. ولی هنر آخرالزمانی جز غفلت و سکون و از خود فراموشی و لذت و هیجان آنی دستاوردی ندارد.

ی) اقتصادی

ی) اقتصادی

اقتصاد به نظام رفتاری بشر در یک منطقه جغرافیایی مشخص اطلاق می شود که در برگیرنده تولید، توزیع یا تجارت و مصرف کالاها و خدمات باشد. اقتصاد مجموع کل ارزش معاملات میان فعالان اقتصادی نظیر افراد، گروه ها، سازمان ها و حتی ملت ها و برایند کلیه فرایندهایی است که فرهنگ، ارزش ها، آموزش، تکامل فناورانه، تاریخ، سازمان اجتماعی، ساختار سیاسی و نظام های قانونی و همچنین جغرافیا و مواهب طبیعی را دربرمی گیرد.

ص: ۸۸

نمونه ریز موضوعات :

نوع نگاه به دنیا و طبیعت، ارزش کار و استقلال اقتصادی (تولید ملی)، خمس و زکات، مدیریت فقرزدایی، ثروت و تجمل در فرهنگ اهل بیت علیهم السلام (مصرف گرایی)، قدرت اقتصادی، بحران اقتصادی، فساد و انحراف اقتصادی، الگوی اقتصادی، عدالت اقتصادی، ارزش بهره وری، تعاملات اقتصادی، کارمندی برای دولت و نظام باطل، سوء استفاده های اقتصادی، روایات فقهی اقتصادی، اخلاق اقتصادی و...، الگو های کسب و کار، توسعه، مکاتب و الگوهای اقتصادی، بحران اقتصادی، رفاه اجتماعی، بنگاه های اقتصادی (بانک، بورس، بیمه ...)، پول، اخلاق اقتصادی (خیریه، بخشش، انفاق و صدقه...).

یادآوری: در بحث اقتصاد، مسئله مهم عدالت و رشد و توسعه جهانی همه انسان ها، محور مطالعات مهدوی است. البته در این زمینه مسئله فقر هم مطرح است. ولی باید عدالت اقتصادی و پیشرفت فراگیر جامع را اعم از مسئله فقر دید.

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع/ ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

تنوع دیدگاه ها در سعادت و کمال اقتصادی و دنیوی انسان، و سیر تاریخی رشد یا انحطاط اخلاقی آدمی

انسان شناسی اقتصادی

سعادت و کمال

عدالت اقتصادی دوران ظهور بر مبنای برابری جهانی در بهره وری نعمت ها

مبانی اقتصادی

عدالت

تحولات انسانی در دوران ظهور از جهت مولفه هایی همانند بینش و عقلانیت و علم و قدرت؛ بسترساز اخلاق اقتصادی ظهور

مبنای رشد و توسعه

انسان شناسی ظهور

نقش و کارکرد عبودیت و تقوا در بسترسازی برای شکوفایی طبیعت و فراوانی و عرضه گسترده نعمت های زمینی

منابع طبیعی

مبانی دینی تمدن ظهور

ص: ۸۹

آخرالزمان به مثابه پیشرفته ترین و نظام مندترین تمدن ظلم و بی عدالتی در گستره جهانی

بحران های اقتصادی

آخرالزمان

بحران ها و بن بست های اقتصادی و خستگی جهانی بشر از بی عدالتی اقتصادی مهم ترین بستر برای گسترش منجی خواهی آخرالزمانی

بحران های اقتصادی

زمینه سازی

الگوسازی اقتصادی ویژه امامان برای جامعه شیعی با هدف طراحی جامعه ای (همزیست با جامعه اسلامی اما) مستقل و رو به رشد از جهت اقتصادی

مدیریت اقتصادی

غیبت

تمدن و فناوری ابلیسی در نقش هجوم فراگیر بر ضد مومنان در آستانه ظهور

فناوری ابلیسی

آخرالزمان

الگوهای اقتصادی جامعه نبوی و علوی به عنوان ارزش ها و هویت اقتصادی جامعه منتظر

مبانی اقتصادی

جامعه منتظر

دوران غیبت و نظام اخلاق اقتصادی مبتنی بر تعاملات اقتصادی فرافرقه ای مبتنی بر عدالت و امانت ورزی با هدف جاذبه آفرینی برای مکتب شیعه

روابط اقتصادی

جامعه منتظر و زمینه ساز

تحلیل اقتصادی جشن های شعبانیه (اخلاقی، اجتماعی، سیاسی...)

الگوی اقتصادی

جشن های نیمه شعبان

نقش وسوسه های اقتصادی در فرقه سازی انحرافی و پیدایش مدعیان مهدویت

وسوسه های اقتصادی

فرقه های انحرافی

نمونه های دیگر:

خصوصیات و شاخصه های عدالت اقتصادی در جامعه انبیا و اولیا؛

معنا و چیستی سعادت اقتصادی انسان در اسلام؛

چستی و چگونگی و الزامات اسلامیت (با قرائت شیعی و چشم انداز مهدوی) پیشرفت و توسعه؛

ص: ۹۰

الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت منطقه ای (با نگاهی به جغرافیای منطقه ای شیعه، فرصت ها و رسالت ها و مسئولیت ها)؛

در جستجوی الگوی سعادت محور مصرف؛

مطالعه نظام اقتصادی مستقل و تاریخی تشیع در دوران امامان، غیبت صغری و غیبت کبری و نقش آن در استقلال و پویایی تشیع؛

بازخوانی نظریه های عدالت اقتصادی در مکاتب گوناگون و مطالعه دستاوردهای بیرونی و انسانی آنها؛

بازتعریف جایگاه دنیا وثروت در زمانه ظهور؛

وقف های مهدوی، چیستی، چرایی، چگونگی؛

بحران ها و وارونگی های اقتصادی آخرالزمان در پیشگویی های اسلامی؛ هشدارها و راهکارها؛

چگونگی تبیین اضطرار بشر به عدالت اقتصادی در جوامع رشدیافته و پیشرفته؛

تحلیل اقتصادی سفرهای زیارتی در جامعه شیعه، در سه لایه سفرهای داخلی، عتبات، حج؛

ژئوپلتیک (جغراسیاست) اقتصادی شیعه در خاورمیانه معاصر؛

اخلاق اقتصادی در سبک زندگی مهدوی (الگوی اسلامی اخلاق تولید و مصرف)؛

جایگاه منابع طبیعی در توسعه دوران ظهور؛

انحطاط اخلاق اقتصادی مسلمانان، از مهم ترین عوامل سقوط تمدن اسلامی در قرون معاصر؛

بحران های اقتصادی آخرالزمان در گستره جهانی، از بحران تئوری تا بحران های مدیریت و زیست محیطی؛

در جستجوی آموزه های اقتصادی در سبک زندگی منتظرانه در ادعیه و احادیث مهدوی؛

انسان دینی/ منتظر، در اوج فعالیت و تولیدگری اقتصادی، بهره وری فردی حداقلی و خیررسانی اجتماعی حداکثری؛

بازخوانی تشرفات از منظر تحلیل سیره اقتصادی امام در دوران غیبت؛

ص: ۹۱

بازخوانی سیره اقتصادی نواب اربعه و سیر اقتصادی جامعه شیعه در آن دوران از محاصره شدید تا...؛

تحلیل چیستی و گستردگی فقر آخرالزمانی با وجود پیشرفت و توسعه جهانی؛

فعالیت اقتصادی اقلیت های شیعه در گستره جهانی؛ راهبردها و رسالت های جاذبه آفرینی؛

کالبدشناسی فسادهای اقتصادی آخرالزمانی؛

از هزینه های نظامی تا جنگ های آخرالزمانی؛ تلاش بشر برای خود نابودگری؛

نقش گروه های شغلی و صنفی در ترویج فرهنگ مهدویت و انتظار؛

- بازار مطلوب مهدوی؛

- آسیب شناسی اقتصاد در عصر غیبت؛

- نقش مال حرام در تاخیر ظهور؛

- نظام توزیع ثروت در حکومت موعود؛

قدرت اقتصادی شیعه و احساس خطر دشمنان از آن و تلاش های تاریخی برای محروم سازی یا تحریم شیعیان؛

جایگاه خمس در فرهنگ اقتصادی شیعه با توجه به ایجاد استقلال و قدرت مالی و اقتصادی برای رهبران شیعه؛

توصیه امامان مبنی بر حضور اقتصادی شیعه مبتنی بر امانت و انصاف در جامعه اقتصادی با هدف ایجاد جاذبه جهانی برای تشیع؛

وارونگی و فساد نقش جنسیتی و صنفی در نقش آفرینی اقتصادی در آخرالزمان؛

جلوه های پیشگویانه انحطاط اخلاق اقتصادی در آخرالزمان؛

نقش و جایگاه اخلاق اقتصادی در سخنان و سیره امام غائب در دوران غیبت؛

الگوی اقتصادی در مکتب اهل بیت علیهم السلام و سبک زندگی شیعی.

ک) سیاسی

ك) سیاسی

سیاست معنی امور مربوط به دولت و مدیریت و تعیین شکل و مقاصد و چگونگی فعالیت دولت و کوشش برای نگهداری یا به

دست آوردن قـدرت یـا کـاربست قـدرت دولت در جهت هـدف هـا و درخواست هـای گونـاگون. سـیاست همچنین به معنای نظام اجتماعی است که کنشگرانش به نظام سازمان دهنده آن مشروعیت می دهند.

ص: ۹۲

نمونه ریز موضوعات:

حیات سیاسی انسان و روابط زندگی سیاسی انسان، مسائل سیاسی (قانون، قدرت، حکومت، عدالت، برابری، آزادی، دولت)، تأمل در منشأ حکومت، اهمیت و ضرورت حکومت، هدف و ساختار حکومت، انواع حکومت، ساختار و کارکرد حکومت آرمانی، ارتباط میان فرد و حکومت، مشروعیت حکومت، مسئله اخلاق و سیاست، دین و سیاست، جامعه مدنی و ماهیت آن، جامعه مدنی و دین، استبداد دینی و غیردینی، سکولاریسم، لیبرالیسم، دموکراسی، حکومت دینی و غیردینی، حکومت و مسئله کارآمدی، مسئله عقلانیت، مصلحت، اطاعت از حکومت، احزاب سیاسی، غایت اصلی زندگی سیاسی، توسعه سیاسی، الگوی سیاسی تقیه زیستی، الگوی تعامل سیاسی خرد و کلان با نظام خلافت، سیاستمداران شیعه در هر مقطع تاریخی، اخلاق سیاسی، فرهنگ سیاسی، فساد سیاسی، استعمارگری سنتی و پیشرفته.

یادآوری: در مسئله سیاست، مهم ترین مسئله بحث ساختار سیاسی جامعه شیعه در دوران غیبت کبری است، که در این زمینه با یک نگاه تطبیقی و بازخوانی دوران غیبت صغری می توان مبانی و روند تاریخی این نظام را تبیین و تحلیل کرد.

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع/ ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

عملکرد سیاسی نواب اربعه

تعامل و مصلحت سیاسی

سیاست تقیه محور

غیبت صغری

نواب اربعه

شاخص های منفی اقتصادی سیاسی و فروپاشی دولت ها و حکومت ها در آخرالزمان

حکومت و مسئله کارآمدی

آخرالزمان

خستگی سیاسی و انتظار بشر آخر الزمانی از دین

بحران های سیاسی

الگوی نظام های سیاسی حاکم در برابر ظهور در آخرالزمان (بر اساس روایات پیش بینی ها)

الگو های سیاسی

ضرورت بلوغ فلسفه سیاسی بشر به عنوان پیش نیاز ظهور

توسعه و بلوغ سیاسی

ظهور

ص: ۹۳

مفاهیم فطری فلسفه سیاسی اسلام مبنای روابط بین الملل در حکومت زمینه ساز

روابط بین الملل

آخرالزمان

تأثیرات عصر غیبت بر نظریه سیاسی شیعه

نظریه های سیاسی

غیبت

ولایت فقیه و حل معضلات سیاسی اجتماعی جامعه اسلامی در غیاب امام معصوم علیه السلام

نظریه سیاسی

ولایت فقیه

تعامل سیاسی مستقیم و غیر مستقیم جریان های انحرافی مهدویت با جریان استعمار (استعمارگران از کشف مدعیان تا خلق مدعیان)

فساد سیاسی

بازیگری سیاسی

مدعیان دروغین (معاصر)

تحلیل تاریخی مواجهه سیاسی اجتماعی حق و باطل در دعای ندبه

تاریخ سیاسی

دعای ندبه

مثال های دیگر:

ساختار سیاسی خلافت و تأثیر آن بر امامان و جامعه شیعه؛

نقش سیاسی مرجعیت شیعه در دو سده اخیر؛

نقش مرجعیت شیعه در ژئوپلتیک (جغراسیاست) معاصر شیعه؛

نقش سیاسی شیعیان در تمدن سازی اسلامی؛

الگوی روابط امامان شیعه با قیام های زیدیه؛

موضوع انتظار قیام از امامان و تطبیق مهدویت و قیام خواهی بر امامان؛

کلام سیاسی شیعه و توانمندی آن در مقایسه با نظریه های سیاسی ادیان ابراهیمی و مذاهب اسلامی؛

تحولات عمومی جهان اسلام و بازتاب های آن بر شیعه و...؛

از جهانی سازی غربی تا روند جهانی شدن فرهنگ انتظار؛

بحران حاکمیت در آستانه ظهور؛

مصادیق تقیه در فعالیت های سیاسی آخرالزمانی؛

بررسی رویکردها و عملکردهای حکام جور در باب احادیث مهدویت؛

مفهوم شناسی استضعاف و حاکمیت مستضعفان در قرآن کریم؛

مهدویت و مسئله انتظار بشر از دین در عرصه سیاسی اجتماعی؛

ص: ۹۴

مهدویت و وضعیت سیاسی شیعه در عصر غیبت؛

نقش و جایگاه نواب خاص درتنظیم زندگی سیاسی جامعه اسلامی در عصر غیبت صغری؛

وظایف سیاسی منتظران و جامعه منتظر در اسلام؛

ولایت فقیه و مسئله حکومت در عصر غیبت؛

نقش طولانی شدن عصر غیبت در تحول و تکامل بشری؛

نسبت سنجی عدالت و آزادی در مدینه فاضله مهدوی؛

بررسی نظریه های سیاسی شیعه در عصر غیبت؛

ساختار حکومت امام زمان و مقایسه آن با حکومت های فعلی؛

مطالعه عملکرد غرب، به عنوان بهترین دلیل بر عدالت ستیزی توسعه سیاسی غربی؛

نسبت سنجی اندیشه توسعه انسانی اسلام با توسعه سیاسی و عدالت مهدوی؛

بازتاب اندیشه سیاسی اهل سنت در انزوای اصل مهدویت؛

تأثیر متقابل انقلاب اسلامی و فرهنگ مهدویت؛

آثار و پی آمدهای استفاده ابزاری از موضوع مهدویت در مناقشات سیاسی؛

جامعه شناسی سیاسی آستانه ظهور؛

نقش جنگ وخشونت در انقلاب حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

وضعیت سیاسی جهان در آستانه ظهور؛

وضعیت سیاسی و اجتماعی مسلمانان در آستانه ظهور؛

فرایند شکل گیری لشکر و یاران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

موضع دشمنان و مخالفان سیاسی حضرت در آستانه ظهور؛

ماهیت شناسی زندگی سیاسی در عصر حضور و غیبت؛

جایگاه عصر غیبت در تکامل انسان ها از منظر کلام سیاسی شیعه؛

نقد و بررسی نظریه لیبرال دموکراسی به مثابه پایان تاریخ؛

نقش و جایگاه مردم در نگرش های ادیان در باب حکومت آخرالزمان؛

مهدویت در اندیشه سیاسی اهل سنت (تقدم اصل امنیت بر اصل عدالت، تعطیلی امر به معروف و نهی از منکر سیاسی و جایز نبودن قیام و اعتراض بر حاکم ستمگر)؛

ص: ۹۵

روان شناسی سیاسی مهدویت (روان شناسی شایعه و جنگ روانی در آخرالزمان، تحلیل روان شناختی فتنه و حیرت در آخرالزمان)؛

بیداری اسلامی و احیای گفتمان عدالت محوری در بینش سیاسی کلامی اهل سنت (بسترسازی بیداری برای تقریب اهل سنت با تشیع بر مبنای گفتمان عدالت)

جهانی سازی و مشکلات سیاسی پیش روی جوامع و حکومت های شیعی؛

نقش جنگ وخشونت در انقلاب حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

ل) حقوق

ل) حقوق

حقوق را معمولاً مجموعه قواعد و مقرراتی می دانند که نظم اجتماعی را تأمین می کند. علم حقوق به بررسی قواعد اجتماعی و سیر تحول این قواعد می پردازد. بررسی روابط بین دولت و شهروند در حقوق عمومی و روابط بین اشخاص خصوصی با هم در حقوق خصوصی محور بحث قرار می گیرد. حقوق بین الملل نیز به مسائل و روابط بین ملت ها، دولت ها، اشخاص و سازمان ها در عرصه فراملی و بین دولی می پردازد.

نمونه ریز موضوعات:

ماهیت و چیستی حق، تفاوت حق با ارزش، اختلاف و اشتراک و بایدها و نبایدهای حقوقی و اخلاقی، عینی یا ذهنی بودن قواعد و قوانین حقوقی، رابطه ارزش حقوق با واقعیت، ثبات و تغیر در قواعد و قوانین حقوقی، مبانی حقوق، منابع حقوق، حقوق و اخلاق، حقوق و دین، هدف حقوق، فهم و تفسیر قوانین حقوقی، تأثیر دیدگاه های انسان شناختی و معرفت شناختی و... در آراء حقوقی، انواع مکاتب حقوقی: طبیعی، سودگرایی، تاریخی، دینی و...، انواع نظام های حقوقی: سکولار و...، مسئله سازگاری و هماهنگی درونی نظام های حقوقی، عدالت و تحلیل آن، ملاک صدق و کذب قواعد و قوانین حقوقی، جرم شناسی،

، انواع حقوق: حقوق شهروندی، حقوق بشر، حقوق تجارت، حقوق حمل و نقل، حقوق خانواده، حقوق خصوصی.

یادآوری: مهم ترین مسئله در زمینه حقوق، مسئله حقوق امام غائب از جهت معرفت و یاوری حداکثری است. تجلی این یاوری با رعایت حقوق متقابل در نظام شهروندی در شهر انتظار با بیشترین ایثارگری و در جوامع غیر شیعی با هدف جاذبه آفرینی حداکثری است.

ص: ۹۶

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع/ ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

حقوق متقابل مردم و حکومت امام زمان در زمان غیبت و ظهور

حقوق سیاسی دینی

اصل امامت

بررسی تطبیقی مبانی حقوقی انسان در دو دوران آخرالزمان و ظهور

انسان به مثابه حیوانی هوشمند و زمینی

کرامت آسمانی انسان

شیوه های پیش گیری از جرائم در حکومت امام زمان علیه السلام

ظهور

نظام های حقوقی سکولار خاستگاه جوامع حق گریز

مکاتب حقوقی

آخرالزمان

عدالت قضایی در دوران ظهور

نظام قضایی

عدالت مهدوی

نمونه های دیگر:

مقایسه شاخصه انسان آخرالزمانی در مقام حق گرایی نتیجه طلب (دنیوی) با انسان ظهور در مقام تکلیف گراییِ عبودیت محور؛

حق زندگی و تعالی جویی مشترک همه انسان ها از شعار تا واقعیت؛

حق انتخاب آزاد در دنیای آخرالزمانی، از توهم تا واقعیت اسارت رسانه ای؛

مبانی قضاوت و داوری در حکومت امام زمان علیه السلام ؛

حقوق شهروندی در شهرهای امروزی در حدفاصل نگرش آخرالزمانی با فرهنگ انتظار؛

نظام شهر سازی و حقوق شهروندی در آرمانشهر ظهور؛

آزادی و حدود آن در دوران ظهور؛

قرآن (بر اساس ترتیب نزول به همراه مصحف امام علی علیه السلام) کتاب قانون دورا ن ظهور؛

دوران ظهور، دوران تساوی همگان در برابر قانون؛

شرط عدالت در نظام حقوقی اسلامی، به ویژه در دوران ظهور؛

نسبت حقوق بشر با آموزه مهدویت؛

ص: ۹۷

هم زیستی مسالمت آمیز ادیان در حکومت جهانی حضرت مهدی علیه السلام ؛

احوال شخصیه اقلیت های دینی در حکومت امام زمان علیه السلام ؛

شیوه های پیش گیری از جرائم در حکومت امام زمان علیه السلام ؛

حقوق شهروندی در آرمان شهر جهانی مهدوی؛

نحوه مشارکت مردم در نظام سیاسی وحکومتی امام زمان علیه السلام ؛

نظارت متقابل دولت و مردم در حکومت امام زمان علیه السلام ؛

قانون و قانون گذاری در حکومت جهانی حضرت مهدی علیه السلام ؛

م) آینده پژوهی

م) آینده پژوهی

آینـده پژوهی به معنی بهره گیری از طیف وسـیعی از روش ها برای مطالعه آینده است، تا به جای تصوّر «تنها یک آینده»، به گمانه زنی هـای نظام منـد و خردورزانه، در مورد نه تنها «یک آینـده» بلکه «چنـدین آینـده متصوّر» مبادرت می شود. بـدین جهت آینـده پژوهی مشتمل بر مجموعه تلاش هایی است که با واکاوی منابع، الگوها، و عوامل تغییر یا ثبات، به تجسّم آینده های بالقوّه و برنامه ریزی برای آنها می پردازد. آینده پژوهی بازتاب دهنده چگونگی زایش واقعیت «فردا» از دل تغییر (یا ثبات) «امروز» است.

موضوعات آینده پژوهی دربرگیرنده گونه های «ممکن»، «محتمل» و «دلخواه» برای دگرگونی از حال به آینده هستند.

نمونه ریز موضوعات

آینده، آینده پژوهی، آینده نگری، جامعه آرمانی، سـنت های اجتماعی، انتظار، روش های آینده پژوهی (تجزیه و تحلیل پیشران ها، سناریوپردازی، چشم انداز سازی، نقشه راه، پس نگری، الگو سازی، شبیه سازی، دیده بانی آینده، مطالعات راهبردی، سـند راهبرد، مدیریت راهبردی، آینده دلخواه، آینده محتمل، انواع آینده: آینده بلافصل، آینده نزدیک، آینده میان مدت، آینده بلندمدت، آینده دور.

یـادآوری: در مسـئله آینـده پژوهی مهـدوی اگرچه ضـرورت نگـاه جـامع به هنـدسه نشانه های زمینی ظهور لازم است، در کنار آن ضرورت مطالعه علمی آینـده ژئوپلتیک شـیعه و نقشه های محتمل برای شـیعه هراسـی و ایران هراسـی آخرالزمانی باید محور مطالعه قرار گیرند.

ص: ۹۸

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع/ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

مذهب تشیع یگانه مکتب آینده نگر و در مقام آینده سازی در میان مذاهب اسلامی

نقشه راه

چشم انداز سازی

مهدویت شیعی مهدویت سنی

تقابل آینده گرایی ایرانی شیعی با آینده گرایی آمریکایی

آینده گرایی

زمینه سازی

آینده پژوهی روایات نشانه های پایان و ارائه الگویی برای زمینه سازی و برنامه ریزی راهبردی

آینده پژوهی

نشانه های ظهور

نسل سلمان؛ هویت آینده نگر شیعه ایرانی در مقام جهانی سازی پیام عدالت خواهی منجی گرایانه

شیعه ایرانی

آخرالزمان

هشداردهی و آماده سازی روایات انذار دهنده به جامعه شیعه نسبت به هجوم ها و فتنه های آخرالزمانی

دشمن شناسی

نشانه های ظهور

انواع آینده های محتمل پیش روی جامعه حق در شرایط سخت آخرالزمانی از منظر قانون سنت ها و روایات نشانه شناسی

الگو های آینده

آخرالزمان

عدم تعیین قطعی و نهایی آینده در علم فعلی خداوند و امکان تغییر پذیری در آن، و بازتاب آن در تقدم و تأخر مسئله ظهور

آینده دلخواه

آینده محتمل

اصل بدا در کلام شیعی

اهتمام به ایجاد گفتمان مشترک آینده پژوهی در جهان اسلام به جای گذشته گرایی وهابی و آبنده گرایی سکولاریسم غربی

چشم اندازسازی

آیات قرآنی مهدوی

ص: ۹۹

مثال های دیگر

مبانی غایت شناختی مهدویت پژوهی؛

مهدویت و آینده پژوهی:

اهمیت بازنگری آینده پژوهی از نگاه اسلام؛

جایگاه آینده پژوهی در تدوین الگوی توسعه ایرانی و اسلامی؛

نشانه شناسی (علم العلایم)؛

زمینه شناسی (علم الشرایط)؛

آینده اندیشی پابرجا (توقّع)؛

دیدبانی مؤثّر (ترقّب)؛

فتنه شناسی (علم التحذیر)؛

امتحان شناسی (علم الابتلا)؛

توان انگیزی جمعی (آمادگی آینده نگر)؛

برنامه ریزی راهبردی (راهبرد انتظار)

شبیه سازی (الگوبرداری)؛

لزوم ایجاد مراکز مطالعات راهبردی (با گرایش های مختلف) در حوزه های علمی؛

بررسی (لوازم فرهنگی) نظریات پایان تاریخ؛

آینده شناسی با رویکرد فرصت شناسی داخلی و خارجی؛

آینده شناسی با رویکرد تهدید شناسی و دشمن شناسی؛

مطالعه روایات پیشگویی در قالب روش swot؛

نقد وبررسی نهادهای آینده پژوه از جهت قرب و بُعد نگرش آنها به مسئله آینده پژوهی قدسی (مهدویت)؛

نقد و بررسی مکاتب آینده شناسی (فیوچریسم) در جهان معاصر؛

چگونگی تعامل و رویارویی ادیان ومکاتب آینده نگر در مورد آخرالزمان؛

بررسی تطبیقی آینده محتوم مهدویت (یا نشانه های ظهور) و آینده های محتمل بیداری اسلامی؛

بازخوانی آینده های پیش روی شیعیان منطقه، در جمع بین فرصت های تاریخی زمینه سازی و هشدارهای آخرالزمانی؛

ص: ۱۰۰

ضرورت رصد مخاطرات احتمالی پیش روی ژئوپلتیک (جغراسیاست) شیعه، با هدف رسالت دفاع از مهدی یاوران؛

بحران آینده نگری در مذهب تسنن، و اسارت در پارادایم های آینده سازی وارداتی.

ن) تاریخی

ن) تاریخی

تاریخ، پژوهش در رخدادها و کارهای آدمی در گذشته است. فلسفه تاریخ نیز به معنی کشف قوانین عامی است که بر روند رویدادهایی حاکم است که مورخ به شرح و نقل آنها می پردازد.

نمونه ریز موضوعات

مبدأ تاریخ، هدف و غایت تاریخ، سازوکار حرکت و فرمول سیر تاریخ، مسیر و منازل و مراحل برجسته تاریخ، علیت در تاریخ، مسئله مشیت الهی و تاریخ، انسان و اختیار و تاریخ، تاریخ و ماهیت انسان (انسان شناسی تاریخی)، تحول و تکامل و تنازل یا یکنواختی در تحولات تاریخ، تاریخ و ارزش های انسانی، رابطه هست ها و بایدها در تاریخ، قانونمندی در تاریخ، تاریخ و معنی داری آن، تنازع و تعاون در تاریخ، فلسفه تاریخ، ادوار شناسی تاریخی، نقد تاریخی فرقه ها و مذاهب، خاندان های تاریخی علمی در هر دوران، تاریخ علمی، تاریخ بانوان و زنان، نقش آفرینی تاریخی شهرهای مذهبی، الگوی رفتار سیاسی مذهبی.

یادآوری: در زمینه مطالعات تاریخی ضمن ضرورت توجه به ابعاد تاریخی مسئله مهدویت، بحث بسیار مهم، ضرورت تبیین فلسفه تاریخی و انسان شناسی تاریخی شیعی است تا بر مبنای آن انسان های هر دوره زمانی جایگاه و نقش تاریخی خود را بهتر درک و کشف نمایند. در همین زمینه همچنین مطالعات گاه شمار دقیق و سپس تحلیلی دوران غیبت صغری کلید فهم بسیاری از مسائل در دوران غیبت کبری خواهد بود.

از دیگر مسائل مهم در این زمینه، مسئله «پیچ تاریخی» در اوضاع جاری در منطقه و جهان است که بسته به نوع عملکرد فرهنگی شیعیان دو سویه فرصت ها و تهدیدها را متوجه جغرافیای شیعه خواهد کرد.

ص: ۱۰۱

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع/ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

بررسی گزارش های تاریخی تولد با روش های:

گاه شماری و کشف رویدادهای مستند و بازتاب ها

تحلیلی و تبیین تقابل شدید حق و باطل در آن

تطبیقی با هدف جست وجواز منابع عامه

روش های تاریخ پژوهی

داستان تولد

جریان شناسی سازمان وکالت از زمان پیدایش در زمان امام صادق علیه السلام تا زمان اوج فعالیت های سیاسی اجتماعی در دوران غیبت صغری

جریان شناسی تاریخی

سازمان وکالت

آسیبشناسی اندیشه مهدویت در تاریخ اسلام و تشکیل حکومتها و فرقه های گوناگون با سوءاستفاده از اندیشه مهدویت

تاریخ فرقه سازی ها

فرق انحرافی

گاه شمار تحلیلی دوران غیبت صغری به مثابه الگویی برای فهم دوران غیبت کبری

تاریخ تحلیلی

غیبت صغری

بانوان نقش آفرین شیعی در دوران غیبت صغری

شخصیت های تاریخی

مطالعات تازیخی زنان

تاریخ مرجعیت شیعه در دوران غیبت کبری و روند رو به رشد تاریخ اجتماعی شیعه

تاریخ مرجعیت

تاریخ غیبت کبری

بررسی روند تطبیقی انحطاط تدریجی ادیان ابراهیمی و مذاهب اسلامی در مقایسه با تاریخ رو به رشد مکتب تشیع

تاریخ تطبیقی

سنت های تاریخی

ضرورت بازنگری در دانش تاریخ نظام آموزشی از جهت بازتعریف تاریخ از هبوط تا ظهور بر محوریت شناخت تقابل حق و باطل

فلسفه تاریخ

تربیت نسل منتظر

نقش تاریخی شیعه ایرانی در دوران طولانی غیبت صغری و کبری

شیعه ایرانی

تاریخ دوران غیبت

ص: ۱۰۲

بررسی تطبیقی نظریات فلسفه تاریخ علمی معاصر با اندیشه مهدویت شیعه (بررسی تطبیقی نظریه آینده گرایی شیعه با نظریه سلفی گرایی اسلام سُنّی)

نظریات فلسفه تاریخ معاصر

فلسفه تاریخ شیعی

بازشناسی تحلیلی نقاط عطف تاریخی تشیع در دوران غیبت کبری (همانند پس از دوران مغول، تشکیل صفویه، انقلاب اسلامی) با هدف بازطراحی الگوی نقش آفرینی فعال در تحولات جاری منطقه

پیچ تاریخی

تاریخ دوران غیبت کبری

مثال های دیگر

بازخوانی سیره مدیریت امام غائب در دوران غیبت صغری برای بازفهمی چگونگی مدیریت ایشان در دوران غیبت کبری؛

سیر تاریخی نگرش به مهدویت در جامعه علمی اهل سنت در ادوار تاریخی گوناگون؛

سیر تاریخی رویکرد ملل غیرمسلمان به مسئله مهدویت؛

بررسی و ریشهیابی علل پیدایش مدعیان دروغین مهدویت در تاریخ اسلام؛

تقابل تاریخی نظام خلافت عباسی با اندیشه مهدویت شیعی و شیوه ها و برنامه های سلبی آنها؛

امامان شیعه و آماده سازی تدریجی شیعیان برای ورود به دوران غیبت؛

تاریخ و روند سازمان وکالت در دوران غیبت صغری؛

تاریخ اجتماعی مهدی باوری و مهدی زیستی در دو سده اخیر در ایران ناظر به مواجهه با دوگانه تهاجم فرهنگی و توسعه؛

بازخوانی تاریخ مرجعیت شیعه در دوران غیبت کبری؛

تاریخ تحلیلی روند رویه رشد پیوسته تشیع در دوران غیبت کبری؛

بررسی چگونگی پرداختن مورخان و فلاسفه تاریخ به مسئله پایان تاریخ و فرجام گرایی؛

بررسی نقش مهدویت در ایجاد قیام ها، جنبش های مردمی و نهضت های اصلاحی؛

ص: ۱۰۳

جریان شناسی تاریخی تولید منابع علمی مهدوی در جامعه شیعه (کتاب شناسی تاریخی)؛

دوران طلائی قرن های چهارم و پنجم در همکاری تمدنی سیاسی شیعه و سنی به مثابه الگویی برای تمدن سازی اسلامی معاصر؛

سیر تاریخی غلوّ در مهدویت، ریشه ها، علل و پیامدها.

س) جغرافیا

س) جغرافیا

جُغرافیا یا جُغرافی، مطالعه روابط بین جوامع متشکل انسانی و محیط زندگی آنهاست. به بیانی دیگر، جغرافیا دانشی است که درباره سطح زمین و پدیده های طبیعی، آب و هوا، رُستنی ها، خاک، فراورده ها و مانند آن و پراکندگی آنها بر روی زمین و روابط آنها با انسان گفت وگو می کند. جغرافیا به مثابه «پلی میان انسان و علوم فیزیکی»، به دو شاخه اصلیِ جغرافیای انسانی و جغرافیای طبیعی تقسیم شده است. پس جغرافیا علم روابط متقابل انسان و طبیعت است؛ چراکه طبیعت امکان هایی را در اختیار انسان قرار می دهد که انسان براساس فرهنگش از آنها بهره برداری می کند.

نمونه ریز موضوعات

جغرافیای طبیعی، جغرافیای سیاسی، جغرافیای فرهنگی، جغرافیای دینی، درک حقایق فضای زندگی انسان، جغرافیاهای اجتماعی، جغرافیای فرقه ها و مذاهب در هر عصر، مهاجرت ها، جغرافیاهای معنوی، جغرافیای مطلوب در مهاجرت ها، اولویت های جغرافیایی، جغرافیای توسعه، جغرافیای فقر و غنا، نقاط بحرانی یا بحران خیز.

یادآوری: موضوع مهم در نگاه تطبیقی بین جغرافیا و مهدویت، مسئله بازشناسی جغرافیای شیعه و تشیع است. این بازشناسی که در قالب کلان طرح اصلی مهدویت قرار می گیرد در حقیقت بخشی از طرح حق و باطل شناسی جغرافیایی تاریخی از هبوط تا ظهور با محوریت مثلث طلایی و آسمانی خاورمیانه: «مکه، بیت المقدس، کوفه و کربلا» است. در این طرح از منظر دوران معاصر، هم جغرافیای سکونت و هم جغرافیای سیاسی و هم جغرافیای فرهنگی مذهبی در کانون بازخوانی و تحلیل قرار می گیرد تا بر اساس مدل تحلیلی swot، فرصت ها و ضعف ها و قوت ها و تهدیدهای پیش روی جاری و در زمان آینده نسبت به جامعه شیعه مطالعه و تحلیل شود.

ص: ۱۰۴

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع/ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

بازخوانی روند توسعه جغرافیایی تشیع در دوران امامت و اولویت های توسعه جمعیتی در آن زمان در نزد امامان

جغرافیای تشیع

تاریخ دوران امامت

ادوار شناسی جغرافیای شیعه در دوران غیبت کبری

جغرافیای اجتماعی

دوران غیبت

اطلس تاریخ گاه شماری، توصیفی، تحلیلی دوران غیبت صغری

اطلس

غیبت صغری

اطلس تاریخ تشیع در دوران غیبت کبری

اطلس

غیبت کبری

بازکاوی نسبت های احتمالی بین جغرافیای بیداری و جغرافیای نشانه ها

بیداری اسلامی

آخرالزمان

بازشناسی نسبت جغرافیای شیعه با جغرافیای نشانه ها از منظر بیم ها و امیدها، فرصت ها و تهدیدها

ژئوپلتیک (جغراسیاست) شیعه

(آینده پژوهی ژئوپلتیکی)

نشانه های ظهور

پیوند جغرافیای شیعه و جغرافیای منابع اقتصادی در منطقه: « فرصت ها، آسیب ها، ظرفیت ها، تهدیدها

ژئوپلتیک اقتصادی

جغرافیای شیعه

جغرافیای بقاع متبرکه و اماکن مهدوی و بازتاب های فرهنگی اجتماعی آن در حفظ و گسترش تشیع

کارکردهای جامعه سازی بقاع متبرکه

جغرافیای اماکن مذهبی مهدوی

مثال های دیگر

جغرافیای شیعه در ادوار تاریخی؛

جغرافیایی تاریخی و تمدن مناطق شیعه نشین؛

ویژگی جغرافیایی مناطق شیعه نشین؛

قدرت ژئو پولتیکی تاریخی شیعه در خاورمیانه؛

ص: ۱۰۵

ژئوپلتیک شیعه در عراق نوین؛

ژئوپلتیک و ژئوکالچر شیعه ایرانی و فرصت های منطقه ای و جهانی پیشرو؛

جغرافیای مهاجرت علویان (امامزاده ها) و علمای شیعه در تاریخ تشیع برای نشر تشیع؛

جغرافیای معنوی تشیع و سفرهای زیارتی شیعیان و بازتاب های سیاسی فرهنگی آن؛

بیداری اسلامی و ژئوپلیتیک شیعه؛

اقلیت های شیعه در جهان و فرصت و مسئولیت های فرهنگ انتظار و مهدویت برای آنها؛

بازتاب تحولات جغرافیایی شیعه پس از سقوط صدام در تقویت موازی فرهنگ انتظار و آسیب های مهدوی در منطقه؛

جغرافیای مناطق مستعد فرقه های انحرافی؛

وضعیت جغرافیایی حق و باطل در جهان در آستانه عصر ظهور؛

وضعیت جغرافیای سیاسی و اجتماعی و ژئوپلتیکی دشمنان حضرت در آستانه ظهور؛

جغرافیای دین و نظریه جنگ تمدن ها؛

جغرافیای سیاسی آخرالزمان آشفتگی ها و به هم ریختگی مرزبندی های سیاسی؛

بازخوانی تحولات جهانی در دو دهه اخیر بر مبنای جغرافیای حق و باطل و رسالت های پیش روی مهدی باوران (سقوط شوروی، تحولات بالکان، بیداری اسلامی و...)؛

بازخوانی فلسفه تاریخی جغرافیایی خاورمیانه در ادوار شناسی تاریخی مواجهه حق و باطل از هبوط تا کنون؛

تحلیل کارکردهای سیاسی شهر مذهبی قم از دیدگاه جغرافیای سیاسی؛

تحلیل کارکردهای سیاسی شهر مذهبی نجف و حوزه آن از دیدگاه جغرافیای سیاسی در تاریخ دوران غیبت کبری؛

جغرافیای فرقه های اسلامی در منطقه و فرصت های پیش رو در فرهنگ مهدویت و انتظار.

ع) مدیریت

ع) مدیریت

مـدیریت فراینـد به کـار گیری مؤثر و کارآمـد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی، سازمانـدهی، بسـیج منابع و امکانات، هـدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می گیرد.

ص: ۱۰۶

نمونه ریز موضوعات

مدیریت منابع انسانی، مدیریت زمان، مدیریت منابع مالی، مدیریت راهبردی، مدیریت بحران، مدیریت اجتماعی، مدیریت ارتباطات و نفوذ، مدیریت حمایتی، مدیریت سیاسی و مذاکره، مدیریت تبلیغی، مدیریت عملیات، مدیریت سازمانی، مدیریت امنیتی، مدیریت تقیه های سه گانه (حفاظتی، نفوذ و جذب)، و... .

یادآوری: در زمینه بحث مدیریت، مطالعه تحلیلی سیره مدیریتی موازی امام غائب و نواب اربعه، هم می تواند پاسخگوی بسیاری از پرسش ها درباره الگوی مدیریتی امام غائب در دوران غیبت کبری باشد و هم مبنای مشروعیت و دامنه مدیریت نواب عام امام غائب را در دوران غیبت کبری معرفی کند.

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع/ ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

بازخوانی اصول کلی مدیریت واسطه ای امام غائب از طریق نواب اربعه

مدیریت واسطه ای

غیبت صغری

کارکردهای اجتماعی و فرهنگی سازمان وکالت در دوران حضور و غیبت صغری

مدیریت سازمانی اجتماعی

سازمان وکالت

اصول کلی حاکم بر مدیریت علمی، دینی، اجتماعی مرجعیت در سراسر دوران غیبت کبری

تاریخ مرجعیت

غیبت کبری

روزآمدی اطلاعات و ارزیابی های امام غائب از جامعه حق و باطل در مسیر مدیریت کلان جامعه بشری به سوی ظهور

مدیریت واسطه ای منابع انسانی

عرضه اعمال

طرح و برنامه آسمانی و مدیریت غیبی سالیانه بر تمام عوالم هستی

طرح و برنامه

شب قدر

مراتب سه گانه تقیه به مثابه روش های سه گانه مدیریتی برای حفظ و توسعه جامعه حق در روند تاریخ تا مرحله زمینه سازی

مدیریت حفاظت نیروها و توسعه منابع انسانی

اصل تقیه

ص: ۱۰۷

آگاهی رسانی در مورد اهداف و چشم اندازها و نقاط قوت و آسیب های مسیر؛ با هدف آماده سازی و به روز رسانی جبهه حق در تمام مراحل طی مسیر به سوی هدف نهایی

مدیریت هشدارها و آسیب ها

انبوه روایات آخرالزمانی و نشانه ها و هشدارها

الگوی نیروی انسانی ای که در مسیر آرمان شهر نهایی مورد نیاز حضرت است

الگوی مدیران واسطه ای

خصال یاران خاص حضرت در استانه ظهور

آخرالزمان و نقطه اوج مـدیریت بر مبنای رذائل و وارونگی ارزش ها و نهایت جنایت گری و اشاعه فساد و فحشا با هدف جلوگیری از تحقق فرایند ظهور

الگوی مدیریتی

شیطان و آخرالزمان

بازتـاب دوران طولانـی غیبت و سـختی دوران آخرالزمـان در غربـال گری و خـالص سازی و آماده سازی مؤمنان برای رسالت ها و مسئولیت های بسیار سنگین

فرایند ارزیابی و گزینش

دوران طولانی غیبت

راهبری و مدیریت اجتماعی شیعه در اوضاع گوناگون اجتماعی و فرهنگی و سیاسی

مدیریت اجتماعی

مدیریت راهبردی

مرجعیت در دوران غیبت کبری

بازشناسـی مـدیریت امام و نواب اربعه در دوران غیبت صـغری در مقام گذاردادن تدریجی جامعه شیـعه از سـخت ترین هجوم ها به سوی جامعه مورد پذیرش جامعه اسلامی در آستانه غیبت کبری

مدیریت بحران، مدیریت دوره گذار

دوران غیبت صغری

مثال های دیگر

زندگی مهدوی در دوران غیبت و ضرورت زمان شناسی در مهدی یاوری؛

آگاهی روزآمد از جغرافیای حق و باطل و به روز رسانی نقش آفرینی: مهم ترین مهدی زیستی و مهدی یاوری؛

اصل تعلیق و انتظار و رصد پیوسته نیازهای ولی زمان؛ به عنوان مهم ترین اصل و بنیان مدیریتی در زندگی شیعه؛

ص: ۱۰۸

اصحاب الحسین الگوی شخصیتی مدیریتی اصحاب المهدی علیه السلام ؛

اصحاب المهدی علیه السلام به مثابه برترین الگوهای مدیریتی تاریخی جبهه دین یاوری و امام یاوری؛

نقش سلوک عبادی در توانمند سازی مهدی یاوران در مواجهه با سخت ترین مسئولیت های اجتماعی؛

شاخصه بصیرت مهدی باوران در آخرالزمان؛ دوری از انبوه هراسی در مواجهه با هجوم های آخرالزمانی؛

مهدی یاوری و مدیریت شناسایی و شکار فرصت ها در جوامع باطل به هنگام بحران های آخرالزمانی برای تبلیغ هدفمند و ایجاد جاذبه به سوی دین حق؛

آخرالزمان و توسعه و تکثر دشنمان شیعه و مهدویت و شیعه ایرانی؛ و ضرورت مدیریت فعال و هوشمندانه.

ف) مغالطات، دشمن شناسی، آسیب شناسی، فرق انحرافی

اشاره

ف) مغالطات، دشمن شناسی، آسیب شناسی، فرق انحرافی

مغالطه به معنی وارونه سازی و به غلط اندازی است که برای وارونه کردن حقیقت به کار رود. مغالطه گر کسی است که از روی استدلال نادرست به نتیجه ای درست یا نادرست رسیده است و ممکن است آن نتیجه را برای نتیجه گیری های دیگری هم به کار گیرد.

آسیب شناسی، هم رشته ای است که به شناسایی آسیب ها و انحراف ها می پردازد. دشمن شناسی نیز به شناخت مفهومی و مصداقی جریان های نابودگر و معرض می پردازد.

ریز موضوعات

شیطان شناسی، مغالطات، افراط و تفریط ها، تقدم و تأخر بر معصوم، خودتحمیل گری، استعمار و استکبار، خودکارشناسی، غلوّ، ترک محکمات و اخذ به متشابهات، یهود شناسی تاریخی، نگاه جزئی و یا التقاطی، توقیت، تعجیل، تطبیق، انحراف، تحریف، تعطیل، خرافات، انتظار ایستا، وارونگی ارزش ها، جاهلیت مدرن، وسیله گرایی.

یادآوری: در بازشناسی سیمای کلی انحراف و تحریف در مهدویت، شاخه مغالطات در دانش منطق می تواند هم معیار و هم نظام بخش باشد. از سوی دیگر، در یک بررسی

ص: ۱۰۹

تطبیقی بین انحراف های مهدوی در تشیع و تسنن باید دانست که در تسنن غالباً با پدیده مهدویت (امام مهدی بودن) روبه رو هستیم، ولی در تشیع غالباً با ادعاهای پیرامونی همانند ادعای بابیت و ملاقات گرایی روبه رو هستیم. آسیب های مهدوی در جامعه شیعه، اصولاً ناشی از این موارد است:

برداشت های افراطی و تفریطی درباره شخص و شخصیت امام، مواجهه احساسی با انتظارزیستی، مواجهه تفریطی با مسئله نواب عام در دوران غیبت کبری، غفلت از آخرالزمان شناسی و سختی های آن، تطبیق گرایی در نشانه ها. در همه این موارد در صورت نهادینه شدن آسیب و انحراف در نهایت باعث جایگزینی انتظار زیستی با آخرالزمان زیستی می شود و غربت های امام غائب را در جامعه اسلامی فزونی خواهد بخشید.

در زمینه دشمن شناسی هم باید دانست که پس از پیروزی انقلاب اسلامی و سپس تحولات منطقه ای که به تقویت هژمونی تشیع و مهدی باوری و آینده نگری شیعی منجر شده است، دشمنی ها با مهدویت وسیع تر، فراگیرتر شده و هم در قالب سلفیت اسلامی و هم در قالب جریان های صهیونیستی و... خود را نشان داده و خواهد داد؛ دشمنی هایی که برونداد آن در رفتار های سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و محصولات فرهنگی و هنری و هجوم های گسترده خود را نشان خواهد داد.

نمونه ایده های مهدوی:

موضوع/ ایده

نگاه و زاویه دید علمی

موضوع کلی مهدوی

شیطان به مثابه کلان ترین دشمن انتظار وظهور و در تلاش برای تحقق دنیای آخرالزمانی در برابر جریان زمینه سازی

دشمن شناسی تاریخی

فلسفه غیبت و باطل شناسی کلی

بازتاب جریان های انحرافی بر لطمه زدن به فرایند انتظار، زمینه سازی و سبب سازی برای تأخیر ظهور

آسیب شناسی تاریخی اجتماعی

فرقه های انحرافی درون شیعی

برخورد سریع، صریح و قاطع معصومان علیهم السلام با جریان های انحرافی برای جلوگیری از پیدایش التقاط و رکود و انصراف در جامعه شیعه

مدیریت دینی اجتماعی

سیره انذاری معصومان

ص: ۱۱۰

دوری از نگاه و تربیت جامع و پیوسته در زندگی مهدوی بسترساز احتمال تحقق انحراف

آسیب های تربیتی

تربیت و زندگی مهدوی

طرح ارتباط پیوسته با امام یا نواب ایشان و عرضه عقائد و اعمال برنامه ای

برنامه تربیتی علمی

اصل عرضه عقائد

روایات آخرالزمان شناسی به مثابه هشدار های آماده ساز برای مهدی باوران در مواجهه با فتنه ها و مخاطرات مهدی زیستی در آن زمان

آینده نگری دینی

آخرالزمان شناسی

زندگی شیعی مهدوی و ضرورت تربیت و رشد علمی و معرفتی آحاد شیعه و به ویژه فرزندان در آخرالزمان با هدف واکسینه سازی شیعیان در برابر سیل شبهات و هجوم های ابلیسی

اصول تربیت دینی شیعی

تشیع به مثابه یک مکتب علمی

مثال های دیگر

ضرورت ایجاد نگاه معرفتی و هندسه جامع مهدویت در جامعه با هدف از بین بردن فرصت های انحراف و تحریف؛

مهدی هراسی با سیاه نمائی فرایند ظهور؛

چگونگی برخورد ائمه علیهم السلام با فرقه های انحرافی؛

چگونگی برخورد علما با فرقه های انحرافی؛

کشف تناقضات و ایرادها در فرق منحرف؛

کشف اهداف فرق منحرف و مدعیان از متون و سخنان و رفتار خود آنها؛

کشف روشهای جذب اعم از رفتاری و شعاری و...؛

بررسی نقش فرق پیشین (مثل صوفیه، اسماعیلیه، و...) در شکلگیری فرقه های نو؛

کشف و بررسی بافت سازمانی و تشکیلاتی در فرق انحرافی در مهدویت؛

بررسی مشترکات فرق مختلف انحرافی در مهدویت؛

شناسایی علل و عوامل پیدایش و رشد فرق انحرافی با هدف پیش گیری از بروز عوامل مشابه؛

ص: ۱۱۱

علل پیدایش انحراف:

سوء استفاده از روایات جعلی گذشته یا جدید؛

سوء استفاده از اختلاف یا تقطیع در روایات مهدویت؛

انگیزههای شخصی در مهدویت؛

اغراض سیاسی و نقش حاکمان و استعمارگران؛

فرقهها و گروهای مذهبی قبلی؛

نشناختن درست مهدویت و آموزههای آن؛

زمینههای انحراف:

تفسیر و تطبیق نادرست مهدویت (القاب علائم ظهور و...)؛

استفاده از منابع غیرموثق مهدویّت؛

انطباق آموزه های مهدویت با آوردههای بشری فلسفی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و...؛

نقل قول ناقص و یک سویهنگری؛

عرفی شدن و عوام زدگی،

آسیب های فراوان تر در موضوع مهدویت به قرار ذیل اند:

برداشت هایی انحرافی از مقوله انتظار فرج؛

افراط و تفریط در ارائه چهره مهر و قهر از امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف ؛

طرح مباحث غیرضروری؛

شتابزدگی و تعجیل؛

توقیت و تعیین وقت ظهور؛

تطبیق نادرست نشانه های ظهور؛

افراط و تفریط در تبیین مفهوم غیبت؛

ملاقات گرایی؛

آرزوگرایان بی عمل؛

عاشق نمایان دنیاخواه؛

مدعیان دروغین مهدویت و نیابت خاصه و عامه؛

پیروی نکردن از ولایت فقیه و نواب عام؛

فعالیت های غرب و مستشرقان.

ص: ۱۱۲

دیگر موارد: نـامعقول جلوه دادن مهـدویت، اعتقـاد به حـل معجزه آسـای امور، ارائه چهره ای خشن توأم با قتل و خون ریزی، بحث دربـاره امور بیهوده و غیرضـروری، تطـبیق ناصـحیح افراد و حوادث بر علاـئم ظهور، بی توجهی به ایجـاد معیارهـای شخصـیتی برای پذیرش فرهنگ مهدویت و ضعف و ناکارآمدی روش ها در کانون های دینی.

پیامدهای تلخ و منفی آسیب ها

قانع بودن به وضع موجود و نکوشیدن برای تحقق وضعی برتر؛

عقب ماندگی توده؛

تسلّط بیگانگان و زبونی در مقابل آنها (نبودن استقلال و آزادی)؛

ناامیدی و پذیرش شکست در حوزه فرد و اجتماع؛

ناتوانی دولت و نابسامانی کشور؛

فراگیر شدن ستم و انفعال و بی تحرّکی در مقابل ظلم؛

قبول ذلّت و بدبختی در حوزه فرد و اجتماع؛

تنبلی و بی مسئولیتی؛

مشکل تر ساختن حرکت و قیام امام زمان علیه السلام .

تعطیلی محتوای بسیاری از آیات و روایات مانند: امر به معروف و نهی از منکر، منشأ برداشت های انحرافی:

کوته فکری و عدم بصیرت کافی نسبت به دین؛

انحرافات اخلاقی؛

انحرافات و عقده های سیاسی؛

عدم فهم صحیح روایت هایی متشابه در مهدویت مانند روایاتی که ظلم و جور آخرالزمان را مطرح می کنند؛

تمسک به نظریه هدف، وسیله را توجیه می کند.

دیگر موارد

دیگر موارد

قرآن و فرقههای انحرافی؛

فرقههای انحرافی در کلمات معصومان علیهم السلام ؛

ص: ۱۱۳

نقش استعمارگران در ایجاد و حمایت فرقههای انحرافی؛

نقش غالیان در پیدایش انحرافات در مهدویت؛

آسیب شناسی جشن های نیمه شعبان؛

بررسی روان شناختی بیماری «ادعا»؛

بررسی جریان شناسی دشمنی خط امویان با اهل بیت و مهدویت (از ابوسفیان تا سفیانی).

ص: ۱۱۴

ص: ۱۱۵

بخش سوم : نمونه ای از ایده های ناظر به تنوع مخاطب های خاص و شبکه های خاص

اشاره

بخش سوم نمونه ای از ایده های ناظر به تنوع مخاطب های خاص و شبکه های خاص

زیر فصل ها

پیش درآمد

۱. ایده های ناظر به تنوع مخاطب

۲. ایده یابی ناظر به تنوع فرم و قالب بیان رسانه ای

ص: ۱۱۶

ص: ۱۱۷

پیش درآمد

پیش درآمد

تنوع و فراوانی مخاطب در جامعه جهانی امروز باعث تنوع و فراوانی شبکه ها در صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران شده است. بدین جهت در مقام معرفی ایده های معرفتی و معارفی، ضمن اینکه تنوع و فراوانی و تکثر ذاتی خود ایده را می توان در نظر گرفت، تنوع نیاز رسانه را از دو زاویه تنوع مخاطب و همچنین تنوع فرم و قالب ایده و پیام رسانه ای را هم باید در نظر گرفت.

بدین جهت در این بخش در دو مرحله ایده های مهدوی ارائه می شود:

۱. ایده های ناظر به تنوع مخاطب؛

۲. ایده های ناظر به تنوع فرم و قالب بیان رسانه ای؛

۱. ایده های ناظر به تنوع مخاطب

اشاره

۱. ایده های ناظر به تنوع مخاطب

زیر فصل ها

۱/ الف) ایده های ناظر به ادوار زندگی بر اساس مراحل رشد در زندگی انسانی

الف/ ۲: ایده های مهدوی مناسب گروه سنی نوجوان:

الف/ ۳: ایده های مناسب برای گروه سنی جوانان:

الف/ ۴: ایده های گروه سنی میان سال:

۱/ ب) ایده های ناظر به مسئله جنسیت و زن:

۱/ ج) ایده های ناظر به طبقات و اصناف شغلی:

۱/ د) ایده های ناظر به رویکرد های علمی و تمدنی:

۱/ ه) ایده های ناظر به رویکرد های معرفتی و ایمانی:

۱/ و) ایده های ناظر به تنوع شبکه های استانی

۱/ ز) ایده های ناظر به شبکه های ماهواره ای فارسی زبان

۱/ ح) ایده های ناظر به زمان پخش مناسبتی

ط) ایده های ناظر به بحران های اجتماعی ناشی از سوء استفاده های احتمالی سیاسی در سطح کلان از بحث مهدویت

۱/ الف) ایده های ناظر به ادوار زندگی بر اساس مراحل رشد در زندگی انسانی

اشاره

۱/ الف) ایده های ناظر به ادوار زندگی بر اساس مراحل رشد در زندگی انسانی

زیر فصل ها

الف ۱: ایده های مهدوی گروه سنی کودک:

الف ۱: ایده های مهدوی گروه سنی کودک:

الف ۱: ایده های مهدوی گروه سنی کودک:

شخصیت شناسی امام از دریچه تمثیلات و نماد های زیبایی و روشنی در طبیعت؛

شخصیت شناسی امام بر اساس ترسیم نقطه اوج صفات مثبت انسانی؛

معرفی مدینه فاضله و یک دنیای قشنگ تر از معبر آرزوهای پاک کودکانه؛

تلاش برای جلب عواطف پاک کودکی به امام به عنوان انسان کامل؛

ص: ۱۱۸

ایجاد علاقه مندی در آنها نسبت به اصول کلی زندگی مهدوی؛

تشریح عنایات و جلوه های مهر و محبت معصومان و امام غائب به کودکان؛

بیان سرگذشت کودکی مهدی یاوران بزرگ به ویژه روحانیت و مرجعیت برای ایجاد علاقه مندی در آنها نسبت به مهدی زیستی و مهدی یاوری؛

معرفی دشمنان امام به عنوان نماد زشتی ها و بدی ها و ستمگری ها؛

تلاش برای توجه دهی کودک به زندگی عدالت محور؛

معرفی اصول ابتدایی زندگی مهدوی مبتنی بر ارزش های اخلاقی و فطرت انسانی.

الف/ ۲: ایده های مهدوی مناسب گروه سنی نوجوان:

الف/ ۲: ایده های مهدوی مناسب گروه سنی نوجوان:

طرح هویتی نسل سلمان برای نوجوان مسلمان ایرانی مبتنی بر آموزه های اسلامی و ارزش های ملی؛

برنامه سازی ناظر به تاریخ شناسی توصیفی و تحلیلی اجمالی حق و باطل (اطلس تاریخی حق و باطل و نقشه های تاریخی پیامبران و امامان)؛

برنـامه سـازی نـاظر به معرفی جغرافیـای گونـاگون انسـانی هماننـد: جغرافیای جمعیت، جغرافیای ادیان و مـذاهب موجود، جغرافیای سیاسـی حق و باطل موئجود و محتمل در آینـده، جغرافیای رشـد و توسـعه در برابر عقب مانـدگی، جغرافیای خیزش های مردمی در گستره جهانی و...؛

معرفی الگوهای تاریخ مهدوی یاوری در دوران غیبت کبری از زنان و مردان؛

بازخوانی داستان های قرآنی از منظر معرفی سنت ها و عبرت های تاریخی در مسیر حق زیستی یا باطل گرایی؛

معرفی گرایش های فطری انسانی که اثبات گر نیاز به انسان کامل و حرکت در مسیر مدینه فاضله است؛

برنـامه سازی معطوف به طبیعت، از معرفی بحران های زیست محیطی ای که ناشـی از تمـدن بشـری است تا دانش ها و فناوری های پیشرفته ای که حکومت جهانی موعود را باورپذیرتر کرده است و همچنین معرفی قوانین طبیعی و علمی ای که اگر به صورت کامل به خدمت گرفته شوند می توان تصوری واقعی تر از بهشت موعود داشت؛

ص: ۱۱۹

برنامه سازی با موضوع الگوی تربیت و هویت سازی برای نوجوانان در کشورهای گوناگون دنیا و آسیب شناسی واقعی یا احتمالی آن از منظر نقد و بررسی وضع موجود آن کشورها؛

برنامه سازی در مورد ابعاد وجودی انسانی ای که قابلیت رشد و تربیت و کمال پذیری دارد و تلاش برای ارائه یک برنامه تحصیلی تربیتی جامع در مسیر کمال جویی انسانی؛

معرفی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به عنوان انسان کامل و بهتر الگو و مدل برای کمال جویی و تعالی جویی در کنار نقد و بررسی روش های غلط الگویی در سنین نوجوانی؛

بازسازی داستانی یاران رجعت کننده تاریخی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در دوران ظهور، به عنوان الگوهای موفقیت در گذشته و آینده؛

شخصیت بخشی روایی به اماکن مهدوی همانند کعبه تا گذشته، حال و آینده خود را در قالب روایت های انیمیشنی (پویانمایی) روایت کند و از دیدارها و اشتیاقش به امام غائب بگوید.

الف/ ۳: ایده های مناسب برای گروه سنی جوانان:

الف/ ۳: ایده های مناسب برای گروه سنی جوانان:

برنامه سازی گسترده در حوزه انسان شناسی فطری دینی و آگاه سازی و علاقه مند کردن مخاطب جوان به تعالی بخشی کامل و جامع خود؛

برنامه سازی هدفمند و مستمر در زمینه زندگی انسانی از آسیب شناسی زندگی های آخرالزمانی موجود، از نقد و بررسی سبک زندگی های وارداتی و ماهواره ای تا معرفی سبک زندگی دینی مهدوی به عنوان یگانه سبک زندگی تعالی بخش در دوران آخرالزمانی؛

برنامه سازی در موضوع ازدواج هماهنگ با نیازهای روزآمد فرهنگ انتظار و مهدویت؛ با هدف تعالی بخشی به مسئله ازدواج از مسیر هدفگذاری آن در مسیر خانواده سازی ای که در نهایت مبنای زمینه سازی ظهور باشد؛

آموزش دین پژوهی عقلانی و تحقیقی (هدفی که دین در اصول خود تأکید و تعقیب می کند که دین پژوهی حتماً باید عقلانی باشد) با تأکید بر روش دین پژوهی

ص: ۱۲۰

تطبیقی و مقایسه با تمرکز بر مسئله بازتاب های کاربردی دین در متن زندگی آدمی و باز شناسی حق و باطل در دین از معبر جامعیت و هماهنگی دستاوردها یا نقصان ها و تناقض ها در سبک سازی روزآمد و پیوسته؛

معرفی مکتب شیعه به عنوان یگانه مکتب دینی آینده نگر در برابر تمام فرقه ها و مذاهب و ادیان سلفی گرا و مکاتب علمی حال نگر سکولار؛

باز تعریف مسئولیت ها و رسالت ها و اولویت ها و نقش آفرینی در زندگی مهدوی ناظر به تحولات روزآمد جوامع حق و باطل و نیاز های معاصر ولی معصوم و غائب در مدیریت جامعه جهانی به سوی ظهور (برنامه سازی جامع و کامل و جذاب با موضوع: اطلس شیعه و مهدویت)؛

برنامه سازی با محوریت مستبصرین و معرفی نگاه انتقادی آنها در مواجهه با انواع ادیان، مذاهب و مکاتب، و سیر و مراحل و روند ایمانی ای که در سلوک از باطل به حق طی کرده اند با هدف تقویت و تعمیق ایمان عقلانی در دوره بحران های فکری آخرالزمانی .

الف/ ۴: ایده های گروه سنی میان سال:

الف/ ۴: ایده های گروه سنی میان سال:

برنامه سازی با هدف نقد و بررسی زندگی های دچار روزمرگی و سرگردانی و در مسیر احیای هدف های کلان و امیدافزایی و به روزرسانی طرح و برنامه های زندگی مؤمنان ناظر به زمان شناسی و نیاز شناسی پیوسته ولیّ زمان.

برنامه سازی با هدف تبیین اصول زندگی دینی در مقام ارزیابی و ارزشیابی پیوسته همانند ارتباط پیوسته با بزرگان دینی، نظام بخشی به مدیریت اقتصادی زندگی از نگرش دینی، برنامه ریزی برای عرضه پیوسته عقاید و اعمال و پاکسازی آن از آسیب های احتمالی؛

برنامه سازی با هدف روزآمد سازی اصول تربیت دینی برای والدین ناظر به اقتضائات زمانمند حق و باطل و آینده های محتمل پیش رو و رسالت هایی که والدین در برابر فرزندان برای تربیت آنها هماهنگ با نیازهای آینده جبهه حق دارند.

ص: ۱۲۱

برنامه سازی برای خانواده ها به هنگام هجوم فتنه ها و شبهه ها و گسترش آسیب حیرت و سرگردانی فکری و رفتاری برای بصیرت افزایی آنها در مسیر زندگی مهدوی در بن بست های آخرالزمانی؛

برنامه سازی با هدف تبیین اصالت خانواده در نگرش اسلام شیعی و جایگاه خانواده محوری در تربیت مهدوی و جامعه سازی بر بستر ارزش های انتظار، زمینه سازی، ظهور؛

برنامه سازی با هدف معرفی الگوهای خانوادگی موفق در تاریخ شیعه از جهت طراحی خاندان های مهدی یاور در بستر زمان و امتداد و استمرار نسل ها (همانند ابن بابویه پدر و پسر، مجلسی پدر و پسر و...)؛

برنامه سازی با هدف تشویق خانواده های مهدوی برای فعال شدن در متن جامعه و در مسیر هندسه نشر و گسترش ارزش های نرم افزاری مهدوی از معبر سرمایه اجتماعی همسران و دامنه و گستره نفوذ آینده در خویشامندان، همسایگان، همکاران و همشهریان و...؛

معرفی الگوهای تاریخی و موفق هجرت خاندان های شیعی به جوامع نیازمند حق و باطل در تلاش برای نشر و گسترش ارزش های انتظار و مهدی زیستی همانند: علمای لبنانی مهاجر به ایران در دوران صفویه یا هجرت شخصیت های شیعی معاصر به لبنان (همانند امام موسی صدر و شهید چمران) یا خاندان های شیعی مهاجر به جغرافیاهای گوناگون بین المللی و بازتاب های آنها در نشر تشیع.

۱/ ب) ایده های ناظر به مسئله جنسیت و زن:

۱/ ب) ایده های ناظر به مسئله جنسیت و زن:

برنامه سازی های متنوع و از سطوح تخصصی تا مخاطب عامه پسند در مورد تعریف و جایگاه زن از منظر بینش اسلامی؛

معرفی نظریه اسلامی شیعی درباره زن در یک نگاه تطبیقی با دیگر ادیان و مکاتب با هدف بازشناسی ارزش تشیع که معتقد به وجود زنی معصوم (حضرت زهرا علیها السلام) است تا در مقام تعالی و کمال و رساندن زن به بهشت ظهور به استعدادها و تفاوت های زنان توجه کامل و جامع داشته باشد؛

ص: ۱۲۲

معرفی شخصیت و روح زنـانه به عنوان مظهر صـفات جمـال و زیبـایی و مهر و محبت خداونـدی که نقش بهشت سازی را در قالب الگوی خانه اسلامی و نظام خانواده مهدوی دارد؛

معرفی مفهوم پیام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشـریف که حضرت زهرا علیها السلام را الگوی خود معرفی می کند با هدف مبنا بودن معیارها و الگوهای بهشت فاطمی در خانه آن حضرت برای آرمان شهر و بهشت ظهور مهدوی؛

معرفی الگوهای تاریخی زنان منتظر که با زمان شناسـی و زن شناسـی بهترین نقش آفرینی را در مسـیر مهـدی یاوری در مقطع زمانه خود داشتند.

۱/ ج) ایده های ناظر به طبقات و اصناف شغلی:

۱/ ج) ایده های ناظر به طبقات و اصناف شغلی:

برنـامه سـازی بـا هـدف معرفی بنیـان هـای جـامعه مهـدوی (منتظر و ظهور) مبتنی بر بنیـان ارزش هـای جامعه نبوی و جامعه علوی و ضرورت بازشناسی الگوهای برجسته انسانی در کنار پیامبر و امیرالمؤمنین علیه السلام در مقام الگوهای تعالی یافته تاریخی؛

معرفی ویژگی های شخصـیتی یاران رجعت کننده امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در دوران ظهور به عنوان الگوهای مهدی زیستی و مهدی یاوری در بستر تاریخ؛

برنـامه سـازی با هـدف بازشناسـی نسبت بین موقعیت های شـغلی و جامعه سازی های سه گانه انتظار و زمینه سازی و ظهور و بنیان گـذاری اخلاـق حرفه ای و اقتصـادی بر اسـاس چشم انـداز ایجاد جاذبه جهانی به مهـدی زیستی با کمک اخلاق مهـدوی در حوزه زندگی شغلی؛

معرفی جـامعه زمینه سـاز ظهور به عنوان جوامع در اوج همگرایی بین دین و دانش و در مقام معرفی الگوهای نظام اجتماعی و علمی دینی در برابر جامعه آخرالزمانی که مبتنی بر بیگانگی علم و مهارت و صنعت و فناوری با ارزش های دینی است.

معرفی الگوهـای موفق اقتصـادی و اجتماعی رفتاری و شخصـیتی مورد تأییـد حضـرت در دوران غیبت با هـدف الگو سازی روزآمد زندگی مهدوی؛

بازشناسی مبانی معیارهای زندگی مهدوی در حوزه اخلاق حرفه ای و اقتصادی؛

ص: ۱۲۳

باز شناسی رفتارهای آخرالزمانی در حوزه اخلاق حرفه ای و اقتصادی که به آسیب و عقب ماندگی جامعه حق در مسیر حرکت به سوی زمینه سازی و ظهور منجر می شود؛

الگوسازی زندگی اقتصادی دینی بر مبنای سیره اقتصادی معصومان علیهم السلام مبنی بر تلاش حداکثری، بهره مندی متعارف و خیر رسانی اجتماعی حداکثری و پیوسته برای پیشبرد جامعه حق به سوی ظهور و ایجاد جاذبه جهانی برای جامعه حق و الگوی اقتصادی آن؛

بازشناسی هشدارها در روایات آخرالزمانی و نشانه شناسی از جهت وارونگی و هجوم ارزش های شیطانی به حوزه نقش آفرینی اجتماعی و اقتصادی و شغلی؛

معرفی امام غائب به عنوان فعال ترین و پویا ترین و با بهره وری ترین شخصیت انسانی و ضرورت همانندی شیعیان در عرصه حضور اجتماعی و اقتصادی به مثابه یک مهدی زیست مهدی یاور با بازدهی حداکثری.

۱/ د) ایده های ناظر به رویکرد های علمی و تمدنی:

۱/ د) ایده های ناظر به رویکرد های علمی و تمدنی:

جامعه شیعه و رسالت ایجاد جامعه زمینه ساز با هدف ایجاد جاذبه و بسترهای اجتماعی و جهانی برای ظهور؛

رسالت جامعه شیعه ایرانی بر اساس روایات پیشگویانه، در آخرالزمان برای زمینه سازی بر بنیان ایمان و علم؛

برنامه سازی با هدف معرفی دانش و معرفت اهل بیت علیهم السلام به عنوان یگانه راهبرد و نجات بخش برای انسان گرفتار و درمانده در بحران های آخرالزمانی؛

برنامه سازی با هدف معرفی خستگی ها و اعتراض متفکران و دانشمندان معاصر از بی عدالتی ها و استثمار ها و جهت گیری های غلط در مطالعات و تولیدات علمی و آرزومندی آنها برای تحقق عدالت علمی؛

برنامه سازی اندیشه محور در مورد بازشناسی و نسبت سنجی بین تمدن معاصر با تمدن ظهور از جهت مبانی، اندیشه ها و روش ها و اهدافی که دنبال می کنند؛

ص: ۱۲۴

برنامه سازی با هدف سیر اندیشه و مکاتب بشری در گرایش های گوناگون علوم انسانی و بن بست ها و حیرت های اندیشه معاصر که بسترساز فضای آخرالزمان از یک سو و ایجاد انتظار ماورایی از سوی دیگر شده است؛

برنامه سازی با هدف آسیب شناسی علم و فناوری بشر بر زیست بوم (در نگاه تطبیقی با روایات آخرالزمانی)؛

برنـامه سـازی با هـدف تبیین ضـرورت طراحی الگوی حضور عالمانه ایمانی جوانان شـیعی در محیط های علمی بین الملل به منظور ایجـاد جاذبه برای ارزش های تمـدنی جامعه انتظار و زمینه سازی (در کنار آسـیب شناسـی حضور جهانی دانشـجویان و دانشـمندان ایرانی شیعی که با کمترین اثر گذاری ایمانی و معرفتی است).

۱/ ه) ایده های ناظر به رویکرد های معرفتی و ایمانی:

۱/ ه) ایده های ناظر به رویکرد های معرفتی و ایمانی:

ضرورت برنامه سازی بر مبنای دین پژوهی تحقیقی تطبیقی برای مخاطب داخلی، منطقه ای، و جهانی با هدف معرفی مکتب تشیع و دفاع عقلانی از ادعای کامل و جامع بودن آن؛(۱)

برنامه سازی با هدف منجی شناسـی تطبیقی (نظریه نجات، شخصیت منجی، مدینه فاضله، راه رسیدن به مدینه فاضله و...) و با هدف تبیین کارآمدی نظریه نجات شیعی در کنار ناکارآمدی یا نقصان نظریه های دیگر؛

معرفی جـذابیت هـای نظریه نجات و منجی شـیعی از منظر علمی، تاریخی و اجتماعی معاصـر و تبیین آثار و برکات پـذیرفتن ولایت منجی معصوم و کامل شیعی (در برابر عوارض ولایت گریزی)؛

باز تعریف ارزش های عرفانی نظریه نجات و منجی شـیعی و بازتاب های روانی حضور پیوسـته (و البته غائبانه) او در زندگی بشـر و امکان ایجاد ارتباط عاطفی معنوی با او از سوی مؤمنان و مستضعفان؛

۱- یادآوری: در این روش ضمن رعایت احترام و ادب نسبت به تک تک ادیان و مذاهب و رهبران آنها از معبر انسان شناسی جامع و بـا محـک نیاز هـای جامع زنـدگی آدمی، به مطـالعه تطبیقی انتقـادی ادیـان و مـذاهب و مکـاتب پرداخته می شود تـا در نهـایت کارآمـدی یا ناکارآمـدی آنها و جامعیت یا نقصان و یا تناقض های آنها در فضایی علمی در اصول و فروع دین و اخلاقیات روشـن گردد و در نهایت مخاطب با روش علمی پژوهشی حق را از باطل تمییز دهد.

ص: ۱۲۵

برنامه سازی با هدف معرفی شیوه های آخرالزمانی شیطان در هجوم به ایمان مؤمنان و بیان راهکار های حفظ ایمان و اعتقاد در اوج هجوم ها و بحران ها و حیرت های آخرالزمانی؛

برنامه سازی های گسترده با محوریت تأکید بر نجات گرایی مبتنی بر ارزش های انسان شناختی فطری با هدف جذب مخاطبیت رها شده یا گریزان از ادیان انحرافی و یا دچار ادیان و مذاهب طبیعی و عرفی؛

برنامه سازی برای مخاطب جهانی با هدف تبیین اراده های فردی و اجتماعی انسان ها در مسیر به حاکمیت رساندن جوامع باطل یا به چالش کشیدن آنها و اینکه بهشت جهانی ظهور جز به اقبال جهانی اکثریت اراده های انسانی به سوی حق محقق نخواهد شد.

۱/ و) ایده های ناظر به تنوع شبکه های استانی

۱/ و) ایده های ناظر به تنوع شبکه های استانی

برنامه سازی با هدف معرفی فرهنگ انتظار تاریخی و معاصر در گستره استان؛

برنامه سازی بر معیار آسیب شناسی منطقه ای و محلی؛

معرفی الگوهای تاریخی استان در عرصه مهدی زیستی و مهدی یاوری با محوریت علما و مراجع تاریخی برخاسته از جغرافیای استان؛

معرفی ظرفیت های اجتماعی، علمی و فرهنگی استان در راستای توسعه فرهنگ و جامعه انتظار و زمینه سازی؛

برنامه سازی با هدف فعال سازی استعدادهای ویژه جوانان استان در فضاهای خاص همانند فرهنگ و هنر، اینترنت و رایانه، ایجاد و فعال سازی هیئت ها و ... معطوف به نشر و ترویج فرهنگ روزآمد انتظار و منجی خواهی فطری و بستر سازی برای انتظار در دو گستره فیزیکی و مجازی جهانی؛

تلاش برای ایجاد همگرایی در استان و منطقه بین نهاد ها و شخصیت های علمی و فعال در زمینه فرهنگ تشیع و انتظار (حوزه و نهادهای حوزوی و دینی) با سطح جامعه و به ویژه با فضاهای علمی دانشگاهی و کانون های فرهنگی و اهتمام به

ص: ۱۲۶

الگوسازی و به تصویر کشیدن الگو های موجود یا محتمل از این همگرایی و پیوند علم و دین یا هنر و دین و یا جامعه و دین؛

فعال سازی شخصیت ها و نهاد های علمی و دینی و فرهنگی در مواجهه با آسیب های موجود با برنامه سازی های به موقع؛

در استان هایی که فرقه ها یا مذاهب رسمی و شناخته شده وجود دارند (همانند اهل سنت و مسیحیت) تولید مجموعه برنامه هایی با هدف معرفی منجی گرایی تقریبی می تواند به فضای همگرایی ملی استانی بر محور منجی گرایی یاری برساند.

۱/ ز) ایده های ناظر به شبکه های ماهواره ای فارسی زبان

۱/ ز) ایده های ناظر به شبکه های ماهواره ای فارسی زبان

تهیه برنـامه هـای بازشناسـی مهـدویت برای ایرانیـان خـارج مبتنی بر روش تلفیقی سه گـانه انسان شناسـی فطری، مبانی شـیعی، نگاه تطبیقی و بین الادیـانی، تا بینش مخاطب بینشـی علمی و جامع و کاربردی بگردد و او را در جامعه آخرالزمانی بین المللی بر ایمانش استوار نگه دارد؛

تلاش برای فعال سازی ایرانیان خارج در جغرافیای زندگی خود و با هدف ایجاد جاذبه مرحله ای برای مکتب تشـیع و منجی شـیعی (ضمن توجه به اصول تقیه و اقتضائات زندگی در کشور خارجی و رعایت اصل تدریج در هدایت و تربیت)؛

آموزش روش های ایجاد جاذبه رفتاری، علمی و روش گفتمان مناظره ای و روش علمی مقایسه ای و تطبیقی بین ادیانی به مخاطبان برای مسلح سازی علمی و روش مند آنها در عرصه فعالیت و تلاش برای نشر مهدی باوری؛

تولیـد مجموعه برنامه های نقـد علمی فلسـفی تمـدن آخرالزمانی غرب با کمک آثار انتقادی منتشـر شـده در نشـریات و رسانه های علمی غرب؛

تولیـد برنـامه هـایی بـا هـدف معرفی الگوهـای فردی یـا اجتمـاعی مهـدی زیستی و مهـدی یـاوری در فضـای منطقه ای و جغرافیایی گونـاگون از شـیعیان ایرانی (برای نمـونه معرفی چگونگی فعـالیت در کشورهـای مسـیحی یـا چگونگی اجرای سـلوک دینی و تبلیغ مهـدوی در کشورهـای حوزه بودیسم و نژاد زرد یـا روش انجام دادن آن در آمریکای لاتین با معرفی نمونه های عینی و تجربه های انجام شده)؛

ص: ۱۲۷

تلاش برای ایجاد پیونـد و همگرایی بین فضای علمی دینی داخل (و حوزه های علمیه داخل) و مخاطب خارجی با هدف غنی سازی علمی مخاطب ایرانی در گستره جهانی.

۱/ ح) ایده های ناظر به زمان پخش مناسبتی

اشاره

۱/ح) ایده های ناظر به زمان پخش مناسبتی

یادآوری: مناسبت های مهدوی بر معیار رویدادهای هفتگی یا سالیانه، شامل موارد متعددی می شود که عبارت اند از:

برای دیدن نمودار به پی دی اف مراجعه فرمایید

در مورد یـادکرد هفتگی ضـمن پخش ادعیه و زیـارات مهـدوی می توان از میـان برنـامه هـای کوتاه با موضوع بازشناسـی مفاهیم و معارف ادعیه و زیارت مهدوی تا ویژه برنامه هفتگی ترکیبی با موضوع دائره المعارف مهدویت تهیه و تولید کرد.

در صورت تولید برنامه هفتگی تأکید می شود که باید بخش اصـلی برنامه ناظر به آسـیب شناسـی های تربیتی، خانوادگی، اجتماعی متوجه بحـث تربیـت نسـل منتظر و سـبک زنـدگی مهـدوی، و جـامعه زمینـه سـاز باشـد و از بزرگنمـایی مبـاحث دشـمن شناسـی یا گستردگی مبـاحث اطلاعات عمومی و دائره المعارفی کم فایـده اجتناب گردد. در مورد برنامه های مناسـبت های مهـدوی نیز همان گونه که در راهبردها تبیین شد باید تولید

ص: ۱۲۸

مجموعه برنـامه هـایی که به غنی سازی انـدیشه ای، فرهنگی و هنری جشن ها و آیین های مردمی یاری می رسانـد، در دسـتور کار قرار بگیرد.

در مورد مناسـبت نیمه شـعبان هم بایـد در فرایند برنامه سازی بر سه گانه «رویداد میلاد از جهت تاریخی و آسـمانی، جایگاه معنوی شب و روز نیمه شعبان و ضرورت احیای آن، و زیارت سیدالشهدا در آن شبانه روز» توجه داشت. همچنین از یادکرد پیامبر صلی الله علیه و آله نیز در این مناسبت مهم در نیمه ماه نباید غافل گردید. اهمیت و جایگاه ماه شـعبان را در میانه فصل نیایش در جدول زیر می توان دید:

موضوع ماه

رجب

شعبان

رمضان

انتساب

حق تعالی

پیامبر

بندگان

رویکرد کلی ماه

ماه رحمت

ماه خیرات

ماه غفران و سرنوشت

وضعیت ملکوت

ماه گسترش شاخه های درخت بهشتی طوبی بر آسمان دنیا (به موازات وجود شجره زقوم و ...)

بسته شدن در های جهنم و بازداشت موقت ابلیس

شب های ویژه

شب مبعث

شب نیمه شعبان

شب های قدر

توصیه کلی ازجهت اذکار

تهلیل

صلوات

قرآن

رزق و روزی

وسعت رزق برای ایجاد فرصت معنوی در ماه رمضان

تقدیر سالیانه رزق و روزی و سرنوشت

روز های هفتگی ویژه از جهت اعمال و فضائل

جمعه ها

پنج شنبه ها و جمعه ها

همه روزهای ماه

ثواب اعمال

پاداش حسنات هفتاد برابر نوشته می شود

در این ماه حتی خواب روزه دار عبادت است و تلاوت یک آیه قرآن ثواب یک ختم قرآن دارد.

ص: ۱۲۹

بـدین جهت در جشن های شـعبانیه که غالباً در قالب دهه مهـدویت برگزار می شود، یادکرد جایگاه عبادی ماه شـعبان و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله یکی از ضـرورت هـای برنـامه سازی است تا مخاطبان از سه گانه مقام های ملکوتی پیامبر که تجلی روزآمـدش در امام زمان است، هماره بهره مند شوند؛ مقام هایی که بر طبق گزارش قرآن شرح آنها چنین است:

آیات قرآنی در مورد شخصیت پیامبر

پیام ها

آیه صلوات: ۵۶ احزاب

درود و دعا و سـلام ویژه خداوند بر پیامبر. این درود به دنبال خود صـلوات و درود فرشـتگان به عنوان برترین موجود عالم معنا را به همراه خود دارد؛ بدین معنا که اراده حق تعالی تمام ملکوت را با خود به همراه دارد.

آیه رحمت، ۱۰۷ انبیاء

پیام آور از سوی خداونـدی که رحمان و رحیم است؛ مقام و منزلتی جز رحمت برای عالمیان نمی تواند داشـته باشد و ثمره رحمت بودن این است که هر کسی خود را در مسیر این رحمت قرار دهد از برکات و عنایات بسیار ویژه ای بهره مند خواهد شد.

آیه استغفار، ۶۴ نساء

یگـانه راه نجـات انسـان هـای غیر معصـوم، پـاکیزه شـدن آنهـا از ظلم بر خود است و تنهـا راه زدودن سـتم بر خود، اسـتغفار است و اسـتغفار بر اسـاس این آیه دو مرتبه دارد: اسـغفار مسـتقیم هر انسان از خداونـد که ممکن است سـنگینی گناهان فاصـله را زیادکرده باشد و ... لذا برای این استغفار معبری نزدیک و سریع قرار داده شده است که آن هم استغفارجویی از پیامبر است.

و تجلی روزآمد این برکات و خیرات در این زمان امام زمان است.

در همین جا تأکیـد می شود که در کنار مناسـبت مهم نیمه شـعبان که عیـد امید و انتظار است، مهم مهدوی دیگر،مناسـبت نهم ربیع الاول با عنوان سالروز آغاز امامت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است. ناظر به در امتداد عید غدیر بودنِ این مناسبت، باید به پاسداشت و احیای این روز و

ص: ۱۳۰

برنامه سازی مناسب برای آن توجهی ویژه شود. بـدین جهت در این بخش و به عنوان پیش درآمـد ایـده های مناسـبتی برخی ایـده های اختصاصی و مناسب این روز چنین است:

ح ۱: ایده های مربوط به عید نهم ربیع الاول (عید آغاز امامت):

ح ۱: ایده های مربوط به عید نهم ربیع الاول (عید آغاز امامت):

عید آغازهای ملکوتی، از نگاه قرآنی؛

سطوح معنایی آغازهای مقدس در زندگی معصومان علیهم السلام و اهمیت مُلکی و ملکوتی آن؛

آغاز امامت امامان معصوم علیهم السلام در تاریخ؛

معنای فلسفه تاریخی نهم ربیع الاول؛

گاه شمار آغاز آخرین امامت؛

شخصیت شناسی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در آستانه امامت؛

همه یاوران امام غائب در آغازین روزهای امامت؛

جامعه و جغرافیای شیعه در آغاز امامت امام موعود علیه السلام ؛

شیعه ایرانی از اولین تا آخرین غدیر با چشم انداز آخرین آغاز (ظهور)؛

فرهنگ سازی برای جشن های عید غدیر در سیره اهل بیت علیهم السلام به مثابه مبنایی برای پاسداشت عید آغاز امامت؛

پیشینه و جایگاه فرهنگ بیعت و تجدید بیعت در تاریخ اسلام و جهان امروز؛

نیاز جامعه شیعه به شادی و لزوم توجه به شادی آفرینی دینی در جامعه شیعی پس از دو ماه محرم و صفر؛

آغاز امامت امام زمان علیه السلام و بحث حقوق امام، حقوق روز آغاز امامت، و مسئله شکر نعمت امامت؛

بازخوانی و بازشناسی مفاهیم دعای عهد و کارکردهای آن در تأکید بر فرهنگ تجدید بیعت؛

بازشناسی زیبایی های امام زمان علیه السلام در فضای بهاری «مام بهار مردم (ربیع الانام)»؛

پیشینه تاریخی نهم ربیع الاول و ایرانیانی که اولین بیعت گران با امام زمان علیه السلام بودند.

پیشینه معرفی آغاز امامت هر یک از امامان و روز های آغازین امامت هر یک؛

ص: ۱۳۱

پیشینه بیعت های مسلمانان با معصومان علیهم السلام همانند:

بیعت های گوناگون مسلمانان با پیامبر صلی الله علیه و آله در مکه و مدینه؛

بیعت های گوناگون مسلمانان با امیرالمؤمنین علیه السلام ؛

شیوه های ترویج فرهنگ پاسداشت عید غدیر، به عنوان نخستین و مهم ترین عید امامت نزد اهل بیت علیهم السلام و به ویژه پاسداشت ویژه عید غدیر توسط امام صادق علیه السلام و امام رضا علیه السلام .

ح ۲: ایده های مهدوی در مناسبت های مذهبی و ملی و جهانی:

ح ۲: ایده های مهدوی در مناسبت های مذهبی و ملی و جهانی:

از دیگر ظرفیت های برنامه سازی مهدوی، و یادکرد امام غائب، استفاده از ظرفیت دیگر مناسبت های مذهبی و ملی و بین المللی است؛ چراکه مفاهیم عام و فراگیر و فطری مهدوی با بسیاری از این مناسبت ها مرتبط است و در نقش نگاه به وضعیت مطلوب یا تبیین بهتر رویدادهای گذشته و یا بازخوانی و به روز رسانی سیره ها و نقش های الگویی می تواند کارایی فراوان داشته باشد. در مناسبت های اسلامی و اهل بیتی ظرفیت های مشترک اجتماعی و فرهنگی فراوانی وجود دارد که می تواند یاری گر برنامه سازان در غنی سازی برنامه های مناسبتی (از یک میان برنامه کوتاه تا یک میزگرد کارشناسی) باشد.

نمونه ای از ایده های مهدوی در مناسبت ها چنین است:

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

میلاد پیامبر صلی الله علیه و آله

بازتاب های ملکوتی و ماورائی میلاد هر دو معصوم؛

انتظار تاریخی اهل کتاب و مؤمنان برای هر دو میلاد؛

توطئه های مشترک دشمنان برای جلوگیری از هر دو میلاد؛

شخصیت پاک و مظلوم مادر اولین و آخرین معصوم (به ویژه در مسئله میلاد)؛

استمرار برکت سالروز میلاد ها در بستر تاریخ؛

ص: ۱۳۲

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

رحلت پیامبر

رابطه رحلت نبی با غیبت ولی (اللهم انّا نشکوا الیک فقد نبینا و غیبه ولینا)؛

آموزه های مهدوی در آخرین ماه های حیات نبوی؛

بازخوانی تطبیقی معنا و تعریف خاتمیت در دو نگاه شیعی و سنی و بررسی بازتاب های تاریخی هر دو قرائت؛

ادوار شناسی غربت ها و مهجوریت های تاریخی اجتماعی معصومان علیهم السلام .

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

عید مبعث

مقایسه جاهلیت پیش از بعثت با جاهلیت آخر الزمانی؛

وحشت و ناله مشترک ابلیس به همگام بعثت و ظهور؛

انواع انتظار های سفید، سیاه و خاکستری مؤمنان و اهل کتاب نسبت به رویداد بعثت و ظهور؛

مکه در انتظار بعثت و ظهور؛

بعثت و ظهور از جهت ظهور در مکه، سن شخصیت ظهورکننده و یکسانی شخصیت آنها (امام مهدی آیینه تمام نمای پیامبر) و... یکسان اند؛

همانندی بعثت و ظهور: از جهت جاهلیت فراگیر (آخرالزمانی) در جهان و به ویژه در مکه در آستانه تحقق آنها که بیانگر تحمل سختی ها و آزارهای فراوان از سوی هر معصوم خواهد بود؛

همانندی بعثت و ظهور: از جهت گسترد گی نشانه ها و انتظارها برای تحقق آنها به واسطه خستگی مردم از جاهلیت ها و انحطاط و فسادهای موجود و خواستن نجاتی آسمانی؛

رخ دادن ظهور همانند بعثت پس از دورانی طولانی از فترت و حیرت؛

قرآن دوران ظهور (مصحف امیرالمؤمنین) همانند قرآن زمان پیامبر صلی الله علیه و آله بر اساس ترتیب نزول است تا هماهنگ با حقیقت وجودی فردی و اجتماعی انسان ها در یک فرایند تدریجی و درست به تمدن دین سازی بپردازد.

ص: ۱۳۳

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

تولد و شهادت حضرت زهرا علیها السلام

تجلی شخصیت و سیره نبوی در این دو یادگار پیامبر صلی الله علیه و آله ؛

حضرت زهرا علیها السلام (ترجمه جمالی و رحمانی از شخصیت پیامبر) به مثابه الگویی برای رحمت و زیبایی حضرت مهدی علیه السلام در دوران ظهور؛

میلاد غریبانه هر دو معصوم؛

حزن و غم مصائب فاطمیه نخستین و سنگین ترین غم مشترک معصومان علیهم السلام و به مثابه بنیان لقب «منتقم» برای امام زمان علیه السلام ؛

مبانی سبک زندگی منتظرانه برای بانوان و شخصیت و سیرت فاطمی.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

میلاد حیدر علیه السلام

کعبه در انتظار اولین و آخرین امام؛

شهادت امیرالمؤمنین علیه السلام

غم ها و غربت های سنگین هر دو امام؛

عدالت علوی مبنای عدالت مهدوی؛

از خانه نشینی امام علی علیه السلام تا غیبت امام مهدی علیه السلام

ولایت گریزی سرِّ انحطاط جامعه اسلامی در حد فاصل رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله تا ظهور امام مهدی علیه السلام ؛

صبر عظیم و سنگین هر دو معصوم؛

عید غدیر

پیام های مهدوی در خطبه غدیریه پیامبر صلی الله علیه و آله ؛

سلمان از بیعت خالصانه غدیر تا بیعت تاریخ ساز ظهور؛

فرهنگ امامان برای جشن غدیر، مبنای جشن های مهدوی نیمه شعبان و نهم ربیع الاول؛

عید غدیر و ضرورت تجدید بیعت با امام هر زمان.

ص: ۱۳۴

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

تولد و شهادت امام مجتبی علیه السلام

امام مهدی علیه السلام از تبار مشترک حسنین(عل)؛

بازخوانی غیبت و انتظار مهدوی از منظر صلح تاریخی امام مجتبی علیه السلام ؛

انتظار و سرور ویژه پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام با اولین و آخرین میلاد معصومان علیهم السلام در خانه اهل بیت علیهم السلام .

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

میلاد امام حسین علیه السلام

ابتهاج ویژه ملکوت و فرشتگان از هر دو میلاد؛

نامگذاری هر دو معصوم توسط پیامبر صلی الله علیه و آله ؛

میلاد هردو معصوم در ماه شعبان، ماه پیامبر صلی الله علیه و آله ؛

یادکرد پیامبر از امام مهدی علیه السلام به هنگام تولد سیدالشهداء آنگاه که از آینده نوزاد برای مادرش حضرت زهرا علیها السلام فرمود، یادی هم از منتقم خون آن نوزاد فرمود.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

دهه محرم و عاشورا

پیوند های عاشورا و انتظار در:

مباحث فلسفه تاریخی مشترک عاشورا و انتظار؛

ظلم اجتماعی فراگیر به هر دو امام معصوم؛

خصال مشترک یاوران حسینی و مهدوی؛

زیارات حسینی و مهدوی، پیوند ها و رهیافت ها.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

اربعین

کارکرد اجتماعی زیارت و فرهنگ اربعین در حفظ هویت شیعه در دوران غیبت و انتظار؛

پیوند عاشورا و انتظار در حماسه عظیم پیاده روی اربعین؛

جلوه ها فرهنگ انتظار در پیاده روی اربعین؛

ص: ۱۳۵

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

تولد و شهادت امام سجاد علیه السلام

غربت مشترک هر دو امام پس از عاشورا در جغرافیای جهان اسلام و به ویژه در حجاز؛

اهتمام هر دو امام برای احیا و حفظ هویت تشیع در قالب نهضت ادعیه ای که جامع شور و شعورند؛

رساله حقوق امام به مثابه بنیانی برای طراحی سبک زندگی منتظرانه.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

تولد و شهادت امام باقر علیه السلام

پیشگویی و سلام مشترک پیامبر صلی الله علیه و آله به هر دو محمد با نام و نشان؛

احیاگری مشترک تشیع از سوی هر دو امام بر بنیان دانش نبوی

هر دو امام آیینه تمام نمای پیامبر صلی الله علیه و آله به ویژه ازجهت نیاز اجتماعی زمانه برای احیاگری نام و یاد پیامبر صلی الله علیه و آله .

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

تولد و شهادت امام صادق علیه السلام

امام صادق علیه السلام و امام مهدی علیه السلام دو امام هویت ساز برای مکتب تشیع.

نهضت احیاگری هر دو امام برای اسلام؛

نقش یاران علمی و فرهیخته هر دو امام در تاریخ سازی؛

شخصیت ایمانی، عبادی، علمی و اجتماعی یاران هر دو امام؛

امام صادق علیه السلام و طراحی الگوی علمی و فکری و فرهنگی دوران غیبت برای تشیع؛

امام صادق علیه السلام و طراحی سازمان وکالت و نیابت و مرجعیت برای آینده جامعه شیعه؛

گزاره های مهدوی در احایث امام صادق علیه السلام .

ص: ۱۳۶

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

تولد و شهادت امام کاظم علیه السلام

سیره مشترک هر دو امام در تقیه شدید حفاظتی و الگوی مدیریت جامعه شیعه در بحران ها و هجوم های فراگیر دشمنان؛

امام کاظم علیه السلام و الگوی فرزندپروری برای رسالت جامعه سازی دینی و منتظرانه.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

تولد و شهادت امام رضا علیه السلام

هویت مشترک جریان واقفیه با بسیاری از جریان های انحرافی در دوران غیبت کبری؛

بازشناسی انحراف در قالب پدیده واقفیه و بازشناسی الگوی مدیریتی امام رضا علیه السلام در این زمینه؛

بازشناسی نقش سفر تاریخی امام رضا علیه السلام به ایران در بازسازی و جهش تاریخی هویت شیعی ایرانی.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

تولد و شهادت امام جواد علیه السلام

مسئله عصمت و امامت در کودکی؛دوران سخت آغاز امامت هر دو امام در مدیریت دوگانه؛

دوست و دشمن (حق و باطل) در آن شرایط دشوار؛

تربیت بانوانی ویژه (حکیمه خاتون) برای دوران دشوار واپسین سال های حضور امامان و آغازین دوره غیبت.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

تولد و شهادت امام هادی علیه السلام

امام هادی علیه السلام و رسالت نیرو سازی برای دوران غیبت صغری (تربیت نائب اول و دوم از نواب اربعه)؛

تبعید تاریخی امام هادی علیه السلام به سامرا برای جلوگیری از تولد امام زمان علیه السلام ؛

ضرورت مرجعیت و ولایت فقها در عصر غیبت کبری، بر اساس پیشینیه شناسی این نهاد در سازمان وکالت در عصر ائمه و به ویژه در عصر امام هادی علیه السلام .

ص: ۱۳۷

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

تولد و شهادت امام عسکری علیه السلام

مدیریت پیچیده امام عسکری علیه السلام در مورد مسئله میلاد امام زمان علیه السلام ؛

غربت ویژه امام در آستانه غیبت؛

امام عسکری علیه السلام و آماده سازی شیعه برای ورود به دوران غیبت صغری؛

امام عسکری علیه السلام و نیرو سازی برای دوران غیبت صغری.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

رحلت حضرت ابوطالب

ابوطالب علیه السلام الگوی تقیه حفاظتی و مداراتی در برابر دشمن و جامعه باطل؛

الگوی معصوم یاوری مخلصانه و همه جانبه در شخصیت و زندگی حضرت ابوطالب؛

دشواری ایمان در جامعه جاهلی مکه و همانندی دشواری حفظ ایمان در دوران آخرالزمان با آن (و نقش الگویی ابوطالب برای حفظ ایمان و نقش آفرینی پیوسته در این شرایط)؛

ابوطالب علیه السلام در مقام اولین مصداق تقیه اسلامی در برابر تقیه های آخرالزمانی که اخرین تقیه هاست و هر دو هم در اوج مرتبه تقیه اند.

در آستانه بعثت نشانه های ظهور پیامبر علیه السلام چنان فراوان بود که نه تنها علمای اهل کتاب، که قبایل یهودی ساکن حجاز و حتی جمع بسیاری از عرب های مکه و مدینه در باره آنها اطلاعات جسته و گریخته ای داشتند اما مواجهه ها با این نشانه ها متفاوت بود:

عناد و تلاش برای ضدیت و تحقق نیافتن: یهود مدینه؛

غفلت و بی اعتنایی: توده جامعه مکه؛

تلاش برای کسب آمادگی برای جبهه گیری: مشرکان مکه؛

تلاش برای سوء استفاده: منافقان؛

تلاش برای کسب آمادگی و همراهی به هنگام نمود آشکار یافتن حق: حضرت خدیجه و حضرت ابوطالب.

ص: ۱۳۸

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

حضرت اباالفضل علیه السلام

اوج مقام ولی یاوری، اتکای امام به رهرو خود در سخت ترین اوضاع؛

مقام والای مادر هر دو عزیز که از فضای باطل با پاکی و اخلاص به سوی حق آمدند و تا آخر بر بالاترین و سخت ترین مراتب حق استوار ماندند؛

نهایت مرتبه رشد و کمال انسان، رسیدن به مرتبه ای است که فرد تکیه گاه و عصای دست ولی زمان در مهم ترین فعالیت ها و بحرانی ترین شرایط باشد.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

علی اکبر علیه السلام

جوانان و یاوران حضرت مهدی علیه السلام در دوران ظهور؛

شخصیت شناسی هر دو حضرت مبتنی بر شباهت ها با شخصیت نبوی.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

حضرت خدیجه علیها السلام

الگوی بانوان منتظر در جوامع جاهلی و هجوم های آخرالزمانی؛

الگوی نشانه شناسی و عمل به وظیفه همراه با بصیرت و درایت؛

الگوی فداکاری و ایثارگری برای ولی معصوم زمانه تا پای جان و مال.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

حضرت زینب علیها السلام

زیباشناختی شخصیت هر دو بزرگوار؛

شخصیت تاریخی حضرت زینب الگوی زنان مهدوی و منتظر؛

حضرت زینب با سیره خود در دوران اسارت نشان داد هرگاه در دوران تقیه هجوم ها و بحران ها بر جامعه شیعه به نقطه اوج خود برسد، در این شرایط رسالت و نقش زنان شیعه نه تنها نباید انفعالی و انزوایی و احساسی باشد، بلکه آنها باید آماده ایفای سخت ترین نقش ها باشند.

ص: ۱۳۹

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

حضرت معصومه علیها السلام

حضرت معصومه علیها السلام الگوی منتظرانه زیستی بانوان و دختران

مسئولیت پذیری و نقش آفرینی تاریخی حضرت در بنیان گذاری حرم اهل بیت برای دوران غیبت و انتظار؛

نقش تاریخی قم و حرم حضرت معصومه علیها السلام در ایجاد هویت علمی عقلانی برای مکتب تشیع؛

نقش آخرالزمانی قم در جهانی سازی پیام و معارف اهل بیت و تحقق شرایط زمینه سازی.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

شب قدر

شب تفویض تقدیر سالیانه به حضرت؛

الگوی مدیریت آسمانی و غیبی حضرت؛

امام و مدیریت کلان تاریخ به سوی ظهور؛

امام نقطه کانونی مُلک و ملکوت در شب قدر؛

بازتاب سلوک معنوی مؤمنان در فصل نیایش (رجب، شعبان، مضان) در بستر سازی برای تقدیر شایسته.

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

میلاد مسیح علیه السلام

مسیح علیه السلام برترین یاور مهدی علیه السلام در حساس ترین مراحل ظهور؛

انتظار مشترک یهودی، مسیحی، اسلامی برای رجعت دوباره مسیح علیه السلام ؛

تفسیر شیعی از ظهور دوباره مسیح علیه السلام ، زیباترین تفسیر از چرایی و دستاوردهای این رجعت.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

اعتکاف

مسجد زیستی و زندگی عبادی معنوی بالاترین هویت مشترک منتظران و امام مهدی علیه السلام .

ص: ۱۴۰

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

عقد اخوت

اخوت ایمانی مبنای مدینه الرسول صلی الله علیه و آله و مدینه المهدی علیه السلام ؛

اخوت سلمان و ابوذر الگوی اخوت مؤمنان با همدیگر.

مناسبت های قمری

ایده های مهدوی

هفته وحدت

مهدویت به مثابه یکی از بنیان های مشترک و تقریب زا بین مسلمانان؛

هویت اهل بیتی علیهم السلام امام مهدی در آموزه های روایی مشترک شیعه و سنی؛

آینده روشن بشری از منظر فرقه های اسلامی؛

احیای مهدویت به مثابه احیای شخصیت تاریخی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله .

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

دهه فجر

آرمان های انتظار و مهدویت به مثابه مبانی پیدایی و استمرار انقلاب؛

جهانی سازی فرهنگ انتظار به عنوان مهم ترین رسالت انقلاب؛

عوامل آسیب زا و فتنه ها و انحراف های مشترک در فرهنگ انتظار و انقلاب؛

مهدویت باوری زیر بنای نظریه ولایت فقیه شیعه.

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

روز قدس

دشمنی تاریخی یهود با فرهنگ انتظار و ظهور؛

سلفی گرایی و انحصار گرایی نژادی از اندیشه های راهبردی یهود در زمینه موعودباوری؛

نقش نرم افزاری اسرائیلیات (=روایت هایی با خاستگاه یهودی و مسیحی) در به حاشیه بردن اندیشه مهدویت در تاریخ اسلام؛

ظهور به مثابه پایانی بر دو گانه ابلیس و صهیونیسم.

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

نوروز

اعتدال طبیعی نو روز بسترساز احتمالی ظهور عدالت انسانی؛

جلوه های زیبایی بهار، یادآور زیبایی های امام بهار؛

ظهور امام موعود و ارمغان بهاری جاودانه؛

هویت معنوی نوروی در اعتدال بین عید غدیر (شمسی) و عید ظهور.

ص: ۱۴۱

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

روز جهانی خانواده

اصالت خانواده در اندیشه شیعی به مثابه بنیان طراحی سبک زندگی مهدوی؛

نقش تاریخی خانواده های علمی شیعی در مهدی یاوری؛

آخرالزمان به مثابه اوج فروپاشی اخلاقی نظام خانواده.

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

روز جهانی محیط زیست

دوران ظهور، دوران همگرایی جهانی بشری بر محور توحیدباوری؛

جهانی سازی جامعه بشری در دوران ظهور بر بنیان رشد عقلانی و عدالت گرایی؛

توسعه و پیشرفت همسان ملت ها و نژاد ها در دوران ظهور.

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

روز جهانی حقوق بشر

مبنای توحیدی نظام حقوقی جامعه ظهور؛

رواج فرهنگ باوری در دوران ظهور که بستر ساز تجلی جامعه حقوقی فراگیر می گردد (در برابر حق خواهی برآمده از خودخواهی های مدرن آخرالزمانی).

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

روز جهانی میراث فرهنگی

امام وارث و میراث دار معنوی پیامران و امامان علیهم السلام ؛

امام و احیای میراث معنوی تاریخی معصومان علیهم السلام در مقام بهشت سازی ظهور؛

میراث معنوی فرهنگی عاشورا و انتظار و شکوفایی تاریخی تشیع

گردشگری دینی و نقش آن در همگرایی ایمانی منتظران.

ص: ۱۴۲

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

روز اصناف

سبک زندگی منتظرانه صنفی؛

رسالت تخصصی هر صنف در ایجاد الگوی سبک زندگی شغلی منتظرانه و اهتمام به فراگیر سازی آن؛

ظلم های پنهان صنفی در جامعه ایمانی و نقش آن در امتداد غیبت و فراگیرسازی شرایط آخرالزمانی؛

رسالت شغلی شیعیان در ایجاد جاذبه برای مکتب تشیع در بستر شغلی صنفی.

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

روز تعاون

تعاون بر گناه و فساد و ظلم در آخرالزمان (وارونه سازی مفهوم تعاون) تا اوج فرهنگ تعاون ایمانی بین یاران مهدی علیه السلام ؛

رسالت تعاون اجتماعی اقتصادی شیعیان در دوران غیبت با هدف به اوج رسانی بهروری ظرفیت ها و فرصت های اقلیت شیعه در زندگی منتظرانه؛

فرهنگ فراگیر تعاون بر «خیر» در دوران ظهور در برابر فرهنگ تعاون بر «شر» و فساد در آخرالزمان

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

هفته بهداشت روانی

آخرالزمان به مثابه نقطه اوج آسیب های روانی و انحطاط بشر؛

جشن و فرهنگ انتظار به مثابه امیدآفرین ترین عید مقدس؛

فرهنگ ادعیه و زیارات مهدوی و ترکیب حزن و شادی مقدس با هدف سالم سازی شخصیت انسانی در سخت ترین شرایط و

بحران ها.

ص: ۱۴۳

مناسبت های ملی بین المللی

ایده های مهدوی

هفته پژوهش

عنایات و امداد های غیبی حضرت نسبت به پژوهش های دینی ای که حافظ جامعه شیعه باشد؛

رسالت اندیشه وران در بازشناسی روزآمد نیاز های جامعه شیعه و یاوری معنوی و علمی آن؛

شاخصه ماندگاری معنوی علمای برجسته شیعه در دوران غیبت بر معیار زمان شناسی و روزآمد سازی مهدی یاوری.

ط) ایده های ناظر به بحران های اجتماعی ناشی از سوء استفاده های احتمالی سیاسی در سطح کلان از بحث مهدویت

ط) ایده های ناظر به بحران های اجتماعی ناشی از سوء استفاده های احتمالی سیاسی در سطح کلان از بحث مهدویت

–برنامه سازی در مورد جریان انحرافی اسلام منهای روحانیت و آسیب های آن بر اساس تجربه کشورهای اسلامی غیر شیعی که به عقب نشینی اسلام ناب در برابر اسلام های التقاطی و وارداتی منجر شده و می شود؛

–. برنامه سازی در مورد ریزش های کلان در تاریخ تشیع که ریشه در اغراض و مقاصد دنیوی داشته، همانند جریان واقفیه و معرفی سیره و برنامه معصومان علیهم السلام در برابر آن؛

– بازخوانی روایات هشدار های آخرالزمانی در کنار بازشناسی روش های معرفتی و تربیتی که باعث بصیرت سیاسی و حفظ دین در فتنه های آخرالزمانی می شود.

– بازخوانی آیات قرآنی در موضوع نفاق و جریان شناسی نفاق های آشکار و پنهان در جامعه اسلامی و نحوه واکنش قرآن و پیامبر در مقابله فتنه افروزی ها و تفرقه افکنی های منافقان؛

– بازخوانی تاریخ معاصر و جریان های شبه روشنفکری دینی که در نهایت باعث به انحراف کشیده شدن جامعه اسلامی و فرهنگ دینی و سوء استفاده استعمارگران شده است؛

– بازخوانی جریان های تاریخی خودتحمیل گر بر معصومان علیهم السلام ، به ویژه در دوران خلافت علوی و معرفی آثار و بازتاب های سوء آن بر جامعه دینی؛

– برنامه سازی ناظر به فرهنگ تجدید بیعت در تاریخ تشیع با هدف حفظ انسجام و وحدت سیاسی اجتماعی؛

ص: ۱۴۴

- باز شناسی فتنه افروزی های فرقه ای و فکری دشمنان در جغرافیای اسلامی و جغرافیای تشیع در دهه اخیر و بازتاب های آن بر عقب نشینی دینداران، تبلیغ ناکارآمدی دینی و حاکمیت یافتن تدریجی جریان ها و ارزش های غربی.

۲. ایده یابی ناظر به تنوع فرم و قالب بیان رسانه ای

اشاره

۲. ایده یابی ناظر به تنوع فرم و قالب بیان رسانه ای

فرم ها و قالب های رسانه ای و هنری در یک نگاه کلی چنین است:

برای دیدن نمودار به پی دی اف مراجعه فرمایید

ص: ۱۴۵

در این مرحله برای نمونه و پیش درآمد برخی از ایده های مهدوی ناظر به فرم، ارائه می شود:

۲/الف) ایده های داستانی نمایشی:

۲/الف) ایده های داستانی نمایشی:

۱. تأکید بر تولید سریال بلند الف و همچنین تولید مجموعه برنامه های نمایشی در مورد شخصیت سلمان فارسی و مقاطع مختلف زندگی او (در راستای کلان طرح نسل سلمان که محورهای پژوهشی آن در بخش پایانی ارائه خواهد شد) و ساختار مفهومی کلی آن شامل محورهای زیر است:

نگاهی کلی به دوره های سه گانه زندگانی سلمان

سلمان در جست وجوی پیامبر صلی الله علیه و آله

ارزش های فرهنگی جامعه ای که سلمان در آن متولد شد؛

سلمان و توجه به انسان شناسی فطری و آغاز بیقراری او؛

یک عمر جست وجوگری با معیارهای کامل انسان شناسی جامع؛

یافتن پیامبر صلی الله علیه و آله و انتخاب او بر اساس دقت کافی و امتحان های لازم.

سلمان در کنار پیامبر صلی الله علیه و آله

حضور فعال در برنامه های عبادی، علمی، اجتماعی و عمومی پیامبر صلی الله علیه و آله ؛

گرفتن وقت اختصاصی از پیامبر (پس از نماز عشای هر شب)؛

انس مداوم با اهل بیت علیهم السلام پیامبر صلی الله علیه و آله ؛

برادری ویژه با ابوذر؛

برنامه ریزی سیر و سلوک ویژه تربیتی و خودسازی نو (در عین سن بسیار زیاد) بر مبنای الگوگیری از شخصیت و سیره پیامبر صلی الله علیه و آله ؛

یاوری خالصانه برای پیامبر صلی الله علیه و آله .

سلمان پس از پیامبر صلی الله علیه و آله

پذیرش ولایت و همراهی با آن در سخت ترین اوضاع؛

سنگ صبور ولی معصوم در غربت ها و مهجوریت ها؛

تقیه نفوذی در جامعه باطل زیر نظر هدایت های پنهانی امام؛

سعی در محقق ساختن پیشگویی ها و آرزوها و طرح های امام حق در اوج قدرت و حاکمیت باطل؛

فرصت سازی و ایجاد هسته های علمی اجتماعی حق محور در متن جامعه باطل.

ص: ۱۴۶

۲. تولید آثار نمایشی در مورد نواب اربعه و شخصیت های برجسته دوران غیبت صغری با رویکرد بازخوانی اصول مدیریتی و رهبری جامعه شیعه در آن دوران؛

۳. تولید آثار نمایشی با محوریت علمای شیعه ایرانی در دوران غیبت کبری با هدف بازخوانی تربیت نسل منتظر و سبک زندگی مهدوی روزآمد بر بستر زمان شناسی و نیاز شناسی در لحظه به لحظه دوران غیبت کبری؛

۴. ایده های داستانی در مورد شخصیت های شیعه مهاجر به جغرافیاهای جدید و باز نشرتشیع؛

۵. ایده های داستانی در مورد شخصیت های مستبصر در بستر تاریخ یا دوره معاصر با هدف دین پژوهی تطبیقی؛

۶. ایده های مرتبط با زندگی طلبگی از منظر تلاش های علمی مستند علما در تولید یک اثر علمی یا تلاش های طاقت فرسای آنها در مسیر تبلیغ دین یا مبارزات تاریخی آنها در مقابل ظلم و استکبار و استعمار؛

۷. ارائه نمایی تخیلی از جهان آینده (آخرالزمانی و وارونگی تمدنی و استحاله انسان ها) و دستاورهای متعدد و پیچیده بشری که در تعاملات پیچیده اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، در نهایت بشر را به بحران ها و بن بست ها و حیرت ها می رساند؛

۸. پرداختن به برخی از قیام ها و حرکت های آزادی بخش به صورت داستانی و ردیابی اندیشه های مهدوی و منجی گرایی یا بسترهای ظلم ستیزی و جست وجوی گری از راه های نجات ماورایی و... در آن قیام ها؛

۹. ساخت فیلم سینمایی و سریال از نقشه ها، تدابیر و توطئه هایی که یک قدرت مادی جهانی مثل آمریکا برای مقابله با ظهور یک منجی در بین مسلمانان تدارک می بیند و سرانجام آن(۱)

۱۰. به تصویر کشیدن سیاست های مسیحیت صهیونیست که می خواهد ظهور منجی را با سازوکار های بشری به جلو بکشد و سلطه خود را بر جهان حاکم کند؛

۱۱. داستان فردی که به دروغ خود را موعود می داند و پیروانی نیز دارد و در نهایت. ..؛

۱- همانند طراحی فتنه احمد الحسن در عراق و سرایت دادن آن به جامعه متدین شیعه ایرانی با هدف تخریب اصل مرجعیت و جداسازی مومنان از ولایت و مرجعیت و آنگاه گمراه سازی آنان.

ص: ۱۴۷

نمونه ای از ایده های پیشنهادی نمایشی با بُن مایه های تاریخی مستند:

الف) مستند حکیمه خاتون و رسالت و نقش آفرینی تاریخی زینب گونه اش

موضوع: شخصیت حکیمه خاتون، دختر امام جواد علیه السلام ، و نقش ایشان در ماجرای میلاد امام زمان علیه السلام و پس از آن و همچنین در ماجرای اثبات ولادت امام موعود پس از شهادت امام عسکری علیه السلام و نقش ویژه ای که ایفا نمود به گونه ای که به اشاره برخی روایات ایشان در این زمان رسالتی زینب گونه در معرفی امام حق و دفاع از ایشان را به عهده داشته است.

رویکرد:

بازشناسی شخصیت حکیمه خاتون از منظر نقش ایشان در موضوع میلاد موعود؛

بازشناسی روشنگری های تاریخی ایشان پس از شهادت امام عسکری؛

بازشناسی احادیث مهدویتی که از این بانو به ما رسیده است.

مستند داستانی بقعه محمد بن عیسی بحرینی، روستای دمستان، بحرین.

خلاصه سرگذشت: در سال های آغازین استعمار در خلیج فارس، بحرین به اشغال نیروهای خارجی در آمد (در زمان حکومت صفویه). آنها برای تضعیف تشیع در این منطقه و مقابله با دولت شیعی ایران، حاکمی ناصبی بر این سرزمین انتخاب می کنند و اقلیت ناصبی و تندرو در نقشه ای حساب شده و به اصطلاح با ابزار معجزه سازی برای براندازی تشیع در بحرین و شرق جزیره العرب می کوشد. شیعیان مضطر منطقه به علما و صلحا پناه می برند و آنها با انتخاب سه نفر که هر نفر یک شب در بیابان به امام زمان علیه السلام متوسل شود، در انتظار فرجی می مانند. شب سوم که محمد بن عیسی به استغاثه راهی بیابان می شود... .

بقعه محمد بن عیسی اکنون در غرب بحرین در کنار ساحل دریا در روستای دمستان زیاتگاه شیعیان بحرین و مناطق شرقی عربستان است و هر ساله نمایش های محلی از داستان کرامت انار در این محل برگزار می شود.

ج) مستند داستانی فقیه احمد آبادی: نویسنده کتاب مکیال المکارم

اواخر دوره قاجار و اوائل حکومت پهلوی دوره قدرت گیری جریان های روشنفکری و ضد دینی و به قدرت رسیدن فرقه های انحرافی ای همچون بهائیت است؛ پدیده ای که با تمام تلاش سعی در تخریب اعتقادات دینی شیعیان ایران زمین دارد.

ص: ۱۴۸

در این زمان در حوزه با سابقه اصفهان عالمی بزرگ با توجه به فعالیت روزافزون بهائیت و بابی ها که مهدویت شیعی را کانون تحریف و حمله خود قرار داد پرچم حمایت از دین بر می دارد و در این راه پس از سال ها تلاش به تالیف کتابی جامع در موضوع مهدویت متناسب با نیاز زمان خود می پردازد: کتاب مکیال المکارم فی فوائد الدعا. للقائم که اکنون از کتاب های مرجع در زمینه مهدویت است.

تلاش ها و فعالیت های این عالم وارسته در زمینه دفاع از دین و مهدویت و مبارزه با انحرافات چنان موجب خشم استعمار و عوامل دست نشانده آنها می شود که سرانجام ایشان را به هنگام بیماری و بستری شدن در یکی از بیمارستان های اصفهان به گونه ای مشکوک به شهادت می رسانند.

۲/ ب) فیلم های مستند

اشاره

۲/ ب) فیلم های مستند

زیر فصل ها

مستند تاریخی

مستند محض

مستند گزارشی

مستند تاریخی

مستند تاریخی

تحلیلی درباره نهضت ها و قیام های آزادی بخش در گستره جهانی و نقش اندیشه منجی گرایی و موعود گرایی در آنها؛

تحلیلی درباره نهضت ها و قیام های آزادی بخش اسلامی و نقش اندیشه مهدویت در آنها؛

مستندی درباره نواب اربعه دوران غیبت صغری؛

بررسی جایگاه مهدویت، غیبت و انتظار در شکل گیری حوزه های علمیه و استمرار آن؛

علمای ایرانی برجسته در دوران غیبت کبری که در حرم امیر المومنین علیه السلام در نجف اشرف مدفون اند.

مستند محض

مستند محض

آخرالزمان در نگاه رسانه های غرب؛

آخرالزمان در نگاه نظریه پردازان معاصر غرب؛

بررسی سخنان و تفکرات اندیشوران غرب درباره موعود، منجی و پایان دوران؛

ص: ۱۴۹

بررسی جغرافیای ظهور با تکیه بر تعالیم ادیان توحیدی؛

نقش جهانی شدن (با رویکرد بازخوانی دستاوردهای علمی بشر که باعث تبدیل دنیا به دهکده واحد جهانی گردیده است) در زمینه سازی ظهور؛

ناکامی مکاتب و ایسم ها در نجات انسان معاصر؛

ترسیم جهان تشنه عدالت و نیازمند معنویت؛

مستند گزارشی

مستند گزارشی

مکان های منتسب به حضرت مهدی علیه السلام در کشور عراق؛

خادمان مهدویت در سراسر کشور؛

دلبستگان حضرت در کشورهای خارجی؛

جشن های انتظار در گستره جغرافیای تشیع؛

۲/ ج) کلیپ (نماهنگ)

۲/ ج) کلیپ (نماهنگ)

نماهنگ کاروان های زیارتی در شب چهارشنبه در مسیر جمکران در قالب تصاویر مستندی از اسامی چهارده معصوم بر پرچم هیئت ها و تابلو نوشته اتوبوس های کاروان ها و...، هماهنگ با نوای دعای توسل یا نوای موسیقایی؛

نماهنگ تصاویر موازی زیارت شب چهاشنبه مسجد جمکران در قم و مسجد سهله در کوفه، و نمایش گستره انتظار فراگیر شیعیان؛

نماهنگ فرهنگ و نماد های انتظار در پیاده روی اربعین و شعبانیه به سوی کربلا در عراق؛

نماهنگ اطلس تاریخی و جغرافیای شیعه از جهت پیدایش در بستر تاریخ تا رشد و نمو در قرن معاصر و درخشش اندیشه و جوامع شیعی در تحولات منطقه ای معاصر (نماهنگی مبتنی بر نقشه های گرافیکی تاریخی در کنار عکس ها و نماد های امروزی)؛

نماهنگ گاه شمار (تایم لاین) تاریخ بشری از هبوط تا ظهور؛

نماهنگ کودکانه بازشناسی شخصیت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف با کمک گل ها (گل محمدی، یاس، نرگس، مریم،

همیشه بهار، شب بو، آفتابگردان و...)؛

آخرالزمان و تحولات آن و شکست قدرت های ظاهری و مادی؛

ص: ۱۵۰

مراسم های شب نیمه شعبان در شهرهای مذهبی ایران و عراق؛

مراسم های پیاده روی منتظران در عراق و ایران.

انیمیشن (پویانمایی):

- سرگذشت کعبه از زمان پیدایش تا زمان ظهور (کعبه و تاریخ پیامبران، تاریخ امامان، دیدارهای سالیانه با امام غائب، دوران ظهور)؛

گاه شمار (تایم لاین) از طهور تا هبوط: مروری اجمالی بر تاریخ حق و باطل بر مبنای نگرش و تحلیل تاریخی دعای ندبه؛

داستان های مبتنی بر قوه خیال و آرزو گرایی بچه ها از یک دنیای زیبای کودکانه (فطرت پاک کودکی و شهر زیبای زمینه سازی)؛

داستان کودکی مهدی یاوران بزرگ همانند کودکی شیخ صدوق و شیخ حر عاملی؛

ص: ۱۵۱

بخش چهارم : نمونه هایی از ایده های تفصیلی و پژوهش برنامه ای

اشاره

بخش چهارمنمونه هایی از ایده های تفصیلی و پژوهش برنامه ای

زیر فصل ها

پیش درآمد

۱. نگاهی تحلیلی به مسئله تولد و تاریخ غیبت صغری

۲. بازشناسی ابعاد شخصیتی امام مهدی علیه السلام بر اساس ادعیه و زیارات مهدوی

۳. جلوه های مثبت نگری به امام زیبایی ها و مهربانی ها

۴. جدول شباهت ها

۵. از نسل سلمان تا سبک زندگی مهدوی

۶. مهدویت و بیداری اسلامی

سخن آخر: میان برنامه های گرافیکی مهدوی

کتاب نامه

ص: ۱۵۲

ص: ۱۵۳

پیش درآمد

پیش درآمد

در این بخش نمونه ای از پژوهش های تفصیلی که به شـرح و توضـیح بیشتر برخی از ایـده ها پرداخته تا ظرفیت و قابلیت ایده های پیشـنهاد شـده پیشـین را نمایش دهـد ارائه می گردد. بـدیهی است هریک از این ایـده های تفصـیلی خود در قالب یک یا چنـد فرم برنامه سازی، قابلیت برنامه سازی های متعددی را خواهند داشت.

فهرست این ایده ها چنین است:

۱. نگاهی تحلیلی به مسئله تولد و تاریخ غیبت صغری؛

۲. بازشناسی ابعاد شخصیتی امام مهدی علیه السلام بر اساس ادعیه و زیارات مهدوی؛

۳. جلوه های مثبت نگری به امام زیبایی ها و مهربانی ها؛

۴. جدول شباهت ها؛

۵. طرح نسل سلمان؛ بازخوانی مهدویت ناظر به نیازهای هویتی شیعه ایرانی؛

۶. مهدویت و بیداری اسلامی.

۱. نگاهی تحلیلی به مسئله تولد و تاریخ غیبت صغری

اشاره

۱. نگاهی تحلیلی به مسئله تولد و تاریخ غیبت صغری

توضیح کلی

یکی از اشـکالات مهم در معارف مهـدوی، چگونگی ارائه مباحث تاریخی مهـدویت است. متأسـفانه در این بخش که عمدتاً شامل رویدادهای تولد و کودکی حضرت و

ص: ۱۵۴

آنگاه مسئله غیبت صغری است، هم در قالب آثار مکتوب و هم در ساختار خطابی، به این دو موضوع به صورت احساسی و اسطوره پردازی و به دور از مطالعات تحلیلی تاریخی پرداخته می شود.

بدین جهت هر ساله در آستانه میلاد حضرت، شاهد یک روایت داستانی هستیم که آن هم بیشتر درباره مادر است تا اینکه در باره امام زمان علیه السلام باشد (داستان هم از جهت اسنادی جای بحث دارد). این در حالی است که با مطالعه و دقت در روایات مهدوی می توان هم مسئله تولد و هم غیبت صغری را با هدف فهم ماهیت غیبت کبری و درک چگونگی سیره و مدیریت غائبانه امام در این دوران با نگاهی عالمانه و مستند و تحلیلی به مخاطب ارائه داد.

در این بخش به اجمال به دو مقطع تاریخی زندگانی حضرت پرداخته می شود:

داستان میلاد؛

دوران غیبت صغری.

۱/ الف) داستان میلاد

اشاره

۱/ الف) داستان میلاد

داستان میلاد امام غائب علیه السلام در روایت سنتی دو بخش دارد: یکی داستان آمدن مادر از سرزمین روم است (که جای بحث دارد) و دوم روایت حکیمه خاتون از میلاد است (که مستند است). بدین جهت خلاصه ای از داستان میلاد بر مبنای روایات مستند ارائه می گردد و آنگاه نکات ایده ای آن مطرح خواهد شد.

جدول شخصیت ها و گروه ها و جایگاه آنها در ماجرای میلاد

شخصیت ها و گروه ها

نقش تاریخی آن ها

امام عسکری علیه السلام

امام با توجه به سن جوانی و آگاهی از عمر کوتاه خود می بایست به تولد امام موعود توجه داشته باشد ولی با توجه به تبعید تقریباً بیست ساله امام هادی علیه السلام و ایشان به سامرا و نظارت شدید، هم باید اصل میلاد را در تقیه ای شدید به اجرا می گذاشت و هم پس از میلاد در سیاستی دوگانه، خبر میلاد را از دشمنان مخفی می کرد و هم حداقل خواص شیعیان را نسبت به آن مطلع می نمود.

ص: ۱۵۵

خلافت عباسی به رهبری معتمد عباسی

خلفای عباسی از سال های آغازین به خلافت رسیدن به سبب آگاهی از پیشگویی ها درباره امام مهدی علیه السلام هماره نگران این تولد بودند. بدین جهت آنها روزی خلیفه ای به نام مهدی عباسی را علَم کردند، زمانی امامان را ناچار به ازدواج تحمیلی با دختران بنی عباس نمودند و در آخر هم با انتقال آخرین امامان به سامرا سعی در جلوگیری از تولد هر گونه فرزندی از امام عسکری علیه السلام داشتند.

در این راه برای امام عسکری علیه السلام جاسوس های فراوان گذاشتند و پیوسته منزل امام را تحت مراقبت شدید گرفتند.

عثمان بن سعید

وکیل اول امام عسکری علیه السلام که در پوشش روغن فروش ساکن سامرا و رابط بین امام و شیعیان بود، در مسئله میلاد رسالت مهم اطلاع رسانی مخفیانه از سوی امام به شیعیان را به شیوه های گوناگون به عهده داشت.

نرجس خاتون

بانویی که در پوشش کنیزی به منزل امام منتقل شده بود و از معدود کنیزهای منزل امام بود. او برای رسیدن به مقام همسری و مادری دو امام معصوم، سال ها نزد حکیمه خاتون تربیت یافت و سپس پنهانی و در خلوت خود حامل وجود مطهر و پاک امام موعود شد. البته در حملی شگفت که اگرچه دوره طبیعی خود را طی کرد اما کمتر به چشم آمد تا جاسوس ها بویی نبرند.

مادر دوران حمل، تولد و آنگاه شیردهی فرزند را در تنهاترین گونه مادرانه اما مسرور از همراهی و انس با فرزند سپری کرد.

حکیمه خاتون

دختری از خاندان ولایت است که همانند حضرت زینب علیها السلام در اوج فشارها و هجوم ها به اهل بیت علیهم السلام و قطع رابطه شیعیان و بنی هاشم با امام، یگانه یار و یاور امام و خاندانش به ویژه در مسئله ولادت امام موعود است و بعدها راوی ماجرای تولد و معرفی شخصیت امام مولود.

شیعیان امام در قم

امام عسکری علیه السلام با اینکه سعی فراوان در کتمان خبر تولد فرزند از عباسیان دارد به واسطه پیکی که (توسط عثمان بن سعید) به قم می فرستد، عنایت دارد که قمی ها را از میلاد فرزندش آگاه سازد. دریافت کننده نامه امام در قم احمد بن اسحاق قمی است. او مأموریت دارد مخفیانه قمی ها را از مسئله میلاد آگاه سازد.

ص: ۱۵۶

بنی هاشم در سامرا

صبح روز نیمه شعبان مقدار فراوانی گوشت و نان از سوی عثمان بن سعید بین بنی هاشم در شهر سامرا توزیع می گردد.

برخی یاران امام در عراق

دستور امام حسن عسکری علیه السلام به عقیقه کردن تعدادی گوسفند برای فرزندی که برایش متولدشده است به تعدادی از شیعیان در مناطق گوناگون عراق.

نگاهی تحلیلی به مسئله میلاد

نگاهی تحلیلی به مسئله میلاد

تولد امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف یکی از صحنه های حساس و مهم در مصاف حق و باطل با همدیگر است و در تاریخ بشر، تولد هیچ انسانی به این اندازه هم مهم و هم تحت فشارها و مراقبت ها نبوده است. حساسیت این در نظر دشمنان تا آنجا بود که رهبری حق حتی پس از تولد فرزند و نشان دادن ایشان به خواص شیعه، با در پیش گرفتن سیاست و اصل منع تسمیه، مراقبتی تاریخی و پایدار در جامعه گسترده شیعه ایجاد کردند تا مبادا شیوع نام حضرت از سوی شیعیان به آشکار شدن تولد و وجود حضرت بینجامد و باعث هجوم های سنگین جریان های باطل بر شیعه نگردد. (چرا که خود امام موعود، غایب بود و خطری هم اگر بود، متوجه جامعه شیعه سرازیر می شد، همان گونه که نیمی از دوران غیبت صغری در شرایط بسیار دشواری گذشت).

در این باره آن چه شایسته توجه ویژه است، نقش آفرینی و حضور مؤثر نرجس خاتون، حکیمه خاتون و عثمان بن سعید است که با پذیرش مسئولیت در این دوره سخت توانستند رسالتی مهم و سخت را به دوش بکشند، و یاور امام عسکری علیه السلام در این مهم باشند. وحشت عباسیان از تولد احتمالی امام موعود تا آنجا بود که از یک سو با جذب جعفر، برادر امام، و همچنین با قرار دادن جاسوس های فراوان دیگر در اطراف حضرت، سعی در رصد پیوسته منزل امام داشتند.

آنها آنگاه که احساس کردند شاید هیچ یک از نقشه هایشان جواب ندهد، امام را در جوانی (۲۸ سالگی) و با کوتاه ترین دوره امامت (در میان امامان شیعه با شش سال امامت) به سرعت به شهادت رساندند. آنان پس از شهادت امام با اجرای سیاست های سرکوب و مراقبت شدید، سعی در القای مسئله ابتر بودن (بی فرزند بودن) امام را داشتند تا جامعه شیعه کم کم مضمحل شود و از بین برود. ولی برنامه ریزی های دقیق و

ص: ۱۵۷

منسجم امام عسکری علیه السلام نه تنها باعث تولد فرزند و حفظ ایشان شد، بلکه باعث حفظ و گسترش شیعه با کمک سازمان وکالت هم گردید و تولد مخفیانه امام حتی در یگانه شهر شیعی آن زمان، قم، موجی از شادمانی آفرید.(۱)

خاستگاه ایده

ایده و شرح آن

امام عسکری علیه السلام

مدیریت فعال و نتیجه بخش امام حتی در اوج هجوم ها، محاصره ها و نظارت ها؛

مدیریت موازی و دشوار امام بین مسئله کتمان ولادت از دشمنان با وجود گستردگی دستگاه های اطلاعاتی آنها، در کنار خبررسانی به شیعیان (خواص) و بیعت گیری از آن ها.

نرجس خاتون

بانویی کنیز اما تربیت یافته تا بدان حد که سال ها تحمل حمل و ولادت و شیردهی امام موعود را در نهایت غربت و تنهایی داشته باشد.

حکیمه خاتون

بانوان شیعه و الگوگیری از نقش آفرینی حضرت حکیمه خاتون برای اوضاع بسیار دشوار و در مقام یاوری ولیّ معصوم.

جامعه شیعه

ظرفیت بالای جامعه شیعه در آن سال ها پس از سال ها ریزش ها و رویش ها و تربیت یافتگی زیر نظر اهل بیت علیهم السلام ؛ بر ای اینکه مواجهه ای هوشمندانه با مسئله ولادت و آغاز امامت امام زمان علیه السلام داشته باشند.

فرمان پذیری جامعه شیعه در نام نیاوردن (عدم تسمیه) باعث حساسیت زدایی تدریجی دشمنان هم از امام موعود و هم از جامعه شیعه در آن اوضاع و احوال سخت و خطرناک شد.

عثمان بن سعید

نهایت آمادگی سازمان وکالت برای مدیریت واسطه ای جامعه شیعه در سخت ترین شرایط تقیه.

شهر قم

افتخار نخستین شادمانیِ اجتماعیِ شیعیان ایرانی و برگزاری (پنهانی) جشن میلاد منجی موعود در همان سال تولد حضرت در حرم

اهل بیت علیهم السلام .

تولد در سحرگانه نیمه شعبان

سحر بهترین زمان در شبانه روز، ماه شعبان ماه پیامبر رحمت صلی الله علیه و آله ، شب نیمه شعبان شب رحمت و برکت ویژه و همانند شب قدر؛ تولد منجی عالم بشری در این بستر زمانی به معنی نهایت فیض و رحمت و برکت آسمانی حق تعالی برای زمینیان است.

۱- بحارالانوار، ج ۵۱، باب ۱، باب ولادت.

ص: ۱۵۸

۱/ ب) دوران غیبت صغری

اشاره

۱/ ب) دوران غیبت صغری

زیر فصل ها

روایت تاریخی و اجمالی این دوران

روایت تاریخی و اجمالی این دوران

روایت تاریخی و اجمالی این دوران

غیبت صغری از آغاز امامت امام زمان علیه السلام در ۹ ربیع الاول سال ۲۶۰ شروع می شود و در ۱۵ شعبان ۳۲۹ با رحلت نائب چهارم به پایان می رسد. در این دوران ۶۹ ساله رهبری آشکار شیعه با چهار نائب خاص به مرکزیت شهر بغداد است.

در طی رهبری این چهار نائب، جامعه شیعه از جامعه ای ایستا و بسته و در تقیه شدید نسبت خلافت و جامعه اسلامی در آغاز و شروع دوران غیبت صغری، به جامعه ای آشکار و باز در جامعه اسلامی در پایان این دوره تبدیل می شود و گویا جهان اسلام رسماً ناچار به پذیرش تشیع و جایگاه اجتماعی فرهنگی و حتی سیاسی و اقتصادی شیعیان می شود.

جدول نگاه اجمالی به زندگانی نواب اربعه

ادوار نیابت

خلافت عباسی

وضعیت اجتماعی شیعه

برنامه مدیریتی نائب

دوران ایجاد نیابت خاصه

عثمان بن سعید (در حدود پنج سال)

تلاش شدید برای رهگیری خبری از مولود احتمالی

حساسیت به وجود نائب یا رهبری پس از امام عسکری علیه السلام برای جامعه شیعه

اعمال محدودیت شدید برای آمد و شد به سامرا

با هدف نابودی تشیع در پایان دوران حضور امامان

ضعف اطلاع رسانی در موضوع ولادت امام غائب در جامعه شیعه

ضعف اطلاع رسانی در آغاز در مورد نیابت نائب اول به سبب شدت تقیه

ممکن نبودن فعالیت علنی و گسترده نائب اول در جامعه شیعه در کنار وجود برخی مدعیان کوچک که باعث شبهه افکنی و پیدایش حیرت و سرگردانی موقت و محدودی در جامعه شیعه در آغاز غیبت شد

انتقال از سامرا به بغداد بزرگ ترین کانون جمعیتی شیعه (در کنار باقی گذاشتن بانوان اهل بیت علیهم السلام در سامرا)

انتخاب چند دستیار و وکیل برای مدیریت واسطی بین خود و جامعه (که دو نفر از آنها قمی بودند و نقش ویژه ای در ارتباط با شیعه ایرانی داشتند)

ارائه کرامات یا برخی اخبار غیبی توسط نائب اول و از طریق اتصال به امام غائب، برای

ص: ۱۵۹

شبهه زدایی و رسوا کردن مدعیان فریبکار

باور تدریجی و قاطعانه تشیع به پذیرش مسئله نیابت خاصه

دوران تثبت نیابت:

محمد بن عثمان (در حدود چهل سال)

انتقال مجدد پایتخت خلافت عباسی به بغداد برای کنترل رشد و فعالیت تشیع در آنجا

کشف اخباری ابتدایی مبنی بر ولادت فرزند امام عسکری علیه السلام در سال ها پیش و همچنین وجود سازمان پنهانی وکالت و نیابت پس از بیست سال از آغاز غیبت صغری و شروع موجی جدید از هجوم های عباسیان برای نابودی امام و این سازمان

سخت تر شدن ارتباطات نائب با شیعه

پیدایش نخستین گروه از مدعیان نیابت و افشا شدن برخی اسرار تشیع توسط آنها که به تشدید فشارها منجر شد.

توسعه وکلای خاص به ده نفر وکیل عرب و عجم

اجرای شدید ترین الگوی تقیه حفاظتی در این زمان

ابراز شیوه های علمی و نشان دادن کرامت در برابر مدعیان دروغین

فزونی گرفتن توقیعات از ناحیه امام برای تثبیت باور داشت به نیابت و همچنین رفع مشکلات شیعیان

دوران اقتدار و پذیرش اجتماعی:

حسین بن روح نوبختی (در حدود ۲۱ سال)

تحولات خلافت و تعویض خلفا و وزرا در جبهه باطل و مشاهده تاریخی تشیع به عنوان جامعه ای فرهنگی و فرهیخته؛ به تدریج باعث رفع ذهنیت های سوء و فشارها از سوی خلفا نسبت به شیعه شد.

قیام های گسترده شیعیان غیر امامی و بازگشت موقت برخی فشارها (قیام های قرامطه)

آزادی عمل یافتن تدریجی شیعیان برای برقراری ارتباط با نائب خاص

گسترش نفوذ شخصیت های شیعی در جامعه و حتی ارکان حکومت

شکوفا شدن تدریجی مدرسه علمی بغداد و آغاز مدرسه تحصیلی و تألیفی بغداد (مرحوم کلینی و خاندان نوبختی و...)

نائب سوم و در پیش گرفتن سیاست تقیه مداراتی و آنگاه تقیه نفوذی در حکومت و تلاش برای اجرای سیاست های تقریبی و همزیستی مسالمت آمیز.

نائب سوم و صبر و

ص: ۱۶۰

تحمل زندان با سعه صدر و بزرگواری در سوء تفاهم ها تا نشان دهد بین شیعه امامی و قیام های کور زیدی و اسماعیلی هیچ ارتباطی نیست و شیعه امامی هویت علمی فرهنگی و اجتماعی مستقلی دارد.

تکمیل مبارزه با غلو و مدعیان انحرافی و جریان های صوفیانه به گونه ای که باعث مصونیت تاریخی تشیع شد.

دوران برزخ و آماده سازی برای غیبت کبری:

علی بن محمد سمری (در حدود سه سال)

تضعیف نسبی خلافت عباسی و به کارگیری تدریجی شخصیت ها و رجال شیعه در مناصب حکومتی.

قدرت گیری تدریجی حنابله و شورش های آنها بر ضد شیعیان در بغداد، ولی خلافت و جامعه بغداد در مقابل افراطی گری آنها ایستادگی و آنها را سرکوب می کند.

حیات اجتماعی شیعه در بغداد و دیگر مناطق اسلامی رسمیت می یابد؛ تشیع آزادانه رو به رشد و گسترش می نهد و مدارس علمی آن به ویژه در بغداد و قم رو به شکوفایی می گذارد.

نائب چهارم، جامعه شیعه را برای پذیرش دوران غیبت کبری آماده می سازد.

ص: ۱۶۱

نگاهی تحلیلی به دوران غیبت صغری

غیبت صـغری دورانی برزخی انتقـالی بین دوران حضـور امامـان و دوران غیبت کـبری است. این بـدین معنـا است که مکتب تشـیع، برخلاـف تمـام ادیـان آسـمانی دیگر که معتقـد به خـاتمیت قطع کامـل و ناگهانی وحی و رابطه آسـمان و زمین هسـتند، با توجه به نیازهای انسانی و واقعیت های اجتماعی فراینـد انتقال از دوران وحی به دوران غیبت کبری را در قالب مقعطی تاریخی که بیش از ۳ قرن طول می کشد، طراحی می کند.

براسـاس این طرح، رابطه آسـمان و زمین در قـالب ولایت و عصـمت و علم غیب امامان هیچگاه قطع نخواهـد شـد اما به دلیل آماده نبودن جامعه جهانی و فشار رأس هرم نظام های باطل، ناچار رهبری معصوم به غیبت می رود. ولی این غیبت از منظر و زاویه جبهه و جامعه حق وقتی صورت می گیرد که جامعه شیعه پس از سال ها تربیت یافتگی، آن هم نه بر مبنای زور و تزویر بلکه بر مبنای علم و فرهنگ، به بلوغ اجتماعی فرهنگی برای پذیرش غیبت رسیده باشد.

این در حالی است که در فرایند انتقال از دوران حضور امام به دوران غیبت کبری از جهت نظام رهبری، با طراحی نظام نیابت خاصه و آنگـاه نظـام نیـابت عـامه، سـعی می شود برای جریان پیوسـته تشـیع در طول تاریـخ بر محوریت شایسـته سالاری و بر مبنای علم و فرهنـگ، نظـام رهبری شـیعه طراحی شود؛ نظـامی بـا تاریخی طولانی زیر نظر امامان شـیعه تا با پیمودن فراز و نشـیب های گوناگون علمی، اجتمـاعی، مـدیریتی، حـتی تحقق ریزش هـا و رویش هـا در آن، زمینه را برای به بلوغ بیشتر رسـیدن شـیعیان نسـبت به فهم و پذیرش رهبری و مدیریت واسطه ای شیعه در دو دوران غیبت صغری و کبری فراهم سازد.

خاستگاه ایده

ایده و شرح آن

نیمه شعبان رحلت نائب چهارم

- روز نیمه شـعبان هم روز تجلی امام موعود بر زمینیان است و هم روز گرفته شدن نعمت حضورش به واسـطه قدرناشناسـی مردمان است.

دوران غیبت صغری

تشیع مکتبی معقول و دارای مهندسی و مدیریت تاریخی نظام مند برای طراحی جامعه ای مکتبی، علمی و فرهنگی محور است؛

تشیع، یگانه جامعه ای است که قائل به استمرار جریان پیوسته فیض و

ص: ۱۶۲

رحمت آسمانی در قالب انسان کامل برای انسان هاست؛

تحولات و انتقال های تاریخی تشیع از دوره ای به دوره بعد ناگهانی و بدون برنامه و انفعالی به گونه ای ضربه زننده به هویت و کیان اجتماعی شیعه نیست.

نواب خاص و عام

تشیع یگانه مکتب و جریان اجتماعی در جهان بشری است که به فرض نبود انسان کامل، معتقد به شایسته سالاری علمی مدیریتی برای انتخاب رهبران خود می باشد.

دوره غیبت صغری از منظر امام غائب

جلوه های مدیریت واسطه ای امام در این دوران توسط نواب خاص خود؛

سیر تاریخی صدور توقیعات و پیام های سیاسی اجتماعی موجود در آنها ناظر به اوضاع و تحولات زمانه، یکی از جلوه های بارز مدیریت امام غائب است؛

امام غائب و مدیریت جامعه شیعه در حد فاصل آغاز تا پایان غیبت صغری از سیاست تقیه حفاظتی به سوی تقیه مداراتی و آنگاه وارد کردن این جامعه به تقیه نفوذ و جذب و اثرگذاری در جهان اسلام؛

مدیریت غائبانه امام در برابر جریان های انحرافی و مدعیان فریبکار به گونه ای بود که معیارهای نائب صادق و کاذب در این سال ها به روشنی برای جامعه شیعه مشخص گردد.

جمع بندی و نتیجه گیری

جمع بندی و نتیجه گیری

دوران غیبت صغری معاصر با زندگی نزدیک به دو تا سه نسل از جامعه شیعه است. این مقطع مبنا و زیرساخت دوران غیبت کبری را از بسیاری جهات فراهم می کند. مهم ترین دستاورد های این دوران چنین است:

در این دوران است که طرح رهبری غیر معصومانه اما بر محور شایسته سالاری علمی دینی (البته از باب اضطرار) طراحی می شود.

در این دوران است که ساختار نهایی رابطه شیعه با جهان اسلام طراحی می شود.

ص: ۱۶۳

در این دوران است که ساختار نهایی و الگوی مدارس علمی شیعی شکل می گیرد.

در این دوران است که فرهنگ شیعه به ثبات خود می رسد و بر محوریت عاشورا و انتظار تثبیت می گردد.

در یک کلام، پیام کلی دوران غیبت صغری برای جامعه شیعه این است که تشیع باید بر مبنای علم و مکتب و فرهنگ و حتی نظام اجتماعی مستقل، هویت خود را برای همیشه حفظ کند و رویکرد مبنای این هویت نیز هماره علمی فرهنگی است.

آنگاه در تعامل با جهان اسلام ضمن رعایت همزیستی مسالمت آمیز، با توجه به قوت اندیشه ای و فرهنگی تشیع و روند های تنزلی جهان اسلام از جهت اندیشه ای و فرهنگی و تمدنی، باید به گونه ای عمل نماید که با مسلمانان تعامل حداکثری را در پیش بگیرد. و همچنین در رویارویی با جهان اسلام و غیر مسلمانان به گونه ای رفتار نماید که باعث ایجاد جاذبه ها برای تشیع و مکتب حق شود و بستر گسترش فرهنگ انتظار و زمینه سازی را فراهم آورد.

۲. بازشناسی ابعاد شخصیتی امام مهدی علیه السلام بر اساس ادعیه و زیارات مهدوی

۲. بازشناسی ابعاد شخصیتی امام مهدی علیه السلام بر اساس ادعیه و زیارات مهدوی

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ، حقیقتی انسانی است که اکنون زنده ولی غایب می باشد. این فاصله و غیبت باعث شده است که بسیاری از دوستداران و شیعیان آن حضرت به واسطه ارتباط نداشتن با ایشان و انس نداشتن با آموزه های معرفت افزا، ذهنیتی از مهدویت و امام مهدی علیه السلام داشته باشند که غالباً دچار نوعی کاستی یا نوعی افراط و تفریط است.

محبت به امام مهدی علیه السلام اگر با نگاهی عالمانه نباشد، در بلند مدت و رفته رفته هم در اشخاص و هم در جامعه می تواند زمینه پیدایش و گسترش انحراف و تحریف را فراهم آورد و در نهایت این ذهنیت های ناقص، مستقیم یا غیر مستقیم، عاملی تشدیدکننده برای استمرار غیبت گردد.

در این زمینه بهترین و در دسترس ترین ابزار در سطح جامعه شیعی، ادعیه و زیارات مهدوی است که در کتاب ارزشمند مفاتیح الجنان وجود دارد. متون علمی و تخصصی در سطح جامعه کم یا استفاده از آنها نیازمند به مطالعه تخصصی یا دوره آموزشی است، ولی مفاتیح الجنان کتابی در دسترس همه است که بسیاری از مهدی دوستان هم با آن انس دارند.

ص: ۱۶۴

در مفاتیح الجنان در بخش های سه گانه آن مجموعه ای از ادعیه و زیارات مهدوی وجود دارد که جمع آوری آنها در یک مجموعه و تلاش برای ایجاد ارتباط علمی با آنها به همراه انس معنوی به طور هم زمان، می تواند هم باعث بهسازی و ارتقای معرفت مهدوی شود و هم به رشد باور و شور و نشاط معنوی یاری برساند. چنان که می توان به آسیب زدایی از معرفت ها و محبت ها و باورها و رفتارهای مهدوی و منتظرانه منجر شود. برای مواجهه عالمانه با این ادعیه و زیارات (با توجه به تفاوت دعا و زیارت که اولی در مقام ارتباط مستقیم با حق تعالی و دومی در مقام ارتباط و مواجهه با ولی معصوم است) باید به نکات زیر توجه کرد:

ادعیه شیعه، برخلاف ادعیه ها و مناجات ها در دیگر ادیان و فرقه ها، جامع شور و شعورند. بدین جهت مواجهه عالمانه با آنها می تواند درس های فراوانی برای مهدی پژوهان داشته باشد.

ادعیه و زیارات مهدوی اگرچه موضوع و متعلق واحدی دارند، با نگاهی به فهرست آنها در مفاتیح الجنان با تنوع و تکثر فراوان در آنها از جهت مضمون و روش روبه رو می شویم.

برای تحلیل عالمانه ادعیه و زیارات مهدوی، محور های سه گانه زیر می تواند مفید باشد:

برای دیدن شکل به پی دی اف مراجعه فرمایید

ص: ۱۶۵

بر اساس این محور های سه گانه، برنامه ساز محترم خود یا با کمک اهل ذوق می توانـد جـدولی را طراحی کند که بر اساس آن به رمزگشایی از تک تک جملات دعاها بپردازد. مبنای این جدول در بخش محتوایی فهرست و جدول شخصـیت شناسـی در رویکرد فردی و جـدول جامعه شناسـی در مباحث اجتماعی است. هدف از طراحی این جدول این است که هم مبلغ و هم مخاطب او، در هر یـک از این ادعیه بر مبنـای جـدول انسان شناسـی در تک تک جمله ها به کشف پیام ها به صورت جزئی بپردازد و آنگاه که فرایند اسـتخراج پیام ها به اتمام رسـید، در یک نگاه جامع به فهم روند و سیر محتوایی، نظام حاکم بر آن و سرانجام کارکردی بپردازد که از انس با آن دعا توقع می رود.

جدول تنوع ساختار و محتوای ادعیه و زیارت های مهدوی در مفاتیح الجنان

دعا و زیارت

دستور

فرم/ ساختار

امام شناسی

منتظ شناسی

جامعه منتظر

آسیب شناسی

دشمن شناسی

زیارت روز جمعه

روز جمعه

سلام ها، اقرار و شهادت

شخصیت امام در رابطه با خدا و جامعه

باز تعریف هفتگی انتظار

صلوات ابوالحسن ضراب اصفهانی

عصر جمعه و در گرفتاری ها

صلوات

صلوات بر ۱۴ معصوم/ صلوات ویژه بر امام

شخصیت خانوادگی و معنوی و...

دسته بندی انواع دشمنان

صلوات بر امام

دعای فرج

در شدت ابتلا و گرفتاری

دعا، استغاثه

فریادرسی

نگاه جامع به عوارض غیبت

ص: ۱۶۶

دعای حضرت مهدی

دو مرحله ای: فردی، اجتماعی

جلوه های انتظار در فرد منتظر

معیارهای انتظار در گروه های اجتماعی

دعای استغاثه

سلام

شخصیت خانوادگی و سیره دوران ظهور

شفاعت طلبی در حاجات

دعای افتتاح

هر شب ماه رمضان

سه مرحله ای: توحید، نبوت و امامت، مهدویت

بازتاب شخصیت معنوی تکوینی امام بر مردم

توجه دهی ویژه روزه دار منتظر به آینده نگری مهدوی

کارکرد ولایت پنهانی امام بر جامعه شیعه

دعای شب قدر

شب ۲۳ ماه رمضان

دعا

زیارت عاشورا

امامِ منتقم

تعریف انتظار بر مبنای هویت عاشورایی

پیشینه و ریشه شناسی جریان باطل

زیارت آل یس

به قصد توجه ویژه به امام

دو مرحله ای:

سلام / اقرار

شخصیت شناسی عبادی معنوی

اعتقادنامه منتظران

زیارت های امام در سامرا

زیارت در مکان خاص

سلام/شهادت

شخصیت شناسی چند بُعدی، به ویژه ناظر به ظهور

باز تعریف انتظار با هدف یاوری کامل امام

ص: ۱۶۷

دعای عهد بعد از نماز صبح

تعقیب نماز صبح

دعا

عهد و پیمان

دعای عهد

۴۰ صبح

باز تعریف عملی انتظار در متن زندگی

دعای ندبه

هر جمعه

دعا، گزارش، استغاثه ، ادوار شناسی تاریخی

رسالت های جامعه از انتظار تا زمینه سازی

آسیب شناسی تاریخی جوامع دیندار

دشمن شناسی تاریخی

زیارت جامعه

جامع ترین جدول شخصیت امام شناسی

تعریف درست و جامع رابطه انسان با امام

باز شناسی حقیقت و کنه دشمن شناسی

دعا در زمان غیبت امام زمان

به روز سازی انتظار با معرفت افزایی پیوسته

بازشناسی اسیب های معرفتی و ایمانی و رفتاری و درمانگری آنها

این جدول پس از تکمیل شدن می تواند دربردارنده پیام های فراوانی برای علاقه مندان به بحث مهدویت باشد؛ چرا که در فرهنگ مهدویت شیعی ناظر به پیوندی که با زندگی شیعیان دارد و متناسب با مشکلات گوناگون آن یا ناظر به تنوع زمان های زندگی یا حالات انسانی ادعیه و زیاراتی طراحی شده اند که کارکرد معرفتی و تربیتی و عاطفی دارند.

ص: ۱۶۸

در همین جا یادآور می گردد که منظور از ادعیه و زیارات مهـدوی دعاهایی است که از دیـد متن، با معارف مهدوی مرتبط باشد یا اینکه از امـام مهـدی در دوران غیبت به مـا رسـیده باشـد (هماننـد دعای افتتاح) و یا هماننـد زیارت جامعه در امام شناسـی تفصـیلی جایگاه ویژه ای داشته باشد.

بر اساس جدول شخصـیت شناسـی می توان جدولی همانند جدول پیشین طراحی کرد و آنگاه تمام ادعیه و زیارات مهدوی را جمله به جمله و بنـد به بند مورد بازخوانی و واکاوی قرار داد و در نهایت با کنار هم گذاشـتن یافته ها مشـخص نمود در بخش شخصـیت شناسی برای امام مهدی علیه السلام ، بر اساس زیارات و ادعیه چه تعریفی و چه شخصیتی ارائه شده و در برابر، ما چه می اندیشیم.

کاربرد دیگر این جـدول در یک فعالیت پژوهشی بسـیار ارزشـمند، امکان اسـتخراج بن مایه های مهدوی در ادعیه و زیارات است. آنگاه بر اساس محاسـبه اماری می توان کشف کرد که کدام مفاهیم بیشتر و کدام کمتر استفاده شده است و احتمالاً سرّ این فراوانی یا کاستی چیست یا اینکه ناظر به اینکه رویکرد هر یک از این دعاها معرفت بخشـی یا آسیب زدایی یا فریادرسی و استغاثه است، در هر یک از این رویکردها از کدام مفاهیم و بن مایه ها بیشتر استفاده شده است و... .

کـاربرد دیگری که جـدول ادعیه مهـدوی دارد، بازشناسـی پیـام های کلی در هر یک از این دعاها در یک نگاه تطبیقی و تحلیلی با همدیگر و در مقام نظام سازی مفهومی تربیتی است. برای نمونه، به موارد زیر توجه فرمایید:

دعای نـدبه، دعای آسیب شناسـی اراده اکثریت مردم و جوامع در طول تاریخ و بیانگر به بیان گرایش آنها به سوی باطل و بررسـی بازتاب های تاریخی آن است (فلسفه تاریخ با محوریت جایگاه اراده های مردم).

دعای عهد، دعای تربیت و تعالی بخشی به اراده فردی سالک منتظر است تا او را ازجامعه آلوده جدا کند.

دعای زمان غیبت، دعای دفع آسیب ها و وسوسه ها و شبهه ها و حیرت ها و چگونگی مواجهه معرفتی با تردیدهاست.

بدین گونه است که انس عالمانه و عارفانه با ادعیه مهدوی، به اصلاح ذهنیت و عواطف مهدی باوران یاری می رساند.

ص: ۱۶۹

تکمیل و گسترش این جـدول با یاری گیری از دیگر جـدول ها و نمودارها، می توانـد دریایی از ایـده های مهـدوی و معارفی را در اختیار برنامه سازان رسانه قرار دهد.

ابعاد شخصیتی انسانی

امام در دوران غیبت

امام در دوران ظهور

شخصیت خانوادگی

شجره طیبه

شخصیت جسمی

امام در دوران حضور با غیبت با کمترین تجلی ها و ظهورات ماورایی

تجلی نهائی انسان کامل در دوران ظهور در اوج ولایت آسمانی خود

یاران ودوستان و اطرافیان

یاران پنهان (حضرت خضر و ابدال)

نواب عام در طول دوران غیبت

۳۱۳ نفر+ حضرت عیسی

گفتاری

توقیعات دوران غیبت

اخلاقی

- سبک زندگی امام غائب

نظام اخلاقی جامعه و تمدن دوران ظهور

شخصیت عاطفی (غم ها و شادی ها جلوه های محبت)

دغدغه ها و نگرانی های امام غائب

غم ها و شادی های امام غائب

جلوه های محبت امام غائب

امام در دوران ظهور امام قهر و غضب و با امام رحمت و محبت؟

فرهنگی اجتماعی

امام غائب در میان جوامع بشری در آرزوی جامعه منتظرانه

نسبت سنجی جامعه آخرالزمانی با جامعه

شیعی / اسلامی / غربی

ساختار اجتماعی در دوران ظهور و نقش و جایگاه امام در آن

علمی (نوع و میزان آگاهی ها)

شخصیت علمی امام و نسبت آن با عوالم وجود امام و مدیریت علمی و پنهانی علمای شیعه

شخصیت علمی ایمان آورندگان به حضرت

سیره علمی امام و تمدن علمی دوران ظهور

ص: ۱۷۰

عبادی معنوی

کارکرد و نقش عبادت های غائبانه امام برای جامعه بشری و به ویژه جامعه شیعی

تمدن عبودیت محور

اقتصادی

امام واسطه فریادرسی غائبانه برای شیعیان مضطر

الگوی روابط اقتصادی جامعه شیعه در غیبت

امام عادل، امامی که بیشترین برکت را داشته و منشأ تمامی نعمت هاست اما کمترین منفعت شخصی و بیشترین خیر اجتماعی را دارد.

سیاسی

امام و مدیریت پنهان جامعه شیعه توسط نواب عام

شخصیت و سیره سیاسی دوران ظهور

مدیریتی

مدیریت امام غائب:

۱. عرضه اعمال هفته ای دو مرتبه.

۲. تقدیر سالیانه شب قدر

مدیریت جهانی حضرت در دوران ظهور

هنری و زیباشناختی

ذائقه زیباشناسی انسان کامل

تمدن ظهور از منظر بن مایه های زیباشناسی

۳. جلوه های مثبت نگری به امام زیبایی ها و مهربانی ها

اشاره

۳. جلوه های مثبت نگری به امام زیبایی ها و مهربانی ها

در این نوشتار تاکنون در بحث امام شناسی و مهدی شناسی بر شروع از جدول انسان شناسی تأکید می شد، ولی در نهایت همراه با ارتقای معرفتی مخاطب کم کم باید سطح معارف و زاویه و رویکرد مباحث به سوی دین شناسی توحیدمحور و معارف تخصصی معطوف شود تا حقیقت وجودی مهدویت از منظر مباحث توحیدی ها آشکار گردد. از این منظر و با توجه به جایگاه و مرتبه ملکوتی امام است که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در حد وسط و در مرتبه ای بین حق تعالی و مردم قرار می گیرد و مظهر صفات و منشأ برکات گوناگون می گردد. گستره و تنوع این روابط واسطه ای را در طرح زیر می توان به تصویر کشید:

ص: ۱۷۱

برای دیدن نمودار به پی دی اف مراجعه فرمایید

توضیح آن که:

رابطه شماره یک: بیانگر واسطه فیض آسمانی بودن است؛ فیضی که از معبر انسان کامل بر انسان ها و آفریده ها نازل می شود.

رابطه شماره دو: بیانگر کانون توجه بودن امام مهدی (انسان کامل) از دو سوی آسمان و زمین است و نشان می دهد که امام مهدی علیه السلام هم محبوب حق تعالی و هم چشم امید مظلومان است.

رابطه شماره سه: بیانگر عنایت حضرت به آن دو سو و بدین معنی است که ایشان از یک سو در اوج عبودیت و عبادت نسبت به حق تعالی است و از سویی دیگر نهایت محبت و دلسوزی نسبت به مردمان ر دارد.

ص: ۱۷۲

رابطه شماره چهارم: هم بیانگر راه توسل (و آمرزش خواهی) بندگان به واسطه امام از درگاه حق تعالی است.

در میان این رابطه ها، رابطه اول و رابطه سوم بیانگر یکی از جلوه های ملکوتی امام مهدی و آن این است که امام در قوس نزولی از جهت اینکه در مرتبه کامل بودن است و روح او خلیفه الله راستین است، روح او و بلکه وجود او آیه‌الله و مظهر و تجلی اکمل صفات حق تعالی است.

از این منظر، اگر خداوند رحمان و رحیم است و رحمت او بر غضبش غالب و سبقت دارد، رسول او هم رحمت عالمیان خواهد بود. همچنین امام زمان هم که امتداد و آیینه تمام نمای پیامبر است، دو جلوه ربانی خواهد داشت:

الف) از جهت مقام ذات و حقیقت وجودی؛ امام زیبایی ها خواهد بود؛

ب) از جهت مقام صفات و برای ما سوای خود؛ امام مهربانی ها خواهد بود؛

ناظر به همین دو صفت است که خود ایشان هم انسان کامل است، و هم در پایان تاریخ می تواند سازنده بهشت زمینی برای مردمان و انسان ها باشد.

۳/ الف) بازشناسی جلوه های رحمت امام مهربانی ها

اشاره

۳/ الف) بازشناسی جلوه های رحمت امام مهربانی ها

برای بازشناسی دامنه و عمق رحمت امام دوازدهم، می توان این رحمت را از ابعاد زیر در کانون مطالعه قرار داد:

چیستی

محبت و رحمت امام ناشی از خلیفه و آیه بودن امام نسبت به حق تعالی است؛

چرایی

محبت و رحمت قرار داده شده تا با جذب انسان ها، آن حضرت امامِ هدایت و سعادت برای آنها باشد؛

چگونگی

با دعا و تجلی های عارفانه به پیشگاه حق تعالی؛

با فعالیت ها و فریادرسی ها و مدیریت خود به گونه ای مستقیم یا به شیوه مدیریت و نیروهای واسطه ای و غیر مستقیم (خضر نبی، ابدال و...)؛

تجلی و آثار برکات

توفیق افزایی؛

بلا زدایی، شر و دشمن زدایی؛

یاوری پنهان و نظارت گری؛

یاری رسانی و فریادرسی.

ص: ۱۷۳

یک نکته ارزنده

یک نکته ارزنده

یکی از آرزوها و تلاش ها در زندگی آدمی میل به دیده شدن و حتی شهرت اجتماعی است. مقبولیت و محبوبیت در جامعه آرزویی مشترک در انسان هاست؛ منتهی براساس جدول انسان شناسی، آنچه از سوی نظام دینی در مسیر انسان سازی برای انسان ها توصیه شده، معطوف سازی این میل ها به سوی تلاش برای کسب محبوبیت نزد حق تعالی و آنگاه ولی هر زمان است (چراکه: فان العزه لله جمیعاً و...).

از این منظر همان گونه که برای آدمی مهم است که اسمش در برخی از پرونده ها باشد تا به چشم آید، تلاش او باید ناظر به مهم ترین پرونده ای باشد که نامش در آن قرار دارد؛ یعنی پرونده و فهرست اسامی و آنگاه نامه اعمال شیعیان که نزد امام زمان علیه السلام است.

وجود نام ها در این فهرست دو کارکرد مهم (مدیریتی، عرفانی) دارد. یکی کارکرد هفته محور است و دیگری کارکرد سال محور. نام و پرونده ما هفته ای دو مرتبه در پیش روی امام مهربانی ها قرار می گیرد. بازتاب این وضعیت ناظر به مشاهده خوبی ها و اعمال نیک، شادی و سرور امام است که دعای خیر و برکت ایشان و در نتیجه توفیق افزونی را به همراه دارد. همچنین به مشاهده لغزش ها و خطاها، استغفار و آمرزش خواهی امام تطهیر و پاکسازی ویژه را به ارمغان می آورد.

در کارکرد سال محور هم در شب قدر سالی یک بار در نهایت دلسوزی به دعای امام و در اوج رحمت از سوی حق تعالی و البته به شرط سعی و تلاش بنده بهترین تقدیرها می تواند شامل حال آدمی گردد.

پس چه زیباست که امام مهربانی ها ما را می شناسد، نام ما را می داند و از حال ما باخبر است.

از این منظر است که اگر گرایش فطری دیده شدن و محبوب شدن در جامعه و در میان انسان ها را، معطوف به امام مهربانی ها قرار دهیم هم از سوی خداوند و هم از سوی امام مهربانی ها و هم از سوی انسان های شایسته دیده خواهیم شد و در این دیده شدن هاست که برکت های مُلکی و ملکوتی بر آدمی خواهد بارید.

ص: ۱۷۴

۳/ ب) بازشناسی درخشش امام زیبایی ها

اشاره

۳/ ب) بازشناسی درخشش امام زیبایی ها

زیبایی برآمده از تناسب و هماهنگی است تا باعث حظ جسم و روح و آرامش انسان شود.

از این منظر یکی از آرزوهای تاریخی بشر جست وجوگری از زیباترین زیبایی ها برای زیباسازی فراگیر در زندگی روزمره است، تا به در پناه کسب لذت از آن به آرامش بخش ترین زندگی دست یابد. ولی مشکل بزرگ او عدم امکان برقراری زیبایی فراگیر یا ناهماهنگی بین ابعاد گوناگون زیباسازی در مسائل مختلف زندگی است ویا این که از زیبایی به واسطه دنیازدگی و حس گرایی فقط جهت و جنبه ظاهری را می بیند. از اینجاست که آشفتگی ها و در هم ریختگی ها خود را نشان می دهند.

از سویی دیگر، دنیای طبیعت با وجود مادی و فیزیکی بودن، وقتی میزبان آدمی می شود و جلوه های شگفت خود را به او نشان می دهد، باعث آرامش بخشی برای او می شود. منشأ این اتفاق، عظمت و وسعت طبیعتِ سراسر آکنده از زیبایی هاست. ترکیب عظمت و زیبایی باعث ایجاد احساس لذت و عجز و شگفتی است. ترکیب این احساس ها ناخودآگاه باعث ارجاع فرامتنی برای آدمی می شود و بدین گونه است که شگفتی های طبیعت به دنیا و نظام نشانه های حق تعالی تبدیل می شود. از این منظر است که برهان نظم در قرآن مهم ترین برهان خداشناسی و در مقام اثبات صفات خداوند هم قرار می گیرد.

این رابطه از سوی آدمی هرچه با حضوری همراه با دقت و توجه بیشتر باشد، در ضمنِ حظ و لذت بردن، او را به اندیشه ای ساده و راحت وامی دارد. در این مرحله است که پیام های معنایی و معنوی از سوی طبیعت و جهان هستی به او منتقل می شود و از او درخشش و عظمت نشانه ها به توحید ناب می رسد.

از این جهت نظام و ساختار جهان هستی پیام مهمی دارد؛ هم از جهت تعریف زیبایی هم از جهت معرفی الگوهای آن برای جهان انسانی و زیبایی را هماهنگی فراگیری می داند که به معنایی فراتر از خود دلالت نماید.

فرایند انتقال مفاهیم عرفانی از معبر نشانه ها، به فهم عالم غیب مطلق اختصاص ندارد، بلکه در روند و قوسی صعودی از هر آن چیزی نشان خواهد داشت که با غیب الغیوب متصل باشد.

ص: ۱۷۵

این بـدین معناست که در رونـدی نزولی شاهد جریانی پیوسـته از زیبایی ها از سـرمنشأ جمال و از معبر واسـطه تجلی (انسان کامل و امـام زیبـایی هـا) تا جهان مُلکی سراسـر زیبا هستیم. بازتاب این به هم پیوسـتگی در قوس صـعودی نظام نشانه ها را ایجاد می کنـد. بدین گونه است که زیبایی های طبیعت در کنار آیه بودن، سراسر نشانه برای امام مهدی علیه السلام امام زیبایی هاست. در مجموعه معـارف مهـدوی دریـایی از تمثیلات و تشبیهـات وجود دارد تـا یکی از راههـای بازشناسـی امام غائب (هماننـد روش آیه شناسـی) اسـتفاده از گرایش فطری زیبـایی شناسـی و زیبـایی جویی انسانی در قالب اسـتفاده از تمثیلات مفهومی است. کارکرد این روش در باورپذیری و یا تبیین دو رویکرد غیبی است که در مسئله مهدویت وجود دارد. این دو مورد یکی شخصـیت خود امام غائب است و دیگری جامعه دوران ظهور است که اینک پیش روی مخاطب قرار نـدارد. غفلت از این روش در معارف مهـدوی باعث شده اسـت که ذهنیت جامعه امروزه نسبـت به امام و یا جامعه ظهور چنـدن مثبت و روشن و با نگرش زیباگرایی نباشد و در برابر به میزان رشـد ذهنیت هـای منفی از امـام زیبـایی هـا دور افتـد. این در حالی است امام مهـدی علیه السـلام در نقطه اوج همه زیبایی های ظاهری و باطنی است و مقصد نهایی اش هم به اوج زیبایی رساندن تک تک انسان هاست.

جالب است بـدانیم که در روایات و ادعیه و زیارات مهـدوی شاهـد تشبیهات فراوانی هستیم که در آنها امام از منظر سه ویژگی مهم به اشیا و موجودات عالم هستی تشبیه شده است که عبارت اند از:

هر آنچه زیبایی باشد، همانند گل ها و طاووس؛

هر آنچه روشنایی و نور است، همانند ماه و خورشید؛

هر آنچه نشاط آفرین است، مثل همانند آب گوارا، چشمه جوشان و... .

اینـک برای نمـونه و از منظر ذوقی و بـا کمـک مجموعه ای از گـل هـا به بـازخوانی شخصـیت امـام می پردازیم. (این جـدول برای مخاطب پیش دبستانی تا نوجوان کاربرد و جذابیت فراوان دارد.)

ص: ۱۷۶

شخصیت شناسی امام بر اساس دسته ای از گل های زیبا و معطر:

گل ها

کارکرد معنایی آن برای امام زیبایی ها

گل نرگس

بیانگر شخصیت نَسبی و مادر پاک و مطهر آن حضرت.

گل محمدی

بیانگر جدّ (پدر بزرگ) معصوم ایشان و برترین و زیباترین انسان در جهان هستی.

گل یاس

بیانگر حضرت زهرا علیها السلام آیینه تمام نمای پیامبر و اسوه و مقتدای امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف .

گل مریم

بیانگر بهترین یار و یاور امام (در دوران ظهور که حضرت عیسی بن مریم است)

گل همیشه بهار

از این جهت که امام وجودش و حضورش همیشه بهاری است (چراکه از یک سو هدیه دهنده بهار در آینده به عالمیان؛ یعنی «ربیع الانام» است و از سوی دیگر در تشرفات غالباً صحنه های حضور را بهاری و زیبا توصیف کرده اند؛ ازاین رو امام نه تنها ارمغان دهنده برای بهاری ماندگار در آینده است، بلکه هم اینک هم حتی در دوران غیبت وجودش و محضرش، هر جا که باشد بهاری است).

گل شب بو

آن ها که شب ها محضرش مشرف شده اند از عطر و روشنایی وجودش گفته اند.

گلستان بهار

امام را در زیارتش چنین خوانده اند: السلام علی ربیع الانام و نضره الایام.

گل آفتاب گردان

اگر او مجموعه (کلکسیونی) از گل های زیبا و خوشبوی گلستان است. دوستدارانش همانند گل آفتا ب گردان باید همیشه چشم به سوی خورشید داشته باشند.

از این منظر است که هر کسی او را دید شیفته او شد:

چه خوش صورت قرآن، ز تو دلربا شنیدن

به رخت نظاره کردن / سخن خدا شنیدن

ص: ۱۷۷

ایده ها و نکته ها:

ایده ها و نکته ها:

خاستگاه ایده

ایده و شرح آن

امام آخرین انسان کامل

امام مجموعه و عصاره تمام زیبایی ها و رحمت ها و رحمانیت های پیامبران و امامان گذشته؛

شدت زیبایی و رحمت برای امام موعود و منجی ضروری است تا ناظر به رسالت بسیار مهم ایشان باشد که همان ایجاد مدینه فاضله جهانی است، تا بر مبنای زیبایی های مُلکی و رحمت ملکوتی خود آن هدف بزرگ را محقق سازد.

فراوانی تشبیهات مهدوی به ویژه در ادعیه و زیارات

کارکرد تربیتی تشبیهات برای ارائه تعریف و شخصیت زیبا و مهرورز از امام مهدی علیه السلام در نهاد و درون مهدی باوران.

جبهه مقابل امام

مجمع زشتی های و خشونت ها و ویرانگری ها تا آنجا که سرانجام دنیا را به سوی گسترش زشتی و آلودگی و نابودی می برد.

تعریف آخر الزمان

دوره ای ضـد مهـدوی و پیش از ظهور که در آن، نهایت زشتی ها و ظلم ها و آشـفتگی ها و خشونت ها و درنـدگی ها رخ خواهد داد.

زندگی منتظرانه و جامعه منتظر و فرهنگ انتظار

یعنی حداکثر تلاش های فردی، خانوادگی و اجتماعی برای هم شکلی و همانندی با امام زیبایی ها و مهربانی ها.

جمع بندی و نتیجه گیری

جمع بندی و نتیجه گیری

به فرموده اهل بیت علیهم السـلام مردم اگر محاسن کلام ایشان را دریابند جذب آن خواهند شد. ازاین رو به شـیعیان توصـیه شده تا هم از جهت گفتاری و هم رفتاری مایه زینت ائمه علیهم السلام (کونوا لنا زیناً و لاتکونوا علینا شیناً).

خواهی نخواهی روزی باطن زشت و خشن باطل آشکار خواهد شد تا همه از آن گریزان شوند؛ اما آنچه کمی سخت تر و مهم است نمایش واقعیت حق است که بر محور زیبایی جویی و مهرورزی (خالصانه نه منفعت طلبانه) است. از این منظر است که یکی از وظایف مهم منتظران زیباسازی فرهنگ ها و شعائر و جلوه ها و نمودهای مهدوی در دوران

ص: ۱۷۸

انتظار برای جامعه جهانی است. به ویژه در جشن ها و شادی ها، مهدی باوران باید التفات داشته باشند که ضمن توسعه کمی و کیفی جشن ها، ساختار جشن نباشد به گونه ای باشد که ظاهرش جذاب و باطنش آلوده باشد. همچنین در ارائه معارف نباید به گونه ای عمل کرد که چهره امامی که منجی و موعود است معکوس نشان داده شود.

همچنین خوب است بدانیم به فرموده روایات، از زیبا ترین انسان ها در تاریخ بشر انسان هایی هستند که در سیاهی آخرالزمان، بر فرهنگ انتظار استواری ورزند و چراغ زیبایی ها و مهرورزی های معنوی و اهل بیتی را روشن نگه دارند. همچنین گفته اند که در دوران ظهور از جهان غیر مسلمان ناگهان خیل عظیمی از محرومان به امام جذب خواهند شد و یا اینکه اولین مومنان به ایشان در جغرافیای غیر اسلامی دانشمندان هستند. پیام این همه احادیث زیباسازی خود همانند امام زیبایی ها و آنگاه زیبانمائی واقعی فرهنگ انتظار است.

۴. جدول شباهت ها

۴. جدول شباهت ها

تاریخ انبیا در قرآن ضمن این که در مقام بیان خط سیر درگیری حق و باطل است، بیانگر سنت ها و قوانین کلی حاکم بر تاریخ از نگاه آسمانی است. بر اساس این نگاه، پیامبران آسمانی در خط سیر تاریخی خود، هر یک هماهنگ با پیشرفت جبهه حق و تحولات جبهه باطل شخصیت و نمود و جلوه ویژه ای دارند؛ به گونه ای که یک پیامبر نماد حلم و صبر می گردد و دیگری نماد علم و دانش و یکی دیگر مظهر زهد و عرفان و... و چون سرانجام خط تاریخ به پیامبر خاتم می رسد، در ایشان تمام نمادها و نمودها جمع می گردند. پس از ایشان در سلسله امامت و ولایت هم اگرچه در مرتبه ذات همگی واجد تمام نشانه های نبوی هستند، دوباره به اقتضای زمانه تجلی ها متغیر می گردد.

در زمانه ظهور یکی از شگفتی هایی که انسان ها در امام زمان مشاهده می کنند این است که ایشان هم میراث دار (آثار معنوی) و هم وارث (صفات و خصوصیات برجسته انسانی) انبیا و اولیا هستند.

جلوه ای از این شباهت های آن حضرت با پیامبران چنین است:

ص: ۱۷۹

دوران زندگانی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

ویژگی ها و شباهت ها

نام های پیامبران

پیش از تولد

سال ها پیش از تولد آن حضرت، خبر ولادت و ظهورش پیشگویی شده بود تا مردم منتظر و آماده یاری رسانی او باشند.

همانند بشارت میلاد چهار نفر از پیامبران اولوالعزم: ابراهیم، موسی، عیسی، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله .

ستمگران و حاکمان چپاولگر، تلاش های فراوانی انجام دادند که آن مولود موعود متولد نشود.

ستمگران همانند

پادشاه بابل

پادشاه مصر

ولادت نورانی او

دوران پیش از تولد و ولادت نورانی او کاملاً پنهانی و مخفیانه انجام شد تا از گزند و آسیب دشمنان دراماان ماند.

همانند نوزادی که به رودخانه نیل سپرده شد

و نوزادی که در غار متولد شد و مدتی در آنجا پنهان بود.

در آغاز ولادت نه تنها با پدر گرامی خود سخن گفت، بلکه به تلاوت آیات قرآنی نیز پرداخت.

همانند آخرین پیامبر بنی اسرائیل.

کودکی و نوجوانی

امامت و سرپرستی شیعیان را در سنین کودکی، پس از شهادت زود هنگام پدر عهده دار شد.

همانند پیامبری که در گهواره سخن گفت و فرمود: من پیامبر برگزیده خدا به سوی شما هستم.

او در همان سنین کودکی و نوجوانی به پرسش های گوناگون پاسخ می داد و...

همانند پیامبری که در نوجوانی در نبرد با جالوت ستمگر به پیروزی رسید

و پیامبری که پسرخاله مسیح بود.

جوانی؛ ویژگی های شخصیتی و اخلاقی و جسمانی

وارث دانش اولین و آخرین

همانند پیامبری که خداوند در بهشت تمام دانش ها را به او آموخت.

ص: ۱۸۰

یگانه راه نجات و هدایت

همانند پیامبر کشتی سوار.

زیبایی و کمالات ظاهری

همانند زیباترین پیامبر

دربردارنده تمام صفات و اخلاقیات زیبا و نیکوی انسانی در بالاترین حد

همانند برترین و آخرین پیامبر آسمانی

دوران غیبت او

غیبت از جامعه به واسطه تهدید شدن حاکمان ستمگر و آماده نبودن مردم برای یاری رسانی او و پذیرش حق

همانند پیامبری که از مصر به مدین پناه برد.

ناشناخته ماندن در دوران غیبت و مظلومیت و غربت او

همانند پیامبری که برادرانش پس از سال ها او را در کشور مصر دیدند، ولی وی را نشناختند.

صبر و تحمل آن حضرت بر سختی و طولانی بودن دوران غیبت

همانند پیامبری که اسوه صبر بود.

عمر طولانی و با برکت

همانند: پیامبری که ۹۵۰ سال گمراهان را ارشاد کرد.

و همانند: پیامبری که آب حیات را نوشیده و اکنون زنده است.

غیبت های چندگانه و امتحان شدن مردم در دوران غیبت او

همانند پیامبری که چند مرتبه از قومش غیبت کرد و در غیبت او، برخی از مردم گوساله پرست شدند.

ولایت باطنی آن حضرت و آگاهی او به باطن و آینده هر کس و نیز فعالیت های پنهانی و ناشناخته اش

همانند پیامبری که در سوره کهف داستان او آمده است.

انتظار کشیدن مردم برای ظهور او و دیدن روی نکویش و ایمان آوردن به او

همانند تنها پیامبری که قومش از عذاب آسمانی نجات یافتند

و همانند پیامبری که بنی اسرائیل سال ها انتظارش را می کشیدند.

ص: ۱۸۱

حزن و اندوه طولانی او بر مصیبت های اجدادش

همانند پیامبری که سال ها از پسرش دور افتاد.

دوران ظهور و حکومت او

ظهور او در سنین جوانی

همانند پیامبر شهر نینوا

فرج و رهایی پس از سال ها سختی و شدت

همانند پیامبر اسوه صبر

ظهور در شهر مکه و همانندی شمار یاران اصلی او با حماسه سازان جنگ بدر و یاری رسانی فرشتگان به او

همانند آخرین پیامبر اولوالعزم

تشکیل حکومت دینی بر روی زمین و در اختیار گرفتن آسمان و زمین

همانند پیامبران پدر و پسری که به حکومت و رهبری بنی اسرائیل رسیدند.

اصلاح و تجدیدبنای کعبه

همانند پیامبری که پدر دو پیامبر دیگر است.

یادآوری می شود که بحث شباهت ها با پیامبران در مباحث موعود شناسیِ تطبیقی و تقریبی با اهل سنت و اهل کتاب کاربرد و کارکرد فراوانی دارد. این کارکرد هم از جهت تبیینی و در مقام استفاده از مشترکات تاریخ انبیا برای فهم و باورپذیر سازی معارف مهدوی می تواند باشد. هم از جهت انتقادی و تطبیقی در مقام دفع شبهات آنها باکمک بحث شباهت های مورد اتفاق است.

در ضمن، این بحث از جهت فرم و قالب رسانه ای، ظرفیت بالایی برای تولید انیمیشن (پویانمایی) مناسب برای گروه سنّیِ کودک و نوجوان دارد.

۵. از نسل سلمان تا سبک زندگی مهدوی

اشاره

۵. از نسل سلمان تا سبک زندگی مهدوی

بحث سبک زندگی دینی از مباحث روزآمد اجتماعی است. بر هم گذاری مهدویت با زندگی روزمره انسانی را می توان «سبک زندگی مهدوی، نسل سلمان» نامگذاری کرد. سبک زندگی مهدوی به معنی مدیریت زندگی روزمره با نرم افزار مفهومی مهدویت

ص: ۱۸۲

است. در این طرح انسان منتظر ناظر به اعتقاد به وجود انسان کامل در پس پرده غیبت، براساس انسان شناسی جغرافیایی و تاریخی به شناسایی نیازهای ولی زمانه می پردازد و آنگاه می کوشد نظام زندگی خود را بر اساس تأمین بخشی از این نیازها در اندازه ظرفیت ها و استعدادهایش طراحی کند؛ چراکه نقطه اوج کمال جویی و فعلیت بخشی به این آرزوی رشد جامع در هر زمانی از معبر همانندی و قرب به انسان کاملِ همان زمان محقق می شود.

برای دیدن عکس به پی دی اف مراجعه فرمایید

از این منظر سبک زندگی مهدوی به معنی نگاه به دو جدول انسان شناسی (نگاه عرضی به خود) و نمودار مراحل رشد (نگاه طولی به سیر زندگی) به طور همزمان است. آنگاه که در این نگاه ترکیبی، توانمندی ها و استعدادهای عمومی و ویژه هر فرد شناخته شد، در چارچوب نرم افزار کلان مهدوی باید به هماهنگ سازی بین تک تک این موارد با آن طرح کلان پرداخت.

سبک زندگی مهدوی را در یک نگاه کلی و جامع در قالب طرح زیر می توان ارائه داد:

برای دیدن عکس به پی دی اف مراجعه کنید

ص: ۱۸۳

در همین جا یادآور می شود که مهم ترین تفاوت سبک زندگی شیعی مهدوی از دیگر سبک های زندگی، در مسئله تعلیق و انتظار مستمر و پیوستگی مدام بین فرد و امام تعریف می گردد. بدین معنی که در تمام سبک های دیگر سرانجام از منظر آن مکتب سرانجام در یک مرحله انسان به حد نهایی خود می رسد و به حال خود رها می شود. اما در تشیع به لحاظ اینکه امام انسان کاملی است که نشان از خداوندی دارد که نامتناهی است، کمال جویی انسانی نمی تواند نقطه پایانی داشته باشد.

از منظری دیگر هم در تشیع، هدف گذاری و طراحی زندگی باید در جهت اهداف متعالی و روزآمد و مستمر ولی زمانه باشد. از این منظر، همیشه باید نوعی تعلیق و حالت منتظرانه در زندگی شیعه وجود داشته باشد و او هیچگاه نباید خود را در اخر خط ببیند یا در طرحی ثابت و نهایی خود را اسیر نکند. بلکه ناظر به رصدِ استغاثهٔ امام و نیازهای روزآمد جدید در جامعه، هماره در کنار امور ثابت زندگی خود نوعی حالت منتظرانه داشته و پیوسته گوش به زنگ باشد. از این منظر، زندگی مهدوی را این گونه می توان ارائه داد:

برای دیدن عکس به پی دی اف مراجعه فرمایید

ص: ۱۸۴

سبک زندگی با این تبیین مهم ترین امتیاز و بالاترین راهبرد نرم مکتب تشیع است. البته این وضعیت رسالت کلی مکتب تشیع برای همه انسان هاست. این در حالی است که بر مبنای استعدادهای منطقه ای شیعه ایرانی و در چارچوب طرح نسل سلمان و بر مبنای آیه ۵۴ سوره مائده، چشم انداز زندگی مهدوی برای شیعه ایرانی را این گونه می توان تصویر کرد:

برای دیدن عکس به پی دی اف مراجعه فرمایید

مبانی هستی شناسانه این طرح به شرح زیر هستند:

مبانی هستی شناسانه این طرح به شرح زیر هستند:

مهدویت برای زندگی و جوامع بشری طرح و برنامه دارد.

در میان جوامع بشری آنها که استعداد های فرهنگی ویژه ای دارند رسالت اشان سنگین تر است.

بر اساس پیش بینی های نبوی و اهل بیتی برای جامعه و جغرافیا و فرهنگ ایران شیعی، رسالت های مهدوی ویژه ای در دوران غیبت در نظر گرفته شده است.

در تاریخ اسلام سلمان فارسی در مقام والاترین صحابی (برترین شاگرد غیر معصوم پیامبر که در کنار حضرت به بالاترین مرتبت کمال انسانی رسید) می باشد.

ص: ۱۸۵

در فرهنگ اهل بیت سعی شده است شخصیت سلمان کارکردی اسطوره ای (خاطره ای ماندگار و مشترک در ذهنیت یک جامعه) برای جامعه شیعه و خصوصاً جامعه شیعه ایرانی داشته و به منزله نقشه راه از انسان کمال جو به سوی انسان کامل باشد.

شیعه ایرانی در آخرالزمان در نخستین گام رسالت طراحی جامعه زمینه ساز را بر عهده دارد و در مرحله بعد مسئولیتش جهانی سازی پیام ها و شعارهای اهل بیتی است.

اکنون بر مبنای ارزش های بالا با محوریت جدول های سه گانه انسان شناسی «ذاتی، تاریخی، جغرافیایی» طرح نسل سلمان با هدف نظام بخشی و کاربردی سازی معارف مهدوی برای مخاطب داخلی، ارائه می گردد. البته در این طرح برای رعایت اختصار در جدول انسان شناسی ذاتی، صرفاً بر رویکردهای فطری انسانی تمرکز ویژه ای شده است؛ چراکه این بُعد از زندگی آدمی به مثابه نرم افزار اصلی و واقعی زندگی انسانی است.

فهرست کلی و روند محتوایی طرح نسل سلمان، در روندی شش مرحله ای چنین است:

۱. در مقام آسیب شناسی

۲. جدول انسان شناسی به مثابه نقشه راه

۳. انسان شناسی فطری در مقام نرم افزار تحول

۴. هویت سازی تاریخی ایرانیان بر بنیان این نقشه راه

۵. دشمن شناسی تاریخی

۶. کاربردی سازی این نرم افزا در قالب سبک زندگی مهدوی

بحران هویت و سرگردانی و سرگشتگی شیعه ایرانی به ویژه نسل جوان آن

در جست وجوی راهی برای شروعی دو باره و یافتن الگویی دینی و ملی در مسیر هویت یابی

فطرت و ابعاد ۴ گانه آن نقطه بازشناسی هویت فردی با محوریت حرکت سلمان فارسی با توجه به هویت فطری خود به سوی پیامبر صلی الله علیه و آله

هویت آفاقی ایرانیان بر محوریت محبت اهل بیت و برگزیدن تشیع؛ و روند شکل گیری شیعه ایرانی از پیشگویی های نبوی تا نهایت رشد و اعتلای آن تا عصر انقلاب اسلامی و پس از آن

ابلیس و تمدن آخر الزمانی ابلیس بزرگ ترین مانع و سد راه حرکت شیعه ایرانی به سوی زمینه سازی و تلاش او برای محاصره و نابودی شیعه ایرانی به عنوان کانون حق در....

شیعه ایرانی و رسالت زمینه سازی در آخرالزمان در گستره جهانی (جهانی سازی دینی) و پیش نیازها و مراحل آن، در کنار روش های حفظ و تقویت آن

ص: ۱۸۶

بر اساس این جدول یکی از رسالت های مهم هر یک از شیعیان ایرانی جستجو در تجربه های تاریخی مومنانه است تا به کمک بازشناسی بهترین تجربه ها به الگو سازی برای کمال یابی در پناه انسان کامل برسد. در این مسیر سیر و سلوک تاریخی عرفانی سلمان از سلمان فارسی تا سلمان محمدی بهترین الگو برای هر سالکی و به ویژه برای شیعیان ایرانی می تواند باشد.

این طرح در هفت بخش ارائه می گردد:

۵/ الف) شناسنامه من

۵/ الف) شناسنامه من

(اثبات ولایت و مهدویت از منظر انسان شناسی ذاتی)

۱. انسان موجودی هوشمند و ضرورت انتخاب هدف و راه و روش رسیدن به هدف؛

۲.سرگشتگی و سرگردانی در هدف و راه و روش رسیدن به اهداف مشکل بیشتر انسان ها؛

۳. انسان ها و زندگی های کاریکاتوری و شبیه هم معاصر؛

۴. بحران هویت جوانان از مشکل جهانی تا مشکل جوانان و نوجوانان نسل سوم و چهارم انقلاب؛

۵. بحران هویت و رابطه آن با غیبت و توسعه و گسترش آخرالزمان؛

۶. معیار ها و مبانی انتخاب طرح درست برای زندگی؛

۷. هر طرحی که بر اساس شروع از خود نباشد ناقص است؛

۸. شروع از خود باید بر مبنای نگاه فطری دینی باشد تا انسان به خودِ جامع خود برسد؛

۹. پارادوکس پذیرش مهدویت در برابر فرار از مهدوی شدن در جامعه کنونی ایرانی و دلایل آن؛

۱۰. رابطه خود شناسی با انسان شناسی دینی؛

۱۱. قصه آفرینش نقطه آغازین خود شناسی وحیانی است؛

۱۲. ترکیب جسم خاکی و فطرت روحانی، شناسنامه من انسانی؛

۱۳. بازشناسی و تهیه فهرستی جامع از ویژگی ها و نیازهای انسانی با نگاه ترکیبی به جسم و فطرت؛

ص: ۱۸۷

۱۴. ابعاد و سیر تکاملی بُعد جسمی انسانی در یک دوره زندگی طبیعی؛

۱۵. ابعاد و دامنه بُعد روحانی بشر یا همان فطرت به عنوان موتور محرکه بشر؛

۱۶. تمدن های بشری و جدید و غفلت از هویت فطری و انفسی انسان؛

۱۷. نسبت استعداد و فعلیت در ابعاد وجودی انسان و باز شناسی روند رشد و تکامل و چگونگی آن در یک دوره عمر انسانی؛

۱۸. بحث انسان کامل پژوهی با عنوان آیا انسان ها همه به هنگام تولد در مرحله استعداد هستند یا اینکه انسان کاملی هم یافت می شود؛

۱۹. معنی و مفهوم کمال در انسان کامل و ضرورت وجود او در عالم انسانی؛

۲۰. توجه جامع به نیازها و استعدادها در ابعاد فردی، راه و مبنای جست وجو از انسان کامل و سعی در همراهی و همانندی با او در مسیر کمال یابی؛

۲۱. مهدویت به عنوان انسان کامل پیوسته و مستمر و روزآمد، یگانه راه برای کمال انسان معاصر؛

۲۲. مهدویت، یگانه راه هویت و شخصیت یابی و رسیدن به طرح جامع و هماهنگ در رشد آدمی.

نتیجه گیری و جمع بندی

نتیجه گیری و جمع بندی

شروع دین پژوهی و مهدویت پژوهی با نگاه به انسان شناسی در قالب طرح (کمال انسانی جویی = ضرورت وجود انسان کامل) راهکاری برای خروج مهدویت از سطحی زدگی و پیوند آن با عمق شخصیت و جان انسان هاست؛ روشی که یگانه راه برای رسیدن به طرح جامع انسانی و دست یافتن به هویت و شخصیت رشد و کمال یافته است.

۵/ ب) پازل (جورچین هستی)

۵/ ب) پازل (جورچین هستی)

(اثبات امامت و مهدویت از منظر انسان شناسی تاریخی)

انسان امروز در انتهای دیروز و در آستانه فردا؛ ضرورت درک رابطه دیروز و فردا در طراحی نوع حرکت برای امروز؛

بحران هویت تاریخی بشر آخرالزمانی و شکاف نسل ها و پیدایش زندگی روزمره آخرالزمانی؛

ص: ۱۸۸

غفلت از میراث داری تاریخی حقیقی باعث واگذاری طراحی آینده خود و جامعه به دست دیگران و اسارت در دست آنها؛

فلسفه تاریخ و یا نگاه جامع به سیر حرکت تاریخ انسانی و یافتن خود در آن، دومین اصل رسیدن به هویت جامع در مسیر کمال جویی؛

فلسفه تاریخ جویی راهکاری برای به روز سازی و برقراری تعریف و پیوندی درست بین نقش فردی با نقش اجتماعی؛

جایگاه زمان و مکان در شکل گیری شخصیت تاریخی انسان ها؛

مهدویت تنها فلسفه تاریخ و راهکار برای یافتن نقش اجتماعی و تاریخی جامع انسان ها؛

حدیث نبوی (از کجا، در کجا، تا کجا) ولایه های معنایی آن در حوزه ادوار شناسی سیر حرکت تاریخی انسان ها؛

انواع نگاه ها دینی و علمی به آغاز و انجام تاریخ بشر و بازتاب آن بر نوع نگاه انسان به زندگی امروزین او (بررسی تطبیقی نظریه تکامل با قصه آفرینش)؛

تفاوت تاریخ شناسی بر اساس تاریخ تمدن های بشری و پادشاهان با تاریخ پژوهی بر مبنای ادیان و پیامبران در الگو و نوع زندگی امروز؛

بازکاوی دوباره قصه آفرینش با هدف بازشناسی: نقطه آغاز آفرینش، فلسفه آفرینش، غایت و سرانجام آفرینش از منظر دینی؛

اراده و اختیار انسان ها؛ دامنه و اندازه آن، و نسبت آن با اراده حق تعالی و اراده اولیای حق و باطل در تاریخ سازی؛

نقش اراده های فردی در جریان سازی تاریخی و تاریخ سازی (در نگاهی تطبیقی و تحلیلی بین دو دعای مهدوی: ندبه و عهد)؛

سنت های آسمانی و نقش کنترل آن در برابر اراده های انسانی؛

ادوار شناسی تاریخی بشر و جست وجوگری برای سیر تاریخی بر اساس هدایت، رسالت، ولایت؛

مهدویت و مدینه فاضله ظهور به مثابه سند چشم انداز تاریخ انسانی؛

ص: ۱۸۹

شناسایی و تحلیل تقابل تاریخی حق و باطل در مسیر آرمان شهر پایانی از منظر بازکاوی ظهور و سقوط ادیان و فرقه ها و مکاتب در جغرافیاهای دینی؛

غیبت و آخرالزمان، مرحله کنونی تاریخ بشری و انواع نگاه ها و نقش ها در این مقطع تاریخی؛

بزرگان شیعه در امتداد دوران غیبت و تلاش برای یافتن و ایفای نقش تاریخی خود؛

امام راحل و سعی برای تاریخ سازی متناسب با شرایط آخرالزمانی و با رویکرد آخرالزمان زدایی (رابطه انقلاب اسلامی با تاریخ و مهدویت)؛

هویت تاریخی هر انسان با نگاه به چشم انداز تاریخی آسمانی و حرکت به سوی زمینه سازی برای ظهور تعریف می گردد؛

آیا در صورت سستی و غفلت من از نقش تاریخی ام چه سنتی از سنت های خداوندی فعلیت می یابد و دائره اثرگذاری تلاش یا غفلت من بر تاریخ تا چه اندازه است؟

۵/ ج) تشیع یگانه مذهب جامع و کامل

۵/ ج) تشیع یگانه مذهب جامع و کامل

(تشیع به مثابه یگانه پاسخ به نیازها و پرسش های انسانی)

انسان شناسی فطری دینی و ایجاد نگاه جامع به ویژگی ها و نیازهای هویت فردی و اجتماعی و تاریخی و ضرورت پاسخ دهی جامع به آنها؛

تعقل و تدبر با رویکرد نگاه جامع به نیازهای خودمبنا و روش دین پژوهی؛

جغرافیای آشفته بازار ادیان و فرقه ها و مکاتب؛

دنیای پیشرفته امروز در کشاکش تعصب یا نسبیت گرایی در برابر دین پژوهی عالمانه و استدلالی؛

انتخاب دین و استمرار بر آن باید با روشی تحقیق باشد و نه تقلیدی (معیار دین حق نه تقلید است و نه کمیت جمعیتی و نه وسعت تاریخی و جغرافیایی)؛

روش عقلی مقایسه تطبیقی بین ادیان با انسان پژوهی جامع، بهترین راه برای بازشناسی دین حق؛

ص: ۱۹۰

در شناخت و مطالعه فرقه ها؛ پیشینه شناسی، وضعیت موجود و طرح آنها برای آینده و روش های تحقق آن هم باید مطالعه گردد؛

منجی شناسی و آرمان شهر او و نسبت شناسی هر انسان با آن، از معیارهای دیگر در بازشناسی ادیان است؛

ضرورت مطالعه جغرافیای ادیان فعال و پویا و زنده در دنیای کنونی و بررسی تطبیقی بین آنها بر اساس جدول نیازهای انسانی و الگوی انسان کامل شناسی؛

دین اسلام با رویکرد مکتب تشیع از منظر آمار و ارقام تا جایگاه آن در جریان سازی در تاریخ معاصر جهانی؛

بررسی تطبیقی بین تشیع و جریان های دینی مطرح معاصر شامل: وهابیت و القاعده در اهل سنت، صهیونیسم مسیحی، عرفان های نو ظهور و...؛

جریان تاریخی دین حق و سنت استبدال آسمانی در میان امت ها و ملت ها (بنی اسرائیل، عرب ها، شیعه ایرانی)؛

چرا من شیعه هستم:

یک تشیع آیین و مذهب جامع و کامل بین بینش و ارزش و رفتار؛

دو نظام اعتقادی عقلانی و هماهنگ مکتب تشیع؛

سه تشیع و معرفی الگوهای کامل انسانی؛

چهار تاریخ تشیع تاریخی روشن و مثبت و رو به رشد (ادوار شناسی تاریخی شیعه)؛

پنج تشیع مذهب انتخابی اندیشوران دیروز و امروز؛

شش تشیع، مذهبی ضد خشونت و تبعیض و احترام تاریخی به ادیان و ملت ها و اهل بیت محور؛

هفت منجی شناسی و آرمان شهر شیعه شفاف ترین و جامع ترین در میان دیگر مکاتب؛

هشت جغرافیای معاصر تشیع و بازتاب های جهانی آن و میزان رشد تشیع در جهان معاصر؛

نه خدمات متقابل تشیع و ایران؛

ده نقش و رسالت تاریخی شیعه ایرانی در مسیر زمینه سازی ظهور.

ص: ۱۹۱

۵/ د) مهدی شناسی (شیعی)

۵/ د) مهدی شناسی (شیعی)

انتخاب الگوی جامع و کامل پیش نیاز به فعلیت رساندن استعدادها و پاسخ گویی به نیازها؛

سرگردانی و بی ثباتی در الگوها یا انتخاب الگوهای زمینی، مشکل انسان آخرالزمانی؛

الگوهای تاریخی و دیروزی و قطع رابطه آسمان و زمین در زمان، مشکل ادیان و فرقه های معاصر؛

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف شیعی یگانه راه و تنها الگو برای انسان معاصر؛

مهدی شناسی و مهدی باوری ناقص و سطحی منشأ شکل نگرفتن مهدی زیستی و مهدی یاوری همه جانبه؛

ضرورت بازشناسی روش های علمی و مطالعاتی مهدی شناسی؛

راه های شناخت معصوم از دریچه فطرت (کمال انسانی و نیازمندی به انسان کامل)؛

راه های شناخت معصوم از روش های فلسفی و عرفانی؛

راه های شناخت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از منظر متون دینی (قرآن، احادیث، زیارات، متون تاریخی، بشارات ادیان)؛

امام مهدی شناسی از منظر کلامی:

یک امامت یعنی عصمت و طهارت و زیبایی شخصیت و ابعاد وجود انسانی؛

دو امامت یعنی آگاهی و علم غیب و آسمانی؛

سه امامت یعنی قدرت و اراده غیبی و واسطه فیض = نقش اراده معصوم در میان اراده حق تعالی و اراده انسان ها؛

۱۱. امام مهدی شناسی از منظر عرفانی؛

۱۲. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف میراث دار تاریخی انبیا و اولیا؛

۱۳. تاریخنامه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از میلاد تا شهادت؛

۱۴. مهدی شناسی و مهدی باوری درست و پیوسته از معبر ادعیه و زیارات مهدوی.

ص: ۱۹۲

۵/ ه) سلمان محمدی الگوی شیعه ایرانی

۵/ ه) سلمان محمدی الگوی شیعه ایرانی

الگوجویی پدیده ای فطری؛

ولایت پذیری یا ولایت گریزی، بازتاب همه جانبه بر زندگی و سرنوشت انسان؛

علل و عوامل روان شناختی، تربیتی و اجتماعی ولایت پذیری یا ولایت گریزی؛

جریان سازی فرهنگی برای توسعه ولایت پذیری در گستره یک ملت یا جغرافیا، نیازمند اسطوره سازی است؛

هویت فردی، اجتماعی، ملی، تاریخی و جغرافیایی ایران زمین تنها با تشیع و مهدویت معنا داشته و دارد؛

تلاش تاریخی سلمان فارسی برای رسیدن به اوج کمال انسانی در کنار برترین معصوم، زیباترین الگو برای تشیع ایرانی و مهدی باوری؛

ارزش های پیشینه تمدن و فرهنگ ایرانی در مقایسه با دیگر تمدن ها و فرهنگ ها در آستانه اسلام (بت گریزی، عفاف گرایی، عدالت خواهی)؛

استعداد انسانی و جغرافیایی ایران، پشتوانه حرکت تاریخی سلمان بر اساس ندای فطری؛

سلمان و تحمل دشواری های رسیدن به حق و حقیقت؛

معیار قرار دادن عقل و دانایی و امتحان برای شناخت حق و آنگاه ایمان و عشق خالصانه به آن؛

پس از حق شناسی سعی در بازسازی تمام ابعاد شخصیتی خود بر اساس الگو و معیارهای ولی حق؛

تلاش برای رسیدن به والاترین مرتبه در کنار پیامبر صلی الله علیه و آله با دو بال علم و ایمان؛

در مقام یار ویاور توانمند و شایسته برای دین و ولی حق و سعی در تاریخ سازی و فرهنگ سازی تاریخی برای حق؛

تلاش تاریخی امامان معصوم علیه السلام برای بستر سازی تدریجی تشیع در ایران به ویژه با یاری امامزادگان؛

ص: ۱۹۳

روند بسط و گسترش تشیع در دوران امامان و شاگردان ایرانی اهل بیت؛

تشیع در ایران در دوران غیبت صغری؛

روند تکامل تاریخ و ادوار سیاسی و اجتماعی، و علمای بر جسته شیعه در دوران غیبت کبری؛

هجوم استعمار و تمدن و فرهنگ غرب برای نابودی یا سلطه بر شیعه ایرانی، ولی ناکامی در برابر آن؛

انقلاب اسلامی نقطه اوج بالندگی و درخشش شیعه ایرانی؛

ارزش های انقلاب اسلامی ایران در جهان اسلام و انسان های آزاد؛

قم و ایران و جایگاه آن در آخرالزمان و بسط فرهنگ و معارف شیعی و آماده سازی و زمینه سازی ظهور.

۵/ و) دشمن من

۵/ و) دشمن من

شناخت موانع و برنامه ریزی برای آنها پیش نیاز دست یابی به کمال انسانی؛

شیعه ایرانی و پرچمداری زمانه، رسالتی که امت ها و ملت های قبلی در آن به واسطه تلاش های دشمن ناکام ماندند؛

بازکاوی دوباره قصه آفرینش با هدف دشمن شناسی تاریخی و همیشگی انسان ها؛

در تقابل ابلیس و انبیا و اولیا آیا میزان نفوذ ابلیس در تاریخ سازی چقدر است؟ و آیا تاریخ را اراده ولی مدیریت می کند یا ابلیس و تمدن های باطل؛

هبوط و مهلت زمینی ابلیس تا بهشت موعود زمینی؛

شیطان شناسی زمینی و جنود و یاران زمینی او؛

فلسفه تاریخ از منظر ابلیس و طراحی حرکت تدریجی بشر به سوی آخرالزمان و عقب انداختن یا جلوگیری از ظهور؛

ابلیس و سعی در تحریف و وارونگی و گرایش های فطری انسانی و تبدیل آنها به ارزش های حسی و مادی؛

تحلیل تقابل تاریخی ابلیس و انبیا و نقش ملت ها در این زمینه؛

ص: ۱۹۴

سنت های آسمانی مهم ترین عامل ناکامی طرح های ابلیسی در عصر نبوت؛

دوران امامت و اوج تلاش ابلیس برای به حاشیه راندن امامان از جامعه اسلامی؛

تلاش تاریخی ابلیس در برابر جامعه حق، جامعه شیعی، به ویژه جامعه شیعه ایرانی؛

تمدن آخرالزمانی نهایت تلاش ابلیس در برابر ظهور و زمینه سازی؛

بازشناسی آخرالزمانی از آیینه روایات.

بازتاب آخرالزمان بر نظام انسانی و نظام هستی و بحران ها و ویرانگری های ناشی از آن؛

آشفتگی ها و خستگی های آخرالزمانی بستر ساز حضور زمینه ساز آن؛

راهکار تبلیغ جهانی حق در برابر جهانی سازی باطل و ناکامی های آن؛

بسترهای گفتمان حق محور از سوی زمینه سازان در میان متفکران و دانشمندان جهان.

نتیجه

اوج تلاش ابلیس و تمدن آخرالزمانی بر تحریف و تبدیل فطرت و گرایش های فطری انسان آخرالزمانی است.

شیعه ایرانی با مقاومت و جهانی سازی ارزش های هماهنگ تشیع و فطرت انسان ها می تواند به رسالت زمینه سازی خود بپردازد.

۵/ ز) زندگی مهدوی

۵/ ز) زندگی مهدوی

پارادوکس مهدی باوری و مهدی گریزی در حوزه زیستن ناشی از انحصار مهدویت در هدف و غایت، بدون نگاه به آن به دید راه و وسیله است.

در زندگی مهدوی آرمانی، نظامی هماهنگ و بر اساس اعتدال بین تمام ابعاد وجودی انسان بر قرار است.

غفلت و سستی از در پیش گرفتن زندگی مهدوی، ناکامی فردی و شرمندگی تاریخی و جهانی را به همراه خواهد داشت.

زندگی مهدوی یعنی انتظار، یعنی اوج هماهنگی با سنت های آسمانی، فلسفه تاریخ معنوی، و اوج شکوفایی فطرت انسانی است.

زندگی مهدوی، یعنی بالاترین هدف، بهترین برنامه، بیشترین سعی.

ص: ۱۹۵

زندگی مهدوی یعنی تلاش برای طراحی همه مراحل زندگی بر معیار معارف مهدوی.

در زندگی مهدوی باید فهرست تفصیلی نیازمندی های خود را تهیه کرد و به تعریف مطلوب های روزآمد بر معیار نیازهای ولی زمان پرداخت.

در زندگی مهدوی انس با رهبران دینی و مشاوره از آنها در طراحی زندگی مهدوی ضروری است.

در حوزه فردی، هدف زندگی؛ تحصیل، ازدواج و اشتغال است که در اهداف، معیارها، و انتخاب ها باید مهدویت را دید.

در نقش آفرینی اجتماعی حرکت به سوی یافتن جایگاه خواص در جامعه ضروری است تا برای جریان سازی پیوسته اجتماعی به سوی زمینه سازی تلاش و برنامه ریزی شود.

در برابر جهانی سازی باطل، شیعه ایرانی با جنبش نرم افزاری و تلاش برای طراحی تمدن اسلامی جهانی، باید به زمینه سازی بپردازد.

شیعه ایرانی با زمان شناسی و فرصت شناسی می کوشد در هر جغرافیا بهترین نقش را برای زمینه سازی ایفا کند و به جای وادادگی، جریان ساز باشد.

شیعه ایرانی با خودمحاسبه گری، انس مداوم با مهدی باوران برجسته، به حفظ و به روز سازی پیوسته خود می پردازد.

شیعه ایرانی می کوشد باقیات الصالحاتی از خود در مسیر زمینه سازی بگذارد تا تلاش او پیوسته و مستمر باقی بماند.

نتیجه

اگر شیعه ایرانی در مسیر زمینه سازی به طراحی زندگی مناسب برای خود بپردازد همچون سلمان محمدی و دیگر شخصیت های برجسته در تاریخ ماندگار خواهد شد و برکت عملش به صورت مستمر و پیوسته تا ظهور ادامه خواهد داشت.

ص: ۱۹۶

۶. مهدویت و بیداری اسلامی

اشاره

۶. مهدویت و بیداری اسلامی

پیش درآمد

در قرن بیستم میلادی، در اوج انحطاط کشورهای اسلامی، به واسطه تهاجم فرهنگی غرب و تبلیغات آنها به جای اندیشه اسلامی، اندیشه ناسیونالیستی و ملی گرایی (عربی، ترکی، ایرانی و...) بر جهان اسلام حاکم شده بود. اما در ایران با وجود سرمایه گذاری های فراوانِ تمدن مهاجم غرب، به واسطه قوت و استحکام فرهنگ شیعه، سرانجام به رهبری بزرگ مردی از حوزه اندیشه و مکتب دینی اسلام، خیزش مردم مسلمان آغاز شد و پس از مجاهدت های فراوان سرانجام این انقلاب به پیروزی رسید.

پیروزی مسلمانان در ایران با گرایش ها و شعارهای انقلابی، رخدادی بزرگ در جهان اسلام بود؛ زیرا در آن زمان اکثریت مسلمانان دچار رکود و رخوت شده بودند. اما تلاش های مشترك غربی ها، ناسیونالیست های سکولار در کنار همراهی اندیشه های سنتی در اسلام غیرشیعی که با هر گونه حرکت انقلابی و قیام مردمی و جریان های ظلم ستیز مخالفت می کرد، باعث شد تا استعمارگران با گذر دادن جهان اسلام از دوران شوك و هیجان های اجتماعی سرانجام موفق به سرکوبی و مهار مسلمانانِ هوشیار شده به واسطه انقلاب اسلامی ایران شدند.

از سوی دیگر، جریان کلی و کلان باطل در آن سال ها در برابر پویایی اندیشه انقلابی و حماسی تشیع و اسلام ناب، با بزرگ نمایی درگیری مجاهدان افغان با شوروی سابق (به جای تمرکز بر درگیری تاریخی مسلمانان با صهیونیست ها در فلسطین اشغالی) سعی در جهت دهی عطش و هیجان های تحریك شده مسلمان به آن سو نمود.

بازتاب نهایی این فرایند (پس از سقوط شوروی و رها شدن این سیل گسترده مبارزان از سوی حامیان خود) ایجاد دو جریان موازی القاعده (در جهان اسلام) و طالبان (در افغانستان همسایه شرقی ایران) بود. این جریان ها ابتدا به گونه ای غیرمستقیم از سوی ارباب قدرت آزاد گذاشته شدند تا بازتاب قدرت گیری و خشونت گرایی و ایجاد موج تروریسم اسلامی توسط آنها در جهان و به ویژه در جهان غرب به تخریب چهره اسلام و گسترش اسلام هراسی بینجامد.

ص: ۱۹۷

بدین گونه بود که در آغاز هزاره سوم میلادی نزدیک بود مسلمانان در میان ناکامی همه تجربه های اسلام غیرشیعی و فاصله گیری های ایجاد شده بین آنها و اسلام اهل بیتی، دوباره باور کنند که در کشورهای آکنده از ستم ناچار به تحمل ظلم هاست و نه اسلام و نه هیچ اندیشه دیگری یاریگر او نخواهد بود.

در این زمان که جهان سلطه پس از اشغال عراق و افغانستان گمان می کرد آماده آغاز کارزار نهایی با اسلام انقلابی اهل بیتی است، ناگهان ناکامی آنها در مواجهه با حزب الله و حماس، دوباره موجی از هیجان خفته را در جهان اسلام ایجاد کرد.

این هیجان خفته (برخلاف هیجان های همزمان با پیروزی انقلاب که بیشتر حزبی بود) در بطن جامعه و در میان خیل گسترده جوانان مسلمان به تدریج ایجاد شد و هر روز به هر بهانه رو به فزونی می رفت. این جوانان برخلاف گروه های میان سال که تحت تأثیر اسلام سنتی رایج راضی به ظلم و سکوت شده بودند، تحت تأثیر تحصیلات و رشد اندیشه ای اجمالی که داشتند تا حدودی از سیطره اسلام سنتی آزاد شده بودند و دیگر کاسه صبرشان هم لبریز شده بود و تجربه اسلام انقلابی (نه اسلام القاعده ای که با تروریسم همراه است) را دیده بودند. این بود که در آغاز به واسطه اختناق شدید حاکم در جوامع خود دست به دامان فضای مبارز اتی مجازی شدند (همانند زمان های قبل از انقلاب که نوار کاست یا اعلامیه های شبانه جایگاه ویژه ای داشت) و آنگاه که احساس قدرت گیری کردند ناگهان به خیابان ها ریختند و با مقاومت در برابر هجوم های نظامی رسانه ای، سرانجام خالق نهضت بیداری در جهان اسلام شدند.

۶/ الف) شناسنامه بیداری اسلامی

۶/ الف) شناسنامه بیداری اسلامی

ابعاد و شاخص ها

نمودها و رویکردها

جغرافیا

جغرافیای عرب مسلمان، مرکب از کشورهای گوناگون عقب مانده یا نفتی اگرچه با سرانه درآمد بالا، از جهت نظام سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دارای جوامعی ایستا و بی تحرک و خفقان زده بود، و نظام سیاسی آنها هم سلطنتی یا دموکراسی سلطنت زا بود و از جهت شکل دهی به جامعه ای پویا و با نشاط و نظام تمدنی سازی که در دنیا عرض اندام کند، دور بودند.

ص: ۱۹۸

اندیشه

دین حاکم در این کشورها اسلام سنّتی و با قرائت سنّتی افراطی بود که براساس آن، اصل امنیت در برابر اصل عدالت قرار می گیرد و بـا تنزل اصـل اطـاعت مطلق از خلیفه عـادل، به لزوم اطـاعت از هر حـاکمی اگرچه فاسق و ظالم باعث رکود و رخوت مـذهبی در جـامعه شـده بـود، امـا جوانـان جـامعه در ترکیب کسب تحصـیلات جدیـد و مشاهـده اسـلام انقلابی، به ساختارشـکنی این اندیشـه پرداختند.

نیروی اجتماعی و منابع انسانی

جوانان مسلمان این جوامع که در اوج هیجان و نشاط بودند. مشاهده عقب ماندگی و رکود داخلی خود در برابر نشاط دیگر بخش های جغرافیایی جهان اسلام دیگر نمی توانست سکوت و سکون را تحمل کند.

واکنش نهادهای دینی سنتی و احزاب اسلامی

نهاد ها و حوزه های سنتی دینی و به ویژه سلفی تا آخرین لحاظت یا منزوی بودند یا با صدور فتواها طالب آرامش بودند و بعضاً در دقـایق آخر اعلان همراهی نسبی یا اعلان تبریک داشـتند و حتی پس از پیروزی هم نشانی برای خروج از فضای بسـته و سـنتی خود نشان ندادند. ولی احزاب اسلامی که ابتدا مرده بودند با آشکار شدن نشانه های پیروزی به سرعت به میدان آمدند و سعی در خوشه چینی کردنـد به ویژه پس از آن که در رسـانه هـا اخبـاری از مـذاکرات آشـکار و پنهـان آنهـا با غربی ها درز کرد و معلوم شـد که احتمال می رود آنها پیاده نظام ارباب سلطه در دوره جدید باشند.

ریشه ها

ستم و تبعیض هـای اقتصـادی و اجتمـاعی، عقب مانـدگی هـای فنـاورانه، رکـود سیاسـی و اجتمـاعی، همراهی اربـاب سـلطه در این کشورها با نظام سلطه جهانی به جای اسلام انقلابی.

بازتاب ها

گسترش سـریع این جریان به سراسـر جهان عرب مسـلمان و تبدیل شدن آن به یک شـیوع ثابت اجتماعی در سراسر جهان اسلام که برگشت ناپذیر می نماید.

انتقال ارزش ها ی فکری و شـیوه های مبارزه اجتماعی آن به سـرعت به جهان غرب و تبـدیل آن در جهان غرب به خیزش جهانی و جنبش وال استریت (آن هم در متن آمریکا و غرب اروپا که اوج تمدن بشری معاصر است).

ص: ۱۹۹

۶/ ب) مهدویت و بیداری اسلامی؛ فرصت ها، رهیافت ها، تهدیدها

۶/ ب) مهدویت و بیداری اسلامی؛ فرصت ها، رهیافت ها، تهدیدها

بیداری اسلامی در جوامع عرب مسلمان رخ داد. اسلام در این جغرافیا مبتنی بر اندیشه اهل سنت و بلکه کانون اهل سنت است. در اندیشه اهل سنت به واسطه تعریف خاتمیت به معنی انقطاع هرگونه رابطه آسمانی و کفایت کتاب و رها شدن مسلمانان به حال خود باعث عرفی شدن نظام سیاسی پس از خاتمیت شد.

و از آنجا که در این مکتب خلافت و صحابه متصل به پیامبر هویت کلیدی در برابر امامت شیعی دارد و این دو هم داری فعلیت سیاسی اجتماعی کامل بودند، نقطه اوج تاریخ در اندیشه اهل سنت، زمان پیامبر و دو قرن پس از آن است. (خیر القرون قرنی ثم قرن الذی یلیه...).

بنابراین، درست است که در این اندیشه روایات مهدویت وجود دارد، ولی با توجه به اهمیت بخشی به خلفا و صحابه از یک سو و ضرورت حفظ خلافت های تاریخی از سوی دیگر، به تدریج سلفی گرایی فلسفه هویتی اسلام سنی شد. چکیده این نظریه این بود که از منظر فلسفه تاریخی، نقطه اوج تاریخ نه در پایان تاریخ بلکه در زمان پیامبر و نه منحصر به پیامبر بلکه هم در دوران پیامبر و هم خلفاست.

در این اندیشه برای اینکه مهدویت با توجه به ظرفیت های قوی به نظریه ای سیاسی اجتماعی و حتی اندیشه ای قوی و پویا در جامعه تبدیل نشود و مولّد حرکت های اعتراضی نشود، در محدوده روایات متوقف می گردد. در اندیشه کلامی یا فقهی نیز وارد نمی شود و مقام مهدی و نظریه مهدویت هم به حدّ خلفای پیامبر بلکه پایین تر از آنها تنزل می یابد. (چون از نظر اهل سنت افضل الناس پس از پیامبر خلفای اربعه و سپس عشره مبشره اند).

از این منظر اگرچه روایات فراوان نبوی در مکتب اهل سنت وجود دارد، اما سلفی گرایی به معنی گذشته گرایی جانشین مهدویت گرایی (آینده گرایی و انتظار) می شود تا جامعه اسلامی باور کند وضع موجود که امتداد تاریخ اسلام است، همواره بهترین وضع است و باید به وضع موجود راضی باشد.

اما در سیر تاریخ سیاسی و اجتماعی جهان اسلام، نظریه سیاسی اهل سنت به تدریج در قالب سه خلافت مهم و تاریخی به سوی انحطاط و عقب نشینی می رود و از تمام شرط و شروط های کلامی و دینی درباره خلیفه عقب می نشیند. تا آنگاه که سقوط نهایی خلافت عثمانی برای همیشه ناکاآمدی نظریه خلافت غیر معصوم را نشان می دهد.

ص: ۲۰۰

سیر و ادوار خلافت های تاریخی اهل سنت چنین است:

(اموی (۱۰۰ سال) ، عباسی (۵۰۰ سال)، فترت دوره مغول و پس از آن (۲۰۰ سال با رویکرد خلافت ممالیک در مصر)

پس از سقوط خلافت در جهان اسلام از جهت جریان سازی دینی و اجتماعی در اوج تفکر سلفی گرایی جریان و مکتب وهابیت ایجاد می شود؛ فرقه ای که ساخته و پرداخته استعمارگران است و کارکردش هم آشفتگی و تحجر بیشتر فکری و اجتماعی جهان اسلام در این اوضاع و احوال اکثریت مسلمانان در قرن بیستم میلادی ناسیونالیسم یا غرب گرایی را تنها راه حل می دیدند.

این وضعیت باعث نزدیکی بیش از حدّ جهان اسلام به شرایط آخرالزمانی شده بود تا اینکه خیزش اجتماعی جوانان مسلمان باعث پیدایش امواج بیداری اسلامی شد.

شاخص هایی در مهدویت که می توان بیداری را از منظر آن مطالعه کرد:

شاخص های مهدوی

بازخوانی بیداری

حضور جوانان

بیشتر یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به هنگام ظهور جوانان هستند، این بدین معنی است که خیزش جوانان مسلمان در صورت فراگیری، استمرار و تعمیق باورها و اندیشه های ناب اسلامی می تواند به سوی زمینه سازی حرکت کند.

خستگی از ظلم سیاسی و اجتماعی

فراگیری ظلم از نشانه های آخرالزمان است و خستگی از ظلم اگر به حرکت های اجتماعی منجر شود که هدفش تلاش برای ظلم ستیزی باشد، می تواند اولین شرایط را برای گذار از دوران آخرالزمانی به دوران زمینه سازی فراهم سازد.

روح آینده گرایی در جامعه

آینده گرایی مبتنی بر ارزش های اسلامی (و فلسفه تاریخ اسلامی) مهم ترین بن مایه مهدوی است که می تواند جانشین تفکر وهابی سلفی شود؛ اگر این آینده گرایی با بن مایه فلسفه تاریخ اسلامی در جهان اسلام گسترش یابد و نهادینه شود، باعث ایجاد نشاط اجتماعی عدالت خواه در جوامع اسلامی خواهد شد.

جاذبه ها و اثرگذاری جهان اسلام برای جامعه جهانی

کانون اولیه ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در آینده در جهان اسلام است و مقصد نهایی آن، جهانی سازی معنویت و عدالت اسلامی است، بدین جهت در آستانه ظهور فرایند صدور پیام ها و ارزش ها از جهان اسلام (با گرایش اسلام

ناب) به جامعه جهانی خواهد بود.

ص: ۲۰۱

۶/ ج) مهم ترین پیام تاریخی و جهانی مهدویت؛ عدالت

۶/ ج) مهم ترین پیام تاریخی و جهانی مهدویت؛ عدالت

تحولات معطوف به بیداری اسلامی باعث پیدایش احزاب گوناگون و جدیدی با محوریت شعار عدالت شده است؛ احزابی با نام هایی همانند عدالت و توسعه، عدالت و آزادی، عدالت و رفاه و... در این زمانه و در این شرایط همه حتی غرب و شرق و حتی نظام های سلطنتی منطقه سعی می کنند به نظریه پردازی یا مصداق سازی برای عدالت بپردازند.

این بدین معنی است که همه جریان های فعال در جبهه باطل با احساس خطر به تکاپو افتاده اند و در تلاش اند در شرایط خیزش های منطقه ای و جهانی با تحریف دوباره عدل و عدالت، مانع معطوف شدن انسان ها به عدالت دینی فطری شوند و از حرکت مسلمانان و جهانیان به سوی عدالت خواهی آسمانی جلوگیری نمایند. در این شرایط تلاش برای تبلیغ عدالت بر مبنای انسان شناسی جامع که بن مایه اش معنویت و عبودیت باشد، می تواند مهم ترین پیام از سوی مکتب و فرهنگ اهل بیت علیهم السلام به جامعه اسلامی و جهانی باشد؛ به ویژه که در اصول دین شیعه اصل عدل وجود دارد. این بدین جهت است که در تفکر تاریخی کلامی اهل سنت با انکار عقل گرایی، منکر حسن و قبح و عدل عقلی شده اند. ازاین رو یکی از پرسش های مهم و بنیادین در تحولات بیداری اسلامی این است که برای عدالت چگونه باید اندیشید و چگونه باید عمل کرد؟

به نظر می رسد نظریه پردازی بر مبنای عدالت عقلانی و اهل بیتی می تواند مهم ترین پیام تشیع برای بیداری اسلامی و خیزش جهانی باشد.

۶/ د) ایده ها و نکته ها:

۶/ د) ایده ها و نکته ها:

خاستگاه ایده

ایده و شرح آن

پیام های آخر الزمانی

سیر زوال حکومت ها و دولت ها و نظریه ها در جبهه باطل حتی در جهان اسلام تا به آن مرحله که مشخص شود هیچ نظریه یا ساختار زمینی توان پاسخگویی به نیاز بشر و ظرفیت تمدن سازی را ندارد.

گسترش ظلم و خستگی از ظلم و شیوع ناآرامی های اجتماعی به واسطه لبریز شدن صبر جامعه ها از نشانه های آخر الزمان است.

ص: ۲۰۲

تهدیدهای پیش رو

بیداری اسلامی اگر از جهت نرم افزاری با بن مایه های فرهنگ اهل بیت علیهم السلام تغذیه نگردد، می تواند به نوزایی جریان های ضد تقریبی و ضد شیعی در جهان اسلام (بالاترین مرتبه وهابی گری: نوسفیانی گری) تبدیل گردد.

احساس خطر جهان سلطه از توجه یافتن جوانان مسلمان به سوی ارزش های حماسی مکتب تشیع (در تجربه حماسه آفرینی حزب الله لبنان) و تلاش برای معطوف سازی هیجان های جوانان مسلمان در یک مدیریت پنهان به سوی شیعه ستیزی مدرن.

خطر ضعیف عمل کردن حوزه ها و روحانیت، هم در ایفای نقش مستقیم خود در قالب تولید پیام ها و اندشه ها، و هم در هدایت گری امواج عمومی جامعه و هم به عنوان مدیریت نرم افزاری نهادهای فرهنگی؛ و احتمال فرصت سوزی در این موقعیت حساس تاریخی همانند فرصت سوزی در مقطع سقوط شوروی و تحولات بالکان، که نه تنها باعث راه افتادن امواج فرهنگی دعوت به اسلام در آن مناطق نشد، بلکه حتی مناطق شیعه نشینی همانند جمهوری آذربایجان از جغرافیای شعیه جدا نگه داشته شد و... .

فرصت ها

تحولات ناشی از بیداری و فرصت سازی تاریخی و همانندی با تحولات معاصر امامت امام صادق علیه السلام که باعث گسترش و نشر تشیع در میان درگیری های جریان های باطل شد.

تحولات ناشی از بیداری اگر از جهت گرایش های فطری درست رهبری شود همانند قیام مسلمانان در اواخر دوران ۲۵ ساله خلافت در صدر اسلام است که وقتی مردم خسته از تمام بی عدالتی ها به پا خاستند، با مدیریت یاران و صحابه فهمیده (علوی) با طرح شعارهای عدالت محور در نهایت جامعه اسلامی (با اکثریت اهل سنت) مصداق عدالت را جز در امیرالمؤمنین پیدا نکرد و با آغوش باز پس از سال ها طالب خلافت امام شدند.

ص: ۲۰۳

بیداری اسلامی یعنی فرصتی تاریخ همانند سقوط شوروی و فراهم شدن امکان تبلیغ مستقیم و غیرمستقیم وجدان های تشنه به سوی مکتب اهل بیت علیهم السلام (به صورت تدریجی و پلکانی).

بیداری اسلامی و ضرورت مطرح شدن بن مایه های مکتب اهل بیت علیهم السلام (به جای تمرکز بر اسم شیعه یا مهدویت شیعی) همانند عقلانیت و معنویت و عدالت و آینده گرایی دینی در جامعه به عنوان راهبرد و قدرت نرم برای بسترسازی و توجه دهی تدریجی جغرافیای بیداری اسلامی به مکتب حق.

بیداری اسلامی، فرصتی تاریخی برای فعال سازی و معطوف کردن هیجان های جوانان شیعه با رهبری روحانیت برای ایجاد گفتمان های واقعی یا مجازی بین آنها و بین جوانان متحیر و علاقه مند و به پا خاسته در جهان اسلام و در گستره جهانی (طرح: هرجوان شیعه یک مبلغ دین در حد و اندازه توانمندی های فرمی و هنری خود).

رهیافت ها

ضرورت بازخوانی تطبیقی بین مهدویت شیعی و مهدویت اهل سنت؛ با هدف بازسازی و احیای اندیشه مهدویت اسلامی و تقویت آن به عنوان راهبردی آینده نگر اسلام و با هدف تضعیف اندیشه سلفی گری وهابی در جهان اسلام.

آینده نگری اسلامی در قالب مهدویت، یگانه راهبرد اسلامی در برابر آینده نگری و جهانی سازی سکولارها و صهیونیست ها.

جمع بندی و نتیجه گیری

دوره خانه نشینی امیرالمؤمنین علیه السلام در زمان خلفا در آغاز به واسطه هجوم های شدید آنها به اهل بیت علیهم السلام همراه با تقیه حفاظتی بود. ولی پس از مدتی این تقیه به تقیه مداراتی تبدیل شد و در اواخر این دوران این تقیه به تقیه نفوذی تبدیل شد. (در این زمینه نک: کتاب تقیه نوشته علی صفایی حائری)

ص: ۲۰۴

در دوران تقیه نفوذ، امیرالمومنین علیه السلام ابتدا به نفوذ دادن یاران خود در جامعه می پردازد به گونه ای که محمد بن ابی بکر تربیت یافته امام ساکن مصر شد، مالک اشتر و جمع بسیاری از یاران شیعی امام ساکن کوفه شدند و عده ای هم ساکن بصره شدند.

آنگاه به واسطه حضور اجتماعی این افراد به تدریج برخی از ارزش های فرهنگ اهل بیت علیهم السلام در جامعه نهادینه شد؛ مواردی همانند: فرهنگ ظلم ستیزی و عدالت خواهی و همچنین تمرکز بر امر به معروف و نهی از منکر به عنوان حق اعتراض اجتماعی.

این فرهنگ ها آنگاه که با ظلم های گسترده والیان خلیفه سوم همراه شد، قیام هایی در پی داشت که در پایان وقتی به دنبال مصداق جویی برای جایگزینی برآمد، به راحتی اکثریت جامعه اسلامی را متوجه امیرالمؤمنین علیه السلام کرد و باعث به خلافت رسیدن ایشان شد.

براساس روایات پیامبر صلی الله علیه و آله در آخرالزمان همین اتفاق دوباره تکرار خواهد شد؛ چراکه پایان تاریخ به اتفاق شیعه و سنی در قالب خلافت خواهد بود، اما خلافتی که از اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله خواهد بود. مفاد این روایات این است که در آخرالزمان سیر جوامع اسلامی به سوی مطالبه بن مایه ها، معارف و ارزش هایی خواهد بود که تنها در اسلام اهل بیتی یافت خواهد شد.

بر این اساس اگر تحولات جاری به گونه ای غیرمستقیم از جهت نرم افزاری، آن گونه مدیریت شود که کلید واژه هایی همانند عدالت، معنویت، انسان، خلافت و حکومت، آزادی و... درست تعریف شود، برآیند نهایی آن می تواند همانند تجربه تاریخیِ امیرالمؤمنین خواهی در جهان اسلام آن هم پس از ۲۵ سال، به مهدی خواهی اسلامی (به معنی جست وجوی مهدی در فرهنگ اهل بیت) و موعودخواهی فطریِ جهانی تبدیل شود.

برای دیدن عکس به پی دی اف مراجعه فرمایید

ص: ۲۰۵

۶/ ه) طرح تلویزیونی: بیداری اسلامی

اشاره

۶/ ه) طرح تلویزیونی: بیداری اسلامی

نام برنامه: دهه بیداری، عصر بیداری، زمانه بیداری؛

تعداد برنامه: ۱۰ ۱۳ قسمت در دهه فجر؛

زمان برنامه: ۳۰ ۴۵ دقیقه؛

فرمت: ترکیبی، مستند گزارشی؛ مجری محور یا مجری و کارشناس و با صدای نریشن بر روی تصاویر مستند آرشیوی و خبری؛

مخاطب: عموم با رویکرد جوان.

تذکر: این برنامه را می توان با رویکرد تخصصی و شیعی برای مخاطب جوان داخلی تولید کرد یا اینکه با رویکرد تقریبی و ارائه مفاهیم ناب اسلامی برای مخاطب جوان مسلمان در جغرافیای بیداری تولید کرد.

اهداف

اهداف

بازخوانی پدیده بیداری بر مبنای ارزش ها و آرمان های انقلاب؛

پیوند جویی عملی بین انقلاب و بیداری؛

ارائه راهکارهای نظری برای آینده بیداری بر مبنای ارزش های انقلاب؛

تعریف نقش و جایگاه روزآمد برای مخاطبان در فرصت بیداری.

ضرورت

ضرورت

پس از رخ دادن بیداری اسلامی موجی از شعار زدگی در رسانه ها و نهادهای فرهنگی درباره پیوند انقلاب و بیداری زده شد، بدون اینکه برای تبیین این ادعا دلیلی ارائه گردد یا پس از اثبات این رابطه برای حفظ و استمرار آن تلاشی شود و یا اینکه برای عموم مخاطبان به ویژه جوانان طرح و برنامه و رسالتی تعریف گردد. اکنون به نظر می رسد با گذشت چند سال از فرصت بیداری

اگر ناظر به مطالعه درست آنچه رخ داده و آنچه در حال رخ دادن است برنامه سازی مناسبی صورت نگیرد، به واسطه بی اعتنایی مخاطب عام داخلی وحتی خارجی به پدیده بیداری اسلامی و نیازهای مستمر فردی آن فرصت های فراوان و تاریخی این بیداری می تواند از دست برود و حتی تهدیدآفرین باشد.

ص: ۲۰۶

بدین جهت در یک مجموعه برنامه تعریف شده سعی می شود بر مبنای ارزش های انقلاب اسلامی که مبتنی بر اسلام اهل بیتی است؛ ضمن بازخوانی نقاط ضعف و رکود در قرائت های اسلامی رایج به نسبت بین ارزش های اسلام نام با مطالبات جریان بیداری اسلامی پرداخته شود و از منظر نسبت جویی بین ارزش ها و فرصت ها نگاهی آینده نگر به تحولات جدی انداخت. همچنین بر مبنای اندیشه آینده پژوهانه مهدویت شیعی تعریفی و رسالتی زمینه سازانه برای او در گستره جغرافیای بیداری تعریف کرد.

شرح یک قسمت برنامه

شرح یک قسمت برنامه

هر برنامه یک قسمت اصلی دارد که به طرح موضوع دسته بندی شده برای آن قسمت می پردازد. این ارائه موضوع در قالب مستند گزارشی، گفت وگوهای گزارشی و گفتار مجری خواهد بود. هر برنامه از مجموعه ای از میان برنامه ها هم تشکیل شده است و محورهایی عبارت اند از:

سازمان های فعال در موضوع بیداری؛

معرفی آثار فرهنگی هنری یا معرفی وبگاه ها؛

مصاحبه با جوانان بیداری در هر قسمت؛

گزارشی از جراید و مطبوعات و سایت های عربی و غربی؛

گاه شمارهای مثبت و منفی از جریان ها یا شخصیت ها یا کشورهای فعال یا نوع ارائه مفاهیم.

پیوست محتوایی

پیوست محتوایی

به پیوست در ابتدا یک فهرست به عنوان نمونه ای از موضوع های پیشنهادی عام ارائه می گردد و در مرحله دوم نمونه ای از یک پژوهش برنامه ای در این زمینه ارائه می شود.

نمونه موضوعات:

نمونه موضوعات:

بیداری اسلامی تحوّلی معطوف به احیای اسلامی در نظام سیاسی و اجتماعی جهان اسلامی است که خاستگاه و پرچم دار آن

جوانان مسلمان هستند.

ص: ۲۰۷

این احیاگری در بن مایه های فطری و انسانی خود، جویای نفی ظلم و جایگزینی آن با عدالت فراگیر و آینده نگر و تمدّن سازی بر مبنای معنویت و عدالت است.

از منظر ارائه همین بن مایه های فطری و انسانی بود که بیداری اسلامی خیلی زود به خیزش جهانی تبدیل گردید.

اکنون پس از گذشت چندی از رویدادهای بیداری اسلامی و خیزش جهانی، پرسشی که در میان انبوه پیروزی ها و ناکامی ها، فتنه ها و درگیری ها، تحولات و انتخابات مورد توجّه اذهان همه نخبگان، جوانان و توده های اجتماعی است این است که چشم انداز نرم افزاری و سخت افزاری پیش روی بیداری اسلامی و خیزش جهانی چیست؟ این نهضت ها تا کجا؟ چرا؟ و چگونه باید ادامه یابد؟ و آیا ادیان آسمانی همراه با خواسته ها و مطالبات فطری انسانی پاسخی برای این پرسش های برآمده از بیداری اسلامی و خیزش جهانی دارند؟

مجموعه موضوعات زیر با رویکرد نسبت سنجی «موضوع مهدویت و آینده نگری دینی و بیداری اسلامی و خیزش جهانی؛ رویکردها، فرصت ها و تهدیدها و نظام سیاسی مطلوب»، معرفی می شود.

موضوعات ناظر به توصیف و فهم موضوع

موضوعات ناظر به توصیف و فهم موضوع

بازخوانی مهدویت اهل سنّت در نگاهی تاریخی و مقایسه ای بین حدیث، تفسیر و کلام (خاستگاه حدیثی مهدویت، نوع قرائت های تفسیری، جایگاه نظام مند در تفکّر کلامی)؛

فهم بیداری اسلامی و خیزش جهانی در برزخ بین نفی ها و اثبات ها (مبانی فقهی بیداری اسلامی از منظر فقه سیاسی و اجتماعی اهل سنّت)؛

بیداری اسلامی و ایجاد نوزایی فکری و فقهی در جهان اسلامی و بسترسازی برای طرد اندیشه های تحجّرگرایانه.

موضوعات ناظر به فرصت شناسی:

بیداری اسلامی و فرصت سازی برای بازگشت به دین فراتر از قالب های سنّتی و سکولار؛

ص: ۲۰۸

فرصت بازخوانی فطری (انسان شناسی فطری و اسلامی) دین و مهدویت؛

فرصت سازی بیداری اسلامی برای ایجاد نگاه های جدید در فقه سیاسی و اجتماعی جهان اسلام مبتنی بر ظلم ستیزی و آینده نگری؛

ضرورت بازخوانی سلفیت به مثابه تعطیلی نظریه نجات در برابر مهدویت به مثابه نگاه دینی به آینده روشن؛

بازشناسی بن مایه های فرهنگی و اجتماعی مهدویت بر اساس روایات اهل سنّت ناظر به امکان سنجی احیای گفتمان انتظار فراگیر اسلامی؛

رهیافت های تقریبی در مهدویت اسلامی بین امامت شیعی و خلافت اسلامی اهل سنّت؛ بر محوریت اهل بیت علیهم السلام و سنّت پیامبر صلی الله علیه و آله ؛

جوانان و بیداری اسلامی به مثابه تشنگی جوانان برای اسلامی انقلابی و حماسی و عدالت خواه.

موضوعات ناظر به تهدیدشناسی:

احتمال سنجی ائتلاف سلفی ها، سکولارها و صهیونیسم بین الملل برای مصادره بیداری اسلامی و نوزایی تفرقه در جهان اسلام؛

لایه های آشکار و پنهان سلفی گرایی حاکم بر جریان های اسلامی و نوزایی تحجّر مدرن در برابر بیداری اسلامی؛

گسترش تحیر فکری، رفتاری و استمرار و اشتداد انحطاط جهان اسلام؛

نسبت سنجی اجتماعی بر مبنای دانش آینده پژوهی بین آسیب های موجود یا احتمالی در تحوّلات جاری و بین برخی از نشانه های پایان هشداردهنده (خط تبدیل شدن سلفی گرایی وهّابی به سفیانی گری آخرالزّمانی)؛

خطر غربی سازی جهان اسلام با تفسیر و تطبیق عدالت در چارچوب ارزش های وارداتی؛

بحران تعطیلی نظریه مدینه فاضله در پایان تاریخ در تفکّر اهل سنّت و آسیب های احتمالی آن بر چشم انداز تحوّلات بیداری اسلامی؛

خطر منجرشدن تحوّلات جاری تحت تأثیر مدیریت های التقاطی یا سلفی به

ص: ۲۰۹

گسترش فضای آخرالزّمان در جوامع اسلامی (به معنی وارونگی ارزش ها به نام نوزایی دینی)؛

موضوعات ناظر به رهیافت ها:

ضرورت نهادنِ مهدویت به مثابه آینده نگری دینی به جای سلفی گرایی در جهان اسلام؛

بازخوانی فقه سیاسی اهل سنّت بر مبنای بن مایه ها و اصول مهدویت اسلامی (روایات مهدوی)؛

آینده گرایی و پایان تاریخ و اهمّیت و جایگاه آن در تفکّر نظام مند دینی از منظر قرآن؛

تلاش برای بازخوانی عدالت اسلامی با کمک آموزه عدل در روایات مهدوی؛

ضرورت احیای نظریه عدالت فطری و اسلامی و نهادن آن به جای نظریه های سیاسی امنیت و قدرت (در فقه سیاسی)؛

مهدویت به مثابه خلافتی اسلامی در پایان تاریخ بر مبنای ارزش های اهل بیتی؛

مهدویت اسلامی به مثابه سند چشم انداز برای طرّاحی و الگوسازی سیاسی و اجتماعی کشورهای مسلمان.

مهدویت اسلامی به مثابه راهبردی برای جهانی سازی اصول و ارزش های اسلامی.

ص: ۲۱۰

سخن آخر: میان برنامه های گرافیکی مهدوی

سخن آخر: میان برنامه های گرافیکی مهدوی

کلیدواژه timeline را که به معنی خط زمان است در بخش تصاویر و همچنین در بخش وب در موتور های جست وجو در اینترنت جست وجو نمایید. این کلمه به معنی خط زمان است و به معنی به تصویر کشیدن یک دوره زمانی در قالب یک نوار خطی تحلیلی است.

کلمه اینفوگرافی (infographics) را هم به فارسی و هم به انگلیسی، هم در بخش تصاویر و هم در بخش وب جست وجو کنید تا با روش معماری (و مهندسی تصویری و نشانه ای) اطلاعات آشنا شوید.

واژه atlas را هم جست وجو نمایید تا با گستره و کارکردها و ظرفیت های گرافیکی آن بیشتر آشنا گردید.

آنگاه در مقام برنامه سازی می توان این سه فرمت را در مقام میان برنامه سازی گرافیکی کوتاه مدت در بسیاری از ایده های این اثر به کار برد. برای نمونه:

کارکرد تایم لاین به تصویر کشیدن تاریخ به صورت گاه شماری برای مخاطب است. از منظر مهدویت می توان بر اساس ساختار دعای ندبه به روایت تاریخ از آغاز تا آینده روشن با همه فراز و نشیب هایش بر محوریت درگیری حق و باطل پرداخت. البته در زمینه فرمت گاه شماری، ایده های مهدوی فراوانی برای تولید وجود دارد، همانند:

گاه شمار غیبت صغری؛

گاه شمار دوران نیابت هریک از نواب اربعه؛

ص: ۲۱۱

گاه شمار رویدادهای روزهای آغازین امامت امام زمان علیه السلام ؛

گاه شمار زندگانی مهم ترین مراجع شیعه در دوران غیبت کبری.

کارکرد اطلس هم تولیـد میان برنامه های گرافیکی متعددی بر مبنای نقشه های جغرافیایی و حرکت در میان موقعیت های گوناگون آن است. در کنـار تـایم لاین می توان با نقشه های جغرافیایی فراوان کانون های تاریخی در درگیری حق و باطل و انواع جوامع حق و باطـل را در دنیای کنونی به تصویر کشـید و یا گزارش هایی از اماکن مهـدوی در منطقه یا فرهنگ های انتظار در جغرافیای شـیعه و... تولید نمود.

کـارکرد اینفوگرافی هم ارائه اطلاعـات مفهومی در ساختـاری جـالب و کوتـاه و جـذاب برای مخاطب های گوناگون است؛ همانند استفاده از جدول شخصیت شناسی برای امام شناسی یا منتظرشناسی از منظر ادعیه و یا مانند این ها.

با ترکیب این سه ساختار بر بنیان انبوه معارف مهـدوی می توان انواع برنامه سازی های جالب و جـذاب و متنوع مفهومی مهـدوی را تولید نمود و به غنی سازی برنامه های مهدوی و شبکه های گوناگون رسانه ای پرداخت.

برای نمونه، جغرافیـای ایران را می توان در ضـمن جغرافیـای خاورمیـانه و از منظر تقابـل هـای تـاریخی حق و باطل در این منطقه در ظرف زمانی سه گانه (دیروز، امروز، فردا)، موضوع یک کار نمایشـگاهی جالب و جـذاب با هـدف اثرگذاری بر مخاطبی که شـیعه ایرانی است قرار داد.

ص: ۲۱۲

ص: ۲۱۳

کتاب نامه

اشاره

کتاب نامه

زیر فصل ها

الف) کتاب ها

ب) نرم افزارها

ج) سایت ها

الف) کتاب ها

الف) کتاب ها

قرآن کریم.

قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان.

جعفریان، رسول، اطلس شیعه، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.

رضایی، محمد، انسان شناسی و مهدویت.

، سلمان فارسی الگوی زندگی مهدوی، قم: مرکز تخصصی مهدویت، چاپ اول: ۱۳۹۲.

زیبایی نژاد، محمدرضا، «هویت و نقش های جنسیتی» (مجموعه مقالات) تهران: ریاست جمهوری، مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، ۱۳۸۸.

قراملکی، فرامرز، روش شناسی مطالعات دینی.

کورانی، علی، معجم احادیث الامام المهدی(، قم: مؤسسه المعارف الاسلامی، ۱۴۱۱ ق.

مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهار، تهران: اسلامیه، چاپ دوم: ۱۳۶۳ش.

موسوی همدانی، سید محمدباقر، ترجمه المیزان، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم: ۱۳۷۴ ش.

مونس حسین، اطلس تاریخ اسلام، مترجم آذرتاش آذرنوش، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۷۵.

نوشتن برای سینما (مجموعه مقالات)، تهران: بنیاد فارابی، ۱۳۸۳.

ص: ۲۱۴

ب) نرم افزارها

ب) نرم افزارها

آخرین ذخیره، گروه فرهنگی هنری بشارت.

جامع التفاسیر، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.

درایه النور، نسخه ۲ ۱، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.

سیره معصومان(، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.

کتابخانه امام مهدی، حوزه علمیه اصفهان.

نرم افزار گنجینه معارف، مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما.

نور الجنان، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.

ج) سایت ها

ج) سایت ها

پایگاه تخصصی مجلات نور:

.http: www.noormags.com

پورتال جامع علوم انسانی:

.http: www.ensani.ir fa mags magazines.aspx.

دائره المعارف اینترنتی ویکی پدیا، به نشانی www. wikipedia.org.

سایت انسان شناسی و فرهنگ به آدرس: .http: anthropology.ir

سایت دانشکده صداو سیما مرکز قم.

سایت مقام معظم رهبری.

نشریه انسان پژوهی دینی در پایگاه: .http: journal.smc.ac.ir

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹